

Javno pravo

Javno pravo

Javno pravo

Ustav Savezne Republike Njemačke

**Ustav
Savezne Republike Njemačke**

Preveo i priredio Edin Šarčević

 **KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG**
RULE OF LAW · SOUTH EAST EUROPE

CJP Fondacija Centar za javno pravo
Stiftung Kompetenzzentrum für Öffentliches Recht
Foundation Public Law Centre

Ustav Savezne Republike Njemačke

CJP

Fondacija Centar za javno pravo
Stiftung Kompetenzzentrum für Öffentliches Recht
Foundation Public Law Centre

USTAV
SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE

Preveo i priredio
Edin Šarčević

Redaktura prevoda
Hana Sar

Sarajevo, 2019.

Nijedan dio ove knjige nije dopušteno reproducirati, distribuirati u bilo kojem obliku ili pohraniti u bazi podataka bez prethodnog posmenog odobrenja izdavača.

Knjiga je štampana zahvaljujući finansijskoj podršci
Programa vladavine prava za jugoistočnu
Evropu fondacije Konrad Adenauer

Sadržaj

Edin Šarčević, Sedamdeset godina njemačkog ustava –
Grundgesetz

1. Uvod	7
2. Nastanak i konstituiranje Savezne Republike Njemačke	
2.1. “Nulti sat”	8
2.2. Prvi ustavi njemačkih zemalja	9
3. Nastanak njemačkih zemalja	
3.1. Vojna uprava	12
3.2. Okupacione zone	12
3.3. Integracija i dezintegracija njemačke države	13
3.4. Formiranje i ustavni razvoj Njemačke Demokratske Republike (DDR)	15
4. Nastavljanje državne tradicije Njemačkog Rajha	16
5. Pravni položaj Berlina	19
6. Stjecanje državne suverenosti njemačkih zemalja i njihovo ponovno ujedinjenje	22
7. Ustavne izmjene	28
8. Osnovni zakon (<i>Grundgesetz</i>) versus ustav (<i>Verfassung</i>)	31
9. O prevodu	32
Komentari Ustava	34

Ustav Savezne Republike Njemačke

Preambula	38
I. Osnovna prava	40
II. Savezna država i zemlje	68
III. Savezno vijeće (<i>Bundestag</i>)	94
IV. Vijeće zemalja (<i>Bundesrat</i>)	106
IVa. Zajednički odbor	110
V. Predsjednik savezne države	112
VI. Savezna vlada	120
VII. Zakonodavstvo savezne države	126
VIII. Izvršavanje saveznih zakona i savezna uprava	152
VIIIa. Zajednički zadaci, saradnja upravnih organa	172
IX. Sudstvo	178
X. Finansije	194
Xa. Slučaj odbrane	230
XI. Prelazne i završne odredbe	242
Aneks: Članovi 136-139, 141 Vajmarskog ustava	288
Hartmut Rank, Pogovor / <i>Nachwort</i>	294

Edin ŠARČEVIĆ

Sedamdeset godina njemačkog Ustava – *Grundgesetz*

1. Uvod

Prije sedamdeset godina, naime 23. maja 1949. godine, svečano je proglašen njemački Ustav (Osnovni zakon, *Grundgesetz*). Istog dana stupio je na snagu. Njime je utemeljena Savezna Republika Njemačka i uspostavljena je era pravne i socijalne državnosti, demokratije i ljudskih prava, najduža u njemačkoj državnopravnoj historiji. Nakon iskustva sa dva svjetska rata i njemačkim nacionalsocijalizmom, ustavotvoci su utvrdili tekst čiji je pravni i politički ključ u ljudskom dostojanstvu. Član 1 st. 1 utvrđuje: “*Ljudsko dostojanstvo je neprikosnovo. Obaveza je svih državnih vlasti da ga poštuju i štite*”. Iz ovog osnovnog prava su izvedeni ustavni principi: socijalna i pravna država, demokratija, savezna država i efektivna zaštita ljudskih prava¹. Jubilej je prilika da se uz prevod *aktuelnog* teksta njemačkog *Grundgesetz*a podsjetimo uslova i okolnosti njegovog nastanka. U toj se historijskoj rekonstrukciji vide sličnosti i razlike bosanskohercegovačkog ustavnog modela. Iz nje se može učiti.

Njemački ustav je najprije zamišljen kao provizorij (zbog toga: “osnovni zakon”), da bi nakon 1990. i pristupanja DDR-a, postao puni ustav cijele Njemačke. Njemačko ujedinjenje, koje je

¹ Detaljno E. Šarčević, *Ustavno uređenje Savezne Republike Njemačke*, Sarajevo 2005, ss. 47 i dalje, 107 i dalje.

provedeno 3. oktobra 1990. godine, zahtijevalo je izmjenu Preambule. Uklonjeni su svi pasaži koji upućuju na provizorij i izbačen je zahtjev za ponovnim ujedinjenjem. Ostala je, međutim, oznaka “Osnovni zakon” (*Grundgesetz*), iako je s ujedinjenjem došlo do konačne izmjene njenog značenja. Preambula danas ne upućuje na ustavno uređenje koje se (teorijski) definira kao provizorij, nego kao svjestan izraz 70-godišnjeg ustavnog kontinuiteta², a time i kao puni ustav u formalnom i materijalnom smislu³.

U tom se oblikovanju njemačke državnosti i cijelog političkog sistema vidi stvarni značaj ustavnog prava. Za Bosnu i Hercegovinu je ono signifikatno. Aneks 4 Okvirnog sporazuma za mir (Daytonski sporazum), pripremljen i prihvaćen kao Ustav BiH, uspostavlja provizorij antinomičnog ustavnog uređenja koji se može koristiti kao ključ integracije zemlje i njene državnopravne konsolidacije u funkcionalan i pravedan sistem. Poslijeratna ustavna historija Njemačke i prateća ustavna dogmatika predstavljaju više nego dobar orijentir.

2. Nastanak i konstituiranje Savezne Republike Njemačke

2.1. “Nulti sat”

Uspostavljanje novog ustavnog sistema SR Njemačke započelo je bezuslovnom kapitulacijom Njemačkog Rajha 8. maja 1945⁴. Njemačka državnost se na kraju drugog svjetskog rata opisuje for-

² P. M. Huber, Präambel, u: M. Sachs (ur.), *Grundgesetz Kommentar*, 8. izd., München 2018, s. 23, randnr. 7.

³ Usp. M. Sachs, Einführung, u: Sachs (bilj. 2), ss. 7 i dalje, randnr. 7 i dalje.

⁴ *Abl. des Kontrollrats, Ergänzungsblatt 1/1946*, s. 6.

mulom “nultog sata”. Ovaj opis nema toliko dodirnih tačaka sa prekidom svih historijskih i kulturnih veza njemačke poslijeratne i prijeratne državnosti, koliko sa otvaranjem šanse za ponovno strukturiranje njemačkog državnog uređenja. Njemački Osnovni zakon zahvaljuje svoj nastanak kao ustav prije svega državi koja je bila ograničena na tri “zapadne zone” koje krajem 1947. godine nisu odgovarale predstavi saveznika o državnoj reorganizaciji Njemačkog Rajha. Nakon kapitulacije saveznici su najprije utvrdili načela samouprave, koja su se provodila prvo na komunalnoj razini, a zatim i na razini saveznih zemalja. Time se, ukratko, mogu objasniti okolnosti koje su pogodovale donošenju ustava pojedinih saveznih zemalja prije nego što je donesen ustav zajedničke države.

Historiju poslijeratne njemačke ustavnosti tako pišu ustavi saveznih zemalja koji su donošeni prije ustava zajedničke države, naime, prije njemačkog Osnovnog zakona. Oni su stupali na snagu već 1946. i 1947, nakon što su ih odobrili “zemaljski narod” (*Landesvolk*) i okupaciona vlast u svakoj zemlji.

2.2. Prvi ustavi njemačkih zemalja

Najstariji privremeni ustav je donesen u britanskoj okupacionoj zoni, u Hamburgu, 15. maja 1946⁵. U ostalim dijelovima britanske okupacione zone čekalo se na utvrđivanje teksta saveznog ustava. Tako su ovdje ustavi doneseni nakon stupanja na snagu ustava zajedničke države. Sljedeći ustav je donijela saveznička komanda za *Groß-Berlin* (“Veliki Berlin”) i on je stupio na snagu 4. septembra 1946. Njegov član 45 je predviđao da se u istoj

⁵ Prvi hamburški ustav je 6. juna 1952. godine zamijenjen novim – *Verfassung der Freien und Hansestadt Hamburg vom 6. Juni 1952*, usp. *Sammlung des bereinigten hamburgischen Landesrecht 100-a*.

godini sazove skupšina gradskih predstavnika koja je trebala, najkasnije do 1. maja 1948, izraditi novi ustav za cijeli Berlin i podnijeti ga saveznicima na uvid i odobrenje. Nacrt ustava je bio gotov 22. aprila 1948, no zajednički rad četiri okupacione savezničke sile je već pretrpio ozbiljne udare. Nazirao se raspad na istočni i zapadni sektor. Nakon što su sovjetske snage napustile zajedničku savezničku komandu (juli 1948) bilo je jasno da se od prvobitne ideje mora odustati. Oktobra 1949. su gradski predstavnici zapadnog sektora uzeli u postupak postojeći tekst. On je zatim prilagođen u međuvremenu donesenom Ustavu SR Njemačke (maj 1949). Okupacione vlasti zapadnih država su ga odobrile 29. augusta 1950, tako da je berlinski ustav stupio na snagu 1. oktobra 1950. i to sa važenjem za cijeli Berlin (*Groß-Berlin*).

Ustav zemlje Baden-Virtemberg stupio je na snagu 28. novembra 1946, a ustav za Hesens, usvojen 28. novembra 1946, stupio je na snagu 1. decembra 1946. i predstavlja najstariji ustav jedne savezne zemlje – on je i danas na snazi⁶. Nešto mlađi je ustav Slobodne Države Bavarske koji je donesen 2. a na snagu stupio 8. decembra 1946⁷. U decembru (20. decembra) 1946. je uslijedio Ustav Tiringije (sovjetska okupaciona zona) – on je donesen zaključkom zemaljskog parlamenta. Zatim su, u istoj zoni, doneseni ustavi zemalja Saska-Anhalt (10. januar 1947), Brandenburg (6. februara 1947), Meklenburg (12. marta 1947), Saska (15. marta 1947).

Nijedan od pet posljednjih ustava iz sovjetske okupacione zone nije preživio 1952: uredbom Ministarskog vijeća za izgradnju i način rada državnih organa, opština i okruga⁸, koja je

⁶ *Verfassung des Landes Hessen vom 1. Dezember 1946*, GVBl, s. 229.

⁷ Usp. C. Pestalozza, *Einführung, Verfassungen der deutschen Bundesländer*, 10. izd, München 2014, s. E-6.

⁸ *GBL*, 1952, ss. 621, 623.

donesena na osnovu § 3 Zakona o daljoj demokratizaciji i izgradnji državnih organa u zemljama DDR-a od 23. jula 1952⁹, uvedena je nova teritorijalna podjela. Time su praktično ukinute savezne zemalje na području Njemačke Demokratske Republike.

Hronološki su, dalje, kratko jedan iza drugog stupili na snagu ustavi u zemljama francuske okupacione zone: za Falačko Porajnje 18. maja 1947, za Baden 22. maja 1947, za Virtemberg Hoencolern 20. maja 1947. U američkoj okupacionoj zoni su ustavi doneseni nešto kasnije. Najprije je u Bremenu, koji je prije američke pripadao britanskoj okupacionoj zoni, donesen ustav 21. oktobra 1947. (stupio na snagu dan kasnije), a posljednji iz vremena koje je prethodilo donošenju ustava zajedničke države je donesen ustav Sarske (stupio na snagu 17. decembra 1947).

Svi spomenuti ustavi predstavljaju *ustave u punom kapacitetu*. Oni, dakle, ne reguliraju samo organizaciju i funkcioniranje državnog aparata, nego duboko zahvataju u odnose između države i društva normiranjem osnovnih prava i pravila "života u zajednici" (brak i porodica, rad i privreda, socijalna sigurnost i kultura). Uz oslonac na Ustav Rajha iz 1919. (Vajmarski ustav) jasno se profilirala parlamentarna demokratija kao oblik političkog uređenja. Svi su otjelotvorili rezultate kompromisa koji je postignut na jednoj strani između njemačkih političkih partija, a na drugoj između Nijemaca i saveznika. Za donošenje Ustava zajedničke države oni su predstavljali dobar pravni model koji je dijelom mogao biti recipiran u ustavni tekst novog ustava, *Grundgesetz*.

⁹ Das Gesetz über die weitere Demokratisierung des Aufbaus und der Arbeitsweise der staatlichen Organe in den Ländern der DDR, GBl. 1952, s. 613.

3. Nastanak njemačkih zemalja

3.1. Vojna uprava

Londonskim protokolom od 12. septembra 1944. su se Velika Britanija, Sovjetski Savez i SAD dogovorili da će Njemačka nakon bezuslovne kapitulacije biti podijeljena na nekoliko zona. Tako bi svaka od savezničkih sila dobiti po jednu od njih i u njoj bi vršila upravnu vlast prema uputstvima vlastite vlade. Kasnije zaključenim Londonskim sporazumom (14. novembra 1944) je postignut dogovor o uspostavljanju zajedničkog Kontrolnog vijeća (*Kontrollrat*) koji je trebao obrazovati najviši kontrolni i komandni organ za sve okupacione zone, a pristupom Francuske (1. maja 1945, 26. jula 1945) ovaj je dogovor izmijenjen u sporazum četiri savezničke sile. Izjavom najviših komandi savezničkih oružanih snaga od 5. juna 1945. godine su vlade četiri savezničke sile preuzele najvišu upravnu vlast u Njemačkoj. Sljedeći korak je predstavljalo neposredno obrazovanje Kontrolnog vijeća koji je uskoro, proklamacijom od 30. augusta 1945. godine, uspostavljen kao zajedničko tijelo komandanata okupacionih zona.

3.2. Okupacione zone

Dio njemačkog teritorija je, u međuvremenu, Potstdamskim sporazumom od 2. augusta 1945, do definitivnog razrješavanja graničnih pitanja u okviru mirovnog sporazuma, dodijeljen na upravljanje Sovjetskom Savezu (sjeverna polovina istočne Pruske sa Königsbergom) i Poljskoj (ostatak istočne Njemačke do linije Odra-Nisa). U sovjetskoj zoni su, kako je već spomenuto, obrazovane zemlje Tiringija, Saska, Saska-Anhalt, Brandenburg i Mecklenburg. U američkoj okupacionoj zoni je obrazovana zemlja

Hesen (proklamacijom američke vojne uprave od 19. septembra 1945), Sjeverni Baden i Sjeverni Virtemberg su spojene u jednu zemlju, a dotadašnja regija Falačka, koja je pripadala Bavarskoj, dospjela je u francusku okupacionu zonu. Bremen je proklamacijom američke vojne uprave od 21. januara 1947. dobio status zasebne federalne jedinice. U britanskoj okupacionoj zoni su vojnim uredbama od 23. augusta i 1. novembra 1946. stvorene zemlje Šlezvig-Holštajn, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Hamburg i Donja Saska. U francuskoj okupacionoj zoni su obrazovane zemlje Falačko Porajnje, Baden (od Južnog Badena i Južnog Virtemberga-Hoencolerna). Pruska je kao zasebna njemačka zemlja raspuštena odlukom Kontrolnog vijeća od 25. februara 1947.

3.3. Integracija i dezintegracija njemačke države

U početnu fazu njemačke integracije može se najprije uračunati stvaranje, u američkoj okupacionoj zoni, Vijeća zemalja (*Länderrat*) koje se u početku sastojalo od zemaljskih ministara. Kasnije se ovo tijelo pretvorilo u skupštinu predstavnika koje su delegirale zemaljske vlade. U britanskoj okupacionoj zoni je marta 1946. godine od predstavnika njemačkih upravnih instanci, sindikata i političkih partija obrazovano Vijeće zona (*Zonenbeirat*). Ovaj je organ bio u funkciji savjetodavnog tijela vojnoj upravi. Sljedeći korak je vodio preko obezbjeđenja pet njemačkih mjesta u zajedničkoj upravi koju su uspostavile američka i britanska zona zajedno, do stvaranja "Bi-zone" za koju je izabrano "Privredno vijeće" (*Wirtschaftsrat*). Ono se sastojalo od 52 predstavnika koje su izabrali zemaljski parlamenti. Pritom je na 750.000 stanovnika dolazio po jedan predstavnik. Na CDU (*Christliche Demokratische Union* / Kršćanska demokratska unija) i SPD (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands* / Socijaldemokratska partija Njemačke) je otpalo po dvadeset, na FDP (*Freie Demokratische*

Partei / Slobodna demokratska partija) tri, na KPD – centar (*Kommunistische Partei Deutschlands* / Komunistička partija Njemačke) i Njemačka Partija – po dva, i konačno jedan na Udruženje za privrednu izgradnju. Predstavnici političkih partija su se potom ujedinili u frakcije; one su formirane na osnovu političkih opredjeljenja, neovisno o zemaljskom porijeklu¹⁰. Privredno vijeće je tako predstavljao organ ekonomskog upravljanja ujedinjenim privrednim prostorom koji je po izboru predsjednika i potpredsjednika i donošenjem poslovnika, već na prvoj sjednici od 25. juna 1947, preveden u njemački parlament.

Na savjetovanju između Velike Britanije, Francuske, Sovjetskog Saveza i SAD u okviru Londonske konferencije (novembar 1947) nije postignut konkretan dogovor o sudbini Njemačke. Potom je 6. marta 1948. uslijedila odvojena Londonska konferencija Velike Britanije, Francuske, SAD zajedno s Belgijom, Luxemburgom i Holandijom. Ovdje je donesen zaključak da se pristupi osnivanju zapadnonjemačke države. Nakon toga su u glavnoj komandi savezničkih snaga u Frankfurtu a. M. predsjednicima zemaljskih vlada uručena tri dokumenta u ime guvernera tri okupacione zone. Dokumenti su poznati pod imenom Frankfurtski dokumenti (*Frankfurter Dokumente*) i odnosili su se na preporuke oko stvaranja ustavotvorne skupštine (Dokument I), na ispitivanje postojećih granica između saveznih zemalja i na mogućnost njihove korekcije (Dokument II) kao i na donošenje statuta za zaposjednuta područja (Dokument III). Trasiran je put za donošenje Ustava zapadne Njemačke¹¹.

¹⁰ Detaljnije K. Stern, *Das Staatsrecht für die Bundesrepublik Deutschland*, tom 5, *Die geschichtlichen Grundlagen des deutschen Staatsrechts*, München 2000, § 132 III, ss. 1169 i dalje.

¹¹ Sachs (bilj. 2), s. 9, randnr. 14 i dalje.

3.4. Formiranje i ustavni razvoj Njemačke Demokratske Republike (DDR)

U neposrednoj vezi sa izbijanjem istočno-zapadnog konflikta stoji obustava rada Sovjetskog Saveza u Kontrolnom vijeću, 20. marta 1948. Juna iste godine su predstavnici Sovjetskog Saveza napustili savezničku komandu u Berlinu, tako da su preostala tri zapadna komandanta u gradu nastavili voditi zajedničku upravu zapadnog sektora. Za Sovjete je istočni Berlin predstavljao integralni dio istočne zone, a od 1949. je tretiran kao glavni grad Njemačke Demokratske Republike. Ustav za cijelu državu donesen je na inicijativu SED-a (*Sozialistische Einheitspartei Deutschlands* / Jedinstvena socijalistička partija Njemačke) na trećem narodnom kongresu 15/16. maja 1949. Odluci je prethodilo imenovanje Njemačkog narodnog vijeća (na drugom Narodnom kongresu od 18. marta 1948) koje je utvrdilo nacrt ustava. Ustav je stupio na snagu 7. oktobra 1949. Istovremeno je sovjetska vojna administracija prevedena u Kontrolnu komisiju. Pet godina kasnije (25. marta 1954) sovjetska vlada proglasila je sopstvenu vladavinu završenom. Uslijedilo je formalno priznanje suverenosti Njemačke Demokratske Republike.

Ustavni tekst je pokazivao izvjesne sličnosti s Vajmarskim ustavom, no predstavljao je klasično djelo marksističko-lenjinističke provenijencije: demokratski centralizam, sistem vijeća, planska privreda i prožimanje "javnih ustanova i socijalističkog duha" karakterizirali su njegova strukturna rješenja¹². Novi ustav je donesen 1968. (stupio je na snagu 6. aprila 1968), a u oktobru 1974. je ovaj, opet, zamijenjen novim ustavnim aktom. Njegova osobenost je poseban izborni sistem: već prije izbora se, pod od-

¹² T. Maunz/R. Zippelius, *Deutsches Staatsrecht*, 30. izd., München 1998, § 1 V.

govarajućim utjecajem vladajuće političke partije, ustanovljavala jedinstvena lista za sve partije koje će učestvovati na izborima, tzv. nacionalna lista. Međutim, prije izbora je obavljena podjela parlamentarnih mjesta, tako da je birač mogao samo cijeloj listi dati glas ili poništiti glasački listić.

Zakonodavna reforma koja je vodila političkoj pluralizaciji Njemačke Demokratske Republike provedena je zakonom od 1. decembra 1989. On je iz važećeg Ustava uklonio odredbu o vodećoj ulozi marksističko-lenjinističke partije iz člana 1 st. 1 rečenica 2 Ustava. Međutim, tek je izborni zakon od 20. februara 1990. otvorio put prema višepartijskom sistemu. Dva mjeseca kasnije je ustavnim zakonom ukinuta preambula postojećeg ustava kojom se zabranjivalo rušenje socijalističkog društva. Konačno je zakonom od 22. juna 1990. Njemačka Demokratska Republika prevedena u demokratsku saveznu državu, konstituiranjem saveznih zemalja Meklenburg-Zapadna Pomeranija, Brandenburg, Saska Anhalt, Saska i Tiringija, kao i grada Berlina koji je imao formalni status savezne zemlje. Ta je struktura zadržana do pristupa Njemačke Demokratske Republike Ustavu Savezne Republike Njemačke.

4. Nastavljanje državne tradicije Njemačkog Rajha

Kontroverza o državnopravnom kontinuitetu poslijeratne njemačke države i Njemačkog Rajha, utemeljenog 1866/67. a proširenog 1871, ponovo je aktualizirana u poslijeratnim raspravama. Razvijene su dvije relativno zaokružene i konzistente teorije: jedna o propasti i druga o nastavljanju državne tradicije Njemačkog Rajha.

Prema teoriji o *propasti Njemačkog Rajha*, безусловna kapitulacija je predstavljala jasan dokaz o nestanku Rajha. On je poništen

totalnim rušenjem njemačke državne vlasti. Prema ovom shvatanju, na području bivšeg Rajha je nastao državni vakuum u kojem su države pobjednice, svaka u svojoj interesnoj zoni, vršile sopstvenu, a ne njemačku državnu vlast. Kako je na takvim premisama u zapadnoj i istočnoj interesnoj zoni izgrađena nova organizacija države, obje se države moraju promatrati kao nove državnopravne tvorevine koje više nemaju nikakvih dodirnih tačaka s tradicijom Njemačkog Rajha.

Teorija o *nastavljanju državne tradicije Njemačkog Rajha* je utemeljena u činjenici da saveznici nakon rata nisu anektirali njemački teritorij. Prema načelima međunarodnog prava njemačka vlast nije, dakle, nestala, nego je privremeno prenesena na saveznike. Kapitulacija od 8. maja 1945. predstavlja, prema ovom shvatanju, samo znak vojnog poraza. Ovim su državni organi postali privremeno nesposobni da djeluju. Na mjesto njemačkih organa stupili su, međutim, organi savezničkih zemalja. Iz te činjenice izvodi se zaključak da je uspostavljanjem Savezne Republike Njemačke samo jedan njen dio nanovo organiziran u državnu zajednicu. Na taj je način ponovo uspostavljen režim u kojem država može preuzeti svoje, u okviru Rajha etabrirane funkcije¹³.

Oba su se shvatanja mogla lako braniti argumentima državnog i međunarodnog prava, no praktičan značaj su obje teorije imale s obzirom na pitanja naslijeđa državne imovine, državnih dugova i prava, kao i prava službenika Njemačkog Rajha. Na toj pozadini je i teorija o nastavljanju državne tradicije Njemačkog Rajha zadobila konture vladajućeg stava i danas je uglavnom prihvaćena kako u državnom pravu tako i ustavnoj dogmatici¹⁴.

¹³ Ch. Strasser-Gackenhaimer, *Die staatsrechtliche Kontinuität des Deutschen Reichs von der "Machtergreifung" bis zum Tod Hitlers*, Baden-Baden 2013, ss. 248 i dalje.

¹⁴ Usp. BVerfGE 36, 16.

Svaka od navedenih teorija je neposredno po podjeli njemačkog teritorija na dvije države dobila obrise idološki obojenih koncepcija. Predmet rasprave je samo pomjeren na pitanje, kako je Njemački Rajh uspostavljanjem dvije države preživio i na koji se način ovaj kontinuitet može pravno braniti. U Saveznoj Republici Njemačkoj su se analize koncentrirale oko teze da je upravo ona identična sa Njemačkim Rajhom. Jedna izdiferenciranija varijanta je utvrdila da je samo SR Njemačka identična sa Rajhom u njegovim granicama od 31. decembra 1937. jer se samo unutar ovog područja mogla vršiti državna vlast. Za potrebe ovog shvaćanja je konstruirana razlika između *područja važenja* njemačkog Ustava i *Njemačke kao cjeline*, koja je opet prelazila okvire važenja spomenutog ustava. Iz toga je, konačno, izveden zaključak da jedino SR Njemačka raspolaže isključivim pravom da zastupa Njemačku kao cjelinu. Na drugoj strani je Njemačka Demokratska Republika zadobila međunarodno priznanje i skoro analognom logikom je poticala shvaćanje kako je upravo ona stvarni nasljednik Njemačkog Rajha. Izvjesno čišćenje pozicija je uslijedilo nakon izjave zapadnonjemačke vlade od 28. oktobra 1969. U izjavi je riječ o dvije njemačke države koje postoje kao djelimična uređenja pod krovom Njemačkog Rajha koji i dalje egzistira, premda je kao cjelina nesposoban djelovati. Prema tome, Savezna Republika Njemačka i Njemačka Demokratska Republika nisu jedna drugoj inozemstvo. Tako Savezna Republika ne može u okviru sopstvenog identiteta zahtijevati isključiva prava na nasljeđe Rajha, jer je ona samo djelimično, i to u okvirima prostornih granica, identična sa Njemačkim Rajhom (u osnovi, shvaćanje Saveznog ustavnog suda¹⁵).

U Njemačkoj Demokratskoj Republici je najprije, u skladu s članom 1 st. 1 Ustava iz 1949, zastupana teza da je Njemačka

¹⁵ Usp. BVerfGE 36, 16.

jedinstvena i nedjeljiva Republika. No, pod pritiskom faktičke nemogućnosti da se cijela Njemačka podredi režimu ovog ustava, formiran je stav da je *jedinstvena* njemačka nacija – uz izuzetak zapadnog Berlina – podijeljena u dvije države. To je u nešto blažoj formi došlo do izražaja u Ustavu iz 1968: “Njemačka Demokratska Republika je socijalistička država njemačke nacije” (član 1 st. 1 rečenica 1).

Na pozadini takve državnopravne filozofije je 1972. uslijedilo međusobno obavezivanje (*Grundvertrag* od 21. decembra 1972) obje države da uzajamne odnose razvijaju na principima jednakosti. One su se ovim sporazumjele da nijedna od njih ne može u međunarodnim odnosima predstavljati drugu, da se suverena vlast svake od država proteže isključivo na njenom teritoriju i da će uzajamno poštovati nezavisnot i samostalnost. Na osnovu ovog dogovora su tri savezničke države uspostavile diplomatske odnose sa DDR-om, a obje su države 18. septembra 1973. prihvaćene u članstvo Ujedinjenih nacija.

5. Pravni položaj Berlina

Berlin je uvijek bio njemačka posebnost. Njegov status je određen već pri provođenju Londonskog Sporazuma od 12. oktobra 1944. Grad je naprije imenovan kao “Veliki Berlin” (*Groß-Berlin*) i obuhvatao je 20 upravnih jedinica (*Bezirk*) koje su, opet, svrstane u četiri sektora, odnosno u četiri okupaciona područja. Dvanaest ih je pripadalo zapadnim sektorima i stajali su pod kontrolom zapadnih saveznika, osam ih je bilo pod kontrolom sovjetske okupacione vlasti i obrazovali su istočni sektor. Zajednički upravni organ je obrazovala saveznička komanda za područje Velikog Berlina. Komanda je imala zadatak da donosi zajedničke propise za sva četiri sektora i da nadzire rad Vijeća magistrata i drugih sa-

moupravnih organa grada Berlina. Konceptijske razlike su se pojavile u raspravi povodom izrade zajedničkog Ustava: nacrt koji je došao iz skupštine gradskih predstavnika je preuzeo ustavne modele njemačkih zemalja zapadne Njemačke. Ovaj nacrt nije naišao na saglasnost ni SED-predstavnik u gradskoj skupštini niti na saglasnost sovjetskih predstavnika u udruženoj komandi. Novi izbori od 5. decembra 1948. su, prema zamisli Skupštine gradskih predstavnika i suprotno stavu SED-a i sovjetskih vlasti, bili održani u cijelom Berlinu.

Kao odgovor su u istočnom sektoru uslijedili izbori za “Provizornu skupštinu gradskih predstavnika” 30. novembra 1948; izabran je jedan jedini magistrat i jedan gradonačelnik za cijeli istočni sektor. U zapadnim sektorima je, nakon toga i bez učesća SED-a, izabrana nova Skupština gradskih predstavnika koji su sa svoje strane izabrali jedan magistrat i jednog gradonačelnika za zapadne sektore. Uslijedilo je obrazovanje dvije odvojene administrativne i političke jedinice na području Velikog Berlina, jedne za zapadne sektore i druge za istočni sektor.

Odnos zapadnog Berlina prema Saveznoj Republici Njemačkoj je, međutim, ostao sporan i razlikovali su se pogledi na njegov status u Saveznoj i u Demokratskoj Republici Njemačkoj.

Iz perspektive Savezne Republike Berlin je prema tada važećem članu 23 Ustava promatran kao jedna savezna zemlja u okviru SR Njemačke¹⁶. To je stajalište potvrđeno i berlinskim Ustavom od 1. septembra 1950. godine. U članu 1 je određeno da je Berlin jedna od zemalja SR Njemačke i da su Ustav i njemački zakoni obavezujući u Berlinu. Grad je, međutim, uživao poseban status prema odredbama okupacionog prava, i ono je unekoliko ograničavalo primjenu državnih ingerencija SR Njemačke. Prema pismenom odobrenju zapadnih vojnih guvernera uz Ustav

¹⁶ Tako je odlučio i Savezni ustavni sud, BVerfGE 7,7.

SR Njemačke (12. maj 1949, br. 4) i uz Ustav Berlina (29. august 1950, br. 2c) odlučeno je da Berlin nema pravo glasati za Savezno vijeće (*Bundestag*) i Vijeće zemalja (*Bundesrat*); gradom nije smjela upravljati savezna država, osim ako “tri okupacione vlasti ne učine izuzetke”. Savezni zakon je, prema ovome, mogao biti uzet u obzir kao važeće pravo samo ako ga berlinsko predstavničko tijelo usvoji za grad Berlin. Prema posebnom odobrenju su, međutim, presude berlinskih sudova mogle biti kontrolirane u postupku pred višim sudskim instancama sudskog sistema SR Njemačke¹⁷. Osim toga, bilo je moguće obezbijediti prisustvo organa savezne države, npr. Saveznog upravnog suda, u zapadnom Berlinu.

Iz perspektive Njemačke Demokratske Republike i Sovjetskog Saveza, status zapadnog Berlina je bio definitivno riješen sporazumima od 12. septembra 1944. i 26. juna 1945. koji su se odnosili na status Velikog Berlina. Ovi sporazumi nisu dopuštali odvajanje jednog područja u zasebnu političku i upravnu cjelinu i njegovo prevođenje u poseban status. U tom smislu, zapadni Berlin nije postao dio teritorije SR Njemačke, nego je bio i ostao od nje odvojen, i u tom je statusu ostao sve do državnog ujedinjenja.

Kasnije je, u okviru Sporazuma četiri sile (*Vier-Mächte Abkommen*, Abschn. II D, i aneks IV) od 3. septembra 1971, priznato da SR Njemačka može voditi konzularne poslove i da u internacionalnom prometu smije zastupati interese zapadnog Berlina pred internacionalnim organizacijama i na internacionalnim konferencijama. To je podrazumijevalo da će se međunarodni ugovori koje zaključuje SR Njemačka primjenjivati i na područje zapadnog Berlina, ako u svakom konkretnom slučaju ovaj bude i izričito spomenut.

¹⁷ Tako BVErfGE 7, 14 i dalje; 19, 384 i dalje.

Neposredno nakon rata je istočni Berlin imao isti pravni položaj kao i zapadni. Kasnije je Njemačka Demokratska Republika uz podršku Sovjetskog Saveza naglašavala poseban status zapadnog Berlina u odnosu na SR Njemačku (član 7 Moskovskog ugovora od 7. oktobra 1975), ali je područje istočnog Berlina priključila sopstvenom državnom teritoriju. Već je Ustav Njemačke Demokratske Republike iz 1949. godine, kao i kasniji ustavi, definirao istočni Berlin kao glavni grad Njemačke Demokratske Republike. U njemu su tako smješteni najviši državni organi. Sovjetski Savez nije odustao od svojih prava koja su mu obezbjeđena Sporazumom četiri sile, ali je, sve u svemu, tretirao istočni Berlin kao integralni dio državnog područja Njemačke Demokratske Republike. Zapadni saveznici su, suprotno tome, insistirali na posebnom državnompravnom statusu cijelog Berlina. On je, prema opšteprihvaćenom mišljenju, imao svoj osnov u zajedničkoj okupacionoj vlasti sila pobjednica.

6. Stjecanje državne suverenosti njemačkih zemalja i njihovo ponovno ujedinjenje

Zaokruživanje suverenosti obje njemačke države i njihovo konačno ujedinjenje je realizirano postupno. Saveznoj Republici Njemačkoj je priznanje pune suverenosti stavljeno u izgled sa njenim pristupom NATO savezu¹⁸. No, takva je suverenost bila bitno ograničena "starateljskim" pravima saveznika. Na drugoj strani je u odnosima između Njemačke Demokratske Republike i Sovjetskog Saveza Izjava od 25. marta 1954. ukazivala na uspostavljanje državne neovisnosti, premda je Sovjetski Savez zadržao prava da u funkciji jamca sigurnosti i mira djeluje u smislu oba-

¹⁸ Čl. I st. 2 *Deutschland-Verträge*, 23. 10. 1945, *BGBI.* 1955 II, s. 305.

veza koje slijede iz sporazuma četiri sile. Ni u jednom slučaju se, ipak, ne može govoriti o punoj suverenosti, na osnovu koje bi se objema državama omogućavala neovisna i neograničena sposobnost reguliranja sopstvenih nadležnosti. Tek je s uspostavljanjem njemačkog jedinstva došlo do bitnijeg pomaka u dostizanju pune suverenosti na teritoriju zajedničke njemačke države.

Osnov je predstavljao Ugovor o zaključnom reguliranju s obzirom na Njemačku, poznatiji pod nazivom Ugovor Dva-plus-četiri (*Zwei-plus-vier-Vertrag*) od 12. septembra 1990¹⁹. Ugovor su potpisale četiri pobjedničke države iz drugog svjetskog rata (“četiri”) sa Saveznom Republikom Njemačkom i Njemačkom Demokratskom Republikom (“dva”). Centralni dio sporazuma odnosi se na sporazum o vanjskim aspektima njemačkog jedinstva. Sporazumom je utvrđeno da će u teritorijalnom smislu Savezna Republika Njemačka obuhvatati postojeći teritorij obje njemačke države i da su vanjske granice Savezne Republike Njemačke u tom smislu definitivno određene. Izričito je utvrđeno da SR Njemačka ne polaže i da u budućnosti neće polagati prava na teritorije drugih zemalja. Istovremeno je utvrđena gornja granica njemačkih oružanih snaga, kao i obaveza ujedinjene Njemačke da odustane od atomskog oružja.

Na drugoj strani su pobjedničke države regulirale svoje obaveze i odgovornosti za Berlin i Njemačku kao jedinstvenu državu. Ugovor je stupio na snagu polaganjem posljednje ratifikacione povelje 15. marta 1991²⁰, no navedena pitanja su prije toga riješena zajedničkom izjavom četiri vlade od 1. oktobra 1990. Njemačkoj je ovim priznato neograničeno pravo da prema svojoj suverenoj odluci pristupa odgovarajućim savezima (član 6 Izjave). Nakon

¹⁹ *Vertrag über die abschließende Regelung in Bezug auf Deutschland, BGBl.* 1990. II, s. 1318.

²⁰ *BGBl.* 1991. II, s. 587.

stupanja na snagu Ugovora Dva-plus-četiri i za ujedinjenu Njemačku vrijedi međunarodnopravno načelo nemiješanja u unutrašnje nadležnosti drugih država. Tako je i za pitanje njemačke suverenosti ovo načelo dobilo puni značaj kao “pravilo” prema kojem se određuje suverena jednakost svih članova Ujedinjenih nacija (član 2 br. 2 Statuta UN).

Uspostavljanje njemačkog jedinstva je nastupilo kao posljedica zanimljivog diplomatskog obrta u zemljama bivšeg istočnog bloka i brižljivo usmjeravanih reakcija građanja Njemačke Demokratske Republike. Ujedinjenje su omogućili i determinirali događaji koji su se odigrali u još postojećoj Njemačkoj Demokratskoj Republici: jesen 1989. je obilježilo masovno prebjeganje građana Njemačke Demokratske u Saveznu Republiku Njemačku preko teritorija Mađarske i Austrije. Nakon što je otvaranje mađarske granice za građane istočne Njemačke blokiralo istočnonjemačku granicu prema zapadnoj Njemačkoj, uslijedilo je i otvaranje graničnih prelaza duž granice Njemačke Demokratske Republike prema Saveznoj Republici Njemačkoj. Pored toga je u nekoliko velikih gradova, posebno u Leipzigu i Dresdenu, došlo do otvorene pobune i tzv. *mirnih demonstracija* protiv postojećeg režima. Pokušaj njihovog gušenja je doveo do opšteg otkazivanja poslušnosti i demonstracije nelojalnosti pravnom sistemu Njemačke Demokratske Republike, tako da je ova “mirna revolucija” vodila najprije ustavnom kompromisu. Zakonom o ustavnim načelima (“*Verfassungsgrundsätze-Gesetz*” od 17. juna 1990) je narodna skupština definirala Njemačku Demokratsku Republiku kao “slobodnu, demokratsku, federativnu, socijalnu i ekološki orijentiranu pravnu državu”. Istovremeno je ovim zakonom zajamčeno privatno vlasništvo nad zemljom, imovinom i sredstvima za proizvodnju kao i sloboda udruživanja u radnička i udruženja poslodavaca. Zaštita prirodne okoline je prevedena u građansku i državnu obavezu. Država je dobila pra-

vo da pojedina prava prenese na međudržavne ustanove i na ustanove Savezne Republike Njemačke.

Kako bi se omogućilo ujedinjenje dvije države, zaključeni su Ugovor o valuti (*Währungsvertrag* od 18. maja 1990), Ugovor o ujedinjenju (*Einigungsvertrag* od 31. augusta 1990) i Ugovor o izborima (*Wahlvertrag* od 3. augusta 1990). *Prvim* je dogovorena “*socijalna tržišna ekonomija*” koja se, prema prvobitnoj zamisli, mora sastojati iz dvije komponente: *tržišne*, u koju ulaze privatno vlasništvo, konkurencija na bazi sposobnosti, slobodno obrazovanje cijena i potpuna sloboda kapitala, robe i usluga, i *socijalne*, koja je definirana pojmom “socijalna unija” (sistem socijalne sigurnosti, uređenog radnog prava koje je trebalo omogućiti socijalnu pravdu). *Drugi* ugovor je utvrđivao elemente ostvarivanja državnog jedinstva odredbom da 12 berlinskih *Bezirkova* zajedno sa postojećim zemljama Njemačke Demokratske Republike, prema tadašnjem članu 23 Ustava SR Njemačke, od 3. oktobra 1990. pristupaju ovom ustavu. Izborni zakon je dogovoren kako bi se na područje novih zemalja proširio postojeći izborni sistem. Na osnovu njega su trebali biti održani prvi zajednički izbori za Savezno vijeće. Samo je modificirana tzv. pristupna klauzula (“*Sperrklausel*”) postojećeg saveznog izbornog zakona u korist manjih partija koje su u početnoj fazi primjene zapadnoevropskih demokratskih standarda bile obrazovane na području novih zemalja, a doprinijele su uklanjanju socijalističkog režima Njemačke Demokratske Republike²¹.

Pristupanje DDR-a, odnosno novih saveznih zemalja Ustavu SR Njemačke uslijedilo je nakon formalnog usvajanja Zahtjeva za pristup Saveznoj Republici u istočnonjemačkom parlamentu (23. augusta 1990, ustavnom većinom, u proceduri predviđenoj članom 63 st. 2 rečenica 2 i članom 106 Ustava DDR-a iz

²¹ Maunz/Zippelius (bilj. 12), § 2 II 2.

1974²²). Time je pristup SR Njemačkoj formalno objavljen, a njen ustav je stupio na snagu u zemljama koje su mu pristupile (za ove savezne zemlje se koristi pojam “nove zemlje”). Ugovorom o ujedinjenju, međutim, nije samo regulirano važenje Ustava i ustavnog prava, nego je ugovoreno i važenje prava savezne države i evropskih pravnih propisa kao i važenje međunarodnih ugovora koje su jednostrano dvije države, svaka u domenu svojih nadležnosti, zaključile. Istovremeno je dogovorena i promjena sada zajedničkog ustava. Najprije su se promjene odnosile na prihvatanje Ugovora o ujedinjenju, koji je sada morao biti potvrđen dvotrećinskom većinom u Saveznom vijeću (*Bundestagu*) i Vijeću zemalja (*Bundesratu*). Dogovorena je nova formulacija preambule i ukidanje člana 23 Ustava. Time je stavljeno do znanja da je dostignut tamo formulirani cilj, naime sloboda i jedinstvo, i da više ne postoje “dijelovi Njemačke” čiji je pristup zapadnonjemačkom Ustavu cilj njemačke politike.

Pristup Njemačke Demokratske Republike Ustavu Savezne Republike Njemačke nije protekao bez ustavnopravnih nedoumica²³. Otvorilo se, naime, pitanje zakonitog puta. Alternative su obrazovali tadašnji članovi 23 st. 2 i 146 Ustava. Posljednji član je predviđao donošenje *novog* ustava za zajedničku novonastalu njemačku državu. Propis je njemačka dogmatika tumačila kao regulu koja omogućuje ponovno ujedinjenje Njemačke. Međutim, dolaskom novog ustava na dnevni red, vladajući pravnički i politički krugovi su pokazali više razumijevanja za praktične poteškoće koje bi pratile pisanje novog ustava i njegovu primjenu nego za striktnu primjenu pisanog ustavnog prava. Naime, član 146 je zahtijevao da se u slučaju njemačkog ujedinjenja istovremeno kombinira ustavotvorstvo (postupak donošenja novog us-

²² Usp. *Beitritserklärung* – Izjava o pristupanju – *GBL DDR I*, s. 1324, *BGBL I*, s. 2057.

²³ Usp. Stern (bilj. 10), § 135 6, ss. 1920 i dalje.

tava) i obrazovanje jedinstvene države (ujedinjenje). S tim u vezi je u pravničkim krugovima zapadne Njemačke isticano kako bi takav postupak značio gubitak vremena, kako donošenje novog ustava i zamjena postojećeg *Grundgesetzes* možda ne bi bili okrunjeni posebnim uspjehom, konačno kako bi ozbiljno bile ugrožene internacionalne obaveze, posebno postojeće internacionalno uvezivanje SR Njemačke u evropske asocijacije. Bez posebnog udubljanja u ustavnopravne naredbe, zapadnonjemački pogled na pravne puteve ujedinjenja se fokusirao na član 23 Ustava²⁴ koji je već Savezna vlada, zajedno sa koalicionim frakcijama, od početka smatrala odlučujućom ustavnom odredbom²⁵. Isti stav je potkrijepilo mišljenje u Njemačkoj Demokratskoj Republici, tako da je izabran član 23 st. 2 kao ustavni put njemačkog ujedinjenja. Odlučujući argumenti se mogu svesti, na jednoj strani, na raspoznavanje ustavnog kontinuiteta u odluci za član 23, i na drugoj strani, na korištenje upravo ovog propisa kao pravne osnove za pristup Sarske ustavnom sistemu SR Njemačke, koja je 1956/57. iz Francuske ponovo pristupila Njemačkoj²⁶.

²⁴ Čl. 23 je propisivao da Ustav važi najprije za područje tamo nabrojanih saveznih zemalja "prvoga časa" ali da pristup novih zemalja, šire shvaćeno, drugih dijelova Njemačke, drži otvorenim. Oni su morali slobodno izraženom voljom zahtijevati pristup. Njemačka Demokratska Republika je *jednostrano* izjavila da pristupa području važenja njemačkog Ustava. Za punovažnost izjave o pristupanju se zahtijevala demokratska legitimacija Doma naroda istočnonjemačkog parlamenta, koja je bila obezbjeđena izborima od 18. marta 1990.

²⁵ Detaljnije Stern (bilj.10), § 135 III 6; M. Görtemaker, *Geschichte der Bundesrepublik Deutschland*, Frankfurt. a. M. 1999, s. 751.

²⁶ Usp. Izjavu sarskog parlamenta od 14. 12. 1956, *SaarLABl*, s. 1645 kao i Savezni zakon o pristupu Sarske od 23. 12. 1956, *BGBL*, I, s. 1011.

7. Ustavne izmjene

Njemački ustav je do danas pretrpio 64 zakonske izmjene, od čega je 35 izmjena doneseno prije pristupanja DDR-a SR Njemačkoj²⁷. Najobimnije izmjene su se odnosile na unošenje odredaba o oružanim snagama (1954. i 1956) kao i odredaba o tzv. slučaju odbrane iz 1968. godine. Reforma finansija je u ustavnom tekstu uslijedila 1969. godine. Brojnim intervencijama su mijenjani pojedinačni propisi o raspodjeli nadležnosti u području zakonodavstva. Najmanje se interveniralo u prava najviših saveznih organa. Odredbe o ljudskim pravima su osim intervencije u pogledu propisa o oružanim snagama i o slučaju odbrane, ostale neizmijenjene.

Pristup DDR-a Saveznoj Republici je uslijedio bez donošenja novog ustava prema članu 146. U neposrednoj vezi sa ujedinjenjem je 27 pojedinačnih izmjena preambule, članova 23, 51, 135a, 143 i 146. Raspoznatljive promjene su uslijedile također sa osnivanjem Evropske unije (članovi 23, 24, 28, 45, 50, 52, 88, 115e)²⁸. Uz to je restriktivnije formulirano pravo na azil, a utvrđene su i ekstenzivnije preventivne mjere u pogledu privatizacije u području vazdušnog saobraćaja, saveznih željeznica kao i pošte i telekomunikacija. Konačno je 1998. došlo do izmjene člana 13 Ustava sa unošenjem dodatnog ograničavanja tehničkih sredstava prisluškivanja kako bi se omogućilo takozvano veliko prisluškivanje i opserviranje stana. Nadnacionalne obaveze Njemačke su se 2000. godine odrazile na izmjene u pogledu zabrane izručivanja (izmjena u pogledu kvalificiranog pridržavanja zakona, član 16 st. 2) i obavezivanja žena na službu pod oružjem (član 12a st. 4). Iste godine je uslijedila i manja izmjena u organizaciji finansijske uprave (član 108). Zaštita životinja je preuzeta u član 20a 2002.

²⁷ Sachs (bilj. 3), s. 10, randnr. 22.

²⁸ Zakon od 12. 12. 1992, *BGBI.* I, s. 2086.

Federalizam je bio tema ustavnih reformi iz 2006. i 2009. Prvi krug, poznat kao “*Federalizam I*” donio je modernizaciju savezne državnosti izmjenom i unošenjem novih propisa, posebno u području raspodjele zakonodavnih nadležnosti (članovi 106, 106b, 107, 108). Drugi krug reforme, “*Federalizam II*” iz 2009. godine, iznad svega je bio koncentriran na uređenje javnih finansija (članovi 91c, 91d, 104b, 109, 109a, 115, 142d). Iste godine je porez na motorna vozila, sa kompenzacijom za savezne zemlje, prenešen u nadležnost savezne države (članovi 106, 106b, 107, 108), Ustavom je utvrđena kontrola rada sigurnosnih službi (član 45d) i otvorena je mogućnost kontrole vazdušnog saobraćaja za posebna ovlaštenja EU (član 87d). Nakon što je Ustavni sud proglasio nedopustivim uspostavljanje mješovite uprave u formi radnih zajednica prema Zakonu o socijalnim odnosima uslijedila je izmjena kojom je Ustavom osigurana mogućnost suradnje savezne države, zemalja i opština radi obezbjeđivanja egzistencijalnog minimuma nezaposlenih (član 91e).

Uslijedile su izmjene iz 2012. godine kojima je udruženjima ostavljena mogućnost utuživanja (apelacije) pred Saveznim ustavnim sudom (član 93 st. 1 br. 4c) zbog nepriznavanja statusa političkih stranaka za izbore u Savezno vijeće (*Bundestag*), a 2017. je proširena mogućnost saradnje savezne države i zemalja kod subvencioniranja naučnog rada i istraživanja prema članu 91b Ustava. Do novih izmjena u području preuređenja finansijskih odnosa je došlo 2017. godine (članovi 90, 91c, 104b, 104c, 107, 108, 109a, 114, 125c, 143d, 143f, 143g). Iste godine je dopunjen član 21 Ustava kako bi se otvorila mogućnost da se političke partije koje slijede neustavne ciljeve odlukom Ustavnog suda odstrane iz državnog sufinansiranja i poreskih povlastica. Posljednja izmjena je iz 2019. godine i odnosi se na finansijsku pomoć savezne države saveznom zemljama u području obrazovanja,

izgradnje socijalnih (subvencioniranih) stanova i u javnom lokalnom saobraćaju (članovi 104b, 104c, 104d, 125c i 143e).

Njemačka dogmatika gradualno razlikuje promjene i tumačenje ustavnog teksta. Ustavna promjena (*Verfassungswandel*) podrazumijeva tekstualne izmjene kojima se ne dira u osnove ustavnog uređenja²⁹. Promjene tumačenjem (*Auslegungsänderungen*), posebno putem odluka Saveznog ustavnog suda, predstavljaju izmjenu smisla primjene odgovarajućeg ustavnog propisa: izmjena značenja određene ustavne odredbe “kada u njenom području važenja iskrсну nove činjenice koje nisu bile predvidive ili kada se poznate činjenice svrstavanjem u tok jednog razvoja pojavljuju u novom značenju”³⁰. U osnovi se smatra da je ustavna promjena koja izlazi iz jezičke granice doslovnog teksta moguća ako je neka odredba zbog stvarnih promjena izgubila svoj smisao³¹.

Kod interpretacije Ustava posljednju riječ ima Savezni ustavni sud. Ustavni tekst u izvornoj verziji slijedi kontinentalno-evropsku tradiciju koju karakterizira jednostavan i razumljiv ton. On je upravo zbog toga upućen na tumačenje. Ovdje se susreću normativna otvorenost koju treba konkretizirati i nepretenciozno približavanje potrebama građana. U tom se odnosu situirao Savezni ustavni sud tumačenjima Ustava koja ga “postavljaju u vrijeme”. Granice tumačenja nisu međutim uspostavljene granicama ustavnog prava. U članu 79 Ustava otvaraju se mogućnosti ustavnih promjena dvotrećinskom većinom u Saveznom vijeću.

²⁹ B.-O. Bryde, *Verfassungsentwicklung. Stabilität und Dynamik im Verfassungsrecht der Bundesrepublik Deutschland*, Baden-Baden 1982, ss. 264 i dalje; Ch. Kulwicki, *Verfassungswandel. Die Wechselwirkung zwischen Grundrechten und informationstechnischen Ermittlungsmethoden*, Frankfurt a.M. 2011.

³⁰ BVerfGE 2, 380, 401; 3, 407, 422.

³¹ BVerfGE 142, 25; 95, 322, 333 i dalje; za nedopustivu promjenu Ustava BVerfGE 132 I i dalje.

Ne radi se dakle, o “svetom slovu” nego o vremenski uslovljenom kompromisu i rezultatu političkog dogovora učesnika ustavnog procesa³².

8. Osnovni zakon (*Grundgesetz*) versus ustav (*Verfassung*)

Pripreme ustavnog teksta unutar ustavnog konventa na Herrenchimsseu³³ i rad Parlamentarnog vijeća protekli su u ubjedenju da do dana donošenja jednog ustava za cijelu Njemačku treba uspostaviti ustavni provizorij, ili “tranzitorij” (Theodor Heuss) sa aktom na kojem su radili. Ova činjenica je došla do izražaja u izboru termina: osnovni zakon (*Grundgesetz*) umjesto ustav (*Verfassung*) i parlamentarno vijeće (*Parlamentarischer Rat*) umjesto ustavotvorna skupština (*verfassunggebende Versammlung*). Parlamentarno vijeće je pod utjecajem njemačkih članova, izabralo sintagmu Osnovni zakon za nominaciju novonastalog ustavnog teksta. Time su naglašene dvije činjenice: da se ovim aktom stvara pravna zajednica kojoj, s obzirom na ulogu okupacionih snaga, nedostaju opšte karakteristike državne zajednice i da takav akt ustavotvorstva još uvijek ne obuhvata cijelu njemačku državu koju bi on morao ponovo uspostaviti. Izbor termina “osnovni zakon” je, dakle, historijski uvjetovana odluka i mora se razumijevati iz konkretne socijalne i političke konstelacije u kojoj je donošen ustavni tekst³⁴. Iz “osnovnog zakon” je pedesetogodišnjom primjenom nastao ustav punog kapaciteta koji u mate-

³² Detaljnije E. Šarčević, *Ustavno uređenje Savezne Republike Njemačke*, Sarajevo 2005, ss. 29 i dalje.

³³ Usp. Šarčević (bilj. 32), ss. 20 i dalje.

³⁴ Detaljnije Šarčević (bilj. 32), ss. 35 i dalje.

rijalnom smislu normira osnovna prava, u organizacionom dijelu sve segmente funkcioniranja državne vlasti, ustav koji jasno pozicionira Njemačku u internacionalnoj zajednici i evropskim integracijama.

Politički razvoj je otvoren proces. Današnje konstelacije i politički zahtjevi nisu ni približno jednaki onima iz 1949. Razvoj njemačkog Ustava pokazuje tako u kojoj su mjeri bile neophodne korekture, prilagođavanja i inovacije ustavnog teksta – npr. reforma federalizma, reakcija na europeizaciju i internacionalizaciju ustavnog prava. Njemački Ustav – *Grundgesetz* – se nakon 70 godina postojanja pokazao kao sretno rješenje koje je osiguralo prelazak Savezne Republike Njemačke iz jednog provizorija u suverenu državu. On je posjedovao pravni kapacitet za integraciju, za usmjeravanje socijalne dinamike i njeno generiranje u procese koji otvaraju nove perspektive. Njegov uspjeh ide na račun ineterpretatora ustavnog teksta, ustavnih organa i, prije svega, na adresu Saveznog ustavnog suda, ali i na adresu građana koji su živjeli ovo uređenje. Oni su doprinijeli uspjehu ovog Ustava.

9. O prevodu

Prevod njemačkog Ustava koji slijedi predstavlja prerađen i aktualiziran prevod iz 2005. koji je objavljen u mojoj knjizi *Ustavno uređenje savezne Republike Njemačke. Uvod u njemačko državno pravo* (Sarajevo 2005). Uklonjene su redakcijske greške iz prvog prevoda, i preveden je aktuelni tekst sa izmjenama koje su uslijedile do kraja marta 2019. U fusnotnom tekstu su svaki put unošena pojašnjenja uz odgovarajuće pojmove i sintagme kao i upute na propise, kako se one inače unose u njemačkim zbornicima propisa. Fusnotni tekst je, prema tome, dodatak prevodioca koji ne postoji u službenom tekstu. On treba čitaocu omo-

gućiti jednostavniju orijentaciju u ustavnoj materiji. Istu funkciju imaju i naslovi pojedinih članova unešeni u srednje zgrade: oni nisu dio službene verzije nego dodatak koji preuzima model njemačkih zbirki propisa.

U pogledu izvjesnih specifičnosti u samom prevodu, još jednom bih naglasio da termin “osnovni zakon” u konkretnom slučaju odgovara teorijskom standardu punog ustava: on normira pravne osnove zajednice, naime dva velika tematska kruga državnog prava: *državnu organizaciju* i *odnos pojedinca prema državnoj vlasti*. Ovakva podjela dolazi do izražaja u sistematizaciji pravne materije. Odnos između države i građanina je reguliran u prvom dijelu, dok je u ostalim dijelovima regulirana državna organizacija: u drugom dijelu status savezne države i saveznih zemalja, od trećeg do šestog dijela državni organi, u sedmom dijelu zakonodavstvo, u osmom dijelu državna uprava, u devetom dijelu pravosuđe i u desetom dijelu sistem finansija. Sve u svemu, opravdano je govoriti o ustavu punog kapaciteta, i zbog toga je u priloženom prevodu termin “Grundgesetz” svaki put preveden kao “Ustav”.

Individualna ustavna tužba/žalba (*Verfassungsbeschwerde*) predstavlja najvažniji instrument za zaštitu individualnih pravnih pozicija koje su zajamčene osnovnim pravima. U BiH se za isti instrument koristi termin apelacija. Premda bi u doslovnom smislu njemačke terminologije “*Beschwerde*” bila bliža pojmu žalbe, odlučio sam se za termin “tužba” zbog toga što u ovom postupku podnosilac zahtjeva fungira kao pokretač postupka i nastupa kao “tužilac” koji podnosi dokaze i postavlja zahtjeve čija se validnost tek treba ustanoviti. Za potpuno razumijevanje pojedinih ustavnih principa, instituta i procedura, kao i nadležnosti ustavnih organa, upućujem na knjigu *Ustavno uređenje Savezne Republike Njemačke*, a za izbor termina na fusnote u prevodu ustavnog teksta.

Komentari Ustava

Brinkmann, Karl (Hrsg.): *Grundrechts-Kommentar zum Grundgesetz*, Losebl., 1967 i dalje, stanje: 2. Ergänzungslieferung, decembar 1968.

Denninger, Erhard/Hoffmann-Riem, Wolfgang/Schneider, Hans-Peter/Stein, Ekkehart (Hrsg.): *Kommentar zum Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*, 3. izd., Losebl., 2001, stanje: 2. Aufbaulieferung, august 2002, biblioteka Alternativkommentare.

Dreier, Horst (Hrsg.): *Grundgesetz, Kommentar*, 3 Bde., Bd. I, 3. izd. 2013. (1. izd. 1996); Bd. II, 3. izd. 2015 (1. izd. 1998), Supplementum 2007; Bd. III, 2. izd. 2008. (1. izd. 2000), Supplementum zu Bd. II und III 2010 (2. izd.).

Epping, Volker/Hillgruber, Christian (Hrsg.): *Grundgesetz, Kommentar*, 2. izd. 2013. (1. izd. 2009).

Epping, Volker/Hillgruber, Christian (Hrsg.): *Beck'scher Online-Kommentar Grundgesetz*, stanje: 31. Edition, decembar 2016.

Friauf, Karl Heinrich/Höfling, Wolfram (Hrsg.): *Berliner Kommentar zum Grundgesetz*, Losebl., 2000 i dalje, stanje: 51. Ergänzungslieferung, august 2016.

Giese, Fnedtich/Egon Schunck, *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949*, 9. izd. 1976 (1. izd. 1949 von Ciese, Friedrich).

Gröpl, Christoph/Windthorst, Kay/von Coelln, Christian, *Grundgesetz - Studienkommentar*, 2. izd. 2015 (1. izd. 2013).

Hamann, Andreas/Hamann, Andreas jr. /Lenz, Helmut, *Das Grund-*

gesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949, 3. izd. 1970 (1. izd. 1956 von Hamann, Andreas).

Hofmann, Hans/Henneke, Hans-Günter (Hrsg.): *GG, Kommentar zum Grundgesetz*, 13. izd. 2014 (12. izd.: Hofmann, Hans/Hopf, Axel, *Grundgesetz*, 2010) (1. izd.: Schmidt-Bleibtreu, Bruna/Klein, Pranz, *Kommentar zum Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*, 1967).

Hömig, Dieter/Wolff, Heinrich Amadeus (Hrsg., mitbegründet von Seifert, Karl-Heinz): *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*, 11. izd. 2016 (1. izd. 1982).

Jarass, Hans D. /Pieroth, Bodo, *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Kommentar*, 14. izd. 2016 (1. izd. 1989).

Kahl, Wolfgang/Waldhoff, Christian/Walter, Christian (Hrsg.), *Bonner Kommentar zum Grundgesetz*, Losebl. 1950. i dalje (izvorno: Abraham, H. J. u. a., *Kommentar zum Bonner Grundgesetz*), stanje: 182. Aktualisierung, decembar 2016.

Leibhole, Gerhard/Rinck, Hans-Justus (Begr.), *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Kommentar an Hand der Rechtsprechung des Bundesverfassungsgerichts*, Losebl. 1966. i dalje, 7. izd. 1993, stanje: 72. Ergänzungslieferung, august 2016.

Mangoldt, Hermann von/Klein, Friedrich/Starck, Christian, *Kommentar zum Grundgesetz*, Bd. 1 bis 3, 6. izd. 2010 (do 4. izd. [3 Bde., 1999/2000/2001] pod naslovom *Das Bonner Grundgesetz, Kommentar*, 4. izd., hrsg. Starck, Christian von; 1. izd. Mangoldt, Hermann von, 1953; 2. izd. Klein, Friedrich, 3 Bde., 1957/1964/1974; 3. izd. 14 Bde., Starck, Christian u. a. 1985. i dalje).

Maunz, Theodor/Düng, Ganter (Begr.)/Herzog, Roman/Scholz, Rupert/Herdegen, Matthias/Klein, Hans H. (Hrsg.), *Grundgesetz, Kommentar*, Losebl., 1958. i dalje, stanje: 78. Lieferung, septembar 2016.

Münch, Ingo von (Begr.)/Kunig, Philip (Hrsg.), *Grundgesetz-Kommentar*, 2 Bde., 6. izd. 2012 (1. izd. Münch, Ingo von [Hrsg.], 3 Bde., 1974/1976/1978).

Sachs, Michael (Hrsg.): *Grundgesetz Kommentar*, 8. izd. 2018.

Sodan, Helge (Hrsg.): *Grundgesetz*, 3. izd. 2015 (1. izd. 2009).

Stern, Klaus/Becker, Florian (Hrsg.): *Grundrechte-Kommentar, Die Grundrechte des Grundgesetzes mit ihren europäischen Bezügen*, 2. izd. 2015 (1. izd. 2010).

Umbach, Dieter C./Clemens, Thomas (Hrsg.): *Grundgesetz, Mitarbeiterkommentar und Handbuch*, 2 Bde., 2002.

Ustav Savezne Republike Njemačke
od 23. maja 1949.

—

Grundgesetz für die Bundesrepublik
Deutschland
vom 23. Mai 1949

Ustav Savezne Republike Njemačke

od 23. maja 1949.

Stanje: maj 2019, posljednja izmjena 28. marta 2019¹.

Parlamentarno vijeće je na javnoj sjednici 23. maja 1949. u Bonnu na Rheini utvrdilo da su u sedmici od 16. do 22. maja 1949. narodna predstavništva više od dvije trećine njemačkih zemalja prihvatila Ustav za Saveznu Republiku Njemačku (*Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*) koji je Parlamentarno vijeće utvrdilo 8. maja 1949.

Parlamentarno vijeće, koje zastupa njegov predsjednik, na osnovu ovog nalaza donosi i objavljuje Ustav.

Ovim se Ustav, u skladu sa članom 145 stav 3, objavljuje u Saveznom službenom listu (*Bundesgesetzblatt*):

Preambula²

Svjestan svoje odgovornosti pred Bogom i pred ljudima, odlučan da kao ravnopravan član ujedinjene Evrope služi svjetskom miru, njemački narod snagom ustavotvorne vlasti donosi ovaj Ustav.

Slobodnim samoopredjeljenjem Nijemci³ u zemljama Baden-

¹ Ustav za Saveznu republiku Njemačku u verziji objavljenoj kao prečišćen tekst u Saveznom službenom listu, dio III, klasifikacija broj 100-1, posljednja izmjena članom 1 Zakona od 28. 03. 2019. *BGBL. I, s. 404. (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 28. 03. 2019 [BGBL. I S. 404] geändert worden ist).*

² Preambula je preformulirana Ugovorom o ujedinjenju između Savezne Republike Njemačke i Njemačke Demokratske Republike o uspostavljanju njemačkog jedinstva, Ugovor od 31. 08. 1990. (*Einigungsvertrag. Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland über die Herstellung der Einheit Deutschlands, BGBL. II, s. 885, 889).*

³ O pojmu “Nijemci” usp. čl. 116 st. 1.

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

vom 23. Mai 1949

Stand: Zuletzt geändert durch Art. 1 G v. 28.3.2019 I 404

Der Parlamentarische Rat hat am 23. Mai 1949 in Bonn am Rhein in öffentlicher Sitzung festgestellt, daß das am 8. Mai des Jahres 1949 vom Parlamentarischen Rat beschlossene

Grundgesetz für die Bundesrepublik

Deutschland in der Woche vom 16. bis 22. Mai 1949 durch die Volksvertretungen von mehr als Zweidritteln der beteiligten deutschen Länder angenommen worden ist.

Auf Grund dieser Feststellung hat der Parlamentarische Rat, vertreten durch seine Präsidenten, das Grundgesetz ausgefertigt und verkündet.

Das Grundgesetz wird hiermit gemäß Artikel 145 Abs. 3 im Bundesgesetzblatt veröffentlicht:

Präambel

Im Bewußtsein seiner Verantwortung vor Gott und den Menschen, von dem Willen beseelt, als gleichberechtigtes Glied in einem vereinten Europa dem Frieden der Welt zudienen, hat sich das Deutsche Volk kraft seiner verfassungsgebenden Gewalt dieses Grundgesetz gegeben.

Die Deutschen in den Ländern Baden-Württemberg, Bayern, Berlin, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern,

Virtemberg, Bavarska, Berlin, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Heseni, Meklenburg-Zapadna Pomeranija, Donja Saska, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Falačko Porajnje, Sarska, Saska, Saska-Anhalt, Šlezvig-Holštajn i Tiringija uspostavili su jedinstvo i slobodu Njemačke. Time ovaj Ustav važi za cijeli njemački narod.

I.

Osnovna prava

Član 1⁴

[Zaštita ljudskog dostojanstva, važenje ljudskih prava, vezivanje državnih vlasti osnovnim pravima]

- (1) Ljudsko dostojanstvo je neprikosnoveno. Obaveza je svih državnih vlasti da ga poštuju i štite.
- (2) Njemački narod se opredjeljuje za nepovredivost i neotuđivost ljudskih prava kao temelj svake ljudske zajednice, mira i pravde u svijetu.
- (3) Ovdje navedena osnovna prava vežu zakonodavstvo, izvršnu vlast i sudstvo kao neposredno važeće pravo.

Član 2

[Slobodan razvoj ličnosti, pravo na život, tjelesnu nepovredivost, sloboda ličnosti]

- (1) Svako ima pravo na slobodan razvoj sopstvene ličnosti sve dok ne vrijeđa prava drugih i ne krši ustavno uređenje i moralni zakon.
- (2) Svako ima pravo na život i tjelesni integritet. Osobna sloboda je neprikosnovena⁵. U ova se prava smije dirati samo na osnovu zakona.

⁴ O zabrani izmjene člana 1 usp. čl. 79 st. 3.

Niedersachsen, Nordrhein-Westfalen, Rheinland-Pfalz, Saarland, Sachsen, Sachsen-Anhalt, Schleswig-Holstein und Thüringen haben in freier Selbstbestimmung die Einheit und Freiheit Deutschlands vollendet. Damit gilt dieses Grundgesetz für das gesamte Deutsche Volk.

I.

Die Grundrechte

Artikel 1

(1) Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt.

(2) Das Deutsche Volk bekennt sich darum zu unverletzlichen und unveräußerlichen Menschenrechten als Grundlage jeder menschlichen Gemeinschaft, des Friedens und der Gerechtigkeit in der Welt.

(3) Die nachfolgenden Grundrechte binden Gesetzgebung, vollziehende Gewalt und Rechtsprechung als unmittelbar geltendes Recht.

Artikel 2

(1) Jeder hat das Recht auf die freie Entfaltung seiner Persönlichkeit, soweit er nicht die Rechte anderer verletzt und nicht gegen die verfassungsmäßige Ordnung oder das Sittengesetz verstößt.

(2) Jeder hat das Recht auf Leben und körperliche Unversehrtheit. Die Freiheit der Person ist unverletzlich. In diese Rechte darf nur auf Grund eines Gesetzes eingegriffen werden.

⁵ O ograničenju osobne slobode usp. čl. 104.

Član 3⁶

[Jednakost pred zakonom]

- (1) Svi su ljudi jednaki pred zakonom.
- (2) Muškarci i žene su ravnopravni. Država podstiče stvarno provođenje ravnopravnosti između žena i muškaraca i utječe na otklanjanje postojećih nedostataka.
- (3) Niko ne smije biti diskriminiran ili privilegirani zbog svoga pola, svoga porijekla, svoje rase, svoga jezika, svoje domovine i roda, svoje vjere, svoga religioznog ili političkog svjetonazora. Niko ne smije biti diskriminiran zbog svoje invalidnosti.

Član 4

[Sloboda vjeroispovjesti, savjesti i svjetonazora]

- (1) Sloboda vjere, savjesti i sloboda ispoljavanja sopstvenog religioznog svjetonazora su nepovredivi.
- (2)⁷ Jamči se nesmetano ispovijedanje vjere.
- (3) Niko ne smije biti prisiljen da suprotno svojoj savjesti u ratu služi vojsku pod oružjem. To se bliže regulira saveznim zakonom.

Član 5

[Sloboda iznošenja mišljenja, medijska sloboda, sloboda umjetnosti i znanosti]

- (1) Svako ima pravo da slobodno iznese i objavi svoje mišljenje u riječi, pismu i slici i da se nesmetano informira iz opštedostupnih

⁶ O ovom usp. također čl. 33 st. 2 kao i čl. 136 st. 1 i 2 WRV (*Weimarer Reichsverfassung* – Vajmarski ustav, u aneksu ovog prevoda).

Artikel 3

- (1) Alle Menschen sind vor dem Gesetz gleich.
- (2) Männer und Frauen sind gleichberechtigt. Der Staat fördert die tatsächliche Durchsetzung der Gleichberechtigung von Frauen und Männern und wirkt auf die Beseitigung bestehender Nachteile hin.
- (3) Niemand darf wegen seines Geschlechtes, seiner Abstammung, seiner Rasse, seiner Sprache, seiner Heimat und Herkunft, seines Glaubens, seiner religiösen oder politischen Anschauungen benachteiligt oder bevorzugt werden. Niemand darf wegen seiner Behinderung benachteiligt werden.

Artikel 4

- (1) Die Freiheit des Glaubens, des Gewissens und die Freiheit des religiösen und weltanschaulichen Bekenntnisses sind unverletzlich.
- (2) Die ungestörte Religionsausübung wird gewährleistet.
- (3) Niemand darf gegen sein Gewissen zum Kriegsdienst mit der Waffe gezwungen werden. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

Artikel 5

- (1) Jeder hat das Recht, seine Meinung in Wort, Schrift und Bild frei zu äußern und zu verbreiten und sich aus allgemein zugän-

⁷ Usp. čl. 136 st. 3 i 4 WRV.

izvora. Zajamčeni su sloboda štampe i sloboda informiranja posredstvom radija i filma. Cenzura se ne provodi.

(2) Ova se prava ograničavaju propisima opštih zakona, zakonskim odredbama o zaštiti omladine i pravom na osobni ugled.

(3) Umjetnost i znanost, istraživanje i nastava su slobodni. Sloboda nastavne poduke ne oslobađa od obaveze poštovanja Ustava.

Član 6⁸

[Brak i porodica, vanbračna djeca]

(1) Brak i porodica stoje pod posebnom zaštitom države.

(2) Njega i vaspitanje djece su prirodno pravo roditelja i obaveza koja pripada prvenstveno njima. Njihovo djelovanje nadzire državna zajednica.

(3) Djeca se samo na osnovu zakona smiju i protiv volje vaspitača odvojiti od porodice, i to ako vaspitači zakažu ili ako postoji opasnost da se djeca iz drugog razloga zapuste.

(4) Svaka majka ima pravo na zaštitu i skrb zajednice.

(5) Vanbračnoj⁹ djeci se zakonodavstvom moraju stvoriti jednaki uslovi za tjelesni i duhovni razvoj i društveni položaj kao i bračnoj djeci.

⁸ Usp. Zakon o pravnoj poziciji vanbračne djece (*Gesetz über die rechtliche Stellung der nichtehelichen Kinder* od 19. 08. 1969. *BGBI.* I, s. 1243, posljednja izmjena zakonom od 12. 04. 2011. *BGBI.* I, s. 615).

⁹ Ustav koristi termin "*uneheliche Kinder*" (djeca rođena izvan braka, dakle, vanbračna djeca). Ovaj pojam je članom 9 § 2 Zakona o novom reguliranju prava roditeljske skrbi od 18. 07. 1979 (*BGBI.* I, s. 1061) u svim saveznim zakonima, osim u njemačkom Ustavu, zamijenjen pojmom "*nicht ehelich*" (ne-bračna djeca).

glichen Quellen ungehindert zu unterrichten. Die Pressefreiheit und die Freiheit der Berichterstattung durch Rundfunk und Film werden gewährleistet. Eine Zensur findet nicht statt.

(2) Diese Rechte finden ihre Schranken in den Vorschriften der allgemeinen Gesetze, den gesetzlichen Bestimmungen zum Schutze der Jugend und in dem Recht der persönlichen Ehre.

(3) Kunst und Wissenschaft, Forschung und Lehre sind frei. Die Freiheit der Lehre entbindet nicht von der Treue zur Verfassung.

Artikel 6

(1) Ehe und Familie stehen unter dem besonderen Schutze der staatlichen Ordnung.

(2) Pflege und Erziehung der Kinder sind das natürliche Recht der Eltern und die zuvörderst ihnen obliegende Pflicht. Über ihre Betätigung wacht die staatliche Gemeinschaft.

(3) Gegen den Willen der Erziehungsberechtigten dürfen Kinder nur auf Grund eines Gesetzes von der Familie getrennt werden, wenn die Erziehungsberechtigten versagen oder wenn die Kinder aus anderen Gründen zu verwahrlosen drohen.

(4) Jede Mutter hat Anspruch auf den Schutz und die Fürsorge der Gemeinschaft.

(5) Den unehelichen Kindern sind durch die Gesetzgebung die gleichen Bedingungen für ihre leibliche und seelische Entwicklung und ihre Stellung in der Gesellschaft zu schaffen wie den ehelichen Kindern.

Član 7

[Školstvo]

- (1) Cjelokupno školstvo stoji pod nadzorom države.
- (2) Vaspitači imaju pravo odrediti da li će djeca pohađati nastavu iz vjeronauke.
- (3) Vjeronauka je u javnim školama, s izuzetkom nekonfesionalnih škola, redovan nastavni predmet. Vjeronauka se, ne dirajući u pravo države na nadzor, izvodi u skladu sa načelima vjerske zajednice. Nijedan nastavnik ne smije biti obavezan da protiv vlastite volje drži nastavu iz religije.
- (4) Jamči se pravo na osnivanje privatnih škola. Privatne škole podliježu zakonima saveznih zemalja i moraju, kao zamjena za javne škole, imati odobrenje države. Odobrenje će se izdati ako privatne škole u pogledu nastavnih ciljeva i opreme kao i u pogledu naučnog obrazovanjem nastavnog osoblja ne zaostaju za javnim školama i ne podstiču razlikovanje učenika prema imovnom statusu roditelja. Odobrenje se neće izdati ako ekonomski i pravni položaj nastavnog osoblja na odgovarajući način ne bude osiguran.
- (5) Privatna osnovna škola će biti dopuštena samo ako se njenoj nastavnoj upravi prizna poseban pedagoški interes, ili ako ona treba biti ustanovljena na zahtjev vaspitača, kao zajednička škola za potrebe posebne konfesije ili zasebnog svjetonazora, a ako pritom u opštini ne postoji škola takve vrste.
- (6) Pripreme škole¹⁰ ostaju ukinute.

¹⁰ "Vorschulen" sam preveo kao "pripreme škole" jer Ustav u smislu zabrane pripremnih škola podrazumijeva zabranu posebnih ustanova za elementarno obrazovanje djece koja bi kasnije mogla nastaviti obrazovanje u višim školama (realnim školama ili gimnaziji). Ovu zabranu Ustav preuzima iz WRV-a, odnosno preuzima pravno stanje koje je stvoreno članovima 145, 146 I i 147 III VRW. Detaljnije M. Thiel, Kommentar zu Art. 7 GG, u: M. Sachs (Hrsg.), *Grundgesetz-Kommentar*, 8. izd. 2018, s. 43.

Artikel 7

- (1) Das gesamte Schulwesen steht unter der Aufsicht des Staates.
- (2) Die Erziehungsberechtigten haben das Recht, über die Teilnahme des Kindes am Religionsunterricht zu bestimmen.
- (3) Der Religionsunterricht ist in den öffentlichen Schulen mit Ausnahme der bekenntnisfreien Schulen ordentliches Lehrfach. Unbeschadet des staatlichen Aufsichtsrechtes wird der Religionsunterricht in Übereinstimmung mit den Grundsätzen der Religionsgemeinschaften erteilt. Kein Lehrer darf gegen seinen Willen verpflichtet werden, Religionsunterricht zu erteilen.
- (4) Das Recht zur Errichtung von privaten Schulen wird gewährleistet. Private Schulen als Ersatz für öffentliche Schulen bedürfen der Genehmigung des Staates und unterstehen den Landesgesetzen. Die Genehmigung ist zu erteilen, wenn die privaten Schulen in ihren Lehrzielen und Einrichtungen sowie in der wissenschaftlichen Ausbildung ihrer Lehrkräfte nicht hinter den öffentlichen Schulen zurückstehen und eine Sonderung der Schüler nach den Besitzverhältnissen der Eltern nicht gefördert wird. Die Genehmigung ist zu versagen, wenn die wirtschaftliche und rechtliche Stellung der Lehrkräfte nicht genügend gesichert ist.
- (5) Eine private Volksschule ist nur zuzulassen, wenn die Unterrichtsverwaltung ein besonderes pädagogisches Interesse anerkennt oder, auf Antrag von Erziehungsberechtigten, wenn sie als Gemeinschaftsschule, als Bekenntnis- oder Weltanschauungsschule errichtet werden soll und eine öffentliche Volksschule dieser Art in der Gemeinde nicht besteht.
- (6) Vorschulen bleiben aufgehoben.

Član 8

[Sloboda okupljanja]

- (1) Svi Nijemci imaju pravo da se okupljaju, bez prijave ili dozvole, mirno i bez oružja.
- (2) Za okupljanje na otvorenom prostoru ovo pravo može biti ograničeno zakonom ili na osnovu zakona.

Član 9

[Sloboda udruživanja]

- (1) Svi Nijemci imaju pravo da obrazuju udruženja i društva.
- (2) Zabranjena su udruženja čiji su ciljevi ili djelatnosti u suprotnosti sa krivičnim zakonima ili su usmjereni protiv ustavnog uređenja ili protiv ideje međunarodnog razumijevanja.
- (3) Zajamčeno je pravo svakom pojedincu i svim zanimanjima da obrazuju udruženja za očuvanje i unapređivanje uvjeta poslovanja i rada. Ništavi su sporazumi kojima se nastoji ograničiti ili spriječiti ovo pravo, a mjere koje iz toga slijede su protivpravne. Mjere prema članovima 12a, 35 stav 2 i 3, članu 87a stav 4 i članu 91 ne smiju biti usmjerene protiv borbe radnika koja se vodi radi očuvanja i unapređivanja uvjeta rada i poslovanja u smislu rečenice 1.

Član 10

[Tajnost pisma, pošte i bežičnog komuniciranja¹¹]

- (1) Tajnost pisma kao i tajnost pošte i bežičnog komuniciranja su nepovredivi.

¹¹ “*Fernmeldewesen*” sam preveo kao “bežično komuniciranje”; pojam u smislu Ustava obuhvata komuniciranje posredstvom elektromagnetnih talasa, dakle:

Artikel 8

(1) Alle Deutschen haben das Recht, sich ohne Anmeldung oder Erlaubnis friedlich und ohne Waffen zu versammeln.

(2) Für Versammlungen unter freiem Himmel kann dieses Recht durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes beschränkt werden.

Artikel 9

(1) Alle Deutschen haben das Recht, Vereine und Gesellschaften zu bilden.

(2) Vereinigungen, deren Zwecke oder deren Tätigkeit den Strafgesetzen zuwiderlaufen oder die sich gegen die verfassungsmäßige Ordnung oder gegen den Gedanken der Völkerverständigung richten, sind verboten.

(3) Das Recht, zur Wahrung und Förderung der Arbeits- und Wirtschaftsbedingungen Vereinigungen zu bilden, ist für jedermann und für alle Berufe gewährleistet. Abreden, die dieses Recht einschränken oder zu behindern suchen, sind nichtig, hierauf gerichtete Maßnahmen sind rechtswidrig. Maßnahmen nach den Artikeln 12a, 35 Abs. 2 und 3, Artikel 87a Abs. 4 und Artikel 91 dürfen sich nicht gegen Arbeitskämpfe richten, die zur Wahrung und Förderung der Arbeits- und Wirtschaftsbedingungen von Vereinigungen im Sinne des Satzes 1 geführt werden.

Artikel 10

(1) Das Briefgeheimnis sowie das Post- und Fernmeldegeheimnis sind unverletzlich.

telegram, telefon, mobilna telefonija i sl. Tačno bi bilo govoriti i o “telekomunikacijama”. Pojam njemačka dogmatika zbog dinamičnog razvoja sredstava komuniciranja izlaže ekstenzivno; ovdje je u tom smislu uzet opštiji izraz “bežično komuniciranje”.

(2) Ograničenja smiju biti određena samo na osnovu zakona¹². Ukoliko takvo ograničenje služi zaštiti slobodnog demokratskog uređenja ili opstanku ili sigurnosti savezne države ili sigurnosti jedne zemlje, onda se zakonom može odrediti da se ona ne smiju saopštiti odnosnoj osobi¹³ i da na mjesto sudskog stupi provjera posredstvom organa koje imenuje narodno predstavništvo ili njegovi pomoćni organi.

Član 11

[Sloboda kretanja]

(1) Svi Nijemci uživaju slobodu kretanja na cijeloj teritoriji savezne države.

(2) Ovo pravo smije biti ograničeno samo zakonom¹⁴ ili na osnovu zakona i to samo za slučajeve da ne postoje odgovarajući uslovi za život koji bi opteretili cijelu zajednicu, ili u kojima je potrebno otkloniti neposrednu opasnosti za opstanak ili za slobodno demokratsko uređenje savezne države ili jedne zemlje, radi suzbijanja opasnosti od epidemije, prirodnih katastrofa ili posebno teških nesreća, radi zaštite omladine od vaspitnog zanemarivanja ili radi sprečavanja kažnjivih djela.

¹² Relevantni su Zakon o ograničavanju slobode pisma, pošte i bežičnog komuniciranja (*Gesetz zur Beschränkung des Brief-, Post- und Fernmeldegeheimnisses* od 26. 06. 2001. *BGBI. I*, s. 1254, zadnja izmjena 30. 06. 2017. *BGBI. I*, s. 2097) i Zakon o nadzoru krivičnih zabrana i drugih zabrana unošenja (*Gesetz zur Überwachung strafrechtlicher und anderer Verbringungsverbote* od 24. 05. 1961. *BGBI. I*, s. 607, zadnja izmjena 08. 07. 2016, *BGBI. I*, s. 1594).

¹³ Misli se na osobu na koju se ograničenje odnosi.

(2) Beschränkungen dürfen nur auf Grund eines Gesetzes angeordnet werden. Dient die Beschränkung dem Schutze der freiheitlichen demokratischen Grundordnung oder des Bestandes oder der Sicherung des Bundes oder eines Landes, so kann das Gesetz bestimmen, daß sie dem Betroffenen nicht mitgeteilt wird und daß an die Stelle des Rechtsweges die Nachprüfung durch von der Volksvertretung bestellte Organe und Hilfsorgane tritt.

Artikel 11

(1) Alle Deutschen genießen Freizügigkeit im ganzen Bundesgebiet.

(2) Dieses Recht darf nur durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes und nur für die Fälle eingeschränkt werden, in denen eine ausreichende Lebensgrundlage nicht vorhanden ist und der Allgemeinheit daraus besondere Lasten entstehen würden oder in denen es zur Abwehr einer drohenden Gefahr für den Bestand oder die freiheitliche demokratische Grundordnung des Bundes oder eines Landes, zur Bekämpfung von Seuchengefahr, Naturkatastrophen oder besonders schweren Unglücksfällen, zum Schutze der Jugend vor Verwahrlosung oder um strafbaren Handlungen vorzubeugen, erforderlich ist.

¹⁴ Relevantni su Zakon o vojnoj obavezi (*Wehrpflichtgesetz* od 21. 07. 1956. *BGBL. I*, s. 651, zadnja izmjena 08. 04. 2013, *BGBL. I*, s. 730, 731) i Zakon o osiguranju radne obaveze u svrhu odbrane uključujući zaštitu civila (*Arbeitssicherstellungsgesetz* od 09. 07. 1968, *BGBL. I*, s. 787, posljednja izmjena 04. 04. 2007, *BGBL. I*, s. 772).

Član 12

[Sloboda zanimanja, zabrana prisilnog rada]

- (1) Svi Nijemci imaju pravo da slobodno biraju zanimanje, mjesto rada i obrazovne ustanove. Obavljanje zanimanja se može regulirati zakonom ili na osnovu zakona.
- (2) Niko ne smije biti prisiljen na određeni rad osim u okvirima uobičajene, opšte za sve jednake javne obaveze.
- (3) Prisilni rad je dopušten samo u slučajevima u kojima je sudski određeno lišavanje slobode.

Član 12a

[Vojna obaveza]

- (1) Muškarci mogu biti obavezani da po navršavanju osamnaeste godine života služe u oružanim snagama, u saveznim pograničnim jedinicama¹⁵ ili u jednom savezu civilne zaštite.
- (2) Ko odbija da iz prigovora savjesti vojnu obavezu služi sa oružjem, može biti obavezan na zamjensko služenje. Trajanje zamjenske službe ne smije vremenski prelaziti rok trajanja vojne službe. Pojednostavljuje zakon, kojim se ne smije utjecati na slobodu donošenja odluke po osnovu savjesti i koji mora predviđeti mogućnost zamjenske službe koja ne stoji ni u kakvoj vezi sa oružanim snagama i pograničnim jedinicama.
- (3) Vojni obaveznici koji po stavu 1 ili 2 nisu pozvani na služenje, mogu biti u slučaju odbrane, zakonom ili na osnovu zakona, u svrhu odbrane obavezani na radni odnos radi pružanja usluga u jedinicama civilne zaštite, uključujući zaštitu civilnog stanov-

¹⁵ *Bundesgrenzschutz* (Savezne pogranične jedinice) je posebna policijska služba za koju se sada koristi oznaka *Bundespolizei* (Savezna policija).

Artikel 12

(1) Alle Deutschen haben das Recht, Beruf, Arbeitsplatz und Ausbildungsstätte frei zu wählen. Die Berufsausübung kann durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes geregelt werden.

(2) Niemand darf zu einer bestimmten Arbeit gezwungen werden, außer im Rahmen einer herkömmlichen allgemeinen, für alle gleichen öffentlichen Dienstleistungspflicht.

(3) Zwangsarbeit ist nur bei einer gerichtlich angeordneten Freiheitsentziehung zulässig.

Artikel 12a

(1) Männer können vom vollendeten achtzehnten Lebensjahr an zum Dienst in den Streitkräften, im Bundesgrenzschutz oder in einem Zivilschutzverband verpflichtet werden.

(2) Wer aus Gewissensgründen den Kriegsdienst mit der Waffe verweigert, kann zu einem Ersatzdienst verpflichtet werden. Die Dauer des Ersatzdienstes darf die Dauer des Wehrdienstes nicht übersteigen. Das Nähere regelt ein Gesetz, das die Freiheit der Gewissensentscheidung nicht beeinträchtigen darf und auch eine Möglichkeit des Ersatzdienstes vorsehen muß, die in keinem Zusammenhang mit den Verbänden der Streitkräfte und des Bundesgrenzschutzes steht.

(3) Wehrpflichtige, die nicht zu einem Dienst nach Absatz 1 oder 2 herangezogen sind, können im Verteidigungsfalle durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes zu zivilen Dienstleistungen für Zwecke der Verteidigung einschließlich des Schutzes der

ništva; obavezivanja na rad u javnopravnoj službi dopuštena su samo za obavljanje policijskih zadataka ili takvih državnih zadataka javne uprave koji se mogu ispuniti samo u javnopravnom odnosu. Radni odnosi se prema prvoj rečenici mogu zasnovati u oružanim snagama, za područje njihove opskrbe, kao i u javnoj upravi; obavezivanje na radni odnos u područjima opskrbe civilnog stanovništva dopuštena su samo u mjeri u kojoj je neophodno da se pokriju njihove životne potrebe ili da se osigura njihova zaštita.

(4) Ukoliko u slučaju odbrane potrebe za uslugama civilne zaštite u sanitetu ili rehabilitacionim ustanovama ili u mjesnim vojnim bolnicama ne mogu biti pokrivena dobrovoljnim radom, onda se zakonom ili na osnovu zakona u tu svrhu mogu obavezati žene u starosnoj dobi od navršene osamnaeste do navršene pedeset pete godine života. One ni u kom slučaju ne smiju biti obavezane na službu sa oružjem.

(5) Prije nastupanja slučaja odbrane, obaveze na osnovu stava 3 mogu biti utemeljene samo prema kriterijima iz člana 80a stav 1. Ako su za pripremu službe prema stavu 3 potrebna posebna znanja ili sposobnosti, zakonom ili na osnovu zakona se može učiniti obaveznim učešće na stručnoj obuci. U tom smislu se prva rečenica ne primjenjuje.

(6) Ukoliko se potrebe za radnom snagom u slučaju odbrane ne mogu na dobrovoljnoj bazi pokriti za područja navedena u stavu 3 rečenica 2, može se radi osiguravanja ovih potreba, zakonom ili na osnovu zakona, ograničiti sloboda Nijemaca da obavljaju određeno zanimanje ili da napuštaju radno mjesto. Prije nastupanja slučaja odbrane shodno se primjenjuje stav 5 rečenica 1.

Zivilbevölkerung in Arbeitsverhältnisse verpflichtet werden; Verpflichtungen in öffentlich-rechtliche Dienstverhältnisse sind nur zur Wahrnehmung polizeilicher Aufgaben oder solcher hoheitlichen Aufgaben der öffentlichen Verwaltung, die nur in einem öffentlichrechtlichen Dienstverhältnis erfüllt werden können, zulässig. Arbeitsverhältnisse nach Satz 1 können bei den Streitkräften, im Bereich ihrer Versorgung sowie bei der öffentlichen Verwaltung begründet werden; Verpflichtungen in Arbeitsverhältnisse im Bereiche der Versorgung der Zivilbevölkerung sind nur zulässig, um ihren lebensnotwendigen Bedarf zu decken oder ihren Schutz sicherzustellen.

(4) Kann im Verteidigungsfalle der Bedarf an zivilen Dienstleistungen im zivilen Sanitäts- und Heilwesen sowie in der ortsfesten militärischen Lazarettorganisation nicht auf freiwilliger Grundlage gedeckt werden, so können Frauen vom vollendeten achtzehnten bis zum vollendeten fünfundfünfzigsten Lebensjahr durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes zu derartigen Dienstleistungen herangezogen werden. Sie dürfen auf keinen Fall zum Dienst mit der Waffe verpflichtet werden.

(5) Für die Zeit vor dem Verteidigungsfalle können Verpflichtungen nach Absatz 3 nur nach Maßgabe des Artikels 80a Abs. 1 begründet werden. Zur Vorbereitung auf Dienstleistungen nach Absatz 3, für die besondere Kenntnisse oder Fertigkeiten erforderlich sind, kann durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes die Teilnahme an Ausbildungsveranstaltungen zur Pflicht gemacht werden. Satz 1 findet insoweit keine Anwendung.

(6) Kann im Verteidigungsfalle der Bedarf an Arbeitskräften für die in Absatz 3 Satz 2 genannten Bereiche auf freiwilliger Grundlage nicht gedeckt werden, so kann zur Sicherung dieses Bedarfs die Freiheit der Deutschen, die Ausübung eines Berufs oder den Arbeitsplatz aufzugeben, durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes eingeschränkt werden. Vor Eintritt des Verteidigungsfalles gilt Absatz 5 Satz 1 entsprechend.

Član 13

[Nepovredivost stana]

- (1) Stan je nepovrediv.
- (2) Pretresi se smiju provoditi samo po nalogu sudija, a u slučaju opasnosti zbog odlaganja, također i po nalogu drugih, zakonom određenih organa i samo u formi koja je tamo propisana.
- (3) Potvrde li određene činjenice sumnju da je neko počinio posebno teško krivično djelo koje je, kao takvo, određeno u zakonu, onda se radi gonjenja na osnovu sudskog naloga smiju upotrijebiti tehnička sredstva za akustično prislušivanje stanova u kojima se prema pretpostavci zadržava okrivljeni, ako bi istraživanje činjeničnog stanja na drugi način bilo nesrazmjerno otežano ili bezizgledno. Takva se mjera mora vremenski ograničiti. Sudski nalog će donijeti sudsko vijeće sastavljeno od trojice sudija. U slučaju da postoji opasnost zbog odlaganja, nalog može odobriti i sudija pojedinac.
- (4) Tehnička sredstva za nadzor stanova smiju se upotrijebiti samo na osnovu sudskog naloga radi uklanjanja neposredne opasnosti za javnu sigurnosti, posebno pri postojanju opšte ili životne opasnosti. U slučaju da postoji opasnost zbog odlaganja mjeru mogu naložiti i drugi zakonom određeni organi; sudska odluka se kod opasnosti zbog odlaganja mora naknadno pribaviti.
- (5) Ako su tehnička sredstva predviđena samo za zaštitu osoba koje učestvuju u opserviranju nekog stana, takvu mjeru može naložiti i zakonom određen organ. Samo radi krivičnog gonjenja ili radi odbrane od neposredne opasnosti i samo ako je prethod-

Artikel 13

- (1) Die Wohnung ist unverletzlich.
- (2) Durchsuchungen dürfen nur durch den Richter, bei Gefahr im Verzuge auch durch die in den Gesetzen vorgesehenen anderen Organe angeordnet und nur in der dort vorgeschriebenen Form durchgeführt werden.
- (3) Begründen bestimmte Tatsachen den Verdacht, daß jemand eine durch Gesetz einzeln bestimmte besonders schwere Straftat begangen hat, so dürfen zur Verfolgung der Tat auf Grund richterlicher Anordnung technische Mittel zur akustischen Überwachung von Wohnungen, in denen der Beschuldigte sich vermutlich aufhält, eingesetzt werden, wenn die Erforschung des Sachverhalts auf andere Weise unverhältnismäßig erschwert oder aussichtslos wäre. Die Maßnahme ist zu befristen. Die Anordnung erfolgt durch einen mit drei Richtern besetzten Spruchkörper. Bei Gefahr im Verzuge kann sie auch durch einen einzelnen Richter getroffen werden.
- (4) Zur Abwehr dringender Gefahren für die öffentliche Sicherheit, insbesondere einer gemeinen Gefahr oder einer Lebensgefahr, dürfen technische Mittel zur Überwachung von Wohnungen nur auf Grund richterlicher Anordnung eingesetzt werden. Bei Gefahr im Verzuge kann die Maßnahme auch durch eine andere gesetzlich bestimmte Stelle angeordnet werden; eine richterliche Entscheidung ist unverzüglich nachzuholen.
- (5) Sind technische Mittel ausschließlich zum Schutze der bei einem Einsatz in Wohnungen tätigen Personen vorgesehen, kann die Maßnahme durch eine gesetzlich bestimmte Stelle angeordnet werden. Eine anderweitige Verwertung der hierbei erlangten Erkenntnisse ist nur zum Zwecke der Strafverfolgung oder der Gefahrenabwehr und nur zulässig, wenn zuvor die Rechtmäßig-

no sudski potvrđena zakonitost mjere, dopušteno je da se tako dobijene spoznaje upotrebljavaju na nekom drugom mjestu; sudska odluka se kod opasnosti zbog odlaganja mora naknadno pribaviti.

(6) Savezna vlada podnosi godišnji izvještaj Saveznom vijeću o upotrebi tehničkih sredstava prema stavu 3 kao i prema stavu 4 iz područja nadležnosti savezne države i prema stavu 5 ako je potrebna njihova sudska provjera. Savezno vijeće će izabrati tijelo koje će na osnovu ovog izvještaja izvršiti parlamentarnu kontrolu. Zemlje jamče istovjetnu parlamentarnu kontrolu.

(7) Ostali zahvati i ograničenja se smiju poduzimati samo radi odbrane od opšte ili životne opasnosti za pojedinačne osobe, a na osnovu zakona¹⁶, također, i za predupređenje neposredne opasnosti za javnu sigurnost i red, posebno za otklanjanje prostornih ograničenja, za suzbijanje opasnosti od zaraza ili za zaštitu mladih koji su ugroženi.

Član 14

[Vlasništvo, nasljeđivanje, razvlašćivanje]¹⁷

(1) Jamče se vlasništvo i pravo na nasljeđivanje. Sadržaj i ograničenja će se odrediti zakonom.

(2) Vlasništvo obavezuje. Njegova upotreba treba istovremeno služiti dobrobiti zajednice.

¹⁶ Usp. Zakon o zaštiti omladine (*Jugendschutzgesetz* od 04. 12. 1951. *BGBI.* I, s. 936, posljednja izmjena nove verzije od 10. 03. 2017. *BGBI.* I, s. 420, 422), Zakonik o životnim namirnicama i hrani za životinje (*Lebensmittel- und Futtermittelgesetzbuch* od 03. 06. 2013, zadnja izmjena 30. 06. 2017, *BGBI.* I, s. 2147) i Zakon o zaštiti od infekcija (*Infektionsschutzgesetz* od 20. 07. 2000, *BGBI.* I, s. 1045, zadnja izmjena 17. 07. 2017, *BGBI.* I, s. 2615).

keit der Maßnahme richterlich festgestellt ist; bei Gefahr im Verzuge ist die richterliche Entscheidung unverzüglich nachzuholen.

(6) Die Bundesregierung unterrichtet den Bundestag jährlich über den nach Absatz 3 sowie über den im Zuständigkeitsbereich des Bundes nach Absatz 4 und, soweit richterlich überprüfungsbedürftig, nach Absatz 5 erfolgten Einsatz technischer Mittel. Ein vom Bundestag gewähltes Gremium übt auf der Grundlage dieses Berichts die parlamentarische Kontrolle aus. Die Länder gewährleisten eine gleichwertige parlamentarische Kontrolle.

(7) Eingriffe und Beschränkungen dürfen im übrigen nur zur Abwehr einer gemeinen Gefahr oder einer Lebensgefahr für einzelne Personen, auf Grund eines Gesetzes auch zur Verhütung dringender Gefahren für die öffentliche Sicherheit und Ordnung, insbesondere zur Behebung der Raumnot, zur Bekämpfung von Seuchengefahr oder zum Schutze gefährdeter Jugendlicher vorgenommen werden.

Artikel 14

(1) Das Eigentum und das Erbrecht werden gewährleistet. Inhalt und Schranken werden durch die Gesetze bestimmt.

(2) Eigentum verpflichtet. Sein Gebrauch soll zugleich dem Wohle der Allgemeinheit dienen.

¹⁷ Uz ovo usp. Uvod u Opšte zemaljsko pravo za pruske države (*Einleitung zum Allgemeinen Landesrecht für die Preussischen Staaten*) iz 1794. godine: “§ 74: Pojedinačna prava i privilegije članova države moraju zaostati za provođenjem zajedničkog blagostanja ako oboje stoji u međusobnoj protivrječnosti (kolizija). § 75: Država će, suprotno tome, jamčiti obeštećenje onima koji budu prinuđeni da za dobrobit zajednice žrtvuju svoja sopstvena prava i privilegije”.

(3) Razvlašćivanje je dopušteno samo za dobrobit zajednice. Ono može uslijediti samo zakonom ili na osnovu zakona koji regulira vrstu i mjeru obeštećenja. Odluka o obeštećenju se donosi na osnovu pravednog odmjerenja interesa zajednice i stranaka. U slučaju spora o visini obeštećenja pravnu zaštitu osiguravaju redovni sudovi.

Član 15

[Socijaliziranje, prevođenje u opšte vlasništvo]

Zemljište i tlo, prirodna bogatstva i sredstva za proizvodnju mogu u svrhu podruštvljavanja, zakonom koji regulira vrstu i mjeru obeštećenja, biti prevedena u zajedničko vlasništvo ili u druge forme kolektivne privrede. U pogledu obeštećenja shodno se primjenjuje član 14 st. 3 rečenica 3 i 4.

Član 16

[Lišavanje državljanstva, izručenje]

(1) Njemačko državljanstvo ne smije biti oduzeto. Gubitak njemačkog državljanstva smije nastupiti na osnovu zakona i protiv volje osobe o kojoj se radi, samo ako pogođeni time neće postati lice bez državljanstva.

(2) Ni jedan Nijemac ne smije biti izručen u inozemstvo. Zakonom se mogu predvidjeti odstupanja za izručenja u jednu od država Evropske Unije ili nekom internacionalnom sudu ako su pri tom osigurana načela pravne države.

(3) Eine Enteignung ist nur zum Wohle der Allgemeinheit zulässig. Sie darf nur durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes erfolgen, das Art und Ausmaß der Entschädigung regelt. Die Entschädigung ist unter gerechter Abwägung der Interessen der Allgemeinheit und der Beteiligten zu bestimmen. Wegen der Höhe der Entschädigung steht im Streitfalle der Rechtsweg vor den ordentlichen Gerichten offen.

Artikel 15

Grund und Boden, Naturschätze und Produktionsmittel können zum Zwecke der Vergesellschaftung durch ein Gesetz, das Art und Ausmaß der Entschädigung regelt, in Gemeineigentum oder in andere Formen der Gemeinwirtschaft überführt werden. Für die Entschädigung gilt Artikel 14 Abs. 3 Satz 3 und 4 entsprechend.

Artikel 16

(1) Die deutsche Staatsangehörigkeit darf nicht entzogen werden. Der Verlust der Staatsangehörigkeit darf nur auf Grund eines Gesetzes und gegen den Willen des Betroffenen nur dann eintreten, wenn der Betroffene dadurch nicht staatenlos wird.

(2) Kein Deutscher darf an das Ausland ausgeliefert werden. Durch Gesetz kann eine abweichende Regelung für Auslieferungen an einen Mitgliedstaat der Europäischen Union oder an einen internationalen Gerichtshof getroffen werden, soweit rechtsstaatliche Grundsätze gewahrt sind.

Član 16a

[Pravo na azil]

- (1) Politički progonjeni uživaju pravo na azil.
- (2) Na stav 1 se ne može pozvati ko doputuje iz jedne od država članica Evropskih Zajednica ili iz treće države u kojoj je osigurana primjena Sporazuma o pravnom položaju izbjeglica i Konvencije o zaštiti ljudskih prava i sloboda. Države izvan Evropskih zajednica, koje ispunjavaju pretpostavke iz prve rečenice, biće određene zakonom za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja. U slučajevima iz rečenice 1 mogu se izvršavati mjere koje se odnose na okončanje boravka neovisno o pravnom lijeku koji je protiv njih uložen.
- (3) Zakonom¹⁸, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, mogu se odrediti države u kojima se, s obzirom na pravnu situaciju, na primjenu prava i na opšte političke odnose, čini sigurnim da nema političkih progona, neljudskog ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja. Pretpostavlja se da stranac iz takve države nije progonjen sve dok on ne iznese činjenice koje utemeljuju pretpostavku da je, suprotno tome, ipak politički progonen.
- (4) Sud će slučaju iz stava 3 i u ostalim slučajevima koji su očigledno neosnovani ili se smatraju očigledno neosnovanim odložiti izvršenje mjera kojima se okončava boravak, ako postoji ozbiljna sumnja u zakonitost mjere; obim provjera može biti ograničen, a zakašnjele tvrdnje neće biti uzeti u obzir. To će se bliže urediti zakonom.

¹⁸ Relevantan je Zakon o postupku za azil (*Asylverfahrensgesetz* od 16. 07 1982, *BGBI.* I, s. 946, posljednja izmjena 04. 12. 2018, *BGBI.* I, s. 2250).

Artikel 16a

(1) Politisch Verfolgte genießen Asylrecht.

(2) Auf Absatz 1 kann sich nicht berufen, wer aus einem Mitgliedstaat der Europäischen Gemeinschaften oder aus einem anderen Drittstaat einreist, in dem die Anwendung des Abkommens über die Rechtsstellung der Flüchtlinge und der Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten sichergestellt ist. Die Staaten außerhalb der Europäischen Gemeinschaften, auf die die Voraussetzungen des Satzes 1 zutreffen, werden durch Gesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, bestimmt. In den Fällen des Satzes 1 können aufenthaltsbeendende Maßnahmen unabhängig von einem hiergegen eingelegten Rechtsbehelf vollzogen werden.

(3) Durch Gesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, können Staaten bestimmt werden, bei denen auf Grund der Rechtslage, der Rechtsanwendung und der allgemeinen politischen Verhältnisse gewährleistet erscheint, daß dort weder politische Verfolgung noch unmenschliche oder erniedrigende Bestrafung oder Behandlung stattfindet. Es wird vermutet, daß ein Ausländer aus einem solchen Staat nicht verfolgt wird, solange er nicht Tatsachen vorträgt, die die Annahme begründen, daß er entgegen dieser Vermutung politisch verfolgt wird.

(4) Die Vollziehung aufenthaltsbeendender Maßnahmen wird in den Fällen des Absatzes 3 und in anderen Fällen, die offensichtlich unbegründet sind oder als offensichtlich unbegründet gelten, durch das Gericht nur ausgesetzt, wenn ernstliche Zweifel an der Rechtmäßigkeit der Maßnahme bestehen; der Prüfungsumfang kann eingeschränkt werden und verspätetes Vorbringen unberücksichtigt bleiben. Das Nähere ist durch Gesetz zu bestimmen.

(5) Stavovi 1 do 4 nisu u suprotnosti sa međunarodnim ugovorima koje su poštujući obaveze iz Sporazuma o pravnom položaju izbjeglica i iz Konvencije o zaštiti ljudskih prava i sloboda, čija primjena mora biti osigurana u državama članicama, međusobno i sa trećim državama sklopile države članice Evropskih zajednica, regulirajući tako obaveze i nadležnosti za ispitivanje zahtjeva za azil, uključujući uzajamno priznavanje odluka o dodjeli azila.

Član 17

[Pravo na peticije]

Svako ima pravo da se molbama i žalbama, pojedinačno ili u zajednici sa drugima, pismeno obrati nadležnim organima ili narodnom predstavništvu

Član 17a

[Zakonsko ograničenje osnovnih prava u svrhu službe u vojnom i rezervnom sastavu]

(1) Zakoni o vojnoj obavezi¹⁹ i o služenju u rezervnom sastavu²⁰ mogu odrediti da se pripadnicima oružanih snaga ili pripadnicima rezervnog sastava za vrijeme vojne obaveze ili služenja u rezervnom sastavu ograniči osnovno pravo na iznošenje i objavljivanje mišljenja u riječi, pismu ili slici (član 5 st. 1 rečenica 1, prvi polustav), osnovno pravo na okupljanje (član 8) i pravo na peticiju (član 17), ako je zakonom zajamčeno pravo na zajedničko iznošenje molbi i žalbi.

¹⁹ Usp. fn. 14.

²⁰ Relevantan je Zakon civilnoj službi (*Zivildienstgesetz* od 13. 01. 1960, *BGBI.* I, s. 10, posljednja izmjena 29. 06. 2015, *BGBI.* I, s. 1061, 1071).

(5) Die Absätze 1 bis 4 stehen völkerrechtlichen Verträgen von Mitgliedstaaten der Europäischen Gemeinschaften untereinander und mit dritten Staaten nicht entgegen, die unter Beachtung der Verpflichtungen aus dem Abkommen über die Rechtstellung der Flüchtlinge und der Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten, deren Anwendung in den Vertragsstaaten sichergestellt sein muß, Zuständigkeitsregelungen für die Prüfung von Asylbegehren einschließlich der gegenseitigen Anerkennung von Asylentscheidungen treffen.

Artikel 17

Jedermann hat das Recht, sich einzeln oder in Gemeinschaft mit anderen schriftlich mit Bitten oder Beschwerden an die zuständigen Stellen und an die Volksvertretung zu wenden.

Artikel 17a

(1) Gesetze über Wehrdienst und Ersatzdienst können bestimmen, daß für die Angehörigen der Streitkräfte und des Ersatzdienstes während der Zeit des Wehr- oder Ersatzdienstes das Grundrecht, seine Meinung in Wort, Schrift und Bild frei zu äußern und zu verbreiten (Artikel 5 Abs. 1 Satz 1 erster Halbsatz), das Grundrecht der Versammlungsfreiheit (Artikel 8) und das Petitionsrecht (Artikel 17), soweit es das Recht gewährt, Bitten oder Beschwerden in Gemeinschaft mit anderen vorzubringen, eingeschränkt werden.

(2) Zakoni koji služe odbrani, uključujući i zaštitu civilnog stanovništva, mogu odrediti ograničenje osnovnog prava na slobodu kretanja (član 11) i na nepovredivosti stana (član 13).

Član 18

[Gubitak osnovnih prava]

Ko u borbi protiv slobodnog demokratskog poretka zloupotrebi slobodu mišljenja, posebno slobodu štampe (član 5 st. 1), slobodu nastave (član 5 st. 3), slobodu okupljanja (član 8), slobodu udruživanja (član 9), tajnost pisma, pošte i bežičnog komuniciranja (član 10), vlasništvo (član 14) ili pravo na azil (član 16a) gubi ova prava. Gubitak prava i njegov obim će izreći Savezni ustavni sud.

Član 19

[Ograničenje osnovnih prava, nosilac osnovnog prava, pravna zaštita]

(1) Ukoliko se prema ovom Ustavu neko osnovno pravo može ograničiti zakonom ili na osnovu zakona, takav zakon mora važiti generalno i ne smije biti donešen za pojedinačan slučaj. Osim toga, u zakonu se mora imenovati osnovno pravo sa odgovarajućim članom.

(2) Ni u kojem slučaju se ne smije povrijediti osnovno pravo u svom bitnom sadržaju.

(3) Osnovna prava važe također i za domaća pravna lica, ukoliko su ona, po svojoj suštini, na njih mogu primijeniti.

(2) Gesetze, die der Verteidigung einschließlich des Schutzes der Zivilbevölkerung dienen, können bestimmen, daß die Grundrechte der Freizügigkeit (Artikel 11) und der Unverletzlichkeit der Wohnung (Artikel 13) eingeschränkt werden.

Artikel 18

Wer die Freiheit der Meinungsäußerung, insbesondere die Pressefreiheit (Artikel 5 Abs. 1), die Lehrfreiheit (Artikel 5 Abs. 3), die Versammlungsfreiheit (Artikel 8), die Vereinigungsfreiheit (Artikel 9), das Brief-, Post- und Fernmeldegeheimnis (Artikel 10), das Eigentum (Artikel 14) oder das Asylrecht (Artikel 16a) zum Kampfe gegen die freiheitliche demokratische Grundordnung mißbraucht, verwirkt diese Grundrechte. Die Verwirkung und ihr Ausmaß werden durch das Bundesverfassungsgericht ausgesprochen.

Artikel 19

(1) Soweit nach diesem Grundgesetz ein Grundrecht durch Gesetz oder auf Grund eines Gesetzes eingeschränkt werden kann, muß das Gesetz allgemein und nicht nur für den Einzelfall gelten. Außerdem muß das Gesetz das Grundrecht unter Angabe des Artikels nennen.

(2) In keinem Falle darf ein Grundrecht in seinem Wesensgehalt angetastet werden.

(3) Die Grundrechte gelten auch für inländische juristische Personen, soweit sie ihrem Wesen nach auf diese anwendbar sind.

(4) Ako neko putem javne vlasti bude povrijeđen u svojim pravima, osigurana mu je pravna zaštita. Ako ne postoji posebna nadležnost, osigurana je zaštita pred redovnim sudovima. Član 10 st. 2 rečenica 2 se ovim ne dira.

II.

Savezna država i zemlje²¹

Član 20

[Osnovi državnog uređenja, pravo na otpor]

(1) Savezna Republika Njemačka je demokratska i socijalna savezna država.

(2) Cjelokupna državna vlast polazi od naroda. Nju vrši narod, biranjem i glasanjem kao i posredstvom posebnih organa zakonodavstva, izvršne vlasti i pravosuđa.

(3) Zakonodavstvo je vezano ustavnim uređenjem, a izvršna vlast i pravosuđe zakonom i pravom.

(4) Svi Nijemci imaju pravo, ako druga sredstva pomoći nisu moguća, da se suprostave svakome ko pokušava odstraniti ovo uređenje.

Član 20a²²

[Zaštita prirodnih osnova života]

Država, u okviru ustavnog uređenja, posredstvom zakonodavstva i prema mjerilima zakona i prava, posredstvom izvršne vlasti i

²¹ U prevod nisam preuzeo doslovne termine: za saveznu državu termin “*Bund*” – savez, a za federalne jedinice, tj. savezne zemlje termin “*Länder*” – zemlje. “*Bund*” je preveden kao “*savezna država*”, jer se time ustavni tekst približava duhu našeg jezika, poboljšava se njegova čitljivost i izlazi se u susret duhu teksta Ustava. “*Länder*” je prevedeno sa zemlje (s malim početnim slo-

(4) Wird jemand durch die öffentliche Gewalt in seinen Rechten verletzt, so steht ihm der Rechtsweg offen. Soweit eine andere Zuständigkeit nicht begründet ist, ist der ordentliche Rechtsweg gegeben. Artikel 10 Abs. 2 Satz 2 bleibt unberührt.

II.

Der Bund und die Länder

Artikel 20

(1) Die Bundesrepublik Deutschland ist ein demokratischer und sozialer Bundesstaat.

(2) Alle Staatsgewalt geht vom Volke aus. Sie wird vom Volke in Wahlen und Abstimmungen und durch besondere Organe der Gesetzgebung, der vollziehenden Gewalt und der Rechtsprechung ausgeübt.

(3) Die Gesetzgebung ist an die verfassungsmäßige Ordnung, die vollziehende Gewalt und die Rechtsprechung sind an Gesetz und Recht gebunden.

(4) Gegen jeden, der es unternimmt, diese Ordnung zu beseitigen, haben alle Deutschen das Recht zum Widerstand, wenn andere Abhilfe nicht möglich ist.

Artikel 20a

Der Staat schützt auch in Verantwortung für die künftigen Generationen die natürlichen Lebensgrundlagen und die Tiere im

vom), jer se ne misli na konkretnu saveznu zemlju nego na njemačke savezne države.

²² Čl. 20a unesen je u ustavni tekst zakonom od 27. 10. 1994. (*BGBI.* I, s. 3146, posljednja izmjena Zakonom o promjeni Ustava od 26. 07. 2002. godine, *BGBI.* 2002 I, s. 2862 – unošenje riječi “životinje”).

pravosuđa, štiti prirodne osnove života i životinje, preuzimajući tako i odgovornost za buduće generacije.

Član 21

[Političke stranke]

(1) Stranke sudjeluju u obrazovanju političke volje naroda. Njihovo osnivanje je slobodno. Njihovo unutrašnje uređenje mora odgovarati demokratskim načelima. One moraju javno polagati račun o porijeklu i upotrebi sredstava i vlastite imovine.

(2) Protivustavne su stranke koje s obzirom na sopstvene ciljeve i s obzirom na ponašanje njihovog članstva ugrožavaju ili nastoje odstraniti slobodno demokratsko uređenje ili ugrožavaju postojanje Savezne Republike Njemačke.

(3) Isključene su iz sistema državnog financiranja stranke koje s obzirom na sopstvene ciljeve i s obzirom na ponašanje njihovog članstva, ugrožavaju ili nastoje odstraniti slobodno demokratsko uređenje ili ugrožavaju postojanje Savezne Republike Njemačke. Ako se utvrdi isključenje otpada i poreska povlastica za stranku i donacije zatu stranku.

(4) O pitanjima protivustavnosti prema stavu 2 kao i o isključenju iz državnog finansiranja prema stavu 3 odlučje Savezni ustavni sud.

(5) To se bliže regulira saveznim zakonom²³.

²³ Relevantan je Zakon o političkim strankama (*Gesetz über die politischen Parteien – Parteiengesetz* od 3 I. 01. 1994, *BGBI.* I, s. 149, posljednja izmjena 18. 07. 2017, *BGBI.* I, s. 2730).

Rahmen der verfassungsmäßigen Ordnung durch die Gesetzgebung und nach Maßgabe von Gesetz und Recht durch die vollziehende Gewalt und die Rechtsprechung.

Artikel 21

(1) Die Parteien wirken bei der politischen Willensbildung des Volkes mit. Ihre Gründung ist frei. Ihre innere Ordnung muß demokratischen Grundsätzen entsprechen. Sie müssen über die Herkunft und Verwendung ihrer Mittel sowie über ihr Vermögen öffentlich Rechenschaft geben.

(2) Parteien, die nach ihren Zielen oder nach dem Verhalten ihrer Anhänger darauf ausgehen, die freiheitliche demokratische Grundordnung zu beeinträchtigen oder zu beseitigen oder den Bestand der Bundesrepublik Deutschland zu gefährden, sind verfassungswidrig.

(3) Parteien, die nach ihren Zielen oder dem Verhalten ihrer Anhänger darauf ausgerichtet sind, die freiheitliche demokratische Grundordnung zu beeinträchtigen oder zu beseitigen oder den Bestand der Bundesrepublik Deutschland zu gefährden, sind von staatlicher Finanzierung ausgeschlossen. Wird der Ausschluss festgestellt, so entfällt auch eine steuerliche Begünstigung dieser Parteien und von Zuwendungen an diese Parteien.

(4) Über die Frage der Verfassungswidrigkeit nach Absatz 2 sowie über den Ausschluss von staatlicher Finanzierung nach Absatz 3 entscheidet das Bundesverfassungsgericht.

(5) Das Nähere regeln Bundesgesetze.

Član 22

[Glavni grad, savezna zastava]

(1) Glavni grad Savezne Republike Njemačke je Berlin. Zadatak je savezne države da reprezentira cijelu državu u glavnom gradu. To se bliže regulira saveznim zakonom.

(2) Savezna zastava je crno-crveno-zlatna.

Član 23²⁴

[Evropska unija, učešće Vijeća zemalja i Savezne vlade]

(1) Radi ostvarivanja ujedinjene Evrope, Savezna Republika Njemačka sudjeluje u razvoju Evropske unije, koju obavezuju demokratska, pravnodržavna, socijalna i federativna načela kao i načelo supsidijarnosti i koja zaštitu ljudskih prava jamči po standardu koji je u bitnom usporediv sa ovim Ustavom. Savezna država može u tu svrhu zakonom, uz saglasnost Vijeća zemalja, prenositi suverena prava. Za osnivanje Evropske unije kao i za izmjenu njenih ugovornih osnova i sličnih regula, kojima se ovaj ustav sadržajno mijenja ili dopunjuje, ili se takve dopune i promjene omogućuju, važi član 79, st. 2 i 3.

(1a) Savezno vijeće i Vijeće zemalja imaju pravo da pred Evropskim sudom podignu tužbu ako bi se nekim zakonodavnim aktom Evropske unije prekršio principa supsidijarnosti. Savezno

²⁴ Član 23 Ustava, koji je u svojoj izvornoj verziji izmijenjen Ugovorom o ujedinjenju od 23. 09. 1990, prije izmjene iz 1993. je glasio: "Ovaj Ustav važi najprije na području zemalja Baden, Bavarska, Bremen, Veliki Berlin, Hamburg, Heseni, Donja Saska, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Falačko Porajnje, Šlezvig-Holštajn, Virtemberg-Baden i Virtemberg-Hoencolern. U ostalim dijelovima Njemačke on će stupiti na snagu nakon njihovog pristupa Ustavu".

Artikel 22

(1) Die Hauptstadt der Bundesrepublik Deutschland ist Berlin. Die Repräsentation des Gesamtstaates in der Hauptstadt ist Aufgabe des Bundes. Das Nähere wird durch Bundesgesetz geregelt.

(2) Die Bundesflagge ist schwarz-rot-gold.

Artikel 23

(1) Zur Verwirklichung eines vereinten Europas wirkt die Bundesrepublik Deutschland bei der Entwicklung der Europäischen Union mit, die demokratischen, rechtsstaatlichen, sozialen und föderativen Grundsätzen und dem Grundsatz der Subsidiarität verpflichtet ist und einen diesem Grundgesetz im wesentlichen vergleichbaren Grundrechtsschutz gewährleistet. Der Bund kann hierzu durch Gesetz mit Zustimmung des Bundesrates Hoheitsrechte übertragen. Für die Begründung der Europäischen Union sowie für Änderungen ihrer vertraglichen Grundlagen und vergleichbare Regelungen, durch die dieses Grundgesetz seinem Inhalt nach geändert oder ergänzt wird oder solche Änderungen oder Ergänzungen ermöglicht werden, gilt Artikel 79 Abs. 2 und 3.

(1a) Der Bundestag und der Bundesrat haben das Recht, wegen Verstoßes eines Gesetzgebungsakts der Europäischen Union gegen das Subsidiaritätsprinzip vor dem Gerichtshof der Europäischen Union Klage zu erheben. Der Bundestag ist hierzu auf An-

Ova verzija je bitna za razumijevanje člana 144 st. 2 Ustava, budući da je taj član izvršenjem postao bespredmetan. Član 23 je unesen u ovom obliku 21. 12. 1992. (*BGBI.* I, s. 2086), stav 6 je promijenjen zakonom od 28. 08. 2006 (*BGBI.* I, s. 2034), sa važenjem od 01. 09. 2016. Stav 1a je unesen zakonom od 08. 10. 2008, sa važenjem od 01. 12. 2009. (*BGBI.* I, s. 1926).

vijeće je na ovo obavezano po zahtjevu četvrtine njegovih članova. Mogu se zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, propisati odstupanja od člana 42 st. 2 rečenica 1 i od člana 52 st. 3 rečenica 1 za vršenje prava koja su za ugovorne osnove Evropske unije prenešena na Savezno vijeće i Vijeće zemalja.

(2) U nadležnostima Evropske unije sudjeluju Savezno vijeće i zemlje preko Vijeća zemalja. Savezna vlada obuhvatno i što je moguće prije informira Savezno vijeće i Vijeće zemalja.

(3) Savezna vlada omogućuje Saveznom vijeću da se, prije njenog sudjelovanja u donošenju pravnih akata Evropske unije, o tome izjasni. U pregovorima Savezna vlada uzima u obzir stavove Saveznog vijeća. To bliže regulira zakon²⁵.

(4) Vijeće zemalja mora učestvovati u postupku donošenja odluke savezne države ako bi ono moralo sudjelovati u donošenju unutrašnje mjere ili ako bi zemlje za nju bile nadležne.

(5) Ako su u nekom području isključivih nadležnosti savezne države dotaknuti interesi zemalja ili ako u drugim slučajevima savezna država ima pravo zakonodavstva, Savezna vlada uzima u obzir stavove Vijeća zemalja. Ako je težište stavljeno na zakonodavne nadležnosti zemalja, ustrojstvo njihovih organa ili njihove upravne postupke, onda će se pri donošenju odluka na nivou savezne države kao mjerodavno uzeti shvatanje Vijeća zemalja; pri tom se mora sačuvati odgovornost savezne države za cijelu državu. Saglasnost Savezne vlade je potrebna u nadležnostima koje mogu voditi ka povećanju izdataka ili ka smanjenju prihoda savezne države.

²⁵ Usp. Zakon o saradnji Savezne vlade i njemačkog Saveznog vijeća u stvarima Evropske unije (*Gesetz über die Zusammenarbeit von Bundesregierung und Deutschem Bundestag in der Angelegenheiten der Europäischen Union* od 04. 07. 2013, *BGBI.* I, s. 2170).

trag eines Viertels seiner Mitglieder verpflichtet. Durch Gesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, können für die Wahrnehmung der Rechte, die dem Bundestag und dem Bundesrat in den vertraglichen Grundlagen der Europäischen Union eingeräumt sind, Ausnahmen von Artikel 42 Abs. 2 Satz 1 und Artikel 52 Abs. 3 Satz 1 zugelassen werden.

(2) In Angelegenheiten der Europäischen Union wirken der Bundestag und durch den Bundesrat die Länder mit. Die Bundesregierung hat den Bundestag und den Bundesrat umfassend und zum frühestmöglichen Zeitpunkt zu unterrichten.

(3) Die Bundesregierung gibt dem Bundestag Gelegenheit zur Stellungnahme vor ihrer Mitwirkung an Rechtsetzungsakten der Europäischen Union. Die Bundesregierung berücksichtigt die Stellungnahmen des Bundestages bei den Verhandlungen. Das Nähere regelt ein Gesetz.

(4) Der Bundesrat ist an der Willensbildung des Bundes zu beteiligen, soweit er an einer entsprechenden innerstaatlichen Maßnahme mitzuwirken hätte oder soweit die Länder innerstaatlich zuständig wären.

(5) Soweit in einem Bereich ausschließlicher Zuständigkeiten des Bundes Interessen der Länder berührt sind oder soweit im übrigen der Bund das Recht zur Gesetzgebung hat, berücksichtigt die Bundesregierung die Stellungnahme des Bundesrates. Wenn im Schwerpunkt Gesetzgebungsbefugnisse der Länder, die Einrichtung ihrer Behörden oder ihre Verwaltungsverfahren betroffen sind, ist bei der Willensbildung des Bundes insoweit die Auffassung des Bundesrates maßgeblich zu berücksichtigen; dabei ist die gesamtstaatliche Verantwortung des Bundes zu wahren. In Angelegenheiten, die zu Ausgabenerhöhungen oder Einnahmeminderungen für den Bund führen können, ist die Zustimmung der Bundesregierung erforderlich.

(6) Ako je težište stavljeno na materiju koja spada u isključivu nadležnost zemalja, upravljanje pravima²⁶ koja pripadaju Saveznoj Republici Njemačkoj kao članu Evropske unije treba biti prenešen sa savezne države na jednog predstavnika Vijeća zemalja. Upravljanje pravima proizlazi iz učešća i uz saglasnost Savezne vlade; pritom se mora sačuvati odgovornost savezne države za cijelu državu.

(7) Stavove 4 do 6 bliže regulira zakon²⁷, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

Član 24

[Prenos suverenosti – kolektivni sistem sigurnosti]

(1) Savezna država može dio svoje suverenosti zakonom prenositi na međudržavne ustanove.

(1a) Ukoliko su zemlje nadležne za vršenje državne vlasti i za obavljanje državnih zadataka, one mogu uz saglasnost Savezne vlade prenositi suverena prava na pogranične ustanove.

(2) Savezna država se može uključiti u sistem uzajamne kolektivne sigurnosti kako bi osigurala održanje mira; ona će pritom pristati na ograničavanje te suverenosti, kako bi doprinijela osiguranju i stvaranju trajnog mira i reda u Evropi i među narodima svijeta.

(3) Savezna država će radi reguliranja međudržavnih sporova pristupiti sporazumu o uspostavljanju obuhvatne, obavezne, internacionalne sudske arbitraže.

²⁶ Ovdje je izraz “*Wahrnehmung der Rechte*” preveden kao “upravljanje pravima”, slijedeći zamisao ustavotvorca, da u slučajevima zadiranja evropske regulative u isključive kompetencije saveznih zemalja posljednju riječ za davanje saglasnosti SR Njemačke, moraju zadržati zemlje, odnosno Vijeće zemalja kao svezno parlamentarno tijelo.

(6) Wenn im Schwerpunkt ausschließliche Gesetzgebungsbefugnisse der Länder auf den Gebieten der schulischen Bildung, der Kultur oder des Rundfunks betroffen sind, wird die Wahrnehmung der Rechte, die der Bundesrepublik Deutschland als Mitgliedstaat der Europäischen Union zustehen, vom Bund auf einen vom Bundesrat benannten Vertreter der Länder übertragen. Die Wahrnehmung der Rechte erfolgt unter Beteiligung und in Abstimmung mit der Bundesregierung; dabei ist die gesamtstaatliche Verantwortung des Bundes zu wahren.

(7) Das Nähere zu den Absätzen 4 bis 6 regelt ein Gesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

Artikel 24

(1) Der Bund kann durch Gesetz Hoheitsrechte auf zwischenstaatliche Einrichtungen übertragen.

(1a) Soweit die Länder für die Ausübung der staatlichen Befugnisse und die Erfüllung der staatlichen Aufgaben zuständig sind, können sie mit Zustimmung der Bundesregierung Hoheitsrechte auf grenznachbarschaftliche Einrichtungen übertragen.

(2) Der Bund kann sich zur Wahrung des Friedens einem System gegenseitiger kollektiver Sicherheit einordnen; er wird hierbei in die Beschränkungen seiner Hoheitsrechte einwilligen, die eine friedliche und dauerhafte Ordnung in Europa und zwischen den Völkern der Welt herbeiführen und sichern.

(3) Zur Regelung zwischenstaatlicher Streitigkeiten wird der Bund Vereinbarungen über eine allgemeine, umfassende, obligatorische, internationale Schiedsgerichtsbarkeit beitreten.

²⁷ Zakon o zajedničkom radu Savezne države i saveznih zemalja u nadležnostima Evropske unije (*Gesetz über die Zusammenarbeit von Bund und Länder in Angelegenheiten der Europäischen Union* od 12. 03. 1993, *BGBI.* I, s. 313).

Član 25

[Međunarodno pravo i savezno pravo]

Opšta pravila međunarodnog prava sastavni su dio saveznog prava²⁸. Ona imaju prednost pred zakonima i neposredno stvaraju prava i obaveze za stanovnike teritorija savezne države.

Član 26

[Osiguranje mira]

(1) Protivustavne su radnje koje su pogodne i koje se preduzimaju u namjeri da se poremeti mirni suživot naroda, posebno da se pripremi vođenje osvajačkog rata. One će se učiniti kažnjivim.

(2) Oružja koja su određena za vođenje rata smiju se proizvoditi, prevoziti i stavljati u saobraćaj samo uz odobrenje Savezne vlade. To se bliže regulira saveznim zakonom²⁹.

Član 27

[Trgovačka flota]

Svi njemački trgovački brodovi obrazuju jedinstvenu trgovačku flotu.

²⁸ Uz ovo Zaključak Saveznog ustavnog suda od 31. 03. 1987 (akt br. 2BvM 2/86 -BGBl. I, s. 1338): "Sastavni dio saveznog prava nije opšta odredba po kojoj jedna osoba na osnovu činjeničnog stanja zbog kojeg je bila osuđena u tećoj zemlji na kaznu lišavanja slobode, i nju je već izdržala, ne smije biti ponovo optužena ili osuđena, ili da u se u svakom slučaju izdržana kazna lišavanja slobode u slučaju izricanja nove presude mora uračunati. Isto tako, sastavni dio saveznog prava ne predstavlja opšta odredba koja je u suprotnosti sa Evropskom konvencijom o ekstradiciji od 13. decembra 1957, kada

Artikel 25

Die allgemeinen Regeln des Völkerrechtes sind Bestandteil des Bundesrechtes. Sie gehen den Gesetzen vor und erzeugen Rechte und Pflichten unmittelbar für die Bewohner des Bundesgebietes.

Artikel 26

- (1) Handlungen, die geeignet sind und in der Absicht vorgenommen werden, das friedliche Zusammenleben der Völker zu stören, insbesondere die Führung eines Angriffskrieges vorzubereiten, sind verfassungswidrig. Sie sind unter Strafe zu stellen.
- (2) Zur Kriegführung bestimmte Waffen dürfen nur mit Genehmigung der Bundesregierung hergestellt, befördert und in Verkehr gebracht werden. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

Artikel 27

Alle deutschen Kauffahrteischiffe bilden eine einheitliche Handelsflotte.

je progonjeni zbog istih životnih okolnosti koji predstavljaju razloge za traženje ekstradicije već u nekoj trećoj zemlji izdržao kaznu lišavanja slobode, a to vrijeme u slučaju nove presude u zemlji koja traži izručenje neće biti uračunato ili uzeto u obzir”.

²⁹ Zakon o kontroli ratnog oružja (*Gesetz über die Kontrolle von Kriegswaffen*, 20. 04. 1961. *BGBI.* I, s. 444, posljednja izmjena 01. 07. 2017. *BGBI.* I, s. 872, 889).

Član 28

[Ustav zemalja]

(1) Ustavno uređenje u zemljama mora odgovarati načelima republikanske, demokratske i socijalne pravne države u smislu ovog Ustava. U zemljama, okruzima i opštinama narod mora imati predstavničko tijelo koje je izabrano na opštim neposrednim, slobodnim, jednakim i tajnim izborima. Za izbore u okruzima i opštinama mogu, prema pravu Evropske zajednice, birati i biti birane i osobe koje posjeduju državljanstvo jedne od država članica Evropske zajednice. U opštinama može na mjesto biranog tijela stupiti zbor građana.

(2) Opštinama mora biti zajamčeno pravo da na sopstvenu odgovornost, u okviru zakona, reguliraju sva pitanja iz nadležnosti lokalne zajednice. Zajednice opština također imaju pravo na samoupravu u okviru svojih zakonskih nadležnosti. Jamstvo samouprave obuhvata i osnove sopstvene finansijske odgovornosti; u takve osnove ulazi i pravo opština na poreski izvor čiji se iznos utvrđuje s obzirom na ekonomsku snagu.

(3) Savezna država obezbjeđuje da ustavno uređenje zemalja bude u skladu sa osnovnim pravima i odredbama stavova 1 i 2.

Artikel 28

(1) Die verfassungsmäßige Ordnung in den Ländern muß den Grundsätzen des republikanischen, demokratischen und sozialen Rechtsstaates im Sinne dieses Grundgesetzes entsprechen. In den Ländern, Kreisen und Gemeinden muß das Volk eine Vertretung haben, die aus allgemeinen, unmittelbaren, freien, gleichen und geheimen Wahlen hervorgegangen ist. Bei Wahlen in Kreisen und Gemeinden sind auch Personen, die die Staatsangehörigkeit eines Mitgliedstaates der Europäischen Gemeinschaft besitzen, nach Maßgabe von Recht der Europäischen Gemeinschaft wahlberechtigt und wählbar. In Gemeinden kann an die Stelle einer gewählten Körperschaft die Gemeindeversammlung treten.

(2) Den Gemeinden muß das Recht gewährleistet sein, alle Angelegenheiten der örtlichen Gemeinschaft im Rahmen der Gesetze in eigener Verantwortung zu regeln. Auch die Gemeindeverbände haben im Rahmen ihres gesetzlichen Aufgabenbereiches nach Maßgabe der Gesetze das Recht der Selbstverwaltung. Die Gewährleistung der Selbstverwaltung umfaßt auch die Grundlagen der finanziellen Eigenverantwortung; zu diesen Grundlagen gehört eine den Gemeinden mit Hebesatzrecht zustehende wirtschaftskraftbezogene Steuerquelle.

(3) Der Bund gewährleistet, daß die verfassungsmäßige Ordnung der Länder den Grundrechten und den Bestimmungen der Absätze 1 und 2 entspricht.

Član 29

[Preraspodjela saveznog teritorija]³⁰

(1) Teritorij savezne države može biti iznova razdijeljen kako bi se zajamčilo da zemlje, prema veličini i snazi, mogu uspješno izvršiti zadatke koji su im dodijeljeni. Pri tom se moraju uzeti u obzir regionalna vezanost, historijske i kulturne spona, privredna podesnost kao i zahtjevi prostornog uređenja i prostorni planovi saveznih zemalja.

(2) Mjere za preraspodjelu teritorija savezne države se određuju saveznim zakonom koji mora biti potvrđen na referendumu. O tome se moraju izjasniti zemlje na koje se ovo odnosi.

(3) Referendum se provodi u zemljama iz čijih teritorija ili dijelova teritorija treba biti obrazovana nova ili nanovo razgraničena zemlja (konkretna zemlja). Glasa se o pitanju da li konkretne zemlje trebaju ostati kao i do sada, ili o tome, da li treba biti obrazovana nova ili nanovo razgraničena zemlja. Referendum za obrazovanje nove ili nanovo razgraničene zemlje je valjan kada na njenom budućem teritoriju, ili uopšte na teritoriju, ili na dijelovima teritorija konkretne zemlje, čija teritorijalna pripadnost treba da se mijenja, svaki put većina glasa za promjenu. On nije valjan ako na teritoriju konkretne zemlje većina odbije promjenu; odbijanje je bez značaja kada na dijelu teritorija, čija pripadnost

³⁰ U članu 29 se upotrebljavaju pojmovi “*Volksentscheid*”, “*Volksbegehren*” i “*Volksbefragung*” – na taj način ustavna terminologija razlikuje između “narodne odluke”, “narodnog zahtjeva/inicijative” i “pitanja” tj. “izjašnjava nacija”. To sam, s obzirom na nijanse našeg pravnog jezika i standarde utvrđene u opštoj teoriji države preveo pojmovima: “*referendum*” za “*Volksentscheid*” (kada direktno ispoljavanje narodne volje obavezuje zakonodavne organe), dalje, “*narodna inicijativa*” za “*Volksbegehren*” (kada ispoljena narodna volja daje povod/razlog za donošenje neke zakonske ili upravne odredbe)

Artikel 29

(1) Das Bundesgebiet kann neu gegliedert werden, um zu gewährleisten, daß die Länder nach Größe und Leistungsfähigkeit die ihnen obliegenden Aufgaben wirksam erfüllen können. Dabei sind die landsmannschaftliche Verbundenheit, die geschichtlichen und kulturellen Zusammenhänge, die wirtschaftliche Zweckmäßigkeit sowie die Erfordernisse der Raumordnung und der Landesplanung zu berücksichtigen.

(2) Maßnahmen zur Neugliederung des Bundesgebietes ergehen durch Bundesgesetz, das der Bestätigung durch Volksentscheid bedarf. Die betroffenen Länder sind zu hören.

(3) Der Volksentscheid findet in den Ländern statt, aus deren Gebieten oder Gebietsteilen ein neues oder neu umgrenztes Land gebildet werden soll (betroffene Länder). Abzustimmen ist über die Frage, ob die betroffenen Länder wie bisher bestehen bleiben sollen oder ob das neue oder neu umgrenzte Land gebildet werden soll. Der Volksentscheid für die Bildung eines neuen oder neu umgrenzten Landes kommt zustande, wenn in dessen künftigem Gebiet und insgesamt in den Gebieten oder Gebietsteilen eines betroffenen Landes, deren Landeszugehörigkeit im gleichen Sinne geändert werden soll, jeweils eine Mehrheit der Änderung zustimmt. Er kommt nicht zustande, wenn im Gebiet eines der betroffenen Länder eine Mehrheit die Änderung ablehnt; die Ablehnung ist jedoch unbeachtlich, wenn in einem Gebietsteil, dessen Zugehörigkeit zu dem betroffenen Land geändert werden soll, eine Mehrheit von zwei Dritteln der Änderung zustimmt, es sei denn, daß im Gesamtgebiet des betrof-

i konačno "izjašnjavanje naroda" za "Volksbefragung" (kada ispoljena narodna volja ima funkciju određivanja orijentacionih koordinata za predstavnička zakonodavna tijela). Povodom relevantne terminologije usp. npr. F. Koja, *Allgemeine Staatslehre*, Wien 1993, ss. 85 i dalje.

jednoj zemlji treba biti izmijenjena, za promjenu glasa dvotrećinska većina, osim u slučaju, da na cjelokupnom teritoriju konkretne zemlje dvotrećinska većina odbije promjenu.

(4) Ako u jednom međusobno povezanom, omeđenom naselju i privrednom prostoru sa najmanje milion stanovnika, čiji dijelovi leže u više zemalja, desetina aktivno sposobnih birača za Savezno vijeće podnese inicijativu, da za ovaj prostor bude uvedena jedinstvena zemaljska pripadnost, saveznim zakonom se u roku od dvije godine određuje, da li će biti izmijenjena zemaljska pripadnost prema stavu 2 ili će se u konkretnoj zemlji prethodno organizirati izjašnjavanje naroda.

(5) Izjašnjavanjem naroda će se utvrditi, da li promjena zemaljske pripadnosti, kako je predviđeno zakonom, ima saglasnost naroda. Zakonom se mogu predvidjeti različita, ali ne više od dva pitanja, o kojima se narod izjašnjava. Ako za predloženu promjenu teritorijalne pripadnosti glasa većina, onda će se saveznim zakonom u roku od dvije godine odrediti, da li će se prema stavu 2 promijeniti teritorijalna pripadnost. Dobije li referendumski prijedlog odgovarajuću većinu prema odredbama stava 3 rečenice 3 i 4, onda će se u roku od dvije godine po provođenju izjašnjavanja naroda, za obrazovanje predviđene zemlje, donijeti savezni zakon koji više ne podliježe potvrđivanju na referendumu.

(6) Referendumsku većinu i većinu kod prethodnog izjašnjavanja naroda obrazuje većina predanih glasova, ako ona obuhvata najmanje četvrtinu aktivno sposobnih birača za Savezno vijeće. Sva ostala pitanja o referendumu, o prethodnom izjašnjavanju i o na-

³¹ Usp. Zakon o referendumu, narodnoj inicijativi i izjašnjavanju naroda (*Gesetz über das Verfahren bei Volksentscheid, Volksbegehren und Volksbefragung* od 13. 07. 1979, *BGBI.* I, s. 1317) i Uredbu o provođenju teritorijalnog preuređenja (*Neugliederungsdurchführungsverordnung* od 12. 11. 1984, *BGBI.* I, s. 1342).

fenen Landes eine Mehrheit von zwei Dritteln die Änderung ablehnt.

(4) Wird in einem zusammenhängenden, abgegrenzten Siedlungs- und Wirtschaftsraum, dessen Teile in mehreren Ländern liegen und der mindestens eine Million Einwohner hat, von einem Zehntel der in ihm zum Bundestag Wahlberechtigten durch Volksbegehren gefordert, daß für diesen Raum eine einheitliche Landeszugehörigkeit herbeigeführt werde, so ist durch Bundesgesetz innerhalb von zwei Jahren entweder zu bestimmen, ob die Landeszugehörigkeit gemäß Absatz 2 geändert wird, oder daß in den betroffenen Ländern eine Volksbefragung stattfindet.

(5) Die Volksbefragung ist darauf gerichtet festzustellen, ob eine in dem Gesetz vorzuschlagende Änderung der Landeszugehörigkeit Zustimmung findet. Das Gesetz kann verschiedene, jedoch nicht mehr als zwei Vorschläge der Volksbefragung vorlegen. Stimmt eine Mehrheit einer vorgeschlagenen Änderung der Landeszugehörigkeit zu, so ist durch Bundesgesetz innerhalb von zwei Jahren zu bestimmen, ob die Landeszugehörigkeit gemäß Absatz 2 geändert wird. Findet ein der Volksbefragung vorgelegter Vorschlag eine den Maßgaben des Absatzes 3 Satz 3 und 4 entsprechende Zustimmung, so ist innerhalb von zwei Jahren nach der Durchführung der Volksbefragung ein Bundesgesetz zur Bildung des vorgeschlagenen Landes zu erlassen, das der Bestätigung durch Volksentscheid nicht mehr bedarf.

(6) Mehrheit im Volksentscheid und in der Volksbefragung ist die Mehrheit der abgegebenen Stimmen, wenn sie mindestens ein Viertel der zum Bundestag Wahlberechtigten umfaßt. Im übrigen wird das Nähere über Volksentscheid, Volksbegehren und Volksbefragung durch ein Bundesgesetz geregelt; dieses

rodnoj inicijativi će se bliže regulirati saveznim zakonom³¹; njime se može također predvidjeti da se narodna inicijativa ne može ponoviti u vremenskom roku od pet godina.

(7) Ostale teritorijalne izmjene mogu uslijediti državnim ugovorima između samih zemalja ili saveznim zakonom uz saglasnost Vijeća zemalja ako područje, čiju zemaljsku pripadnost treba promijeniti, nema više od 50.000 stanovnika. To bliže regulira savezni zakon³² za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja i većine³³ poslanika Saveznog vijeća. On mora predvidjeti izjašnjavanje opština i okruga na koje se zakon odnosi.

(8) Zemlje mogu državnim ugovorom regulirati raspodjelu teritorija koji njima pripada neovisno o odredbama stavova 2-7. Moraju se izjasniti opštine i okruzi na koje se to odnosi. Državni ugovor mora biti potvrđen na referendumu u svakoj od zemalja na koju se ovo odnosi. Odnosi li se državni ugovor na dijelove teritorija zemalja, referendumska odluka može biti ograničena samo na ta područja; rečenica 5, drugi dio rečenice se ne primjenjuje. U slučaju referenduma odluku donosi većina predanih glasova ukoliko ona obuhvata najmanje četvrtinu aktivnih birača Saveznog vijeća; to bliže regulira zakon. Državni ugovor mora biti potvrđen u Saveznom vijeću.

Član 30

[Podjela kompetencija između savezne države i zemalja]

Ako ovaj Ustav ne predviđa ili ne dopušta drukčije rješenje, vršenje državne vlasti i obavljanje državnih zadataka je stvar zemalja³⁴.

³² Usp. Zakon o postupku predviđenom za posebne promjene teritorija zemalja (*Gesetz über das Verfahren bei sonstigen Änderungen des Gebietsbestandes der Länder* od 30. 07. 1979, *BGBI.* I, s. 1325).

kann auch vorsehen, daß Volksbegehren innerhalb eines Zeitraumes von fünf Jahren nicht wiederholt werden können.

(7) Sonstige Änderungen des Gebietsbestandes der Länder können durch Staatsverträge der beteiligten Länder oder durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates erfolgen, wenn das Gebiet, dessen Landeszugehörigkeit geändert werden soll, nicht mehr als 50.000 Einwohner hat. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates und der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages bedarf. Es muß die Anhörung der betroffenen Gemeinden und Kreise vorsehen.

(8) Die Länder können eine Neugliederung für das jeweils von ihnen umfaßte Gebiet oder für Teilgebiete abweichend von den Vorschriften der Absätze 2 bis 7 durch Staatsvertrag regeln. Die betroffenen Gemeinden und Kreise sind zu hören. Der Staatsvertrag bedarf der Bestätigung durch Volksentscheid in jedem beteiligten Land. Betrifft der Staatsvertrag Teilgebiete der Länder, kann die Bestätigung auf Volksentscheide in diesen Teilgebieten beschränkt werden; Satz 5 zweiter Halbsatz findet keine Anwendung. Bei einem Volksentscheid entscheidet die Mehrheit der abgegebenen Stimmen, wenn sie mindestens ein Viertel der zum Bundestag Wahlberechtigten umfaßt; das Nähere regelt ein Bundesgesetz. Der Staatsvertrag bedarf der Zustimmung des Bundestages.

Artikel 30

Die Ausübung der staatlichen Befugnisse und die Erfüllung der staatlichen Aufgaben ist Sache der Länder, soweit dieses Grundgesetz keine andere Regelung trifft oder zuläßt.

³³ O pojmu većine usp. čl. 121 Ustava.

³⁴ O provođenju saveznih zakona putem saveznih zemalja usp. čl. 83-85.

Član 31

[Prvenstvo saveznog prava]

Savezno pravo ukida zemaljsko pravo³⁵.

Član 32

[Vanjski odnosi]

(1) Održavanje odnosa sa stranim državama je stvar savezne države³⁶.

(2) Prije nego što se zaključi sporazum kojim se dira u posebne odnose jedne zemlje, ova se o tome mora blagovremeno izjasniti.

(3) Ako su zemlje nadležne za zakonodavstvo, one mogu zaključivati ugovore sa stranim državama uz saglasnost Savezne vlade.

Član 33

[Građanska prava]

(1) Svaki Nijemac³⁷ ima u svakoj saveznoj zemlji jednaka građanska prava i obaveze.

(2) Svaki Nijemac, prema svojoj sposobnosti, osposobljenosti i stručnoj spremi ima jednak pristup u svaku javnu službu.

(3) Uživanje građanskih prava, pristup javnim službama kao i prava stečena obavljanjem javnih dužnosti ne ovise o religijskoj pripadnosti. Nikom ne smije biti nanešena šteta zbog njegove pripadnosti ili nepripadnosti jednoj vjeri ili zbog njegovog svjetonazora.

³⁵ Prema čl. 142 Ustava, ostaju na snazi odredbe o osnovnim pravima u ustavima saveznih zemalja koje su u skladu sa čl. 1-18 Ustava.

Artikel 31

Bundesrecht bricht Landesrecht.

Artikel 32

(1) Die Pflege der Beziehungen zu auswärtigen Staaten ist Sache des Bundes.

(2) Vor dem Abschlusse eines Vertrages, der die besonderen Verhältnisse eines Landes berührt, ist das Land rechtzeitig zu hören.

(3) Soweit die Länder für die Gesetzgebung zuständig sind, können sie mit Zustimmung der Bundesregierung mit auswärtigen Staaten Verträge abschließen.

Artikel 33

(1) Jeder Deutsche hat in jedem Lande die gleichen staatsbürgerlichen Rechte und Pflichten.

(2) Jeder Deutsche hat nach seiner Eignung, Befähigung und fachlichen Leistung gleichen Zugang zu jedem öffentlichen Amte.

(3) Der Genuß bürgerlicher und staatsbürgerlicher Rechte, die Zulassung zu öffentlichen Ämtern sowie die im öffentlichen Dienste erworbenen Rechte sind unabhängig von dem religiösen Bekenntnis. Niemandem darf aus seiner Zugehörigkeit oder Nichtzugehörigkeit zu einem Bekenntnisse oder einer Weltanschauung ein Nachteil erwachsen.

³⁶ O preuzimanju važenja ugovora koje je zaključio Njemački Rajh usp. čl. 123 Ustava.

³⁷ O pojmu Nijemac usp. čl. 116 st. 1 Ustava.

(4) Izvršavanje državnih poslova se kao stalni zadatak, u pravilu, prenosi na nosioce javnih službi, koji su u javnopravnom odnosu i moraju biti odani javnoj službi.

(5) Pravo javne službe se regulira i unapređuje prema načelu profesionalnog činovništva.

Član 34

[Jamstvo za slučaj povrede službene obaveze]³⁸

Ako neko lice u vršenju povjerene mu javne službe ovu povrijedi u odnosu prema trećim licima, onda načelno odgovara ili država, ili ustanova u čijoj službi on stoji. U slučaju namjere ili grube nepažnje ne dira se u pravo na regres. Redovna pravna zaštita ne smije biti isključena za naknadu štete i za regres.

Član 35

[Pravna i upravna pomoć, pomoć kod katastrofa]

(1) Svi organi savezne države i zemalja uzajamno se potpomažu pružanjem pravne i upravne pomoći.

(2) Jedna savezna zemlja može u slučajevima od posebnog značaja, radi potpore sopstvene policije, zatražiti ispomoć od snaga i ustanova *Savezne pogranične zaštite*³⁹ radi održavanja ili

³⁸ § 839 BGB (*Bürgerliches Gesetzbuch*, Građanski zakonik) : “(1) Povrijedi li neki službenik namjerno ili iz nehata službene obaveze koje su mu povjerene u odnosu na nekog trećeg, on je dužan da trećem nadoknadi štete koje su iz toga nastale. Ako se službeniku može staviti na teret samo nehat on množe biti uzet u obzir samo kada povrijeđeni ne može na drugi način biti obeštećen. (2) Povrijedi li neki službenik u presudi povodom pravne stvari svoje službeničke obaveze on je za štetu koja je iz toga nastala odgovoran kada se povreda obaveze sastoji u krivičnom djelu. Ovaj propis se ne primjenjuje na

(4) Die Ausübung hoheitsrechtlicher Befugnisse ist als ständige Aufgabe in der Regel Angehörigen des öffentlichen Dienstes zu übertragen, die in einem öffentlich-rechtlichen Dienst- und Treueverhältnis stehen.

(5) Das Recht des öffentlichen Dienstes ist unter Berücksichtigung der hergebrachten Grundsätze des Berufsbeamtentums zu regeln und fortzuentwickeln.

Artikel 34

Verletzt jemand in Ausübung eines ihm anvertrauten öffentlichen Amtes die ihm einem Dritten gegenüber obliegende Amtspflicht, so trifft die Verantwortlichkeit grundsätzlich den Staat oder die Körperschaft, in deren Dienst er steht. Bei Vorsatz oder grober Fahrlässigkeit bleibt der Rückgriff vorbehalten. Für den Anspruch auf Schadensersatz und für den Rückgriff darf der ordentliche Rechtsweg nicht ausgeschlossen werden.

Artikel 35

(1) Alle Behörden des Bundes und der Länder leisten sich gegenseitig Rechts- und Amtshilfe.

(2) Zur Aufrechterhaltung oder Wiederherstellung der öffentlichen Sicherheit oder Ordnung kann ein Land in Fällen von besonderer Bedeutung Kräfte und Einrichtungen des Bundesgrenzschutzes zur Unterstützung seiner Polizei anfordern, wenn

odbijanje radnih obaveza ili na odugovlačenje pri obavljanju službe. (3) Dopunska obaveza neće nastupiti ako je povrijeđeni namjerno ili iz nehata propustio da spriječi nastupanje štete upotrebom pravnog lijeka”.

³⁹ Sada je to “*Bundespolizei*”, Savezna policija.

uspostavljanja javne sigurnosti i reda, ako ona bez ove potpore ne bi mogla ispuniti određeni zadatak ili bi ga ispunila sa značajnim poteškoćama. Za pomoć u slučaju prirodne katastrofe ili posebno teške nepogode jedna zemlja može zatražiti pomoć policijskih snaga drugih zemalja, snaga i ustanova drugih upravnih službi kao i Savezne pogranične zaštite i oružanih snaga.

(3) Ako prirodna katastrofa ili nesretan slučaj ugroze područja više zemalja, Savezna vlada može, ukoliko je to za njihovo efikasno savladavanje neophodno, uputiti nalog vladama saveznih zemalja da drugim saveznim zemljama stave na raspolaganje vlastite policijske snage i može angažirati jedinice Savezne pogranične zaštite i vojne snage za potporu policijskim snagama. Mjere Savezne vlade iz stava 1 se uvijek ukidaju na zahtjev Vijeća zemalja, a inače odmah po otklanjanju opasnosti.

Član 36

[Sastav saveznih organa]

(1) U najvišim saveznim organima moraju biti u srazmjernom odnosu zastupljeni državni službenici iz svih saveznih zemalja. Osobe koje su zaposlene kod ostalih saveznih organa, trebaju u pravilu biti uzete iz zemlje u kojoj one rade.

(2) Zakoni o vojnoj obavezi moraju uzimati u obzir podjelu savezne države na zemlje i njihove posebne regionalne veze⁴⁰.

⁴⁰ Ovdje sam izraz "*landsmannschaftliche Verhältnisse*", kao i u čl. 29 st. 1, preveo kao "regionalne veze" – Ustav misli na sastav stanovništva svake zemlje.

die Polizei ohne diese Unterstützung eine Aufgabe nicht oder nur unter erheblichen Schwierigkeiten erfüllen könnte. Zur Hilfe bei einer Naturkatastrophe oder bei einem besonders schweren Unglücksfall kann ein Land Polizeikräfte anderer Länder, Kräfte und Einrichtungen anderer Verwaltungen sowie des Bundesgrenzschutzes und der Streitkräfte anfordern.

(3) Gefährdet die Naturkatastrophe oder der Unglücksfall das Gebiet mehr als eines Landes, so kann die Bundesregierung, soweit es zur wirksamen Bekämpfung erforderlich ist, den Landesregierungen die Weisung erteilen, Polizeikräfte anderen Ländern zur Verfügung zu stellen, sowie Einheiten des Bundesgrenzschutzes und der Streitkräfte zur Unterstützung der Polizeikräfte einsetzen. Maßnahmen der Bundesregierung nach Satz 1 sind jederzeit auf Verlangen des Bundesrates, im übrigen unverzüglich nach Beseitigung der Gefahr aufzuheben.

Artikel 36

(1) Bei den obersten Bundesbehörden sind Beamte aus allen Ländern in angemessenem Verhältnis zu verwenden. Die bei den übrigen Bundesbehörden beschäftigten Personen sollen in der Regel aus dem Lande genommen werden, in dem sie tätig sind.

(2) Die Wehrgesetze haben auch die Gliederung des Bundes in Länder und ihre besonderen landsmannschaftlichen Verhältnisse zu berücksichtigen.

Član 37

[Savezna prinuda]

(1) Ako jedna zemlja ne ispuni obaveze koje za nju slijede iz Ustava ili nekog drugog saveznog zakona, Savezna vlada može uz saglasnost Vijeća zemalja ustanoviti neophodne mjere kako bi je obavezala da na putu savezne prinude ispuni svoje obaveze.

(2) Savezna vlada ili njen zastupnik imaju pravo da, radi provođenja savezne prinude, daju naloge svim zemljama i njihovim službama.

III.

Savezno vijeće

Član 38

[Izbor]

(1) Poslanici njemačkog Saveznog vijeća biraju se na opštim, neposrednim, slobodnim, ravnopravnim i tajnim izborima. Oni su predstavnici cijelog naroda, nisu vezani nikakvim nalogima i uputama nego samo sopstvenom savješću.

(2) Pravo da bira ima svako ko navršio osamnaestu godinu života; izabran može biti ko je dostigao starost sa kojom nastupa punoljetstvo.

(3) To bliže određuje savezni zakon⁴¹.

⁴¹ Usp. Savezni izborni zakon (*Bundeswahlgesetz* od 23. 07. 1993, *BGBI.* I, s. 1288, zadnja izmjena 08. 07. 2018, *BGBI.* I, s. 1570) i Saveznu uredbu o izborima (*Bundeswahlordnung* od 19. 04. 2002, *BGBI.* I, s. 1376, zadnja izmjena 08. 06. 2017, *BGBI.* I, s. 1570).

Artikel 37

(1) Wenn ein Land die ihm nach dem Grundgesetze oder einem anderen Bundesgesetze obliegenden Bundespflichten nicht erfüllt, kann die Bundesregierung mit Zustimmung des Bundesrates die notwendigen Maßnahmen treffen, um das Land im Wege des Bundeszwanges zur Erfüllung seiner Pflichten anzuhalten.

(2) Zur Durchführung des Bundeszwanges hat die Bundesregierung oder ihr Beauftragter das Weisungsrecht gegenüber allen Ländern und ihren Behörden.

III.

Der Bundestag

Artikel 38

(1) Die Abgeordneten des Deutschen Bundestages werden in allgemeiner, unmittelbarer, freier, gleicher und geheimer Wahl gewählt. Sie sind Vertreter des ganzen Volkes, an Aufträge und Weisungen nicht gebunden und nur ihrem Gewissen unterworfen.

(2) Wahlberechtigt ist, wer das achtzehnte Lebensjahr vollendet hat; wählbar ist, wer das Alter erreicht hat, mit dem die Volljährigkeit eintritt.

(3) Das Nähere bestimmt ein Bundesgesetz.

Član 39

[Izborni mandat, zajednička sjednica, saziv]

(1) Savezno vijeće se, pridržavajući se odredaba koje slijede, bira na četiri godine. Njegov mandat se završava zajedničkom sjednicom novoizabranog Saveznog vijeća. Novi izbori se održavaju najranije četrdeset šest, najkasnije četrdeset osam mjeseci od početka mandata. U slučaju raspuštanja Vijeća, novi izbori se održavaju u roku od šezdeset dana.

(2) Savezno vijeće se saziva najkasnije tridesetog dana po izborima.

(3) Savezno vijeće određuje kraj i početak svojih sjednica. Predsjednik Saveznog vijeća ga može ranije sazvati. On je na ovo obavezan kada to zahtijeva trećina članova, Predsjednik savezne države ili Savezni kancelar⁴².

Član 40

[Predsjednik, poslovnik]

(1) Savezno vijeće bira svoga predsjednika, njegovog zamjenika i sekretare. Vijeće donosi poslovnik⁴³.

(2) U zgradi Saveznog vijeća predsjednik se stara o kućnom redu i obavlja policijski nadzor. Bez njegovog odobrenja se u zgradi ne može provesti pretres ili pljenidba.

⁴² Savezni kancelar (*Bundeskanzler*) odgovara statusu predsjednika Savezne vlade.

⁴³ Poslovnik njemačkog Saveznog vijeća/Bundestaga (*Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. juli 1980* od 02. 07. 1980, *BGBI.* I, s. 1237, zadnja izmjena 17. 03 1997, *BGBI.* I, s. 747).

Artikel 39

(1) Der Bundestag wird vorbehaltlich der nachfolgenden Bestimmungen auf vier Jahre gewählt. Seine Wahlperiode endet mit dem Zusammentritt eines neuen Bundestages. Die Neuwahl findet frühestens sechsvierzig, spätestens achtundvierzig Monate nach Beginn der Wahlperiode statt. Im Falle einer Auflösung des Bundestages findet die Neuwahl innerhalb von sechzig Tagen statt.

(2) Der Bundestag tritt spätestens am dreißigsten Tage nach der Wahl zusammen.

(3) Der Bundestag bestimmt den Schluß und den Wiederbeginn seiner Sitzungen. Der Präsident des Bundestages kann ihn früher einberufen. Er ist hierzu verpflichtet, wenn ein Drittel der Mitglieder, der Bundespräsident oder der Bundeskanzler es verlangen.

Artikel 40

(1) Der Bundestag wählt seinen Präsidenten, dessen Stellvertreter und die Schriftführer. Er gibt sich eine Geschäftsordnung.

(2) Der Präsident übt das Hausrecht und die Polizeigewalt im Gebäude des Bundestages aus. Ohne seine Genehmigung darf in den Räumen des Bundestages keine Durchsuchung oder Beschlagnahme stattfinden.

Član 41

[Provjera izbora]

- (1) Kontrola izbora je nadležnost Saveznog vijeća. Ono odlučuje također o tome da li će jedan poslanik Saveznog vijeća izgubiti svojstvo člana.
- (2) Dopusštena je tužba pred Saveznim ustavnim sudom protiv odluke Saveznog vijeća.
- (3) To bliže regulira savezni zakon⁴⁴.

Član 42

[Rasprava, glasanje]

- (1) Rasprava je u Saveznom vijeću javna. Javnost može biti isključena dvotrećinskom većinom na zahtjev desetine njegovih članova ili na zahtjev Savezne vlade. O zahtjevu se odlučuje na zatvorenoj sjednici.
- (2) Ako Ustavom nije drukčije regulirano, za donošenje odluke u Saveznom vijeću potrebna je većina predanih glasova. Poslovníkom se mogu predvidjeti izuzeci za izbore koje provodi Savezno vijeće.
- (3) Nikakvoj odgovornosti ne podliježe istinito izvještavanje o javnim zasjedanjima Saveznog vijeća.

Član 43

[Prisustvo članova Savezne vlade i Vijeća zemalja]

- (1) Savezno vijeće i njegovi odbori mogu zahtijevati prisustvo svakog člana Savezne vlade.

Artikel 41

- (1) Die Wahlprüfung ist Sache des Bundestages. Er entscheidet auch, ob ein Abgeordneter des Bundestages die Mitgliedschaft verloren hat.
- (2) Gegen die Entscheidung des Bundestages ist die Beschwerde an das Bundesverfassungsgericht zulässig.
- (3) Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

Artikel 42

- (1) Der Bundestag verhandelt öffentlich. Auf Antrag eines Zehntels seiner Mitglieder oder auf Antrag der Bundesregierung kann mit Zweidrittelmehrheit die Öffentlichkeit ausgeschlossen werden. Über den Antrag wird in nichtöffentlicher Sitzung entschieden.
- (2) Zu einem Beschlusse des Bundestages ist die Mehrheit der abgegebenen Stimmen erforderlich, soweit dieses Grundgesetz nichts anderes bestimmt. Für die vom Bundestage vorzunehmenden Wahlen kann die Geschäftsordnung Ausnahmen zulassen.
- (3) Wahrheitsgetreue Berichte über die öffentlichen Sitzungen des Bundestages und seiner Ausschüsse bleiben von jeder Verantwortlichkeit frei.

Artikel 43

- (1) Der Bundestag und seine Ausschüsse können die Anwesenheit jedes Mitgliedes der Bundesregierung verlangen.

⁴⁴ Usp. Zakon o kontroli izbora (*Wahlprüfungsgesetz*, od 13. 05. 1951, *BGBL* I, s. 166, zadnja izmjena 12. 07. 2012, *BGBL* I, s. 1501).

(2) Članovi Savezne vlade i Vijeća zemalja kao i njihovi predstavnici imaju pristup svakoj sjednici Saveznog vijeća i njegovih odbora. Oni moraju uvijek biti saslušani.

Član 44

[Istražni odbori]

(1) Savezno vijeće ima pravo, a na zahtjev četvrtine svojih članova i obavezu, da obrazuje istražni odbor koji u javnoj raspravi izvodi potrebne dokaze. Javnost može biti isključena.

(2) Propisi o krivičnom postupku se prema svome smislu primjenjuju na izvođenje dokaza. Tajnost pisma, pošte i bežičnog komuniciranja ostaje neprikosnovena.

(3) Sudovi i upravne službe su obavezne na pravnu i službenu pomoć.

(4) Zaključci istražnog odbora se izuzimaju iz rasprave pred sudom. Sudovi su slobodni da vrednuju i da sude o činjeničnom stanju na kojem počiva istraga.

Član 45

[Odbor za nadležnosti Evropske unije]

Savezno vijeće obrazuje odbor za nadležnosti Evropske unije. Ono ga može ovlastiti da u odnosu prema Saveznoj vladi vrši prava prema članu 23.

(2) Die Mitglieder des Bundesrates und der Bundesregierung sowie ihre Beauftragten haben zu allen Sitzungen des Bundestages und seiner Ausschüsse Zutritt. Sie müssen jederzeit gehört werden.

Artikel 44

(1) Der Bundestag hat das Recht und auf Antrag eines Viertels seiner Mitglieder die Pflicht, einen Untersuchungsausschuß einzusetzen, der in öffentlicher Verhandlung die erforderlichen Beweise erhebt. Die Öffentlichkeit kann ausgeschlossen werden.

(2) Auf Beweiserhebungen finden die Vorschriften über den Strafprozeß sinngemäß Anwendung. Das Brief-, Post- und Fernmeldegeheimnis bleibt unberührt.

(3) Gerichte und Verwaltungsbehörden sind zur Rechts- und Amtshilfe verpflichtet.

(4) Die Beschlüsse der Untersuchungsausschüsse sind der richterlichen Erörterung entzogen. In der Würdigung und Beurteilung des der Untersuchung zugrunde liegenden Sachverhaltes sind die Gerichte frei.

Artikel 45

Der Bundestag bestellt einen Ausschuß für die Angelegenheiten der Europäischen Union. Er kann ihn ermächtigen, die Rechte des Bundestages gemäß Artikel 23 gegenüber der Bundesregierung wahrzunehmen. Er kann ihn auch ermächtigen, die Rechte wahrzunehmen, die dem Bundestag in den vertraglichen Grundlagen der Europäischen Union eingeräumt sind.

Član 45a

[Odbori za inostrane poslove i odbranu]

- (1) Savezno vijeće obrazuje odbor za inostrane poslove i odbor za odbranu.
- (2) Odboru za odbranu pripadaju prava istražnog odbora. On ima obavezu da na zahtjev četvrtine svojih članova preuzme kao sopstvenu nadležnost istragu u određenoj stvari.
- (3) Član 44 stav 1 se ne primjenjuje za područje odbrane.

Član 45b

[Povjerenik za pitanja odbrane]

Za zaštitu osnovnih prava i kao pomoćni organ Saveznog vijeća imenuje se Povjerenik za pitanja odbrane Saveznog vijeća. To bliže regulira savezni zakon⁴⁵.

Član 45c

[Odbor za peticije]

- (1) Savezno vijeće obrazuje odbor za peticije u čijoj nadležnosti se nalazi obrada molbi i pritužbi koje se prema članu 17 upućuju Saveznom vijeću.
- (2) Savezni zakon regulira ovlaštenja odbora u pogledu ispitivanja pritužbi⁴⁶.

⁴⁵ Zakon o Povjereniku za pitanja odbrane njemačkog saveznog vijeća (*Gesetz über den Wehrbeauftragten des Deutschen Bundestages* od 26. 06. 1957, *BGBI.* I, s. 652, zadnja izmjena 05. 02. 2009, *BGBI.* I, s. 160, 267).

Artikel 45a

(1) Der Bundestag bestellt einen Ausschuß für auswärtige Angelegenheiten und einen Ausschuß für Verteidigung.

(2) Der Ausschuß für Verteidigung hat auch die Rechte eines Untersuchungsausschusses. Auf Antrag eines Viertels seiner Mitglieder hat er die Pflicht, eine Angelegenheit zum Gegenstand seiner Untersuchung zu machen.

(3) Artikel 44 Abs. 1 findet auf dem Gebiet der Verteidigung keine Anwendung.

Artikel 45b

Zum Schutz der Grundrechte und als Hilfsorgan des Bundestages bei der Ausübung der parlamentarischen Kontrolle wird ein Wehrbeauftragter des Bundestages berufen. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

Artikel 45c

(1) Der Bundestag bestellt einen Petitionsausschuß, dem die Behandlung der nach Artikel 17 an den Bundestag gerichteten Bitten und Beschwerden obliegt.

(2) Die Befugnisse des Ausschusses zur Überprüfung von Beschwerden regelt ein Bundesgesetz.

⁴⁶ Zakon o ovlaštenjima Odbora za peticije njemačkog Saveznog vijeća (*Gesetz über die Befugnisse des Petitionsausschusses des Deutschen Bundestages* od 19. 07. 1975, *BGBI.* I, s. 1921, zadnja izmjena 05. 05. 2004, *BGBI.* I, s. 718).

Član 45d

[Parlamentarna kontrola]

- (1) Savezno vijeće uspostavlja posebno tijelo za kontrolu djelovanja sigurnosnih službi savezne države.
- (2) To se bliže regulira saveznim zakonom.

Član 46

[Indemnitet i imunitet poslanika]

- (1) Poslanik nikada izvan Saveznog vijeća ne može biti sudski, ili službeno, ili na neki drugi način pozvan na odgovornost zbog sopstvenog glasanja ili zbog izjave koju je on dao u Saveznom vijeću ili nekom njegovom odboru. To ne važi za klevetničke uvrede.
- (2) Poslanik može samo uz saglasnost Saveznog vijeća biti pozvan na odgovornost ili biti uhapšen zbog djela koje je kažnjivo, osim ako ne bude uhapšen prilikom izvršenju samog djela ili sljedeći dan.
- (3) Nadalje je potrebno odobrenje Saveznog vijeća pri svakom ograničavanju osobne slobode poslanika ili pri otvaranju postupka protiv poslanika prema članu 18.
- (4) Svaki krivični postupak i svaki postupak prema članu 18 protiv poslanika, svaki pritvor i svako drugo ograničenje njegove osobne slobode će se obustaviti na zahtjev Saveznog vijeća.

Član 47

[Pravo na odbijanje svjedočenja]

Poslanici imaju pravo da odbiju svjedočenje o osobama koje su u

Artikel 45d

- (1) Der Bundestag bestellt ein Gremium zur Kontrolle der nachrichtendienstlichen Tätigkeit des Bundes.
- (2) Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

Artikel 46

- (1) Ein Abgeordneter darf zu keiner Zeit wegen seiner Abstimmung oder wegen einer Äußerung, die er im Bundestage oder in einem seiner Ausschüsse getan hat, gerichtlich oder dienstlich verfolgt oder sonst außerhalb des Bundestages zur Verantwortung gezogen werden. Dies gilt nicht für verleumderische Beleidigungen.
- (2) Wegen einer mit Strafe bedrohten Handlung darf ein Abgeordneter nur mit Genehmigung des Bundestages zur Verantwortung gezogen oder verhaftet werden, es sei denn, daß er bei Begehung der Tat oder im Laufe des folgenden Tages festgenommen wird.
- (3) Die Genehmigung des Bundestages ist ferner bei jeder anderen Beschränkung der persönlichen Freiheit eines Abgeordneten oder zur Einleitung eines Verfahrens gegen einen Abgeordneten gemäß Artikel 18 erforderlich.
- (4) Jedes Strafverfahren und jedes Verfahren gemäß Artikel 18 gegen einen Abgeordneten, jede Haft und jede sonstige Beschränkung seiner persönlichen Freiheit sind auf Verlangen des Bundestages auszusetzen.

Artikel 47

Die Abgeordneten sind berechtigt, über Personen, die ihnen in

svojstvu poslanika ili kojima su oni u tom svojstvu povjeroili činjenice, kao i o ovim činjenicama. Pravo na odbijanje svjedočenja podrazumijeva i zabranu pljenidbe pismena.

Član 48

[Prava poslanika]

(1) Ko se natječe za mjesto u Saveznom vijeću ima pravo na odmor koji mu je potreban za pripremanje izborne kampanje.

(2) Niko ne smije biti spriječen da preuzme i da vrši službu poslanika. Nedopustiv je otkaz ili otpuštanje iz radnog odnosa zbog ovih razloga.

(3) Poslanici imaju pravo na primjerenu nadoknadu koja osigurava njihovu nezavisnost. Oni imaju pravo na slobodnu upotrebu svih saobraćajnih sredstava u državnom vlasništvu. To se bliže regulira saveznim zakonom⁴⁷.

Član 49 (ukinut)⁴⁸

IV.

Vijeće zemalja

Član 50

[Zadatak]

Zemlje učestvuju kroz Vijeće zemalja u zakonodavstvu i upravi savezne države i u nadležnostima Evropske unije.

⁴⁷ Zakon o pravnim odnosima članova njemačkog Saveznog vijeća – Zakon o poslanicima (*Gesetz über die Rechtsverhältnisse der Mitglieder des Deutschen Bundestages – Abgeordnetengesetz* od 21. 02. 1996, *BGBL* I, s. 326).

ihrer Eigenschaft als Abgeordnete oder denen sie in dieser Eigenschaft Tatsachen anvertraut haben, sowie über diese Tatsachen selbst das Zeugnis zu verweigern. Soweit dieses Zeugnisverweigerungsrecht reicht, ist die Beschlagnahme von Schriftstücken unzulässig.

Artikel 48

(1) Wer sich um einen Sitz im Bundestage bewirbt, hat Anspruch auf den zur Vorbereitung seiner Wahl erforderlichen Urlaub.

(2) Niemand darf gehindert werden, das Amt eines Abgeordneten zu übernehmen und auszuüben. Eine Kündigung oder Entlassung aus diesem Grunde ist unzulässig.

(3) Die Abgeordneten haben Anspruch auf eine angemessene, ihre Unabhängigkeit sichernde Entschädigung. Sie haben das Recht der freien Benutzung aller staatlichen Verkehrsmittel. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

Artikel 49 (weggefallen)

IV.

Der Bundesrat

Artikel 50

Durch den Bundesrat wirken die Länder bei der Gesetzgebung und Verwaltung des Bundes und in Angelegenheiten der Europäischen Union mit.

⁴⁸ Član 49 je ukinut zakonom od 23. 08. 1976, *BGBI.* I, s. 2381.

Član 51

[Sastav, glasanje]

(1) Vijeće zemalja se sastoji od članova zemaljskih vlada koje one biraju i opozivaju. Zemlje mogu zastupati drugi članovi njihovih vlada.

(2) Svaka zemlja ima najmanje tri glasa. Zemlje sa više od četiri miliona stanovnika imaju četiri, zemlje sa više od pet miliona stanovnika pet, zemlje sa više od šest miliona stanovnika imaju šest glasova.

(3) Svaka zemlja može odaslati onoliko članova koliko joj pripada glasova. Glasovi jedne zemlje su jedinstveni i mogu ih dati samo prisutni članovi ili njihovi zastupnici.

Član 52

[Predsjednik, većinsko odlučivanje, poslovnik]

(1) Vijeće zemalja bira svoga predsjednika na godinu dana.

(2) Predsjednik saziva Vijeće zemalja. On mora sazvati Vijeće ako to zahtijevaju predstavnici najmanje dvije zemlje ili Savezna vlada.

(3) Vijeće zemalja odlučuje najmanje većinom glasova. Ono donosi poslovnik⁴⁹. Ono raspravlja javno. Javnost može biti isključena.

(3a) U nadležnostima Evropske unije Vijeće zemalja može obrazovati Evropsku komoru čiji zaključci važe kao zaključci Vijeća zemalja; broj glasova zemalja koji se daju kao jedinstven glas određuje se prema članu 51 st. 2.

⁴⁹ Poslovnik Vijeća zemalja (*Geschäftsordnung des Bundesrates* od 26. 11. 1993, *BGBI.* I, s. 2007).

Artikel 51

(1) Der Bundesrat besteht aus Mitgliedern der Regierungen der Länder, die sie bestellen und abberufen. Sie können durch andere Mitglieder ihrer Regierungen vertreten werden.

(2) Jedes Land hat mindestens drei Stimmen, Länder mit mehr als zwei Millionen Einwohnern haben vier, Länder mit mehr als sechs Millionen Einwohnern fünf, Länder mit mehr als sieben Millionen Einwohnern sechs Stimmen.

(3) Jedes Land kann so viele Mitglieder entsenden, wie es Stimmen hat. Die Stimmen eines Landes können nur einheitlich und nur durch anwesende Mitglieder oder deren Vertreter abgegeben werden.

Artikel 52

(1) Der Bundesrat wählt seinen Präsidenten auf ein Jahr.

(2) Der Präsident beruft den Bundesrat ein. Er hat ihn einzuberufen, wenn die Vertreter von mindestens zwei Ländern oder die Bundesregierung es verlangen.

(3) Der Bundesrat faßt seine Beschlüsse mit mindestens der Mehrheit seiner Stimmen. Er gibt sich eine Geschäftsordnung. Er verhandelt öffentlich. Die Öffentlichkeit kann ausgeschlossen werden.

(3a) Für Angelegenheiten der Europäischen Union kann der Bundesrat eine Europakammer bilden, deren Beschlüsse als Beschlüsse des Bundesrates gelten; die Anzahl der einheitlich abzugebenden Stimmen der Länder bestimmt sich nach Artikel 51 Abs. 2.

(4) Odbori Vijeća zemalja mogu saslušati ostale članove ili predstavnike zemaljskih vlada.

Član 53

[Prisustvo članova Savezne vlade]

Članovi Savezne vlade imaju pravo, a na zahtjev i obavezu, da učestvuju u raspravi Vijeća zemalja i njegovih odbora. Oni moraju u svako vrijeme biti saslušani. Savezna vlada mora kontinuirano obavještavati Vijeće zemalja o vođenju tekućih poslova.

IVa.

Zajednički odbor

Član 53a

[Sastav, poslovnik, obavještavanje]

(1) Zajednički odbor se sastoji od dvije trećine poslanika Saveznog vijeća i jedne trećine članova Vijeća zemalja. Poslanike određuje Savezno vijeće srazmjerno snazi pojedinih frakcija; oni ne smiju biti članovi Savezne vlade. Svaku zemlju zastupa jedan član iz Vijeća zemalja kojeg ona određuje; ovi članovi nisu vezani nikakvim uputstvima. Obrazovanje Zajedničkog odbora i njegov način rada će se regulirati poslovnikom⁵⁰ koji donosi Savezno vijeće uz saglasnost Vijeća zemalja.

(2) Savezna vlada će u slučaju odbrane informirati Zajednički odbor o njenim planovima. Prava Saveznog vijeća i njegovih odbora iz člana 43 st.1 ostaju na snazi.

⁵⁰ Poslovnik za Zajednički odbor (*Geschäftsordnung für den Gemeinsamen Ausschuß* od 23. 07. 1969, *BGBI.* I, s. 1102).

(4) Den Ausschüssen des Bundesrates können andere Mitglieder oder Beauftragte der Regierungen der Länder angehören.

Artikel 53

Die Mitglieder der Bundesregierung haben das Recht und auf Verlangen die Pflicht, an den Verhandlungen des Bundesrates und seiner Ausschüsse teilzunehmen. Sie müssen jederzeit gehört werden. Der Bundesrat ist von der Bundesregierung über die Führung der Geschäfte auf dem laufenden zu halten.

IVa.

Gemeinsamer Ausschuß

Artikel 53a

(1) Der Gemeinsame Ausschuß besteht zu zwei Dritteln aus Abgeordneten des Bundestages, zu einem Drittel aus Mitgliedern des Bundesrates. Die Abgeordneten werden vom Bundestage entsprechend dem Stärkeverhältnis der Fraktionen bestimmt; sie dürfen nicht der Bundesregierung angehören. Jedes Land wird durch ein von ihm bestelltes Mitglied des Bundesrates vertreten; diese Mitglieder sind nicht an Weisungen gebunden. Die Bildung des Gemeinsamen Ausschusses und sein Verfahren werden durch eine Geschäftsordnung geregelt, die vom Bundestage zu beschließen ist und der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

(2) Die Bundesregierung hat den Gemeinsamen Ausschuß über ihre Planungen für den Verteidigungsfall zu unterrichten. Die Rechte des Bundestages und seiner Ausschüsse nach Artikel 43 Abs. 1 bleiben unberührt.

V.

Predsjednik savezne države

Član 54

[Izbor, trajanje mandata]

- (1) Predsjednika savezne države bez rasprave bira Savezna skupština. Izabran može biti svaki Nijemac koji može biti biran u Savezno vijeće i koji je napunio četrdeset godina.
- (2) Mandat predsjednika traje pet godina. Uzastopno može biti ponovo izabran samo jedanput.
- (3) Savezna skupština se sastoji od poslanika Saveznog vijeća i jednakog broja članova koje biraju predstavnička tijela zemalja prema načelu proporcionalnih izbora.
- (4) Savezna skupština se sastaje najkasnije trideset dana prije isteka mandata predsjednika savezne države, a u slučaju prijevremenog okončanja mandata najkasnije trideset dana od okončanja. Saziva je predsjednik Saveznog vijeća.
- (5) Rok iz stava 4 rečenica 1 počinje teći po isteku mandata na kojeg su birani sa prvim sazivom Saveznog vijeća.
- (6) Izabran je ko dobije većinu glasova članova Savezne skupštine. Ako u dva izborna kruga niko ne osvoji potrebnu većinu onda je izabran ko u slijedećem izbornom krugu dobije najviše glasova.
- (7) To se bliže regulira saveznim zakonom⁵¹.

⁵¹ Zakon o izboru predsjednika savezne države na Saveznoj skupštini (*Gesetz über die Wahl des Bundespräsidenten durch die Bundesversammlung* od 25. 04. 1959, *BGBI.* I, s.230).

V.

Der Bundespräsident

Artikel 54

(1) Der Bundespräsident wird ohne Aussprache von der Bundesversammlung gewählt. Wählbar ist jeder Deutsche, der das Wahlrecht zum Bundestage besitzt und das vierzigste Lebensjahr vollendet hat.

(2) Das Amt des Bundespräsidenten dauert fünf Jahre. Anschließende Wiederwahl ist nur einmal zulässig.

(3) Die Bundesversammlung besteht aus den Mitgliedern des Bundestages und einer gleichen Anzahl von Mitgliedern, die von den Volksvertretungen der Länder nach den Grundsätzen der Verhältniswahl gewählt werden.

(4) Die Bundesversammlung tritt spätestens dreißig Tage vor Ablauf der Amtszeit des Bundespräsidenten, bei vorzeitiger Beendigung spätestens dreißig Tage nach diesem Zeitpunkt zusammen. Sie wird von dem Präsidenten des Bundestages einberufen.

(5) Nach Ablauf der Wahlperiode beginnt die Frist des Absatzes 4 Satz 1 mit dem ersten Zusammentritt des Bundestages.

(6) Gewählt ist, wer die Stimmen der Mehrheit der Mitglieder der Bundesversammlung erhält. Wird diese Mehrheit in zwei Wahlgängen von keinem Bewerber erreicht, so ist gewählt, wer in einem weiteren Wahlgang die meisten Stimmen auf sich vereinigt.

(7) Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

Član 55

[Nespojivosti]

(1) Predsjednik savezne države ne smije biti član ni vlade ni nekog zakonodavnog tijela savezne države ili zemalja.

(2) Predsjednik savezne države ne smije obavljati ni jednu drugu plaćenu funkciju, samostalnu ili privrednu djelatnost kao što ne smije biti član rukovodstva ili nadzornog odbora nekog preduzeća koje ostvaruje dobit.

Član 56

[Zakletva]

Predsjednik savezne države pri stupanju na dužnost polaže pred okupljenim članovima Saveznog vijeća i Vijeća zemalja sljedeću zakletvu:

“Zaklinjem se da ću svoju snagu posvetiti dobrobiti njemačkog naroda, povećanju koristi, uklanjanju opasnosti koje mu prijete, da ću čuvati i braniti Ustav i zakone savezne države, svoje obaveze savjesno ispunjavati i prema svakom postupati pravedno. Tako mi Bog pomogao”.

Zakletva se može položiti i bez religioznog zaklinjanja⁵².

Član 57

[Zastupanje]

U slučaju spriječenosti ili prijevremenog okončanja mandata sva ovlaštenja Predsjednika savezne države preuzima predsjednik Vijeća zemalja.

⁵² Usp. uz ovo u aneksu prevoda član 136 st. 4 Vajmarskog ustava.

Artikel 55

(1) Der Bundespräsident darf weder der Regierung noch einer gesetzgebenden Körperschaft des Bundes oder eines Landes angehören.

(2) Der Bundespräsident darf kein anderes besoldetes Amt, kein Gewerbe und keinen Beruf ausüben und weder der Leitung noch dem Aufsichtsrate eines auf Erwerb gerichteten Unternehmens angehören.

Artikel 56

Der Bundespräsident leistet bei seinem Amtsantritt vor den versammelten Mitgliedern des Bundestages und des Bundesrates folgenden Eid:

“Ich schwöre, daß ich meine Kraft dem Wohle des deutschen Volkes widmen, seinen Nutzen mehren, Schaden von ihm wenden, das Grundgesetz und die Gesetze des Bundes wahren und verteidigen, meine Pflichten gewissenhaft erfüllen und Gerechtigkeit gegen jedermann üben werde. So wahr mir Gott helfe.”

Der Eid kann auch ohne religiöse Beteuerung geleistet werden.

Artikel 57

Die Befugnisse des Bundespräsidenten werden im Falle seiner Verhinderung oder bei vorzeitiger Erledigung des Amtes durch den Präsidenten des Bundesrates wahrgenommen.

Član 58

[Sapotpisivanje]

Da bi uredbe i nalozi Predsjednika savezne države bile pravno valjane, potreban je sapotpis Saveznog kancelara ili nadležnog saveznog ministra. Ovo ne važi za imenovanje i razrješenje Saveznog kancelara, za raspuštanje Saveznog vijeća prema članu 63 i za zahtjeve prema članu 69 stav 3.

Član 59

[Međunarodno pravno zastupanje savezne države]

(1) Predsjednik savezne države predstavlja državu u međunarodnim odnosima. On u ime savezne države zaključuje ugovore sa stranim državama. On akredituje i prima diplomatske predstavnike.

(2) Ugovore koji reguliraju politički odnosi savezne države ili se odnose na materiju koja je predmet zakonodavnog reguliranja savezne države zaključuju se u formi saveznog zakona uz saglasnost ili učešće tijela koja su nadležna za savezno zakonodavstvo. Za upravne sporazume shodno se primjenjuju propisi o saveznoj upravi.

Član 59a (ukinut)⁵³

Član 60

[Imenovanje državnih službenika i vojnika]

(1) Predsjednik savezne države imenuje i opoziva savezne sudije, savezne državne službenike, oficire i podoficire, ako zakonom nije drukčije određeno.

Artikel 58

Anordnungen und Verfügungen des Bundespräsidenten bedürfen zu ihrer Gültigkeit der Gegenzeichnung durch den Bundeskanzler oder durch den zuständigen Bundesminister. Dies gilt nicht für die Ernennung und Entlassung des Bundeskanzlers, die Auflösung des Bundestages gemäß Artikel 63 und das Ersuchen gemäß Artikel 69 Abs. 3.

Artikel 59

(1) Der Bundespräsident vertritt den Bund völkerrechtlich. Er schließt im Namen des Bundes die Verträge mit auswärtigen Staaten. Er beglaubigt und empfängt die Gesandten.

(2) Verträge, welche die politischen Beziehungen des Bundes regeln oder sich auf Gegenstände der Bundesgesetzgebung beziehen, bedürfen der Zustimmung oder der Mitwirkung der jeweils für die Bundesgesetzgebung zuständigen Körperschaften in der Form eines Bundesgesetzes. Für Verwaltungsabkommen gelten die Vorschriften über die Bundesverwaltung entsprechend.

Artikel 59a (weggefallen)

Artikel 60

(1) Der Bundespräsident ernennt und entläßt die Bundesrichter, die Bundesbeamten, die Offiziere und Unteroffiziere, soweit gesetzlich nichts anderes bestimmt ist.

⁵³ Čl. 59a ukinut je zakonom od 24. 06. 1968, *BGBI.* I, s. 499.

- (2) On u pojedinačnim slučajevima, u ime savezne države, daje pomilovanje.
- (3) On ovo ovlaštenje može prenijeti na druge nadležne organe.
- (4) Stavovi 2 do 4 člana 46 primjenjuju se na Predsjednika savezne države.

Član 61

[Tužba pred Saveznim ustavnim sudom]

(1) Savezno vijeće ili Vijeće zemalja mogu Predsjednika savezne države optužiti pred Saveznim ustavnim sudom zbog namjerne kršenja ovog Ustava ili drugog saveznog zakona. Za zahtjev za podizanje optužbe mora se osigurati najmanje jedna četvrtina poslanika Saveznog vijeća ili jedna četvrtina glasova Vijeća zemalja. Za donošenje odluke o podizanju optužbe je potrebna većina od dvije trećine poslanika Saveznog vijeća ili od dvije trećine glasova Vijeća zemalja. Optužbu će zastupati predstavnik tijela koje je podiže.

(2) Ako Savezni ustavni sud utvrdi da je Predsjednik savezne države kriv za namjerno kršenje Ustava ili nekog drugog saveznog zakona, on mu može oduzeti funkciju predsjednika. Sud može nakon podizanja optužbe donijeti privremenu mjeru kojom će odrediti da je on spriječen u obavljanju svoje funkcije.

- (2) Er übt im Einzelfalle für den Bund das Begnadigungsrecht aus.
- (3) Er kann diese Befugnisse auf andere Behörden übertragen.
- (4) Die Absätze 2 bis 4 des Artikels 46 finden auf den Bundespräsidenten entsprechende Anwendung.

Artikel 61

(1) Der Bundestag oder der Bundesrat können den Bundespräsidenten wegen vorsätzlicher Verletzung des Grundgesetzes oder eines anderen Bundesgesetzes vor dem Bundesverfassungsgericht anklagen. Der Antrag auf Erhebung der Anklage muß von mindestens einem Viertel der Mitglieder des Bundestages oder einem Viertel der Stimmen des Bundesrates gestellt werden. Der Beschluß auf Erhebung der Anklage bedarf der Mehrheit von zwei Dritteln der Mitglieder des Bundestages oder von zwei Dritteln der Stimmen des Bundesrates. Die Anklage wird von einem Beauftragten der anklagenden Körperschaft vertreten.

(2) Stellt das Bundesverfassungsgericht fest, daß der Bundespräsident einer vorsätzlichen Verletzung des Grundgesetzes oder eines anderen Bundesgesetzes schuldig ist, so kann es ihn des Amtes für verlustig erklären. Durch einstweilige Anordnung kann es nach der Erhebung der Anklage bestimmen, daß er an der Ausübung seines Amtes verhindert ist.

VI .

Savezna vlada

Član 62

[Sastav]

Saveznu vladu čine Savezni kancelar i savezni ministari.

Član 63

[Izbor Saveznog kancelara]

(1) Saveznog kancelara na prijedlog Predsjednika savezne države bez rasprave bira Savezno vijeće.

(2) Izabran je ko dobije većinu glasova članova Saveznog vijeća. Izabranog imenuje predsjednik savezne države.

(3) Ako predloženi ne bude izabran, Savezno vijeće može u roku od četrnaest dana od tog izbornog kruga izabrati Saveznog kancelara sa nadpolovičnom većinom svojih članova.

(4) Ako se u tom roku ne obavi izbor, onda se neizostavno mora provesti novi izborni krug u kojem je izabran ko dobije najviše glasova. Ako izabrani dobije većinu glasova članova Saveznog vijeća, Predsjednik savezne države ga mora imenovati u roku od sedam dana po izboru. Ako izabrani ne dobije ovu većinu onda u roku od sedam dana Predsjednik mora ili njega imenovati, ili raspustiti Savezno vijeće.

Član 64

[Imenovanje saveznih ministara, zakletva]

(1) Savezne ministre na prijedlog Saveznog kancelara imenuje i opoziva Predsjednik savezne države.

VI.

Die Bundesregierung

Artikel 62

Die Bundesregierung besteht aus dem Bundeskanzler und aus den Bundesministern.

Artikel 63

(1) Der Bundeskanzler wird auf Vorschlag des Bundespräsidenten vom Bundestage ohne Aussprache gewählt.

(2) Gewählt ist, wer die Stimmen der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages auf sich vereinigt. Der Gewählte ist vom Bundespräsidenten zu ernennen.

(3) Wird der Vorgeschlagene nicht gewählt, so kann der Bundestag binnen vierzehn Tagen nach dem Wahlgange mit mehr als der Hälfte seiner Mitglieder einen Bundeskanzler wählen.

(4) Kommt eine Wahl innerhalb dieser Frist nicht zustande, so findet unverzüglich ein neuer Wahlgang statt, in dem gewählt ist, wer die meisten Stimmen erhält. Vereinigt der Gewählte die Stimmen der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages auf sich, so muß der Bundespräsident ihn binnen sieben Tagen nach der Wahl ernennen. Erreicht der Gewählte diese Mehrheit nicht, so hat der Bundespräsident binnen sieben Tagen entweder ihn zu ernennen oder den Bundestag aufzulösen.

Artikel 64

(1) Die Bundesminister werden auf Vorschlag des Bundeskanzlers vom Bundespräsidenten ernannt und entlassen.

(2) Savezni kancelar i savezni ministri prije preuzimanja dužnosti polažu pred Saveznim vijećem zakletvu predviđenu u članu 56.

Član 65

[Smjernice, resorni i kolegijalni princip]

Savezni kancelar određuje političke smjernice i snosi za to odgovornost. Svaki od saveznih ministara u okviru ovih smjernica samostalno i na vlastitu odgovornost rukovodi sopstvenim odjelom. O razlikama u mišljenju između saveznih ministara odlučuje Savezna vlada. Savezni kancelar vodi njene poslove prema poslovniku⁵⁴ koji je donijela Savezna vlada, a odobrio Predsjednik savezne države.

Član 65a

[Naredbodavna i komandna vlast]

(1) Savezni ministar za odbranu raspolaže naredbodavnom i komandnom vlašću nad oružanim snagama.

(2) (ukinut)

Član 66

[Nespojivosti]

Savezni kancelar i savezni ministri ne smiju obavljati nikakvu drugu plaćenu funkciju, samostalnu ili privrednu djelatnost i ne smiju pripadati ni rukovodstvu, a bez saglasnosti Saveznog vijeća ni biti član nadzornog odbora nekog preduzeća koje ostvaruje dobit.

⁵⁴ Poslovnik savezne vlade (*Geschäftsordnung der Bundesregierung* od 11. 05. 1951, *GMBL*, I, s.137, zadnja izmjena 22. 10. 2002, *GMBL*, s. 848).

(2) Der Bundeskanzler und die Bundesminister leisten bei der Amtsübernahme vor dem Bundestage den in Artikel 56 vorgesehenen Eid.

Artikel 65

Der Bundeskanzler bestimmt die Richtlinien der Politik und trägt dafür die Verantwortung. Innerhalb dieser Richtlinien leitet jeder Bundesminister seinen Geschäftsbereich selbständig und unter eigener Verantwortung. Über Meinungsverschiedenheiten zwischen den Bundesministern entscheidet die Bundesregierung. Der Bundeskanzler leitet ihre Geschäfte nach einer von der Bundesregierung beschlossenen und vom Bundespräsidenten genehmigten Geschäftsordnung.

Artikel 65a

(1) Der Bundesminister für Verteidigung hat die Befehls- und Kommandogewalt über die Streitkräfte.

(2) (weggefallen)

Artikel 66

Der Bundeskanzler und die Bundesminister dürfen kein anderes besoldetes Amt, kein Gewerbe und keinen Beruf ausüben und weder der Leitung noch ohne Zustimmung des Bundestages dem Aufsichtsrat eines auf Erwerb gerichteten Unternehmens angehören.

Član 67

[Izglasavanje nepovjerenja]

(1) Savezno vijeće može Saveznom kancelaru izglasati nepovjerenje samo ako ono većinom svojih članova izabere nasljednika i zatraži od predsjednika savezne države da opozove Saveznog kancelara. Predsjednik mora udovoljiti ovom zahtjevu i imenovati izabranog.

(2) Između zahtjeva i izbora mora proteći četrdeset osam sati.

Član 68

[Pitanje povjerenja]

(1) Ako zahtjev Saveznog kancelara, da mu se izglasa povjerenje, ne dobije saglasnost većine članova Saveznog vijeća, predsjednik savezne države može na prijedlog Saveznog kancelara u roku od dvadeset jednog dana raspustiti Savezno vijeće. Pravo na raspuštanje se gasi ukoliko Savezno vijeće izabere drugog kancelara većinom svojih glasova.

(2) Između zahtjeva i glasanja mora proteći četrdeset osam sati.

Član 69

[Zamjenik Saveznog kancelara, trajanje službe]

(1) Savezni kancelar imenuje jednog saveznog ministra za svog zamjenika.

(2) Mandat Saveznog kancelara ili jednog saveznog ministra uvijek prestaje sazivom novog Saveznog vijeća, a mandat jednog saveznog ministra i svakim drugim prestankom mandata Saveznog kancelara.

Artikel 67

(1) Der Bundestag kann dem Bundeskanzler das Mißtrauen nur dadurch aussprechen, daß er mit der Mehrheit seiner Mitglieder einen Nachfolger wählt und den Bundespräsidenten ersucht, den Bundeskanzler zu entlassen.

Der Bundespräsident muß dem Ersuchen entsprechen und den Gewählten ernennen.

(2) Zwischen dem Antrage und der Wahl müssen achtundvierzig Stunden liegen.

Artikel 68

(1) Findet ein Antrag des Bundeskanzlers, ihm das Vertrauen auszusprechen, nicht die Zustimmung der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages, so kann der Bundespräsident auf Vorschlag des Bundeskanzlers binnen einundzwanzig Tagen den Bundestag auflösen. Das Recht zur Auflösung erlischt, sobald der Bundestag mit der Mehrheit seiner Mitglieder einen anderen Bundeskanzler wählt.

(2) Zwischen dem Antrage und der Abstimmung müssen achtundvierzig Stunden liegen.

Artikel 69

(1) Der Bundeskanzler ernennt einen Bundesminister zu seinem Stellvertreter.

(2) Das Amt des Bundeskanzlers oder eines Bundesministers endet in jedem Falle mit dem Zusammentritt eines neuen Bundestages, das Amt eines Bundesministers auch mit jeder anderen Erledigung des Amtes des Bundeskanzlers.

(3) Savezni kancelar je na zahtjev Saveznog predsjednika, a savezni ministar na zahtjev Saveznog kancelara ili Saveznog predsjednika obavezan da nastavi poslove do imenovanja svoga nasljednika.

VII .

Zakonodavstvo savezne države

Član 70

[Zakonodavstvo zemalja]

(1) Zemlje imaju pravo na donošenje zakona ako ovim Ustavom zakonodavna ovlaštenja nisu dodijeljena saveznoj državi.

(2) Razgraničenje nadležnosti između savezne države i zemalja vrši se prema propisima ovog Ustava o isključivoj i konkurirajućoj zakonodavnoj nadležnosti.

Član 71

[Isključiva zakonodavna nadležnost savezne države]

U području isključivog zakonodavstva savezne države zemljama pripada pravo na zakonodavstvo samo ako su i koliko su za ovo izričito ovlaštene saveznim zakonom.

Član 72

[Konkurirajuća zakonodavna nadležnost savezne države]

(1) U području konkurirajućeg zakonodavstva Zemlje imaju zakonodavnu nadležnost dok i ukoliko savezna država sopstvenu zakonodavnu nadležnost ne iskoristi putem zakona.

(3) Auf Ersuchen des Bundespräsidenten ist der Bundeskanzler, auf Ersuchen des Bundeskanzlers oder des Bundespräsidenten ein Bundesminister verpflichtet, die Geschäfte bis zur Ernennung seines Nachfolgers weiterzuführen.

VII.

Die Gesetzgebung des Bundes

Artikel 70

(1) Die Länder haben das Recht der Gesetzgebung, soweit dieses Grundgesetz nicht dem Bunde Gesetzgebungsbefugnisse verleiht.

(2) Die Abgrenzung der Zuständigkeit zwischen Bund und Ländern bemißt sich nach den Vorschriften dieses Grundgesetzes über die ausschließliche und die konkurrierende Gesetzgebung.

Artikel 71

Im Bereiche der ausschließlichen Gesetzgebung des Bundes haben die Länder die Befugnis zur Gesetzgebung nur, wenn und soweit sie hierzu in einem Bundesgesetze ausdrücklich ermächtigt werden.

Artikel 72

(1) Im Bereich der konkurrierenden Gesetzgebung haben die Länder die Befugnis zur Gesetzgebung, solange und soweit der Bund von seiner Gesetzgebungszuständigkeit nicht durch Gesetz Gebrauch gemacht hat.

(2) Za područja iz članova 74 st. 1 br. 4, 7, 11, 13, 15, 19a, 20, 22, 25 i 26 savezna država ima pravo zakonodavstva kada i ukoliko je u interesu cijele države neophodno saveznom regulacijom uspostaviti jednake uslove života na teritoriji savezne države ili očuvati pravno i privredno jedinstvo.

(3) Ukoliko je savezna država iskoristila svoju zakonodavnu nadležnost, zemlje mogu zakonom odstupiti u regulaciji:

1. lovstva (bez prava na dozvole za lov);
2. zaštite prirode i uređenja okoline (bez opštih načela zaštite prirode, prava zaštite vrsta ili zaštite prirode mora);
3. raspodjele tla;
4. prostornog uređenja;
5. vodoprivrede (bez reguliranja materije i postrojenja);
6. uslova upisa i završetka visokih škola.

Savezni zakoni donešeni za ova područja stupaju na snagu najranije šest mjeseci po objavljivanju, ukoliko saglasnost Vijeća zemalja ne određuje nešto drugo. U odnosu između saveznog i zemaljskog prava, primat na područjima iz stava 1 svaki puta ima kasniji zakon.

(4) Saveznim zakonom može se odrediti da se neka savezna odredba, za koju u smislu stava 2 više ne postoji potreba, može zamijeniti zemaljskim pravom.

Član 73

[Predmeti isključive zakonodavne nadležnosti savezne države]

(1) Savezna država ima isključivu zakonodavnu nadležnost za:

(2) Auf den Gebieten des Artikels 74 Abs. 1 Nr. 4, 7, 11, 13, 15, 19a, 20, 22, 25 und 26 hat der Bund das Gesetzgebungsrecht, wenn und soweit die Herstellung gleichwertiger Lebensverhältnisse im Bundesgebiet oder die Wahrung der Rechts- oder Wirtschaftseinheit im gesamtstaatlichen Interesse eine bundesgesetzliche Regelung erforderlich macht.

(3) Hat der Bund von seiner Gesetzgebungszuständigkeit Gebrauch gemacht, können die Länder durch Gesetz hiervon abweichende Regelungen treffen über:

1. das Jagdwesen (ohne das Recht der Jagdscheine);
2. den Naturschutz und die Landschaftspflege (ohne die allgemeinen Grundsätze des Naturschutzes, das Recht des Artenschutzes oder des Meeresnaturschutzes);
3. die Bodenverteilung;
4. die Raumordnung;
5. den Wasserhaushalt (ohne stoff- oder anlagenbezogene Regelungen);
6. die Hochschulzulassung und die Hochschulabschlüsse.

Bundesgesetze auf diesen Gebieten treten frühestens sechs Monate nach ihrer Verkündung in Kraft, soweit nicht mit Zustimmung des Bundesrates anderes bestimmt ist. Auf den Gebieten des Satzes 1 geht im Verhältnis von Bundes- und Landesrecht das jeweils spätere Gesetz vor.

(4) Durch Bundesgesetz kann bestimmt werden, daß eine bundesgesetzliche Regelung, für die eine Erforderlichkeit im Sinne des Absatzes 2 nicht mehr besteht, durch Landesrecht ersetzt werden kann.

Artikel 73

(1) Der Bund hat die ausschließliche Gesetzgebung über:

1. vanjske poslove kao i za odbranu, uključujući zaštitu civilnog stanovništva;
2. državljanstvo u saveznoj državi;
3. slobodu kretanja, izdavanje putnih isprava, useljavanje i iseljavanje i izručenje;
4. valutu, novčanice i kovanice, mjere za veličinu i težinu kao i za utvrđivanje vremena;
5. jedinstvo carinskog i trgovačkog prostora, trgovinske ugovore i ugovore o plovidbi, slobodan protok roba, robni i platni promet sa inozemstvom uključujući carinsku i graničnu zaštitu;
 - 5a. zaštitu njemačkog kulturnog dobra od iznošenja u inozemstvo;
6. zračni saobraćaj;
 - 6a. željeznički saobraćaj koje u cjelini ili djelimično u vlasništvu savezne države (savezne željeznice), izgradnju, održavanje i poslovanje šinskim putevima savezne željeznice kao utvrđivanje nadoknada za upotrebu šinskih puteva;
7. poštu i telekomunikacije;
8. pravne odnose osoba koje su u službi savezne države ili javnopravnim ustanovama koje pripadaju neposredno saveznoj državi;
9. pravo industrijske svojine, autorsko pravo i izdavačko pravo;
 - 9a. odbranu od opasnosti internacionalnog terorizma putem savezne policije u slučajevima opasnosti za više saveznih zemalja, u kojima nije jasno označena nadležnost policije jedne zemlje ili u kojima najviša upravna jedinica jedne zemlje zatraži preuzimanje;

1. die auswärtigen Angelegenheiten sowie die Verteidigung einschließlich des Schutzes der Zivilbevölkerung;
2. die Staatsangehörigkeit im Bunde;
3. die Freizügigkeit, das Paßwesen, das Melde- und Ausweiswesen, die Ein- und Auswanderung und die Auslieferung;
4. das Währungs-, Geld- und Münzwesen, Maße und Gewichte sowie die Zeitbestimmung;
5. die Einheit des Zoll- und Handelsgebietes, die Handels- und Schiffsverträge, die Freizügigkeit des Warenverkehrs und den Waren- und Zahlungsverkehr mit dem Auslande einschließlich des Zoll- und Grenzschutzes;
- 5a. den Schutz deutschen Kulturgutes gegen Abwanderung ins Ausland;
6. den Luftverkehr;
- 6a. den Verkehr von Eisenbahnen, die ganz oder mehrheitlich im Eigentum des Bundes stehen (Eisenbahnen des Bundes), den Bau, die Unterhaltung und das Betreiben von Schienenwegen der Eisenbahnen des Bundes sowie die Erhebung von Entgelten für die Benutzung dieser Schienenwege;
7. das Postwesen und die Telekommunikation;
8. die Rechtsverhältnisse der im Dienste des Bundes und der bundesunmittelbaren Körperschaften des öffentlichen Rechtes stehenden Personen;
9. den gewerblichen Rechtsschutz, das Urheberrecht und das Verlagsrecht;
- 9a. die Abwehr von Gefahren des internationalen Terrorismus durch das Bundeskriminalpolizeiamt in Fällen, in denen eine länderübergreifende Gefahr vorliegt, die Zuständigkeit einer

10. saradnju savezne države i zemalja
- a) u području kriminalističke policije,
 - b) radi zaštite slobodnog demokratskog uređenja, opstanka i sigurnosti savezne države ili jedne zemlje (ustavna zaštita) i
 - c) radi zaštite od nastojanja da se na saveznom teritoriju primjenom sile ili prema njoj usmjerenim pripremnim radnjama ugroze vanjski interesi Savezne Republike Njemačke kao i radi uspostavljanja savezne kriminalističke policije i internacionalne borbe protiv kriminala;
11. statistiku za potrebe savezne države;
12. pravo oružja i eksploziva;
13. zbrinjavanje ratnih invalida i ratne siročadi i briga za bivše ratne zarobljenike,
14. dobijanje i korištenje nuklearne energije za mirnodopske svrhe, podizanje i korištenje postrojenja koja služe ovoj svrsi, zaštiti od opasnosti koja nastaje oslobađanjem nuklearne energije ili putem jonizirajućeg zračenja i uklanjanje radioaktivnih materijala.
- (2) Za donošenje zakona prema stavu 1 br. 9a potrebna je saglasnost Vijeća zemalja.

Član 74

[Predmeti konkurirajuće zakonodavne nadležnosti]

(1) Konkurirajuće zakonodavstvo⁵⁵ se proteže na sljedeća područja:

⁵⁵ O zakonodavnim kompetencijama za područja javnih finansija usp. čl. 104a-107.

Landespolizeibehörde nicht erkennbar ist oder die oberste Landesbehörde um eine Übernahme ersucht;

10. die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder

a) in der Kriminalpolizei,

b) zum Schutze der freiheitlichen demokratischen Grundordnung, des Bestandes und der Sicherheit des Bundes oder eines Landes (Verfassungsschutz) und

c) zum Schutze gegen Bestrebungen im Bundesgebiet, die durch Anwendung von Gewalt oder darauf gerichtete Vorbereitungshandlungen auswärtige Belange der Bundesrepublik Deutschland gefährden, sowie die Einrichtung eines Bundeskriminalpolizeiamtes und die internationale Verbrechenbekämpfung;

11. die Statistik für Bundeszwecke;

12. das Waffen- und das Sprengstoffrecht;

13. die Versorgung der Kriegsbeschädigten und Kriegshinterbliebenen und die Fürsorge für die ehemaligen Kriegsgefangenen;

14. die Erzeugung und Nutzung der Kernenergie zu friedlichen Zwecken, die Errichtung und den Betrieb von Anlagen, die diesen Zwecken dienen, den Schutz gegen Gefahren, die bei Freiwerden von Kernenergie oder durch ionisierende Strahlen entstehen, und die Beseitigung radioaktiver Stoffe.

(2) Gesetze nach Absatz 1 Nr. 9a bedürfen der Zustimmung des Bundesrates.

Artikel 74

(1) Die konkurrierende Gesetzgebung erstreckt sich auf folgende Gebiete:

1. građansko pravo, krivično pravo, ustrojstvo sudova, sudski postupak (bez prava istražnog zatvora), advokaturu, notarijat i pravno savjetovanje;
2. poslove personalne evidencije⁵⁶;
3. pravo udruživanja i okupljanja;
4. boravak i naseljavanje stranaca;
5. (ukinut)
6. status izbjeglica i prognanika;
7. javna skrb (bez prava na dom);
8. (ukinut)
9. ratne štete i reparacija;
10. ratna groblja i groblja drugih žrtava rata i nasilja;
11. pravo privrede (rudarstvo, industrija, energetska privreda, zanatstvo, samostalne djelatnosti, trgovina, bankarstvo i berzi-janstvo, privatnopravno osiguranje), bez prava radnog vremena radnji, gostionica, kockarnica, priredaba, javnog izlaganja oso-ba, sajmovi, izložbi i pijaca;
12. radno pravo uključujući ustrojstvo preduzeća, zaštitu na radu i posredovanje radnika kao i socijalnu zaštitu sa osiguran-jem za slučaj nezaposlenosti;
13. reguliranje pomoći u obrazovanju i podsticanje naučnog istraživanja;
14. pravo razvlašćivanja ukoliko ono dolazi u obzir za područja navedena u članovima 73 i 74;

⁵⁶ Termin "*Personenstandwesen*" obuhvata djelatnost evidencije statusnih pitanja, organizaciju i postupke matičnih službi, prijavu i odjavu stanovništva po mjestu boravka kao i izdavanje izvoda iz različitih matičnih knjiga. Zbog toga sam izabrao sintagmu "poslovi personalne evidencije", koja popisuje široku lepezu regulativnih kompetencija koju na strani savezne države zasniva ovaj naslov.

1. das bürgerliche Recht, das Strafrecht, die Gerichtsverfassung, das gerichtliche Verfahren (ohne das Recht des Untersuchungsvollzugs), die Rechtsanwaltschaft, das Notariat und die Rechtsberatung;
2. das Personenstandswesen;
3. das Vereinsrecht;
4. das Aufenthalts- und Niederlassungsrecht der Ausländer;
5. (weggefallen)
6. die Angelegenheiten der Flüchtlinge und Vertriebenen;
7. die öffentliche Fürsorge (ohne das Heimrecht);
8. (weggefallen)
9. die Kriegsschäden und die Wiedergutmachung;
10. die Kriegsgräber und Gräber anderer Opfer des Krieges und Opfer von Gewaltherrschaft;
11. das Recht der Wirtschaft (Bergbau, Industrie, Energiewirtschaft, Handwerk, Gewerbe, Handel, Bank- und Börsenwesen, privatrechtliches Versicherungswesen) ohne das Recht des Ladenschlusses, der Gaststätten, der Spielhallen, der Schausstellung von Personen, der Messen, der Ausstellungen und der Märkte;
12. das Arbeitsrecht einschließlich der Betriebsverfassung, des Arbeitsschutzes und der Arbeitsvermittlung sowie die Sozialversicherung einschließlich der Arbeitslosenversicherung;
13. die Regelung der Ausbildungsbeihilfen und die Förderung der wissenschaftlichen Forschung;
14. das Recht der Enteignung, soweit sie auf den Sachgebieten der Artikel 73 und 74 in Betracht kommt;

15. prevođenje tla i zemljišta, prirodnog bogatstva i sredstava za proizvodnju u kolektivno vlasništvo ili druge oblike kolektivne privrede;

16. sprečavanje zloupotrebe privredne moći;

17. unapređenje poljoprivredne i šumske proizvodnje, obezbjeđenje ishrane stanovništva, uvoz i izvoz poljoprivrednih i šumskih proizvoda, obalski ribolov i ribolov na otvorenom moru i zaštita obala;

18. promet građevinskog zemljišta, pravo na tlo (bez prava koje regulira nadoknade za priključke) i pravo na novčanu pomoć za stanovanje, pravo na pomoć zbog zaostalih dugova, pravo na premije za izgradnju stanova, građevinsko pravo za izgradnju stanova radnika u rudarstvu i građevinsko pravo za izgradnju naselja radnika u rudarstvu;

19. mjere protiv opasnih zaraznih bolesti prenosivih na ljude i životinje, dozvole za ljekarska i druga zdravstvena zanimanja i za liječilišta, promet lijekovima, ljekovitim i opojnim sredstvima i otrovima;

19a. ekonomsko osiguranje bolnica i zakonsko reguliranje dodatka za njegu u bolnicama;

20. pravo živežnih namirnica uključivo životinje od kojih se dobijaju, pravo luksuznih namirnica, predmeta za život i životinjsku hranu kao i na zaštitu u prometu sa živežnim i luksuznim namirnicama, predmetima za potrošnju kao i zaštitu u prometu sa poljoprivrednim i šumskim, usjevnim i biljnim dobrima, zaštita biljaka od bolesti i štetočina kao i zaštita životinja;

21. prekoookeansko i priobalno brodarstvo kao i plovidbene oznake, unutrašnja plovidba, meteorološka služba, plovidbeni

15. die Überführung von Grund und Boden, von Naturschätzen und Produktionsmitteln in Gemeineigentum oder in andere Formen der Gemeinwirtschaft;

16. die Verhütung des Mißbrauchs wirtschaftlicher Machtstellung;

17. die Förderung der land- und forstwirtschaftlichen Erzeugung (ohne das Recht der Flurbereinigung), die Sicherung der Ernährung, die Ein- und Ausfuhr land- und forstwirtschaftlicher Erzeugnisse, die Hochsee- und Küstenschifferei und den Küstenschutz;

18. den städtebaulichen Grundstücksverkehr, das Bodenrecht (ohne das Recht der Erschließungsbeiträge) und das Wohngeldrecht, das Altschuldenhilferecht, das Wohnungsbauprämienrecht, das Bergarbeiterwohnungsbaurecht und das Bergmannsiedlungsrecht;

19. Maßnahmen gegen gemeingefährliche oder übertragbare Krankheiten bei Menschen und Tieren,

Zulassung zu ärztlichen und anderen Heilberufen und zum Heilgewerbe, sowie das Recht des Apothekenwesens, der Arzneien, der Medizinprodukte, der Heilmittel, der Betäubungsmittel und der Gifte;

19a. die wirtschaftliche Sicherung der Krankenhäuser und die Regelung der Krankenhauspflegesätze;

20. das Recht der Lebensmittel einschließlich der ihrer Gewinnung dienenden Tiere, das Recht der Genussmittel, Bedarfsgegenstände und Futtermittel sowie den Schutz beim Verkehr mit land- und forstwirtschaftlichem Saat- und Pflanzgut, den Schutz der Pflanzen gegen Krankheiten und Schädlinge sowie den Tierschutz;

21. die Hochsee- und Küstenschiffahrt sowie die Seezeichen, die Binnenschiffahrt, den Wetterdienst, die Seewasserstraßen

putevi i unutrašnji vodni putevi koje služe zajedničkom saobraćaju;

22. putni saobraćaj, teška motorna vozila, izgradnja i održavanje regionalnih saobraćajnica za međuregionalni saobraćaj kao i raspisivanje i raspodjela doprinosa za korištenje javnih saobraćajnica motornim vozilima;

23. željezničke pruge koje ne ulaze u savezne željeznice s izuzetkom planinskih pruga;

24. uklanjanje otpada, održavanje čistoće zraka i borba protiv buke (bez reguliranja zaštite od buke koja se proizvodi ljudskim ponašanjem);

25. državna jamstva;

26. medicinski poduprijet nastanak ljudskog života, istraživanje i vještačka izmjena nasljednih informacija kao i reguliranje transplantacije organa, tkiva i ćelija

27. statutna prava i obaveze državnih namještenika u zemljama, opštinama i drugim ustanovama javnog prava kao i sudija u saveznim zemljama uz izuzetak napredovanja u službi, primanja i dodataka;

28. lovstvo;

29. zaštita prirode i održavanje okoline

30. raspodjela tla;

31. prostorno uređenje;

32. vodoprivreda;

33. uslove upisa i završetka visokih škola.

(2) Zakoni po stavu 1 br. 25 i 27 mogu biti donešeni uz saglasnost Vijeća zemalja.

und die dem allgemeinen Verkehr dienenden Binnenwasserstraßen;

22. den Straßenverkehr, das Kraftfahrwesen, den Bau und die Unterhaltung von Landstraßen für den Fernverkehr sowie die Erhebung und Verteilung von Gebühren oder Entgelten für die Benutzung öffentlicher Straßen mit Fahrzeugen;

23. die Schienenbahnen, die nicht Eisenbahnen des Bundes sind, mit Ausnahme der Bergbahnen;

24. die Abfallwirtschaft, die Luftreinhaltung und die Lärmbekämpfung (ohne Schutz vor verhaltensbezogenem Lärm);

25. die Staatshaftung;

26. die medizinisch unterstützte Erzeugung menschlichen Lebens, die Untersuchung und die künstliche Veränderung von Erbinformationen sowie Regelungen zur Transplantation von Organen, Geweben und Zellen;

27. die Statusrechte und -pflichten der Beamten der Länder, Gemeinden und anderen Körperschaften des öffentlichen Rechts sowie der Richter in den Ländern mit Ausnahme der Laufbahnen, Besoldung und Versorgung;

28. das Jagdwesen;

29. den Naturschutz und die Landschaftspflege;

30. die Bodenverteilung;

31. die Raumordnung;

32. den Wasserhaushalt;

33. die Hochschulzulassung und die Hochschulabschlüsse.

(2) Gesetze nach Absatz 1 Nr. 25 und 27 bedürfen der Zustimmung des Bundesrates.

Član 74a, 75 (ukinuti)⁵⁷

Član 76

[Podnošenje zakonskih prijedloga]

(1) Zakonske prijedloge podnose Saveznom vijeću Savezna vlada, članovi Saveznog vijeća ili Vijeće zemalja.

(2) Prijedlozi savezne vlade se najprije dostavljaju Vijeću zemalja. Vijeće zemalja je ovlašteno da se o ovim prijedlozima izjasni u roku od šest sedmica. Ako ono zbog važnih razloga zahtijeva produženje roka, a posebno s obzirom na obim prijedloga, onda rok iznosi devet sedmica. Prijedlozi koje je savezna vlada kao posebno hitne dostavila Vijeću zemalja mogu se nakon tri sedmice, odnosno, ako Vijeće zemalja iznese zahtjev prema rečenici 3, nakon šest sedmica, dostaviti Saveznom vijeću, čak i ako vlada nije pribavila stav Vijeća zemalja; ona je dužna da stav Vijeća zemalja naknadno i bez odlaganja dostavi Saveznom vijeću po njegovom zaprimanju. Kod prijedloga povodom promjene Ustava i radi prenošenja suverenih prava prema članu 23 ili članu 24 rok za zauzimanje stava iznosi devet sedmica; rečenica 4 se ne primjenjuje.

(3) Prijedlozi Vijeća zemalja će se posredstvom Savezne vlade dostaviti Saveznom vijeću u roku od šest sedmica. U tom roku se o njima Vlada mora izjasniti. Ako ona zbog važnih razloga, a posebno s obzirom na obim prijedloga, zahtijeva produženje ovog roka, onda rok iznosi devet sedmica. Ako Vijeće zemalja izuzetno neki prijedlog označi kao posebno hitan, rok iznosi tri sedmice, ili šest sedmica ako Savezna vlada podnese zahtjev prema rečenici 3. Za podnošnje prijedloga izmjene ovog Ustava ili

⁵⁷ Članovi 74a i 75 ukinuti su zakonom od 28. 08. 2006, *BGBI.* I, s. 2034.

Artikel 74a und 75 (weggefallen)

Artikel 76

(1) Gesetzesvorlagen werden beim Bundestage durch die Bundesregierung, aus der Mitte des Bundestages oder durch den Bundesrat eingebracht.

(2) Vorlagen der Bundesregierung sind zunächst dem Bundesrat zuzuleiten. Der Bundesrat ist berechtigt, innerhalb von sechs Wochen zu diesen Vorlagen Stellung zu nehmen. Verlangt er aus wichtigem Grunde, insbesondere mit Rücksicht auf den Umfang einer Vorlage, eine Fristverlängerung, so beträgt die Frist neun Wochen. Die Bundesregierung kann eine Vorlage, die sie bei der Zuleitung an den Bundesrat ausnahmsweise als besonders eilbedürftig bezeichnet hat, nach drei Wochen oder, wenn der Bundesrat ein Verlangen nach Satz 3 geäußert hat, nach sechs Wochen dem Bundestag zuleiten, auch wenn die Stellungnahme des Bundesrates noch nicht bei ihr eingegangen ist; sie hat die Stellungnahme des Bundesrates unverzüglich nach Eingang dem Bundestag nachzureichen. Bei Vorlagen zur Änderung dieses Grundgesetzes und zur Übertragung von Hoheitsrechten nach Artikel 23 oder Artikel 24 beträgt die Frist zur Stellungnahme neun Wochen; Satz 4 findet keine Anwendung.

(3) Vorlagen des Bundesrates sind dem Bundestag durch die Bundesregierung innerhalb von sechs Wochen zuzuleiten. Sie soll hierbei ihre Auffassung darlegen. Verlangt sie aus wichtigem Grunde, insbesondere mit Rücksicht auf den Umfang einer Vorlage, eine Fristverlängerung, so beträgt die Frist neun Wochen. Wenn der Bundesrat eine Vorlage ausnahmsweise als besonders eilbedürftig bezeichnet hat, beträgt die Frist drei Wochen oder, wenn die Bundesregierung ein Verlangen nach Satz 3 geäußert

za prenošenje suverenih prava prema članu 23 ili članu 24, rok iznosi devet sedmica; rečenica 4 se ne primjenjuje. Savezno vijeće će u primjerenom roku razmatrati iznesene prijedloge i o njima će donijeti odluku.

Član 77

[Zakonodavni postupak – Odbor za posredovanje]

(1) Savezne zakone donosi Savezno vijeće. Predsjednik Saveznog vijeća ih nakon usvajanja bez odlaganja dostavlja Vijeću zemalja.

(2) Vijeće zemalja može u roku od tri sedmice po prijemu odluke o usvajanju zakona zahtijevati da se iz reda Saveznog vijeća i Vijeća zemalja obrazuje odbor koji će se sazvati radi zajedničkog savjetovanja o prijedlogu zakona. Sastav i postupak ovog odbora regulira poslovnik kojeg će donijeti Savezno vijeće i za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja. Članovi Saveznog vijeća koji se nađu u ovom odboru nisu vezani nikakvim uputstvima. Savezno vijeće i Vijeće zemalja mogu zahtijevati da se odbor sazove ako je za donošenje zakona potrebna saglasnost Vijeća zemalja. Ako odbor zahtijeva promjenu odluke o zakonu onda će Savezno vijeće donijeti novu odluku.

(2a) Ako je za donošenje zakona potrebna saglasnost Vijeća zemalja, Vijeće zemalja mora u primjerenom roku donijeti odluku o saglasnosti, ako već nije podnesen zahtjev prema stavu 2 rečenica 1, ili je postupak posredovanja završen bez prijedloga za izmjenu odluke o zakonu.

(3) Ako za donošenje zakona nije potrebna saglasnost Vijeća zemalja, u slučaju da je okončan postupak po stavu 2 Vijeće zemalja može u roku od dvije sedmice uložiti prigovor na zakon o

hat, sechs Wochen. Bei Vorlagen zur Änderung dieses Grundgesetzes und zur Übertragung von Hoheitsrechten nach Artikel 23 oder Artikel 24 beträgt die Frist neun Wochen; Satz 4 findet keine Anwendung. Der Bundestag hat über die Vorlagen in angemessener Frist zu beraten und Beschluß zu fassen.

Artikel 77

(1) Die Bundesgesetze werden vom Bundestage beschlossen. Sie sind nach ihrer Annahme durch den Präsidenten des Bundestages unverzüglich dem Bundesrate zuzuleiten.

(2) Der Bundesrat kann binnen drei Wochen nach Eingang des Gesetzesbeschlusses verlangen, daß ein aus Mitgliedern des Bundestages und des Bundesrates für die gemeinsame Beratung von Vorlagen gebildeter Ausschuß einberufen wird. Die Zusammensetzung und das Verfahren dieses Ausschusses regelt eine Geschäftsordnung, die vom Bundestag beschlossen wird und der Zustimmung des Bundesrates bedarf. Die in diesen Ausschuß entsandten Mitglieder des Bundesrates sind nicht an Weisungen gebunden. Ist zu einem Gesetze die Zustimmung des Bundesrates erforderlich, so können auch der Bundestag und die Bundesregierung die Einberufung verlangen. Schlägt der Ausschuß eine Änderung des Gesetzesbeschlusses vor, so hat der Bundestag erneut Beschluß zu fassen.

(2a) Soweit zu einem Gesetz die Zustimmung des Bundesrates erforderlich ist, hat der Bundesrat, wenn ein Verlangen nach Absatz 2 Satz 1 nicht gestellt oder das Vermittlungsverfahren ohne einen Vorschlag zur Änderung des Gesetzesbeschlusses beendet ist, in angemessener Frist über die Zustimmung Beschluß zu fassen.

(3) Soweit zu einem Gesetze die Zustimmung des Bundesrates nicht erforderlich ist, kann der Bundesrat, wenn das Verfahren

čijem je donošenju Savezno vijeće donijelo odluku. Protok roka za prigovor počinje teći u slučaju stava 2 posljednje rečenice prispjećem nove zakonske odluke koju je donijelo Savezno vijeće, u svim ostalim slučajevima sa prispjećem saopštenja predsjedavajućeg odbora iz stava 2 da je postupak pred odborom zaključen.

(4) Ako je prigovor usvojen većinom glasova Vijeća zemalja, onda on može biti odbačen odlukom Saveznog vijeća koja je donešena većinom glasova⁵⁸. Ako je prigovor Vijeća zemalja usvojen najmanje dvotrećinskom većinom glasova, onda je za njegovo odbacivanje u Saveznom vijeću potrebna dvotrećinska većina, a najmanje većina glasova članova Saveznog vijeća.

Član 78

[Usvajanje zakona]

Zakon koji usvoji Savezno vijeće donešen je ako za njega glasa Vijeće zemalja, ukoliko nije stavljen zahtjev prema članu 77 stav 2, ukoliko u roku koji je predviđen u članu 77 stav 3 nije uložena prigovor, ili ukoliko je on povučen, ili ukoliko prigovor pred Saveznim vijećem bude nadglasan.

Član 79

[Izmjene Ustava]

(1) Ustav može biti promjenjen samo na osnovu zakona kojim se izričito mijenja ili dopunjuje doslovni tekst Ustava. Kod međunarodnih ugovora koji za predmet imaju uspostavu mira, neposredne pripreme za uspostavu mira ili ukidanje okupacionog

⁵⁸ O pojmu većine usp. čl. 121 Ustava.

nach Absatz 2 beendigt ist, gegen ein vom Bundestage beschlossenes Gesetz binnen zwei Wochen Einspruch einlegen. Die Einspruchsfrist beginnt im Falle des Absatzes 2 letzter Satz mit dem Eingange des vom Bundestage erneut gefaßten Beschlusses, in allen anderen Fällen mit dem Eingange der Mitteilung des Vorsitzenden des in Absatz 2 vorgesehenen Ausschusses, daß das Verfahren vor dem Ausschusse abgeschlossen ist.

(4) Wird der Einspruch mit der Mehrheit der Stimmen des Bundesrates beschlossen, so kann er durch Beschluß der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages zurückgewiesen werden. Hat der Bundesrat den Einspruch mit einer Mehrheit von mindestens zwei Dritteln seiner Stimmen beschlossen, so bedarf die Zurückweisung durch den Bundestag einer Mehrheit von zwei Dritteln, mindestens der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages.

Artikel 78

Ein vom Bundestage beschlossenes Gesetz kommt zustande, wenn der Bundesrat zustimmt, den Antrag gemäß Artikel 77 Abs. 2 nicht stellt, innerhalb der Frist des Artikels 77 Abs. 3 keinen Einspruch einlegt oder ihn zurücknimmt oder wenn der Einspruch vom Bundestage überstimmt wird.

Artikel 79

(1) Das Grundgesetz kann nur durch ein Gesetz geändert werden, das den Wortlaut des Grundgesetzes ausdrücklich ändert oder ergänzt. Bei völkerrechtlichen Verträgen, die eine Friedensregelung, die Vorbereitung einer Friedensregelung oder den Abbau einer besatzungsrechtlichen Ordnung zum Gegenstand haben

uređenja ili su određeni da služe odbrani savezne Republike Njemačke, dovoljno je za dopunu doslovnog ustavnog teksta da odredbe Ustava nisu u suprotnosti sa zaključenjem ili stupanjem na snagu takvog ugovora.

(2) Za donošenje takvog zakon potrebna je dvotrećinska većina članova Saveznog vijeća i dvotrećinska većina članova Vijeća zemalja.

(3) Nedopustiva je promjena Ustava kojom bi se diralo u podjelu države u savezne zemlje, u načelno učešće zemalja u zakonodavstvu ili u načela koja su regulirana u članovima 1 i 20.

Član 80

[Donošenje saveznih uredaba]

(1) Savezna vlada, jedan savezni ministar ili vlada savezne zemlje mogu biti zakonom ovlašteni da donose uredbe. Zakonom se pritom moraju odrediti sadržaj, svrha i obim ovlaštenja koje je dodijeljeno. U uredbi se mora navesti pravni osnov. Ako zakon predviđa da se ovlaštenja mogu dalje prenositi, onda je za prenos ovlaštenja potrebno donijeti uredbu.

(2) Saglasnost Vijeća zemalja, ako drukčije nije regulirano drugim saveznim zakonom, potrebna je za uredbe Savezne vlade ili jednog saveznog ministra o načelima i doprinosima za korištenje poštanskih postrojenja, o načelima kojima se određuje visina nadoknade za korištenje željezničkih postrojenja, o izgradnji i stavljanju u pogon željeznice kao i za uredbe koje se donose na osnovu saveznih zakona, za koje je potrebna saglasnost Vijeća

oder der Verteidigung der Bundesrepublik zu dienen bestimmt sind, genügt zur Klarstellung, daß die Bestimmungen des Grundgesetzes dem Abschluß und dem Inkraftsetzen der Verträge nicht entgegenstehen, eine Ergänzung des Wortlautes des Grundgesetzes, die sich auf diese Klarstellung beschränkt.

(2) Ein solches Gesetz bedarf der Zustimmung von zwei Dritteln der Mitglieder des Bundestages und zwei Dritteln der Stimmen des Bundesrates.

(3) Eine Änderung dieses Grundgesetzes, durch welche die Gliederung des Bundes in Länder, die grundsätzliche Mitwirkung der Länder bei der Gesetzgebung oder die in den Artikeln 1 und 20 niedergelegten Grundsätze berührt werden, ist unzulässig.

Artikel 80

(1) Durch Gesetz können die Bundesregierung, ein Bundesminister oder die Landesregierungen ermächtigt werden, Rechtsverordnungen zu erlassen. Dabei müssen Inhalt, Zweck und Ausmaß der erteilten Ermächtigung im Gesetze bestimmt werden. Die Rechtsgrundlage ist in der Verordnung anzugeben. Ist durch Gesetz vorgesehen, daß eine Ermächtigung weiter übertragen werden kann, so bedarf es zur Übertragung der Ermächtigung einer Rechtsverordnung.

(2) Der Zustimmung des Bundesrates bedürfen, vorbehaltlich anderweitiger bundesgesetzlicher Regelung, Rechtsverordnungen der Bundesregierung oder eines Bundesministers über Grundsätze und Gebühren für die Benutzung der Einrichtungen des Postwesens und der Telekommunikation, über die Grundsätze der Erhebung des Entgelts für die Benutzung der Einrichtungen der Eisenbahnen des Bundes, über den Bau und Betrieb der

zemalja ili koje izvršavaju zemlje po nalogu savezne države ili kao sopstvenu nadležnost.

(3) Vijeće zemalja može dostaviti Saveznoj vladi prijedloge za donošenje uredbi za koje je potrebna njegova saglasnost.

(4) Ako su vlade saveznih zemalja ovlaštene saveznima zakonom ili na osnovu saveznih zakona da donose uredbе, onda zemljama pripada pravo da to reguliraju i zakonom.

Čl. 80a

[Slučaj neposredne ratne opasnosti]

(1) Ako je u Ustavu ili u nekom saveznom zakonu o odbrani, uključujući zaštitu civilnog stanovništva, određeno da pravni propisi smiju biti primjenjivani samo na osnovu ovog člana onda je, izuzev u slučaju odbrane i postojanja neposredne ratne opasnosti⁵⁹, dozvoljena njegova primjena kada Savezno vijeće utvrdi da je nastupio slučaj neposredne ratne opasnosti ili kada se izričito usaglasi sa njegovom primjenom. Za utvđjivanje da je nastupio slučaj neposredne ratne opasnosti i za posebnu saglasnost predviđenu u članu 12a st. 5 rečenica 1 i st. 6 rečenica 2 potrebna je većina od dvije trećine predanih glasova.

(2) Kada Savezno vijeće to zahtijeva, moraju se ukinuti sve mjere koje su uvedene po osnovu propisa iz stava 1.

(3) Primjena takvih propisa je, neovisno o stavu 1, dozvoljena na osnovu i u skladu sa odlukom nekog internacionalni organa koja je uz saglasnost Savezne vlade donešan u okviru ugovora o paktu.

⁵⁹ Ustav govori o "slučaju napetosti" (*Spannungsfall*). Pojam, međutim, odgovara postojanju neposredne ratne opasnosti, kako sam ga ovdje i preveo.

Eisenbahnen, sowie Rechtsverordnungen auf Grund von Bundesgesetzen, die der Zustimmung des Bundesrates bedürfen oder die von den Ländern im Auftrage des Bundes oder als eigene Angelegenheit ausgeführt werden.

(3) Der Bundesrat kann der Bundesregierung Vorlagen für den Erlaß von Rechtsverordnungen zuleiten, die seiner Zustimmung bedürfen.

(4) Soweit durch Bundesgesetz oder auf Grund von Bundesgesetzen Landesregierungen ermächtigt werden, Rechtsverordnungen zu erlassen, sind die Länder zu einer Regelung auch durch Gesetz befugt.

Artikel 80a

(1) Ist in diesem Grundgesetz oder in einem Bundesgesetz über die Verteidigung einschließlich des Schutzes der Zivilbevölkerung bestimmt, daß Rechtsvorschriften nur nach Maßgabe dieses Artikels angewandt werden dürfen, so ist die Anwendung außer im Verteidigungsfalle nur zulässig, wenn der Bundestag den Eintritt des Spannungsfalles festgestellt oder wenn er der Anwendung besonders zugestimmt hat. Die Feststellung des Spannungsfalles und die besondere Zustimmung in den Fällen des Artikels 12a Abs. 5 Satz 1 und Abs. 6 Satz 2 bedürfen einer Mehrheit von zwei Dritteln der abgegebenen Stimmen.

(2) Maßnahmen auf Grund von Rechtsvorschriften nach Absatz 1 sind aufzuheben, wenn der Bundestag es verlangt.

(3) Abweichend von Absatz 1 ist die Anwendung solcher Rechtsvorschriften auch auf der Grundlage und nach Maßgabe eines Beschlusses zulässig, der von einem internationalen Organ im Rahmen eines Bündnisvertrages mit Zustimmung der Bundesregierung gefaßt wird. Maßnahmen nach diesem Absatz sind auf-

Sve mjere donešene prema ovom stavu će se ukinuti po zahtjevu većine članova Saveznog vijeća.

Član 81

[Zakonodavstvo u slučaju zakonodavne krize]

(1) Ako Savezno vijeće, u slučaju predviđenom članom 68, ne bude raspušteno, Predsjednik države može za određeni zakonski prijedlog, na zahtjev Savezne vlade, uz saglasnost Vijeća zemalja, proglasiti zakonodavnu krizu, ako ovaj prijedlog, i pored toga što ga je Savezna vlada označila kao hitan, odbije Savezno vijeće. Isto važi za slučaj u kojem bi bio odbijen prijedlog zakona iako je Savezni kancelar uz njega vezao zahtjev iz člana 68.

(2) Ako Savezno vijeće po proglašavanju postojanja zakonodavne krize ponovo odbije prijedlog zakona ili ga usvoji u verziji koja je neprihvatljiva za Saveznu vladu, zakon važi kao donešen ako za njega glasa Vijeće zemalja. Isto važi za slučaj da prijedlog u roku od četiri sedmice po ponovljenom stavljanju u proceduru ne bude usvojen u Saveznom vijeću.

(3) Za vrijeme mandata jednog Saveznog kancelara može se prema stavu 1 i 2 usvojiti i svaki drugi zakonski prijedlog koji je unutar roka od šest mjeseci po prvom proglašavanju zakonodavne krize odbilo Savezno vijeće. Po protoku ovog roka nije dopušteno proglašavanje zakonodavne krize za vrijeme mandata istog Saveznog kancelara.

(4) Zakonom koji je donešen na osnovu stava 2 se Ustav ne smije niti mijenjati, niti djelimično ili potpuno staviti van snage ili van primjene.

zuheben, wenn der Bundestag es mit der Mehrheit seiner Mitglieder verlangt.

Artikel 81

(1) Wird im Falle des Artikels 68 der Bundestag nicht aufgelöst, so kann der Bundespräsident auf Antrag der Bundesregierung mit Zustimmung des Bundesrates für eine Gesetzesvorlage den Gesetzgebungsnotstand erklären, wenn der Bundestag sie ablehnt, obwohl die Bundesregierung sie als dringlich bezeichnet hat. Das gleiche gilt, wenn eine Gesetzesvorlage abgelehnt worden ist, obwohl der Bundeskanzler mit ihr den Antrag des Artikels 68 verbunden hatte.

(2) Lehnt der Bundestag die Gesetzesvorlage nach Erklärung des Gesetzgebungsnotstandes erneut ab oder nimmt er sie in einer für die Bundesregierung als unannehmbar bezeichneten Fassung an, so gilt das Gesetz als zustande gekommen, soweit der Bundesrat ihm zustimmt. Das gleiche gilt, wenn die Vorlage vom Bundestage nicht innerhalb von vier Wochen nach der erneuten Einbringung verabschiedet wird.

(3) Während der Amtszeit eines Bundeskanzlers kann auch jede andere vom Bundestage abgelehnte Gesetzesvorlage innerhalb einer Frist von sechs Monaten nach der ersten Erklärung des Gesetzgebungsnotstandes gemäß Absatz 1 und 2 verabschiedet werden. Nach Ablauf der Frist ist während der Amtszeit des gleichen Bundeskanzlers eine weitere Erklärung des Gesetzgebungsnotstandes unzulässig.

(4) Das Grundgesetz darf durch ein Gesetz, das nach Absatz 2 zustande kommt, weder geändert, noch ganz oder teilweise außer Kraft oder außer Anwendung gesetzt werden.

Član 82

[Objavljivanje i stupanje na snagu pravnih propisa]

(1) Zakoni koji su donešeni na osnovu ovog Ustava se, nakon što ih potpiše Predsjednik države, objavljuju u Službenom listu savezne države. Uredbe priprema i objavljuje u Službenom listu savezne države onaj organ koji ih donosi, pod pretpostavkom da su u skladu ostalim zakonskim odredbama⁶⁰.

(2) Uz svaki zakon i svaku uredbu mora se odrediti dan stupanja na snagu. Ako takva odredba nedostaje, onda oni stupaju na snagu četrnaestog dana po objavljivanju u Službenom listu.

VIII.

Izvršavanje saveznih zakona i savezna uprava

Član 83

[Podjela kompetencija između savezne države i saveznih zemalja]

Zemlje izvršavaju savezne zakone kao sopstvenu nadležnost ako ovaj Ustav ne predviđa ili ne dopušta nešto drugo.

Član 84

[Zemaljska uprava, nadzor savezne države]

(1) Ako savezne zemlje izvršavaju savezni zakon kao vlastitu nadležnost, one onda propisuju uređenje upravnih organa i up-

⁶⁰ Usp. u tom smislu Zakon o objavljivanju pravnih uređaba i štampanju (*Verküundungs- und Bekanntmachungsgesetz – VkBkmG* od 30. 01. 1950, *BGBI.* I, s. 23; zadnja izmjena 18. 07. 2019, *BGBI* I, s. 2745).

Artikel 82

(1) Die nach den Vorschriften dieses Grundgesetzes zustande gekommenen Gesetze werden vom Bundespräsidenten nach Gegenzeichnung ausgefertigt und im Bundesgesetzblatte verkündet.

Rechtsverordnungen werden von der Stelle, die sie erläßt, ausgefertigt und vorbehaltlich anderweitiger gesetzlicher Regelung im Bundesgesetzblatte verkündet.

(2) Jedes Gesetz und jede Rechtsverordnung soll den Tag des Inkrafttretens bestimmen. Fehlt eine solche Bestimmung, so treten sie mit dem vierzehnten Tage nach Ablauf des Tages in Kraft, an dem das Bundesgesetzblatt ausgegeben worden ist.

VIII.

Die Ausführung der Bundesgesetze und die Bundesverwaltung

Artikel 83

Die Länder führen die Bundesgesetze als eigene Angelegenheit aus, soweit dieses Grundgesetz nichts anderes bestimmt oder zuläßt.

Artikel 84

(1) Führen die Länder die Bundesgesetze als eigene Angelegenheit aus, so regeln sie die Einrichtung der Behörden und das Verwaltungsverfahren. Wenn Bundesgesetze etwas anderes bestimmen, können die Länder davon abweichende Regelungen treffen. Hat ein Land eine abweichende Regelung nach Satz 2

ravni postupak. Ako savezni zakoni predviđa takvu mogućnost, zemlje mogu donijeti drukčiji propis. Ako jedna zemlja prema rečenici 2 donese drukčiji propis, onda u toj zemlji najranije šest mjeseci nakon njihovog objavljivanja, ako uz saglasnost Vijeća zemalja nije drukčije određeno, stupaju na snagu kasnije donešeni propisi saveznih zakona koji se odnose na uređenje upravnih organa i upravnog postupka. Shodno se primjenjuje član 72 st. 3 rečenica 3. Savezna država može u izuzetnim slučajevima, kada postoji posebna potreba za jednoobraznom saveznom regulacijom, regulirati upravni postupak bez mogućnosti saveznih zemalja da od ovog odstupe. Za takve zakone je potrebna saglasnost Vijeća zemalja. Na opštine i zajednice opština se saveznim zakonom ne smiju prenositi zadaci.

(2) Savezna vlada može uz saglasnost Vijeća zemalja donositi opšte upravne propise.

(3) Savezna vlada nadzire izvršavanje saveznih zakona u skladu sa važećim pravom u saveznim zemljama. Savezna vlada može u tu svrhu imenovati ovlaštena lica u najvišim upravnim organima saveznih zemalja, a uz njihovu saglasnost, odnosno, ako ta saglasnost izostane, uz saglasnost Vijeća zemalja, i u nižim upravnim organima.

(4) Ako ne budu otklonjene manjkavosti u saveznim zemljama koje je povodom izvršenja saveznih zakona ustanovila Savezna vlada, onda Vijeće zemalja na zahtjev Savezne vlade ili jedne zemlje zaključkom utvrđuje da li je zemlja povrijedila važeće pravo. Protiv ovog zaključka Vijeća zemalja pravna zaštita se može tražiti pred Saveznim ustavnim sudom.

(5) Savezna vlada može biti ovlaštena saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, da u posebnim slučajevima donese pojedinačna upustva za provođenje saveznih zakona. Ona se dostavljaju najvišim upravnim organima zemlje, osim ako Savezna vlada dotični slučaj smatra hitnim.

getroffen, treten in diesem Land hierauf bezogene spätere bundesgesetzliche Regelungen der Einrichtung der Behörden und des Verwaltungsverfahrens frühestens sechs Monate nach ihrer Verkündung in Kraft, soweit nicht mit Zustimmung des Bundesrates anderes bestimmt ist. Artikel 72 Abs. 3 Satz 3 gilt entsprechend. In Ausnahmefällen kann der Bund wegen eines besonderen Bedürfnisses nach bundeseinheitlicher Regelung das Verwaltungsverfahren ohne Abweichungsmöglichkeit für die Länder regeln. Diese Gesetze bedürfen der Zustimmung des Bundesrates. Durch Bundesgesetz dürfen Gemeinden und Gemeindeverbänden Aufgaben nicht übertragen werden.

(2) Die Bundesregierung kann mit Zustimmung des Bundesrates allgemeine Verwaltungsvorschriften erlassen.

(3) Die Bundesregierung übt die Aufsicht darüber aus, daß die Länder die Bundesgesetze dem geltenden Rechte gemäß ausführen. Die Bundesregierung kann zu diesem Zwecke Beauftragte zu den obersten Landesbehörden entsenden, mit deren Zustimmung und, falls diese Zustimmung versagt wird, mit Zustimmung des Bundesrates auch zu den nachgeordneten Behörden.

(4) Werden Mängel, die die Bundesregierung bei der Ausführung der Bundesgesetze in den Ländern festgestellt hat, nicht beseitigt, so beschließt auf Antrag der Bundesregierung oder des Landes der Bundesrat, ob das Land das Recht verletzt hat. Gegen den Beschluß des Bundesrates kann das Bundesverfassungsgericht angerufen werden.

(5) Der Bundesregierung kann durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, zur Ausführung von Bundesgesetzen die Befugnis verliehen werden, für besondere Fälle Einzelweisungen zu erteilen. Sie sind, außer wenn die Bundesregierung den Fall für dringlich erachtet, an die obersten Landesbehörden zu richten.

Član 85

[Provođenje zakona u ime savezne države]

(1) Ako savezne zemlje izvršavaju savezni zakon po nalogu savezne države, onda ustrojstvo upravnih organa ostaje u nadležnosti saveznih zemalja ukoliko savezni zakoni donešeni uz saglasnost Vijeća zemalja ne propisuju nešto drugo. Na opštine i zajednice opština se Saveznim zakonom ne smiju prenositi zadaci.

(2) Savezna vlada može uz saglasnost Vijeća zemalja donositi opšte upravne propise. Ona može regulirati jedinstveno obrazovanje državnih službenika i namještenika. Rukovodioci upravnih službi srednjeg nivoa imenovati će se uz njihovu saglasnost.

(3) Zemaljske upravni organi su vezane instrukcijama nadležnih viših saveznih upravnih organa. Instrukcije se dostavljaju višim upravnim organima zemlje, osim ako Savezna vlada slučaj smatra hitnim. Izvršenje instrukcija se osigurava posredstvom viših zemaljskih upravnih organa.

(4) Savezni nadzor se proteže na zakonitost i svršishodnost izvršenja. Savezna vlada može u tu svrhu zahtijevati podnošenje izvještaja i uvid u akte i imenovati ovlaštena lica u svim upravnim službama.

Član 86

[Savezna uprava]

Ako savezna država provodi zakone posredstvom vlastite uprave ili posredstvom tijela i ustanova javnog prava koje pripadaju saveznoj državi, onda Savezna vlada donosi opšte upravne propise, ako zakon ne propisuje nešto drugo. Ona regulira uređenje upravnih organa, ako zakon ne propisuje nešto drugo.

Artikel 85

(1) Führen die Länder die Bundesgesetze im Auftrage des Bundes aus, so bleibt die Einrichtung der Behörden Angelegenheit der Länder, soweit nicht Bundesgesetze mit Zustimmung des Bundesrates etwas anderes bestimmen. Durch Bundesgesetz dürfen Gemeinden und Gemeindeverbänden Aufgaben nicht übertragen werden.

(2) Die Bundesregierung kann mit Zustimmung des Bundesrates allgemeine Verwaltungsvorschriften erlassen.

Sie kann die einheitliche Ausbildung der Beamten und Angestellten regeln. Die Leiter der Mittelbehörden sind mit ihrem Einvernehmen zu bestellen.

(3) Die Landesbehörden unterstehen den Weisungen der zuständigen obersten Bundesbehörden. Die Weisungen sind, außer wenn die Bundesregierung es für dringlich erachtet, an die obersten Landesbehörden zu richten. Der Vollzug der Weisung ist durch die obersten Landesbehörden sicherzustellen.

(4) Die Bundesaufsicht erstreckt sich auf Gesetzmäßigkeit und Zweckmäßigkeit der Ausführung. Die Bundesregierung kann zu diesem Zwecke Bericht und Vorlage der Akten verlangen und Beauftragte zu allen Behörden entsenden.

Artikel 86

Führt der Bund die Gesetze durch bundeseigene Verwaltung oder durch bundesunmittelbare Körperschaften oder Anstalten des öffentlichen Rechtes aus, so erläßt die Bundesregierung, soweit nicht das Gesetz Besonderes vorschreibt, die allgemeinen Verwaltungsvorschriften. Sie regelt, soweit das Gesetz nichts anderes bestimmt, die Einrichtung der Behörden.

Član 87

[Predmeti savezne uprave]

(1) U okviru savezne uprave će se sa sopstvenom upravnom strukturom voditi vanjski poslovi, savezna finansijska uprava i, prema članu 89, uprava saveznih vodenih puteva i plovidbe. Saveznim zakonom se mogu ustanoviti Savezna pogranična služba, centralna mjesta policijskog informiranja i obavještajnih službi, za kriminalističku policiju i za skupljanje podataka radi zaštite ustavnog poretka i protiv nastojanja da se na području savezne države upotrebom sile ili ka tome usmjerenih pripremnih radnji ugrožavaju vanjski interesi Savezne Republike Njemačke.

(2) Ustanove socijalnih osiguranja, čije se područje nadležnosti proteže izvan područja jedne zemlje, vodit će se kao ustanove javnog prava koje pripadaju saveznoj državi. Ustanove socijalnog osiguranja, čija se nadležnost proteže preko područja jedne zemlje, ali ne i na područja veća od tri zemlje, neovisno o stavu 1 vodit će se kao ustanove javnog prava koje pripadaju zemljama, ako odnosne zemlje odrede koja će od njih voditi zajednički nadzor.

(3) Osim toga, saveznim zakonom mogu biti ustanovljene samostalne savezne upravne službe i nove ustanove i tijela javnog prava za one nadležnosti za koje saveznoj državi pripada isključivo zakonodavstvo. Ako saveznoj državi na područjima njene isključive zakonodavne nadležnosti prispiju novi zadaci, onda u slučaju hitne potrebe mogu biti, uz saglasnost Vijeća zemalja i većine⁶¹ članova Saveznog vijeća, ustanovljeni upravni organi srednjeg i nižeg ranga.

⁶¹ O pojmu većine usp. čl. 121.

Artikel 87

(1) In bundeseigener Verwaltung mit eigenem Verwaltungsunterbau werden geführt der Auswärtige Dienst, die Bundesfinanzverwaltung und nach Maßgabe des Artikels 89 die Verwaltung der Bundeswasserstraßen und der Schifffahrt. Durch Bundesgesetz können Bundesgrenzschutzbehörden, Zentralstellen für das polizeiliche Auskunfts- und Nachrichtenwesen, für die Kriminalpolizei und zur Sammlung von Unterlagen für Zwecke des Verfassungsschutzes und des Schutzes gegen Bestrebungen im Bundesgebiet, die durch Anwendung von Gewalt oder darauf gerichtete Vorbereitungshandlungen auswärtige Belange der Bundesrepublik Deutschland gefährden, eingerichtet werden.

(2) Als bundesunmittelbare Körperschaften des öffentlichen Rechtes werden diejenigen sozialen Versicherungsträger geführt, deren Zuständigkeitsbereich sich über das Gebiet eines Landes hinaus erstreckt. Soziale Versicherungsträger, deren Zuständigkeitsbereich sich über das Gebiet eines Landes, aber nicht über mehr als drei Länder hinaus erstreckt, werden abweichend von Satz 1 als landesunmittelbare Körperschaften des öffentlichen Rechtes geführt, wenn das aufsichtsführende Land durch die beteiligten Länder bestimmt ist.

(3) Außerdem können für Angelegenheiten, für die dem Bunde die Gesetzgebung zusteht, selbständige Bundesoberbehörden und neue bundesunmittelbare Körperschaften und Anstalten des öffentlichen Rechtes durch Bundesgesetz errichtet werden. Erwachsen dem Bunde auf Gebieten, für die ihm die Gesetzgebung zusteht, neue Aufgaben, so können bei dringendem Bedarf bundeseigene Mittel- und Unterbehörden mit Zustimmung des Bundesrates und der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages errichtet werden.

Član 87a

[Oružane snage]

(1) Savezna država obrazuje oružane snage za odbranu. Njihova brojčana snaga i osnove organizacije moraju proizilaziti iz budžeta.

(2) Osim za odbranu oružane snage smiju biti upotrijebljene samo u slučajevima koje ovaj Ustav izričito predviđa.

(3) Oružane snage su ovlaštene da u slučaju odbrane ili u slučaju neposredne ratne opasnosti zaštite civilne objekte i da preuzmu zadatke oko reguliranja saobraćaja, ako je to potrebno za ispunjavanje zadataka u pogledu odbrane zemlje. Osim toga, na oružane snage se u slučaju odbrane ili u slučaju neposredne ratne opasnosti može prenijeti zaštita civilnih objekata kao podrška policijskim mjerama; oružane snage pri tom djeluju zajedno sa nadležnim organima.

(4) Savezna vlada može radi odbrane od neposredne opasnosti po opstanak ili po slobodno demokratsko uređenje savezne države ili jedne savezne zemlje upotrijebiti oružane snage za podršku policiji i saveznoj službi za pograničnu zaštitu⁶² pri zaštiti civilnih objekata i radi borbe protiv organiziranog kriminala i vojne oružane pobune, ako su ispunjene pretpostavke člana 91 st. 2 i nisu dovoljne postojeće policijske snage i snage pogranične zaštite⁶³. Obustaviće se angažman oružanih snaga ako to zahtijevaju Savezno vijeće ili Vijeće zemalja.

Član 87b

[Uprava pri vojnim snagama]

(1) Savezna vojna uprava se vodi kao savezna uprava sa sopst-

⁶² Sada "Savezna policija".

Artikel 87a

(1) Der Bund stellt Streitkräfte zur Verteidigung auf. Ihre zahlenmäßige Stärke und die Grundzüge ihrer Organisation müssen sich aus dem Haushaltsplan ergeben.

(2) Außer zur Verteidigung dürfen die Streitkräfte nur eingesetzt werden, soweit dieses Grundgesetz es ausdrücklich zuläßt.

(3) Die Streitkräfte haben im Verteidigungsfalle und im Spannungsfalle die Befugnis, zivile Objekte zu schützen und Aufgaben der Verkehrsregelung wahrzunehmen, soweit dies zur Erfüllung ihres Verteidigungsauftrages erforderlich ist. Außerdem kann den Streitkräften im Verteidigungsfalle und im Spannungsfalle der Schutz ziviler Objekte auch zur Unterstützung polizeilicher Maßnahmen übertragen werden; die Streitkräfte wirken dabei mit den zuständigen Behörden zusammen.

(4) Zur Abwehr einer drohenden Gefahr für den Bestand oder die freiheitliche demokratische Grundordnung des Bundes oder eines Landes kann die Bundesregierung, wenn die Voraussetzungen des Artikels 91 Abs. 2 vorliegen und die Polizeikräfte sowie der Bundesgrenzschutz nicht ausreichen, Streitkräfte zur Unterstützung der Polizei und des Bundesgrenzschutzes beim Schutze von zivilen Objekten und bei der Bekämpfung organisierter und militärisch bewaffneter Aufständischer einsetzen. Der Einsatz von Streitkräften ist einzustellen, wenn der Bundestag oder der Bundesrat es verlangen.

Artikel 87b

(1) Die Bundeswehrverwaltung wird in bundeseigener Verwal-

⁶³ Sada "Savezne policije".

venom upravnom podstruktrom. Ona služi za realiziranje zadataka povodom vođenja personalne evidencije i za neposredno pokrivanje materijalnih potreba vojnih snaga. Saveznoj vojnoj upravi mogu saveznim zakonom, za koji je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, biti dodijeljeni zadaci oko zbrinjavanja invalida i oko građevinarstva. Saglasnost Vijeća zemalja je, dalje, potrebna za zakone kojima se ovlašćuje savezna vojna uprava da dira u prava trećih; to ne važi za zakone na području evidencije građana.

(2) Savezni zakoni koji služe reguliranju odbrane, regrutaciji i zaštiti civilnog stanovništva mogu, u svemu ostalom, uz saglasnost Vijeća zemalja određivati da ih potpuno ili djelimično izvršava savezna uprava sa sopstvenom podstruktrom ili zemlje u ime savezne države. Ako takve zakone izvršavaju zemlje u ime savezne države onda one uz saglasnost Vijeća zemalja mogu odrediti da će ovlaštenja koja na osnovu člana 85 pripadaju Saveznoj vladi i najvišim saveznim organima u cjelini ili djelimično biti prenešena na savezne upravne organe; pri tom može biti određeno da ovi organi pri donošenju opštih upravnih propisa prema članu 85 st. 2 rečenica 1 ne trebaju saglasnost Vijeća zemalja.

Član 87c

[Proizvodnja i korištenje atomske energije]

Zakoni koji su donešeni na osnovu člana 73 st. 1 br. 14 mogu uz saglasnost Vijeća zemalja određivati da će ih u ime savezne države izvršavati zemlje.

tung mit eigenem Verwaltungsunterbau geführt. Sie dient den Aufgaben des Personalwesens und der unmittelbaren Deckung des Sachbedarfs der Streitkräfte. Aufgaben der Beschädigtenversorgung und des Bauwesens können der Bundeswehrverwaltung nur durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, übertragen werden. Der Zustimmung des Bundesrates bedürfen ferner Gesetze, soweit sie die Bundeswehrverwaltung zu Eingriffen in Rechte Dritter ermächtigen; das gilt nicht für Gesetze auf dem Gebiete des Personalwesens.

(2) Im übrigen können Bundesgesetze, die der Verteidigung einschließlich des Wehersatzwesens und des Schutzes der Zivilbevölkerung dienen, mit Zustimmung des Bundesrates bestimmen, daß sie ganz oder teilweise in bundeseigener Verwaltung mit eigenem Verwaltungsunterbau oder von den Ländern im Auftrage des Bundes ausgeführt werden. Werden solche Gesetze von den Ländern im Auftrage des Bundes ausgeführt, so können sie mit Zustimmung des Bundesrates bestimmen, daß die der Bundesregierung und den zuständigen obersten Bundesbehörden auf Grund des Artikels 85 zustehenden Befugnisse ganz oder teilweise Bundesoberbehörden übertragen werden; dabei kann bestimmt werden, daß diese Behörden beim Erlaß allgemeiner Verwaltungsvorschriften gemäß Artikel 85 Abs. 2 Satz 1 nicht der Zustimmung des Bundesrates bedürfen.

Artikel 87c

Gesetze, die auf Grund des Artikels 73 Abs. 1 Nr. 14 ergehen, können mit Zustimmung des Bundesrates bestimmen, daß sie von den Ländern im Auftrage des Bundes ausgeführt werden.

Član 87d

[Uprava za zračni saobraćaj]

(1) Uprava zračnim saobraćajem se vodi kao savezna uprava. Poslovi sigurnosti zračnog saobraćaja mogu vršiti i strane organizacije za sigurnost zračnog saobraćaja ako su pravom Evropske zajednice za to ovlaštene. To se bliže regulira saveznim zakonom.

(2) Vršenje poslova iz zračnog saobraćaja se Saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, može prenijeti na zemlje koje će ih provoditi kao prenešenu nadležnost.

Član 87e

[Uprava željezničkog saobraćaja]

(1) Uprava željezničkog saobraćaja za Savezne željeznice se vodi kao vlastita savezna uprava. Saveznim zakonom se poslovi uprave željezničkog saobraćaja mogu prenijeti na zemlje i one će ih izvršavati kao vlastiti posao.

(2) Savezna država vrši i one poslove koji izlaze iz okvira uprave željezničkog saobraćaja, koji su joj prenešeni saveznim zakonom.

(3) Savezne željeznice se vode kao privredna poduzetništva u privatnopravnoj formi. Ona ostaju u vlasništvu savezne države ukoliko djelatnost privrednog preduzeća obuhvata izgradnju, održavanje i iskorištavanje šinskih puteva. Prodaja udjela savezne države u preduzećima iz rečenice 2 će uslijediti na osnovu zakona; većinski udio u ovim preduzećima ostaje kod savezne države. To se bliže regulira saveznim zakonom.

Artikel 87d

(1) Die Luftverkehrsverwaltung wird in Bundesverwaltung geführt. Aufgaben der Flugsicherung können auch durch ausländische Flugsicherungsorganisationen wahrgenommen werden, die nach Recht der Europäischen Gemeinschaft zugelassen sind. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

(2) Durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, können Aufgaben der Luftverkehrsverwaltung den Ländern als Auftragsverwaltung übertragen werden.

Artikel 87e

(1) Die Eisenbahnverkehrsverwaltung für Eisenbahnen des Bundes wird in bundeseigener Verwaltung geführt. Durch Bundesgesetz können Aufgaben der Eisenbahnverkehrsverwaltung den Ländern als eigene Angelegenheit übertragen werden.

(2) Der Bund nimmt die über den Bereich der Eisenbahnen des Bundes hinausgehenden Aufgaben der Eisenbahnverkehrsverwaltung wahr, die ihm durch Bundesgesetz übertragen werden.

(3) Eisenbahnen des Bundes werden als Wirtschaftsunternehmen in privat-rechtlicher Form geführt. Diese stehen im Eigentum des Bundes, soweit die Tätigkeit des Wirtschaftsunternehmens den Bau, die Unterhaltung und das Betreiben von Schienenwegen umfaßt. Die Veräußerung von Anteilen des Bundes an den Unternehmen nach Satz 2 erfolgt auf Grund eines Gesetzes; die Mehrheit der Anteile an diesen Unternehmen verbleibt beim Bund. Das Nähere wird durch Bundesgesetz geregelt.

(4) Savezna država jamči da će se pri izgradnji i održavanju šinske mreže savezne željeznice, kao i pri saobraćajnoj ponudi na ovoj šinskoj mreži, voditi računa o opštoj dobrobiti, a posebno o potrebama saobraćaja, ako ovo pogađa šinski putnički saobraćaj. To se bliže regulira saveznim zakonom.

(5) Za donošenje zakona na osnovu stavova 1 do 4 potrebna je saglasnost Vijeća zemalja. Saglasnost Vijeća zemalja je potrebna, nadalje, za zakone koji reguliraju gašenje, stapanje i podjelu željezničkih preduzeća, prenošenje saveznih šinskih željezničkih puteva na treće osobe kao i ukidanje šinskih željezničkih puteva ili ako oni utječu na šinski putnički saobraćaj.

Član 87f

[Pošta i telekomunikacije]

(1) Savezna država jamči da će prema kriterijumima saveznog zakona, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, u području poštanskog saobraćaja i telekomunikacija obezbijediti dobru i primjerenu pokrivenost uslugama na cijelom teritoriju.

(2) Usluge u smislu stava 1 će se ostvariti kao privatne privredne djelatnosti preduzeća koja su proizišla iz posebne imovine Njemačke savezne pošte i drugih privatnih preduzeća. Državni poslovi u području poštanskog saobraćaja i telekomunikacija će biti prevedena u vlastitu saveznu upravu.

(3) Pojedine poslove savezna država izvršava u skladu sa saveznim zakonom u pravnoj formi saveznih javnopravnih ustanova u odnosu na preduzeća koja su nastala iz posebne imovine Njemačke savezne pošte, ne kršeći stav 2 rečenicu 2.

(4) Der Bund gewährleistet, daß dem Wohl der Allgemeinheit, insbesondere den Verkehrsbedürfnissen, beim Ausbau und Erhalt des Schienennetzes der Eisenbahnen des Bundes sowie bei deren Verkehrsangeboten auf diesem Schienennetz, soweit diese nicht den Schienenpersonennahverkehr betreffen, Rechnung getragen wird. Das Nähere wird durch Bundesgesetz geregelt.

(5) Gesetze auf Grund der Absätze 1 bis 4 bedürfen der Zustimmung des Bundesrates. Der Zustimmung des Bundesrates bedürfen ferner Gesetze, die die Auflösung, die Verschmelzung und die Aufspaltung von Eisenbahnunternehmen des Bundes, die Übertragung von Schienenwegen der Eisenbahnen des Bundes an Dritte sowie die Stilllegung von Schienenwegen der Eisenbahnen des Bundes regeln oder Auswirkungen auf den Schienenpersonennahverkehr haben.

Artikel 87f

(1) Nach Maßgabe eines Bundesgesetzes, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, gewährleistet der Bund im Bereich des Postwesens und der Telekommunikation flächendeckend angemessene und ausreichende Dienstleistungen.

(2) Dienstleistungen im Sinne des Absatzes 1 werden als privatwirtschaftliche Tätigkeiten durch die aus dem Sondervermögen Deutsche Bundespost hervorgegangenen Unternehmen und durch andere private Anbieter erbracht. Hoheitsaufgaben im Bereich des Postwesens und der Telekommunikation werden in bundeseigener Verwaltung ausgeführt.

(3) Unbeschadet des Absatzes 2 Satz 2 führt der Bund in der Rechtsform einer bundesunmittelbaren Anstalt des öffentlichen Rechts einzelne Aufgaben in bezug auf die aus dem Sondervermögen Deutsche Bundespost hervorgegangenen Unternehmen nach Maßgabe eines Bundesgesetzes aus.

Član 88

[Savezna banka]

Savezna država formira jednu emisionu i valutnu banku kao Saveznu banku. Njeni poslovi i i ovlaštenja se u okvirima Evropske unije mogu prenijeti na Evropsku centralnu banku koja je neovisna i ima za prioritetsnu obavezu osiguravanje stabilnosti cijena.

Član 89

[Riječni saobraćaj u vlasništvu savezne države]

- (1) Savezna država je vlasnik dosadašnjih vodenih puteva Rajha.
- (2) Savezna država upravlja vodenim putevima posredstvom vlastitih organa. Ona vrši državne poslove unutrašnje i morske plovidbe koji prelaze područja pojedinih zemalja i prenešeni su joj zakonom. Ona može po zahtjevu upravljanje savezним vodenim putevima, koji leže na području jedne zemlje, povjeriti toj zemlji kao prenijetu saveznu nadležnost. Dodiruje li vodeni put područja više zemalja, savezna država može ovlastiti onu zemlju za koju to dotične zemlje zatraže.
- (3) Kod upravljanja, izgradnje i novogradnje vodenih puteva moraju se u dogovoru sa zemljama očuvati kulturne potrebe zemalja i vodena privreda.

Član 90

[Savezni putevi i autoputevi]

- (1) Savezna država ostaje vlasnik saveznih autoputeva i ostalih saveznih saobraćajnica. Vlasništvo je neprenosivo.

Artikel 88

Der Bund errichtet eine Währungs- und Notenbank als Bundesbank. Ihre Aufgaben und Befugnisse können im Rahmen der Europäischen Union der Europäischen Zentralbank übertragen werden, die unabhängig ist und dem vorrangigen Ziel der Sicherung der Preisstabilität verpflichtet.

Artikel 89

(1) Der Bund ist Eigentümer der bisherigen Reichswasserstraßen.

(2) Der Bund verwaltet die Bundeswasserstraßen durch eigene Behörden. Er nimmt die über den Bereich eines Landes hinausgehenden staatlichen Aufgaben der Binnenschifffahrt und die Aufgaben der Seeschifffahrt wahr, die ihm durch Gesetz übertragen werden. Er kann die Verwaltung von Bundeswasserstraßen, soweit sie im Gebiete eines Landes liegen, diesem Lande auf Antrag als Auftragsverwaltung übertragen. Berührt eine Wasserstraße das Gebiet mehrerer Länder, so kann der Bund das Land beauftragen, für das die beteiligten Länder es beantragen.

(3) Bei der Verwaltung, dem Ausbau und dem Neubau von Wasserstraßen sind die Bedürfnisse der Landeskultur und der Wasserwirtschaft im Einvernehmen mit den Ländern zu wahren.

Artikel 90

(1) Der Bund bleibt Eigentümer der Bundesautobahnen und sonstigen Bundesstraßen des Fernverkehrs. Das Eigentum ist unveräußerlich.

(2) Upravljanje savezним autoputevima će se voditi u okviru saveznih upravnih organa. Radi ispunjenja ovih zadataka savezna država se može poslužiti privatnopravnim društvom. Ovo društvo je neprenosivo vlasništvo savezne države. Isključeno je neposredno ili posredno učešće trećih u društvu ili u društvima koje ono osniva. Isključeno je učešće privatnih u okviru javno-privatnog partnerstva za dionice koje obuhvataju cijelu mrežu saveznih autoputeva ili cijelu mrežu drugih saveznih puteva u jednoj zemlji ili njihove dijelove. To se bliže regulira savezним zakonom.

(3) Zemlje ili samoupravna tijela koja su nadležna prema zemaljskim pravima upravljaju po ovlaštenju savezne države ostalim savezним saobraćajnicama.

(4) Na zahtjev jedne zemlje savezna država može savezne autoputeve i ostale savezne saobraćajnice regionalnog značaja preuzeti u saveznu upravu, ako oni leže na području ove zemlje.

Član 91

[Stanje unutrašnje opasnosti]

(1) Jedna savezna zemlja može radi odbrane od neposredne opasnosti za vlastiti opsanak ili za slobodno demokratsko uređenje savezne države ili jedne od saveznih zemalja zahtijevati potporu policijskih snaga druge zemlje kao i drugih upravnih struktura i ustanova savezne pogranične policije⁶⁴.

(2) Ako savezna zemlja kojoj prijeti opasnost nije u stanju ili nije spremna da sama otkloni opasnost, Savezna vlada može policiju te zemlje i policijske snage drugih zemalja staviti pod svoju upravu i angažirati jedinicu pograničnih policijskih snaga⁶⁵. Uredba

⁶⁴ Sada "savezna policija".

⁶⁵ Sada "savezna policija".

(2) Die Verwaltung der Bundesautobahnen wird in Bundesverwaltung geführt. Der Bund kann sich zur Erledigung seiner Aufgaben einer Gesellschaft privaten Rechts bedienen. Diese Gesellschaft steht im unveräußerlichen Eigentum des Bundes. Eine unmittelbare oder mittelbare Beteiligung Dritter an der Gesellschaft und deren Tochtergesellschaften ist ausgeschlossen. Eine Beteiligung Privater im Rahmen von Öffentlich-Privaten Partnerschaften ist ausgeschlossen für Streckennetze, die das gesamte Bundesautobahnnetz oder das gesamte Netz sonstiger Bundesfernstraßen in einem Land oder wesentliche Teile davon umfassen. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

(3) Die Länder oder die nach Landesrecht zuständigen Selbstverwaltungskörperschaften verwalten die sonstigen Bundesstraßen des Fernverkehrs im Auftrage des Bundes.

(4) Auf Antrag eines Landes kann der Bund die sonstigen Bundesstraßen des Fernverkehrs, soweit sie im Gebiet dieses Landes liegen, in Bundesverwaltung übernehmen.

Artikel 91

(1) Zur Abwehr einer drohenden Gefahr für den Bestand oder die freiheitliche demokratische Grundordnung des Bundes oder eines Landes kann ein Land Polizeikräfte anderer Länder sowie Kräfte und Einrichtungen anderer Verwaltungen und des Bundesgrenzschutzes anfordern.

(2) Ist das Land, in dem die Gefahr droht, nicht selbst zur Bekämpfung der Gefahr bereit oder in der Lage, so kann die Bundesregierung die Polizei in diesem Lande und die Polizeikräfte anderer Länder ihren Weisungen unterstellen sowie Einheiten des Bundesgrenzschutzes einsetzen. Die Anordnung ist nach Beseitigung der Gefahr, im übrigen jederzeit auf Verlangen des

će se ukinuti po otklanjanju opasnosti, ili u svako drugo vrijeme, na zahtijev Vijeća zemalja. Ako se opasnost proširi na područje više od jedne zemlje, Savezna vlada može zemaljskim vladama davati uputstva kada je to neophodno za učinkovito savladavanje opasnosti; ovim se ne dira u pravila iz rečenice 1 i rečenice 2.

VIIIa.

Zajednički zadaci, saradnja upravnih organa

Član 91a

[Zajednički zadaci savezne države i zemalja]

(1) Savezna država učestvuje u izvršenju sljedećih zadataka saveznih zemalja, ako su ovi zadaci značajni za zajednicu i ako je neophodna saradnja savezne države na poboljšanju životnih uvjeta (zajednički zadaci):

1. poboljšanje regionale privredne strukture,
2. poboljšavanje agrarne strukture i priobalne zaštite.

(2) Saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, bliže će se regulirati zajednički zadaci kao i pojedinstvosti koordinacije.

(3) Savezna država u slučajevima iz stava 1 br. 1 i 2 snosi polovinu izdataka u svakoj zemlji. U slučajevima iz stava 1 br. 2 savezna država snosi najmanje polovinu izdataka; učešće svih zemalja će se jedinstveno utvrditi. To se bliže regulira zakonom. O stavljanju sredstava na raspolaganje odlučuje se u okvirima budžetskih planova savezne države i zemalja.

Bundesrates aufzuheben. Erstreckt sich die Gefahr auf das Gebiet mehr als eines Landes, so kann die Bundesregierung, soweit es zur wirksamen Bekämpfung erforderlich ist, den Landesregierungen Weisungen erteilen; Satz 1 und Satz 2 bleiben unberührt.

VIIIa.

Gemeinschaftsaufgaben, Verwaltungszusammenarbeit

Artikel 91a

(1) Der Bund wirkt auf folgenden Gebieten bei der Erfüllung von Aufgaben der Länder mit, wenn diese Aufgaben für die Gesamtheit bedeutsam sind und die Mitwirkung des Bundes zur Verbesserung der Lebensverhältnisse erforderlich ist (Gemeinschaftsaufgaben):

1. Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur,
2. Verbesserung der Agrarstruktur und des Küstenschutzes.

(2) Durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates werden die Gemeinschaftsaufgaben sowie Einzelheiten der Koordinierung näher bestimmt.

(3) Der Bund trägt in den Fällen des Absatzes 1 Nr. 1 die Hälfte der Ausgaben in jedem Land. In den Fällen des Absatzes 1 Nr. 2 trägt der Bund mindestens die Hälfte; die Beteiligung ist für alle Länder einheitlich festzusetzen. Das Nähere regelt das Gesetz. Die Bereitstellung der Mittel bleibt der Feststellung in den Haushaltsplänen des Bundes und der Länder vorbehalten.

Član 91b

[Planovi obrazovanja i potpora naučnog istraživanja]

(1) Savezna država i zemlje mogu na osnovu međusobnog sporazuma, u slučajevima od nadregionalnog značaja, zajednički raditi na unapređenju nauke, istraživanja i obrazovanja. Za sporazume koji se težištem odnose na visokoškolske ustanove potrebna je saglasnost svih zemalja. To se ne odnosi na sporazume o građevinama za istraživački rad i na velike aparate.

(2) Savezna država i zemlje mogu zajednički raditi na osnovu sporazuma o utvrđivanju učinka obrazovnih institucija u internacionalnoj usporedbi kod izvještaja i preporuka koje se na njih odnose.

(3) Preuzimanje troškova se regulira u sporazumu.

Član 91c

[Informacionotehnički sistemi]

(1) Savezna država i zemlje mogu zajednički raditi na planiranju, uspostavljanju i pokretanju informacionotehničkih sistema koji su potrebni za ispunjavanje njihovih zadataka.

(2) Savezna država i zemlje mogu na osnovu sporazuma utvrđivati standarde i sigurnosne mjere koje su nužne za komunikaciju između njihovih informacionotehničkih sistema. Sporazumi o osnovama zajedničke saradnje prema rečenici 1 mogu prema sadržaju i obimu pojedinih zadataka za saveznu državu i za zemlje pojedinačno predviđati da konkretniji propisi stupaju na snagu uz saglasnost kvalificirane većine koja će se utvrditi u sporazumu. Za njih je potrebno osigurati saglasnost Saveznog vijeća

Artikel 91b

(1) Bund und Länder können auf Grund von Vereinbarungen in Fällen überregionaler Bedeutung bei der Förderung von Wissenschaft, Forschung und Lehre zusammenwirken. Vereinbarungen, die im Schwerpunkt Hochschulen betreffen, bedürfen der Zustimmung aller Länder. Dies gilt nicht für Vereinbarungen über Forschungsbauten einschließlich Großgeräten.

(2) Bund und Länder können auf Grund von Vereinbarungen zur Feststellung der Leistungsfähigkeit des Bildungswesens im internationalen Vergleich und bei diesbezüglichen Berichten und Empfehlungen zusammenwirken.

(3) Die Kostentragung wird in der Vereinbarung geregelt.

Artikel 91c

(1) Bund und Länder können bei der Planung, der Errichtung und dem Betrieb der für ihre Aufgabenerfüllung benötigten informationstechnischen Systeme zusammenwirken.

(2) Bund und Länder können auf Grund von Vereinbarungen die für die Kommunikation zwischen ihren informationstechnischen Systemen notwendigen Standards und Sicherheitsanforderungen festlegen. Vereinbarungen über die Grundlagen der Zusammenarbeit nach Satz 1 können für einzelne nach Inhalt und Ausmaß bestimmte Aufgaben vorsehen, dass nähere Regelungen bei Zustimmung einer in der Vereinbarung zu bestimmenden qualifizierten Mehrheit für Bund und Länder in Kraft treten. Sie bedürfen der Zustimmung des Bundestages und der Volksvertretungen der beteiligten Länder; das Recht zur Kündi-

i narodnog predstavništva zemalja koje učestvuju; pravo na raskid takvog sporazuma ne može biti isključeno. Sporazumi također reguliraju i snošenje troškova.

(3) Zemlje osim toga mogu dogovoriti zajedničko pokretanje informacionotehničkih sistema kao i uspostavljanje postrojenja koja su za to određena.

(4) Savezna država izgrađuje jednu mrežu za uvezivanje informacionotehničkih mreža savezne države i zemalja. Izgradnja i korištenje takve mreže bliže se regulira saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

(5) Saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, regulira se sveobuhvatni informacionotehnički pristup upravnim poslovima savezne države i zemalja.

Član 91d

[Usporedba upravne efikasnosti]

Savezna država i zemlje mogu radi utvrđivanja i poticanja upravne efikasnosti provoditi usporedne studije i objavljivati rezultate.

Član 92e

[Saradnja u području osiguranja ekonomskih osnova nezaposlenima]

(1) Savezna država i zemlje, ili opštine, ili zajednice opština koje su nadležne prema zemaljskom pravu u pravilu sarađuju u okviru zajedničkih ustanova pri izvršavanju saveznih zakona na području osiguranja egzistencijalnog minimuma nezaposlenih.

(2) Savezna država može ograničenom broju opština, ili zajednica opština po njihovom zahtjevu, ili uz saglasnost najvišeg up-

gung dieser Vereinbarungen kann nicht ausgeschlossen werden. Die Vereinbarungen regeln auch die Kostentragung.

(3) Die Länder können darüber hinaus den gemeinschaftlichen Betrieb informationstechnischer Systeme sowie die Errichtung von dazu bestimmten Einrichtungen vereinbaren.

(4) Der Bund errichtet zur Verbindung der informationstechnischen Netze des Bundes und der Länder ein Verbindungsnetz. Das Nähere zur Errichtung und zum Betrieb des Verbindungsnetzes regelt ein Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates.

(5) Der übergreifende informationstechnische Zugang zu den Verwaltungsleistungen von Bund und Ländern wird durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates geregelt.

Artikel 91d

Bund und Länder können zur Feststellung und Förderung der Leistungsfähigkeit ihrer Verwaltungen Vergleichsstudien durchführen und die Ergebnisse veröffentlichen.

Artikel 91e

(1) Bei der Ausführung von Bundesgesetzen auf dem Gebiet der Grundsicherung für Arbeitsuchende wirken Bund und Länder oder die nach Landesrecht zuständigen Gemeinden und Gemeindeverbände in der Regel in gemeinsamen Einrichtungen zusammen.

(2) Der Bund kann zulassen, dass eine begrenzte Anzahl von Gemeinden und Gemeindeverbänden auf ihren Antrag und mit

ravnog organa jedne zemlje odobriti da sama izvršava zadatke iz stava 1. Savezna država snosi neophodne troškove koji uključuju i troškove upravnih organa ukoliko izvršavanje zakona prema stavu 1 mora osigurati savezna država.

(3) To se bliže regulira saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

IX.

Sudstvo

Član 92

[Pravosudna vlast]

Sudska vlast je povjerena sudijama; nju vrše Savezni ustavni sud, savezni sudovi koji su predviđeni ovim Ustavom i sudovi saveznih zemalja.

Član 93

[Nadležnost Saveznog ustavnog suda]

(1) Savezni ustavni sud odlučuje

1. o tumačenju ovog Ustava u sporovima povodom obima prava i obaveza nekog najvišeg saveznog organa ili drugih učesnika kojima su ovim ustavom ili poslovnikom nekog najvišeg saveznog organa dodijeljena takva prava;

2. kod razlike u mišljenjima ili postojanja sumnje u formalnu ili stvarnu saglasnost saveznog prava ili zemaljskog prava sa ovim Ustavom ili u spojivost zemaljskog prava sa ostalim saveznim pravom, na zahtjev Savezne vlade, vlade jedne savezne zemlje ili jedne četvrtine članova Saveznog vijeća;

Zustimmung der obersten Landesbehörde die Aufgaben nach Absatz 1 allein wahrnimmt. Die notwendigen Ausgaben einschließlich der Verwaltungsausgaben trägt der Bund, soweit die Aufgaben bei einer Ausführung von Gesetzen nach Absatz 1 vom Bund wahrzunehmen sind.

(3) Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

IX.

Die Rechtsprechung

Artikel 92

Die rechtsprechende Gewalt ist den Richtern anvertraut; sie wird durch das Bundesverfassungsgericht, durch die in diesem Grundgesetz vorgesehenen Bundesgerichte und durch die Gerichte der Länder ausgeübt.

Artikel 93

(1) Das Bundesverfassungsgericht entscheidet:

1. über die Auslegung dieses Grundgesetzes aus Anlaß von Streitigkeiten über den Umfang der Rechte und Pflichten eines obersten Bundesorgans oder anderer Beteiligter, die durch dieses Grundgesetz oder in der Geschäftsordnung eines obersten Bundesorgans mit eigenen Rechten ausgestattet sind;
2. bei Meinungsverschiedenheiten oder Zweifeln über die förmliche und sachliche Vereinbarkeit von Bundesrecht oder Landesrecht mit diesem Grundgesetz oder die Vereinbarkeit von Landesrecht mit sonstigem Bundesrechte auf Antrag der Bundesregierung, einer Landesregierung oder eines Viertels der Mitglieder des Bundestages;

2a. kod razlike u mišljenjima o tome da li jedan zakon ispunjava pretpostavke člana 72 st. 2, na zahtjev Vijeća zemalja, vlade jedne zemlje ili narodnog predstavništva jedne zemlje;

3. kod razlike u mišljenjima o pravima i obavezama savezne države i zemalja, posebno kod izvršavanja saveznog prava od strane zemalja i pri vršenju saveznog nadzora;

4. o ostalim javnopravnim sporovima između savezne države i zemalja, između različitih zemalja ili unutar jedne zemlje, ukoliko nije otvoren neki drugi put pravne zaštite;

4a. o ustavnoj tužbi koju svako može podići tvrdnjom da je državna vlast povrijedila jedno od osnovnih prava ili jedno od prava iz članova 20 st. 4, 33, 38, 101, 103 i 104;

4b. o ustavnim tužbama opština i zajednica opština zbog povrede prava na samoupravu iz člana 28 nekim zakonom, a u slučaju povrede zemaljskim zakonima samo ako ne može biti podignuta tužba pred ustavnim sudom;

4c. o ustavnim tužbama udruženja zbog nepriznavanja statusa stranke na izborima za Savezno vijeće;

5. u svim ostalim slučajevima koji su predviđeni ovim Ustavom.

(2) Osim toga, Savezni ustavni sud odlučuje po zahtjevu Vijeća zemalja, jedne zemaljske vlade ili narodnog predstavništva jedne zemlje da li u slučaju iz člana 72 st. 4 više ne postoji potreba za

- 2a. bei Meinungsverschiedenheiten, ob ein Gesetz den Voraussetzungen des Artikels 72 Abs. 2 entspricht, auf Antrag des Bundesrates, einer Landesregierung oder der Volksvertretung eines Landes;
 3. bei Meinungsverschiedenheiten über Rechte und Pflichten des Bundes und der Länder, insbesondere bei der Ausführung von Bundesrecht durch die Länder und bei der Ausübung der Bundesaufsicht;
 4. in anderen öffentlich-rechtlichen Streitigkeiten zwischen dem Bunde und den Ländern, zwischen verschiedenen Ländern oder innerhalb eines Landes, soweit nicht ein anderer Rechtsweg gegeben ist;
 - 4a. über Verfassungsbeschwerden, die von jedermann mit der Behauptung erhoben werden können, durch die öffentliche Gewalt in einem seiner Grundrechte oder in einem seiner in Artikel 20 Abs. 4, 33, 38, 101, 103 und 104 enthaltenen Rechte verletzt zu sein;
 - 4b. über Verfassungsbeschwerden von Gemeinden und Gemeindeverbänden wegen Verletzung des Rechts auf Selbstverwaltung nach Artikel 28 durch ein Gesetz, bei Landesgesetzen jedoch nur, soweit nicht Beschwerde beim Landesverfassungsgericht erhoben werden kann;
 - 4c. über Beschwerden von Vereinigungen gegen ihre Nichtanerkennung als Partei für die Wahl zum Bundestag;
 5. in den übrigen in diesem Grundgesetze vorgesehenen Fällen.
- (2) Das Bundesverfassungsgericht entscheidet außerdem auf Antrag des Bundesrates, einer Landesregierung oder der Volksvertretung eines Landes, ob im Falle des Artikels 72 Abs. 4 die Er-

saveznim reguliranjem prema članu 72 st. 2, ili da savezno pravo ne može biti donešeno prema članu 125a st. 2 rečenica 2. Zahtjev prema rečenici 1 je dopušten samo ako je prijedlog zakona prema članu 72 st. 4 ili prema članu 125a st. 2 rečenica 2 odbijen u Saveznom vijeću, ili ako o njemu za godinu dana nije raspravljano i nije odlučeno, ili ako je odgovarajući prijedlog zakona odbijen u Vijeću zemalja.

(3) Savezni ustavni sud će odlučivati i o slučajevima koji mu budu povjereni nekim saveznim zakonom.

Član 94

[Organizacija Saveznog ustavnog suda]

(1) Savezni ustavni sud čine savezne sudije i ostali članovi. Jednu polovinu članova Saveznog ustavnog suda bira Savezno vijeće, drugu polovinu Vijeće zemalja. Oni ne smiju biti članovi ni Saveznog vijeća, ni Vijeća zemalja, ni Savezne vlade, niti odgovarajućih organa jedne zemlje.

(2) Saveznim zakonom⁶⁶ se regulira njegovo ustrojstvo i postupak i određuje u kojim slučajevima njegove odluke imaju snagu zakona. On može postupak po ustavnoj tužbi vezati za prethodno iscrpljivanje puta pravne zaštite i predvidjeti poseban postupak prihvatanja tužbe.

⁶⁶ Zakon o Saveznom ustavnom sudu od 11. 08. 1993. (*Gesetz über das Bundesverfassungsgericht in der Fassung der Bekanntmachung vom 11. 08. 1993, BGBl. I, s. 1473, posljednja promjena 16. 07. 1998, BGBl. I, s. 1823*).

forderlichkeit für eine bundesgesetzliche Regelung nach Artikel 72 Abs. 2 nicht mehr besteht oder Bundesrecht in den Fällen des Artikels 125a Abs. 2 Satz 1 nicht mehr erlassen werden könnte. Die Feststellung, dass die Erforderlichkeit entfallen ist oder Bundesrecht nicht mehr erlassen werden könnte, ersetzt ein Bundesgesetz nach Artikel 72 Abs. 4 oder nach Artikel 125a Abs. 2 Satz 2. Der Antrag nach Satz 1 ist nur zulässig, wenn eine Gesetzesvorlage nach Artikel 72 Abs. 4 oder nach Artikel 125a Abs. 2 Satz 2 im Bundestag abgelehnt oder über sie nicht innerhalb eines Jahres beraten und Beschluss gefasst oder wenn eine entsprechende Gesetzesvorlage im Bundesrat abgelehnt worden ist.

(3) Das Bundesverfassungsgericht wird ferner in den ihm sonst durch Bundesgesetz zugewiesenen Fällen tätig.

Artikel 94

(1) Das Bundesverfassungsgericht besteht aus Bundesrichtern und anderen Mitgliedern. Die Mitglieder des Bundesverfassungsgerichtes werden je zur Hälfte vom Bundestage und vom Bundesrate gewählt. Sie dürfen weder dem Bundestage, dem Bundesrate, der Bundesregierung noch entsprechenden Organen eines Landes angehören.

(2) Ein Bundesgesetz regelt seine Verfassung und das Verfahren und bestimmt, in welchen Fällen seine Entscheidungen Gesetzeskraft haben. Es kann für Verfassungsbeschwerden die vorherige Erschöpfung des Rechtsweges zur Voraussetzung machen und ein besonderes Annahmeverfahren vorsehen.

Član 95

[Najviši sudovi savezne države, zajednički senat]

(1) Za područja redovnih, upravnih, finansijskih, radnih i socijalnih sudova savezna država ustanovljava kao najviše sudove Savezni vrhovni sud, Savezni upravni sud, Savezni finansijski sud, Savezni radni sud i Savezni socijalni sud.

(2) O imenovanju sudija ovih sudova odlučuje resorni savezni ministar zajedno sa komisijom za izbor sudija koja se sastoji od pet resornih zemaljskih ministara i jednakog broja članova koje bira Savezno vijeće.

(3) Za očuvanje jedinstva sudske prakse obrazuje se zajednički senat sudova koji su navedeni u stavu 1. To se bliže regulira saveznim zakonom.

Član 96

[Ostali savezni sudovi]

(1) Savezna država može uspostaviti savezni sud za zaštitu industrijske svojine.

(2) Savezna država može uspostaviti vojne krivične sudove za oružane snage kao savezne sudove. Oni mogu suditi u krivičnim stvarima samo u slučaju odbrane i samo pripadnicima oružanih snaga koji su poslani u inozemstvo ili su ukrcani na palubi ratnih brodova. To se bliže regulira saveznim zakonom. Ovi sudovi spadaju u resorni domen saveznog ministra pravde. Profesionalne sudije ovih sudova moraju biti osposobljeni za obavljanje sudske službe.

(3) Najviši sud za sudove koji su navedeni u stavovima 1 i 2 je Savezni sud.

Artikel 95

(1) Für die Gebiete der ordentlichen, der Verwaltungs-, der Finanz-, der Arbeits- und der Sozialgerichtsbarkeit errichtet der Bund als oberste Gerichtshöfe den Bundesgerichtshof, das Bundesverwaltungsgericht, den Bundesfinanzhof, das Bundesarbeitsgericht und das Bundessozialgericht.

(2) Über die Berufung der Richter dieser Gerichte entscheidet der für das jeweilige Sachgebiet zuständige Bundesminister gemeinsam mit einem Richterwahlausschuß, der aus den für das jeweilige Sachgebiet zuständigen Ministern der Länder und einer gleichen Anzahl von Mitgliedern besteht, die vom Bundestage gewählt werden.

(3) Zur Wahrung der Einheitlichkeit der Rechtsprechung ist ein Gemeinsamer Senat der in Absatz 1 genannten Gerichte zu bilden. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

Artikel 96

(1) Der Bund kann für Angelegenheiten des gewerblichen Rechtsschutzes ein Bundesgericht errichten.

(2) Der Bund kann Wehrstrafgerichte für die Streitkräfte als Bundesgerichte errichten. Sie können die Strafgerichtsbarkeit nur im Verteidigungsfalle sowie über Angehörige der Streitkräfte ausüben, die in das Ausland entsandt oder an Bord von Kriegsschiffen eingeschifft sind. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz. Diese Gerichte gehören zum Geschäftsbereich des Bundesjustizministers. Ihre hauptamtlichen Richter müssen die Befähigung zum Richteramt haben.

(3) Oberster Gerichtshof für die in Absatz 1 und 2 genannten Gerichte ist der Bundesgerichtshof.

(4) Savezna država može uspostaviti savezne sudove za osobe koje s njom stoje u javnopravnoj službi za odlučivanje u disciplinskom i žalbenom postupku.

(5) Za krivični postupak može se na sljedećim područjima, saveznim zakonom za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, predvidjeti da sudovi saveznih zemalja imaju nadležnost za vođenje postupka zbog:

1. genocida,
2. zločina protiv čovječnosti koji se kažnjavaju po međunarodnom pravu,
3. ratnih zločina,
4. ostalih djela koja mogu voditi do toga i preduzeta su u namjeri da se poremeti miran suživot naroda (član 26 st. 1),
5. zaštite države⁶⁷.

Član 97

[Sudska nezavisnost]

(1) Sudije su nezavisne i podređene su samo zakonu.

(2) Profesionalne sudije koje su prema planu zaposlene na neodređeno vrijeme mogu protiv svoje volje biti otpuštene prije isteka mandata, trajno ili privremeno razriješeni dužnosti, premješteni na drugo mjesto ili penzionirani samo na osnovu

⁶⁷ St. 5 ovog člana je izmijenjen Zakonom o promjeni Ustava od 26. 07. 2002, *BGBI.* 2002 I, s. 2863. Isti stav je do tada imao sljedeći tekst: "Za krivični postupak na području čl. 26 st. 1 i za zaštitu državnog poretka se može

(4) Der Bund kann für Personen, die zu ihm in einem öffentlich-rechtlichen Dienstverhältnis stehen, Bundesgerichte zur Entscheidung in Disziplinarverfahren und Beschwerdeverfahren errichten.

(5) Für Strafverfahren auf den folgenden Gebieten kann ein Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates vorsehen, dass Gerichte der Länder Gerichtsbarkeit des Bundes ausüben:

1. Völkermord;
2. völkerstrafrechtliche Verbrechen gegen die Menschlichkeit;
3. Kriegsverbrechen;
4. andere Handlungen, die geeignet sind und in der Absicht vorgenommen werden, das friedliche Zusammenleben der Völker zu stören (Artikel 26 Abs. 1);
5. Staatsschutz.

Artikel 97

(1) Die Richter sind unabhängig und nur dem Gesetze unterworfen.

(2) Die hauptamtlich und planmäßig endgültig angestellten Richter können wider ihren Willen nur kraft richterlicher Entscheidung und nur aus Gründen und unter den Formen, welche die Gesetze bestimmen, vor Ablauf ihrer Amtszeit entlassen oder dauernd oder zeitweise ihres Amtes enthoben oder an eine andere Stelle oder in den Ruhestand versetzt werden. Die Gesetzgebung kann Altersgrenzen festsetzen, bei deren Erreichung auf

saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, predvidjeti da sudovi zemalja obavljaju pravosudnu funkciju za saveznu državu”.

sudske odluke i samo na osnovu i u formi koju zakon predviđa. Zakonodavstvo može utvrditi starosne granice čijim dostizanjem odlaze u penziju sudije koje su imenovane doživotno. Sudije se prilikom promjene ustrojstva ili okruga sudova mogu premjestiti na drugi sud ili udaljiti iz službe samo ako im se ostavi puni iznos dohotka.

Član 98

[Pravni položaj sudija u saveznoj državi i saveznim zemljama]

(1) Pravni položaj saveznih sudija se regulira posebnim saveznim zakonom⁶⁸.

(2) Ako savezni sudija u okviru svoje službe ili izvan nje prekrši osnovna ustavna načela ili ustavno uređenje jedne zemlje, Savezni ustavni sud može na zahtjev Saveznog vijeća dvotrećinskom većinom odrediti da se sudija premjesti u drugu službu ili da se penzionira. U slučaju namjernog prekršaja ovaj može biti i otpušten.

(3) Pravni položaj sudija u zemljama će se regulirati posebnim zemaljskim zakonima. Savezna država može donositi okvirne propise ako član 74a st. 1 broj 27 ne propisuje nešto drugo.

(4) Savezne zemlje mogu odrediti da o postavljenju sudija u zemljama odlučuje zemaljsko ministarstvo pravde zajedno sa komisijom za izbor sudija.

(5) Savezne zemlje mogu za svoje sudije donijeti odredbu koja odgovara stavu 2. Time se ne dira u važeće ustavno pravo zemalja. Odluku o podizanju tužbe protiv sudije donosi Savezni ustavni sud.

⁶⁸ Usp. Zakon o njemačkim sudijama (*Das Deutsche Richtergesetz* u verziji od 19. 04. 1972, *BGBI.* I, s. 713, posljednja izmjena zakonom od 08. 06. 2017, *BGBI.* I, s. 1570).

Lebenszeit angestellte Richter in den Ruhestand treten. Bei Veränderung der Einrichtung der Gerichte oder ihrer Bezirke können Richter an ein anderes Gericht versetzt oder aus dem Amte entfernt werden, jedoch nur unter Belassung des vollen Gehaltes.

Artikel 98

(1) Die Rechtsstellung der Bundesrichter ist durch besonderes Bundesgesetz zu regeln.

(2) Wenn ein Bundesrichter im Amte oder außerhalb des Amtes gegen die Grundsätze des Grundgesetzes oder gegen die verfassungsmäßige Ordnung eines Landes verstößt, so kann das Bundesverfassungsgericht mit Zweidrittelmehrheit auf Antrag des Bundestages anordnen, daß der Richter in ein anderes Amt oder in den Ruhestand zu versetzen ist. Im Falle eines vorsätzlichen Verstoßes kann auf Entlassung erkannt werden.

(3) Die Rechtsstellung der Richter in den Ländern ist durch besondere Landesgesetze zu regeln, soweit Artikel 74 Abs. 1 Nr. 27 nichts anderes bestimmt.

(4) Die Länder können bestimmen, daß über die Anstellung der Richter in den Ländern der Landesjustizminister gemeinsam mit einem Richterwahlausschuß entscheidet.

(5) Die Länder können für Landesrichter eine Absatz 2 entsprechende Regelung treffen. Geltendes Landesverfassungsrecht bleibt unberührt. Die Entscheidung über eine Richteranklage steht dem Bundesverfassungsgericht zu.

Član 99

[Ustavni sporovi unutar jedne savezne zemlje]

Saveznom ustavnom sudu mogu biti zemaljskim zakonima dodijeljeni na odlučivanje ustavni sporovi unutar jedne zemlje, a najvišim sudovima imenovanim u članu 95 st. 1 odlučivanje u posljednjoj instanci o sporovima na koje se primjenjuje zemaljsko pravo.

Član 100

[Neustavni zakoni]

(1) Ako jedan sud smatra neki zakon, od čije punovažnost zavisi njegova odluka, neustavnim, on će prekinuti postupak i ako se radi o povredi ustava jedne zemlje zatražiće odluku zemaljskog suda koji je nadležan za ustavnopravne sporove, a ako se radi o povredi ovog Ustava, zatražiće odluku Saveznog ustavnog suda. To važi također i u slučaju u kojem je ovaj Ustav povrijeđen zemaljskim pravom ili je zemaljski zakon nespojiv sa saveznim zakonom.

(2) Ako je u pravnom sporu nejasno da li neka odredba međunarodnog prava predstavlja sastavni dio saveznog prava i da li iz nje za pojedince nastaju neposredna prava ili obaveze (član 25) onda sud mora zatražiti odluku Saveznog ustavnog suda⁶⁹.

(3) Ako ustavni sud jedne zemlje pri tumačenju Ustava želi odstupiti od neke odluke Saveznog ustavnog suda ili ustavnog suda druge zemlje, onda ustavni sud mora pribaviti odluku Saveznog ustavnog suda.

⁶⁹ Usp. BVerfGE od 06. 12. 2006; 2007 I 33 – v BcM 9/03.

Artikel 99

Dem Bundesverfassungsgerichte kann durch Landesgesetz die Entscheidung von Verfassungsstreitigkeiten innerhalb eines Landes, den in Artikel 95 Abs. 1 genannten obersten Gerichtshöfen für den letzten Rechtszug die Entscheidung in solchen Sachen zugewiesen werden, bei denen es sich um die Anwendung von Landesrecht handelt.

Artikel 100

(1) Hält ein Gericht ein Gesetz, auf dessen Gültigkeit es bei der Entscheidung ankommt, für verfassungswidrig, so ist das Verfahren auszusetzen und, wenn es sich um die Verletzung der Verfassung eines Landes handelt, die Entscheidung des für Verfassungsstreitigkeiten zuständigen Gerichtes des Landes, wenn es sich um die Verletzung dieses Grundgesetzes handelt, die Entscheidung des Bundesverfassungsgerichtes einzuholen. Dies gilt auch, wenn es sich um die Verletzung dieses Grundgesetzes durch Landesrecht oder um die Unvereinbarkeit eines Landesgesetzes mit einem Bundesgesetze handelt.

(2) Ist in einem Rechtsstreite zweifelhaft, ob eine Regel des Völkerrechtes Bestandteil des Bundesrechtes ist und ob sie unmittelbar Rechte und Pflichten für den Einzelnen erzeugt (Artikel 25), so hat das Gericht die Entscheidung des Bundesverfassungsgerichtes einzuholen.

(3) Will das Verfassungsgericht eines Landes bei der Auslegung des Grundgesetzes von einer Entscheidung des Bundesverfassungsgerichtes oder des Verfassungsgerichtes eines anderen Landes abweichen, so hat das Verfassungsgericht die Entscheidung des Bundesverfassungsgerichtes einzuholen.

Član 101

[Zabrana izvanrednih sudova]

(1) Izvanredni sudovi nisu dopušteni. Nikome ne smije biti uskraćen njegov zakoniti sudija.

(2) Sudovi za posebna područja mogu biti ustanovljeni samo na osnovu zakona.

Član 102

[Ukidanje smrtne kazne]

Smrtna kazna je ukinuta.

Član 103

[Pravo na sudsko saslušanje; zabrana retroaktivnih krivičnih zakona i dvostrukog kažnjavanja]

(1) Svako ima pravo da u skladu s pravom bude saslušan pred sudom.

(2) Za neko djelo se može kažnjavati samo ako je kažnjivost bila zakonom utvrđena prije nego je ono počinjeno.

(3) Niko ne smije više puta biti kažnjen zbog istog djela na osnovu opštih krivičnih zakona.

Član 104

[Pravne garancije pri oduzimanju slobode]

(1) Sloboda pojedinca može biti ograničena samo na osnovu formalnog zakona i samo uz poštovanje za to propisane forme. Osobe koje su lišene slobode ne smiju biti ni tjelesno ni duševno zlostavljane.

Artikel 101

(1) Ausnahmegerichte sind unzulässig. Niemand darf seinem gesetzlichen Richter entzogen werden.

(2) Gerichte für besondere Sachgebiete können nur durch Gesetz errichtet werden.

Artikel 102

Die Todesstrafe ist abgeschafft.

Artikel 103

(1) Vor Gericht hat jedermann Anspruch auf rechtliches Gehör.

(2) Eine Tat kann nur bestraft werden, wenn die Strafbarkeit gesetzlich bestimmt war, bevor die Tat begangen wurde.

(3) Niemand darf wegen derselben Tat auf Grund der allgemeinen Strafgesetze mehrmals bestraft werden.

Artikel 104

(1) Die Freiheit der Person kann nur auf Grund eines förmlichen Gesetzes und nur unter Beachtung der darin vorgeschriebenen Formen beschränkt werden. Festgehaltene Personen dürfen weder seelisch noch körperlich mißhandelt werden.

(2) Samo sudija odlučuje o dopuštenosti i trajanju lišavanja slobode. Kod svakog lišavanja slobode koje nije zasnovano na sudskom nalogu bez odlaganja će se pribaviti sudska odluka. Policija nakon hapšenja nikoga ne smije samovoljno držati duže od isteka dana koji slijedi po hapšenju. To se bliže regulira zakonom.

(3) Ko je privremeno lišen slobode radi sumnje da je počinio kažnjivo djelo biće najkasnije do isteka dana koji slijedi po hapšenju izveden pred sudiju koji će mu saopštiti razloge hapšenja, ispitati ga i dati mu priliku da iznese prigovore. Sudija će bez odlaganja donijeti obrazložen pismeni nalog za hapšenje ili će naložiti puštanje na slobodu.

(4) O svakoj sudskoj odluci kojom se nalaže lišavanje slobode ili se ono njome produžava bez odlaganja će se obavijestiti rođak uhapšenog ili neka osoba od njegovog povjerenja.

X.

Finansije

Član 104a

[Raspodjela rashoda na saveznu državu i zemlje; finansijska pomoć]

(1) Ako ovaj Ustav ne određuje nešto drugo savezna država i zemlje snose zasebno rashode koji proizilaze iz obavljanje njihovih zadataka.

(2) Ako zemlje djeluju po nalogu savezne države, rashodi koji iz toga proizilaze snosi savezna država.

(3) Savezni zakoni kojima se odobravaju novčana davanja i koje izvršavaju zemlje mogu odrediti da će u cjelini ili djelimično novčana davanja snositi savezna država. Ako se zakonom odredi

(2) Über die Zulässigkeit und Fortdauer einer Freiheitsentziehung hat nur der Richter zu entscheiden. Bei jeder nicht auf richterlicher Anordnung beruhenden Freiheitsentziehung ist unverzüglich eine richterliche Entscheidung herbeizuführen. Die Polizei darf aus eigener Machtvollkommenheit niemanden länger als bis zum Ende des Tages nach dem Ergreifen in eigenem Gewahrsam halten. Das Nähere ist gesetzlich zu regeln.

(3) Jeder wegen des Verdachtes einer strafbaren Handlung vorläufig Festgenommene ist spätestens am Tage nach der Festnahme dem Richter vorzuführen, der ihm die Gründe der Festnahme mitzuteilen, ihn zu vernehmen und ihm Gelegenheit zu Einwendungen zu geben hat. Der Richter hat unverzüglich entweder einen mit Gründen versehenen schriftlichen Haftbefehl zu erlassen oder die Freilassung anzuordnen.

(4) Von jeder richterlichen Entscheidung über die Anordnung oder Fortdauer einer Freiheitsentziehung ist unverzüglich ein Angehöriger des Festgehaltenen oder eine Person seines Vertrauens zu benachrichtigen.

X.

Das Finanzwesen

Artikel 104a

(1) Der Bund und die Länder tragen gesondert die Ausgaben, die sich aus der Wahrnehmung ihrer Aufgaben ergeben, soweit dieses Grundgesetz nichts anderes bestimmt.

(2) Handeln die Länder im Auftrage des Bundes, trägt der Bund die sich daraus ergebenden Ausgaben.

(3) Bundesgesetze, die Geldleistungen gewähren und von den Ländern ausgeführt werden, können bestimmen, daß die Geld-

da savezna država snosi polovinu ili više izdataka, on će biti izvršen po nalogu savezne države.

(4) Saglasnost Vijeća zemalja je potrebna za savezne zakone koji utvrđuju obaveze zemalja na novčana davanja, na novčana davanja u naturi ili usporedive usluge trećima i koje zemlje izvršavaju kao vlastitu nadležnost ili po nalogu savezne države prema stavu 3 rečenica 2 ako zemlje snose izdatke koji zbog ovog nastanu.

(5) Savezna država i zemlje snose izdatke za upravu svojih organa i odgovorni su jedni prema drugima za pravilan rad uprave. To se bliže regulira zakonom za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

(6) Troškove koji nastanu zbog povrede supranacionalnih ili međunarodnih obaveza Njemačke snose savezna država i zemlje u skladu sa unutrašnjim raspodjelama nadležnosti i zadatka⁷⁰. U slučajevima financijskih korektura Evropske unije koje se tiču više zaveznih zemalja troškove snose savezna država i zemlje u odnosu 15 prema 85. Sve zemlje u skladu sa opštim ključem snose u takvim slučajevima solidarno 35 odsto svih opterećenja; 50 odsto svih troškova snose zemlje koje su prouzrokovale troškove, srazmjerno visini sredstava koja su dobila. To se bliže regulira zakonom za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

⁷⁰ Usp. također Zakon o preuzmanju troškova u odnosu između savezne države i zemalja kod povrede supranacionalnih ili međunarodnih obaveza (*Gesetz zur Lastentragung um Bund-Länder-Verhältnis bei Verletzung von supranationalen oder völkerrechtlichen Verpflichtungen* od 05. 09. 2006. *BGBI.* I, s. 2098).

leistungen ganz oder zum Teil vom Bund getragen werden. Bestimmt das Gesetz, daß der Bund die Hälfte der Ausgaben oder mehr trägt, wird es im Auftrage des Bundes durchgeführt.

(4) Bundesgesetze, die Pflichten der Länder zur Erbringung von Geldleistungen, geldwerten Sachleistungen oder vergleichbaren Dienstleistungen gegenüber Dritten begründen und von den Ländern als eigene Angelegenheit oder nach Absatz 3 Satz 2 im Auftrag des Bundes ausgeführt werden, bedürfen der Zustimmung des Bundesrates, wenn daraus entstehende Ausgaben von den Ländern zu tragen sind.

(5) Der Bund und die Länder tragen die bei ihren Behörden entstehenden Verwaltungsausgaben und haften im Verhältnis zueinander für eine ordnungsmäßige Verwaltung. Das Nähere bestimmt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

(6) Bund und Länder tragen nach der innerstaatlichen Zuständigkeits- und Aufgabenverteilung die Lasten einer Verletzung von supranationalen oder völkerrechtlichen Verpflichtungen Deutschlands. In Fällen länderübergreifender Finanzkorrekturen der Europäischen Union tragen Bund und Länder diese Lasten im Verhältnis 15 zu 85. Die Ländergesamtheit trägt in diesen Fällen solidarisch 35 vom Hundert der Gesamtlasten entsprechend einem allgemeinen Schlüssel; 50 vom Hundert der Gesamtlasten tragen die Länder, die die Lasten verursacht haben, anteilig entsprechend der Höhe der erhaltenen Mittel. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

Član 104b

[Financijska pomoć zemljama za značajne investicije]

(1) Savezna država može, ukoliko po ovom Ustavu ima zakonodavnu nadležnost, odobriti zemljama financijsku pomoć za posebno značajne investicije zemalja i opština (zajednica opština) koje su potrebne radi

1. sprečavanja poremećaja cjelokupne ekonomske ravnoteže,
2. ujednačavanja različite ekonomske snage na saveznom teritoriju ili
3. poticanja ekonomskog rasta.

Savezna država može, neovisno o rečenici 1, u slučaju prirodnih katastrofa ili izvanrednih situacija koje država ne može kontrolirati ili koje financijsku situaciju značajno pogoršavaju, odobriti financijsku pomoć i bez zakonodavnog ovlaštenja.

(2) To se bliže, posebno vrsta investicija koja se odobrava, regulira zakonom za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja ili upravnim sporazumima na osnovu zakona o saveznom budžetu. Savezni zakon ili upravni sporazum mogu predvidjeti odredbe o uobličavanju konkretnih zemaljskih programa o korištenju financijske pomoći. Utvrđivanje kriterija za uobličavanje zemaljskih programa slijedi u dogovoru sa pogođenom zemljom. Radi osiguranja utroška sredstava za predviđenu svrhu Savezna vlada može zahtijevati izvještaj i dostavu akata i provjere kod svih organa. Sredstva savezne države će se dodatno, uz vlastita sredstva, staviti na raspolaganje saveznom zemljama. Ona se odobravaju za određeno vrijeme i u redovnim vremenskim razmacima se provjerava njihov utrošak. Financijske pomoći se u vremenskom okviru planiraju sa dospelim godišnjim iznosima.

Artikel 104b

(1) Der Bund kann, soweit dieses Grundgesetz ihm Gesetzgebungsbefugnisse verleiht, den Ländern Finanzhilfen für besonders bedeutsame Investitionen der Länder und der Gemeinden (Gemeindeverbände) gewähren, die

1. zur Abwehr einer Störung des gesamtwirtschaftlichen Gleichgewichts oder
2. zum Ausgleich unterschiedlicher Wirtschaftskraft im Bundesgebiet oder
3. zur Förderung des wirtschaftlichen Wachstums erforderlich sind. Abweichend von Satz 1 kann der Bund im Falle von Naturkatastrophen oder außergewöhnlichen Notsituationen, die sich der Kontrolle des Staates entziehen und die staatliche Finanzlage erheblich beeinträchtigen, auch ohne Gesetzgebungsbefugnisse Finanzhilfen gewähren.

(2) Das Nähere, insbesondere die Arten der zu fördernden Investitionen, wird durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, oder auf Grund des Bundeshaushaltsgesetzes durch Verwaltungsvereinbarung geregelt. Das Bundesgesetz oder die Verwaltungsvereinbarung kann Bestimmungen über die Ausgestaltung der jeweiligen Länderprogramme zur Verwendung der Finanzhilfen vorsehen. Die Festlegung der Kriterien für die Ausgestaltung der Länderprogramme erfolgt im Einvernehmen mit den betroffenen Ländern. Zur Gewährleistung der zweckentsprechenden Mittelverwendung kann die Bundesregierung Bericht und Vorlage der Akten verlangen und Erhebungen bei allen Behörden durchführen. Die Mittel des Bundes werden zusätzlich zu eigenen Mitteln der Länder bereitgestellt. Sie sind befristet zu gewähren und hinsichtlich ihrer Verwendung in regelmäßigen Zeitabständen zu überprüfen. Die Finanzhilfen sind im Zeitablauf mit fallenden Jahresbeträgen zu gestalten.

(3) Savezno vijeće, Savezna vlada i Vijeće zemalja će se na zahtjev informirati o provođenju mjera i o ostvarenim poboljšanjima.

Član 104c

[Finansijska pomoć za investicije od državnog značaja]

Radi podizanja kapaciteta komunalne infrastrukture za obrazovanje savezna država može odobriti zemljama finansijske pomoći za investicije od državnog značaja kao i za posebne izdatke zemalja i opština (zajednica opština) koji su sa ovim povezani. Član 104b st. 2 rečenica 1 do 3, 5, 6 i stav 3 se primjenjuju na odgo-varajući način. Radi osiguranja utroška sredstava za predviđenu svrhu Savezna vlada može zahtijevati izvještaje i dostavu akata u vezi sa konkretnim povodom.

Član 104d

[Finansijska pomoć za stanogradnju]

Savezna država može odobriti zemljama finansijsku pomoć za investicije zemalja i opština (zajednice opština) u području izgradnje socijalnih stanova ako su one značajne za cijelu državu.

Član 105

[Zakonodavne nadležnosti]

- (1) Savezna država ima isključivu zakonodavnu nadležnost za područje carina i finansijskih monopola.
- (2) Savezna država ima konkurirajuću nadležnost za ostale poreze za koje joj djelimično ili poptuno pripada prihod ili za koje postoje pretpostavke iz člana 72 st. 2.

(3) Bundestag, Bundesregierung und Bundesrat sind auf Verlangen über die Durchführung der Maßnahmen und die erzielten Verbesserungen zu unterrichten.

Artikel 104c

Der Bund kann den Ländern Finanzhilfen für gesamtstaatlich bedeutsame Investitionen sowie besondere, mit diesen unmittelbar verbundene, befristete Ausgaben der Länder und Gemeinden (Gemeindeverbände) zur Steigerung der Leistungsfähigkeit der kommunalen Bildungsinfrastruktur gewähren. Artikel 104b Absatz 2 Satz 1 bis 3, 5, 6 und Absatz 3 gilt entsprechend. Zur Gewährleistung der zweckentsprechenden Mittelverwendung kann die Bundesregierung Berichte und anlassbezogen die Vorlage von Akten verlangen.

Artikel 104d

Der Bund kann den Ländern Finanzhilfen für gesamtstaatlich bedeutsame Investitionen der Länder und Gemeinden (Gemeindeverbände) im Bereich des sozialen Wohnungsbaus gewähren. Artikel 104b Absatz 2 Satz 1 bis 5 sowie Absatz 3 gilt entsprechend.

Artikel 105

(1) Der Bund hat die ausschließliche Gesetzgebung über die Zölle und Finanzmonopole.

(2) Der Bund hat die konkurrierende Gesetzgebung über die übrigen Steuern, wenn ihm das Aufkommen dieser Steuern ganz oder zum Teil zusteht oder die Voraussetzungen des Artikels 72 Abs. 2 vorliegen.

(2a) Zemlje su ovlaštene za zakonodavnu regulativu mjesnih poreza na potrošnju i upotrebu dobara ukoliko i dok oni nisu jednaki porezima koji su regulirani saveznim zakonom.

(3) Za donošenje saveznih zakona o porezima čiji se prihod u cjelini ili djelimično odlijeva u korist zemalja ili opština (zajednica opština) potrebna je saglasnost Vijeća zemalja.

Član 106

[Raspodjela poreskih prihoda]

(1) Saveznoj državi pripada dobit iz finansijskih monopola i prihodi iz sljedećih poreza:

1. carine,
2. porezi na potrošnju, ako oni prema stavu 2 ne pripadaju zemljama, prema stavu 3 saveznoj državi i zemljama zajedno ili prema stavu 6 opštinama,
3. porezi na putni robni saobraćaj, porez na motorna vozila i porezi na saobraćaj koji se odnosi na ostala motorna saobraćajna vozila,
4. porez na promet kapitala, porez na osiguranja i na zamjenu valuta,
5. jednokratni porezi na otuđenje imovine i davanja koja se ubiraju radi uzajamanog poravnavanja finansijskih opterećenja zemalja,
6. dopunski izdaci iz poreza na prihode i poreza na korporacije,
7. davanja u okvirima Evropskih zajednica.

(2) Prihodi iz sljedećih poreza pripadaju zemljama:

(2a) Die Länder haben die Befugnis zur Gesetzgebung über die örtlichen Verbrauch- und Aufwandsteuern, solange und soweit sie nicht bundesgesetzlich geregelten Steuern gleichartig sind. Sie haben die Befugnis zur Bestimmung des Steuersatzes bei der Grunderwerbsteuer.

(3) Bundesgesetze über Steuern, deren Aufkommen den Ländern oder den Gemeinden (Gemeindeverbänden) ganz oder zum Teil zufließt, bedürfen der Zustimmung des Bundesrates.

Artikel 106

(1) Der Ertrag der Finanzmonopole und das Aufkommen der folgenden Steuern stehen dem Bund zu:

1. die Zölle,
2. die Verbrauchsteuern, soweit sie nicht nach Absatz 2 den Ländern, nach Absatz 3 Bund und Ländern gemeinsam oder nach Absatz 6 den Gemeinden zustehen,
3. die Straßengüterverkehrsteuer, die Kraftfahrzeugsteuer und sonstige auf motorisierte Verkehrsmittel bezogene Verkehrssteuern,
4. die Kapitalverkehrssteuern, die Versicherungssteuer und die Wechselsteuer,
5. die einmaligen Vermögensabgaben und die zur Durchführung des Lastenausgleichs erhobenen Ausgleichsabgaben,
6. die Ergänzungsabgabe zur Einkommensteuer und zur Körperschaftsteuer,
7. Abgaben im Rahmen der Europäischen Gemeinschaften.

(2) Das Aufkommen der folgenden Steuern steht den Ländern zu:

1. porez na imovinu,
2. porez na nasljedstvo,
3. porezi na saobraćaj ako oni prema stavu 1 ne pripadaju saveznoj državi, ili prema stavu 3 zajednički saveznoj državi i zemljama,
4. porez na pivo,
5. davanja od kockarnica.

(3) Prihodi iz poreza na dohodak, poreza na korporacije i poreza na promet pripadaju saveznoj državi i zemljama zajedno (zajednički porezi) ako prihodi iz poreza na dohodak prema stavu 5 i prihod iz poreza na dohodak prema stavu 5a ne budu doznačeni opšitnima. U prihodima iz poreza na dohodak i poreza na korporacije savezna država i zemlje učestvuju svako sa polovinom. Udjeli savezne države i zemalja u porezu na promet utvrđuje se saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja. Pri njegovom utvrđivanju polaziti će se od sljedećih načela:

1. Savezna država i zemlje imaju u okvirima tekućih prihoda jednako pravo na izmirenje svojih neophodnih izdataka. Pritom će se obim izdataka ustanoviti uzimanjem u obzir višegodišnjih finansijskih planova.
2. Savezna država i zemlje moraju sopstvene potrebe za pokrićem izdataka međusobno uskladiti tako da se postigne pravično poravnanje, da se spriječi opterećivanje poreskih obaveznika i da se očuva jedinstvo životnih odnosa na cijelom saveznom području.

Dodatno će se za utvrđivanje udjela savezne države i zemalja u porezu na promet uzeti u obzir umanjenje poreskih prihoda koje je saveznim zemljama nastalo nakon 1. januara 1996. zbog

1. die Vermögensteuer,
2. die Erbschaftsteuer,
3. die Verkehrsteuern, soweit sie nicht nach Absatz 1 dem Bund oder nach Absatz 3 Bund und Ländern gemeinsam zustehen,
4. die Biersteuer,
5. die Abgabe von Spielbanken.

(3) Das Aufkommen der Einkommensteuer, der Körperschaftsteuer und der Umsatzsteuer steht dem Bund und den Ländern gemeinsam zu (Gemeinschaftsteuern), soweit das Aufkommen der Einkommensteuer nicht nach Absatz 5 und das Aufkommen der Umsatzsteuer nicht nach Absatz 5a den Gemeinden zugewiesen wird. Am Aufkommen der Einkommensteuer und der Körperschaftsteuer sind der Bund und die Länder je zur Hälfte beteiligt. Die Anteile von Bund und Ländern an der Umsatzsteuer werden durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, festgesetzt. Bei der Festsetzung ist von folgenden Grundsätzen auszugehen:

1. Im Rahmen der laufenden Einnahmen haben der Bund und die Länder gleichmäßig Anspruch auf Deckung ihrer notwendigen Ausgaben. Dabei ist der Umfang der Ausgaben unter Berücksichtigung einer mehrjährigen Finanzplanung zu ermitteln.
2. Die Deckungsbedürfnisse des Bundes und der Länder sind so aufeinander abzustimmen, daß ein billiger Ausgleich erzielt, eine Überbelastung der Steuerpflichtigen vermieden und die Einheitlichkeit der Lebensverhältnisse im Bundesgebiet gewahrt wird.

Zusätzlich werden in die Festsetzung der Anteile von Bund und Ländern an der Umsatzsteuer Steuermindereinnahmen einbezogen, die den Ländern ab 1. Januar 1996 aus der Berücksich-

uzimanja u obzir statusa djece po osnovu prava iz poreza na prihode. To se bliže regulira saveznim zakonom prema rečenici 3.

(4) Udjeli savezne države i zemalja u porezu na promet će se ponovo utvrditi kada odnos između prihoda i rashoda savezne države i zemalja postanu bitno drukčiji; umanj enje poreskih prihoda koji se pri utvrđivanju udjela u porezu na promet dodatno uzmu u obzir prema stavu 3 rečenica 5 se ovdje neće uzimati u obzir. Ako se saveznim zemljama zakonom dodijele novi zadaci ili im budu oduzeti prihodi, onda dodatna opterećenja, pod uslovom da su ograničena na kraći vremenski period, mogu biti poravnana finansijskim doznakama savezne države na osnovu zakona za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja. U zakonu će se utvrditi načela za utvrđivanje takvih finansijskih dotacija i za njihovu podjelu na savezne zemlje.

(5) Opštine će zadržati dio prihoda iz poreza na dohodak koji će im proslijediti zemlje na osnovu uplata poreza na dohodak njihovih stanovnika. To se bliže regulira saveznim zakonom za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja. Njime se može urediti da same opštine propisuju stopu sopstvenog udjela.

(5a) Od 1. januara 1998. opštine dobijaju dio prihoda iz poreza na promet. Njega će zemlje proslijediti opštinama na osnovu mjesnog i privrednog ključa.

(6) Prihod iz poreza na zemljište i poreza na zanatstvo pripadaju opštinama, prihod iz mjesnih poreza na potrošnju i na luksuz pripadaju opštinama ili, s obzirom na zemaljske zakone, zajednicama opština. Opštinama će se prenijeti pravo da u okviru zakona same utvrđuju stope poreza na zemlju i poreza na zanatstvo. Ako u jednoj zemlji ne postoje opštine onda prihodi iz poreza na zemlju i poreza na zanatstvo, kao i iz mjesnih poreza na potrošnju

tigung von Kindern im Einkommensteuerrecht entstehen. Das Nähere bestimmt das Bundesgesetz nach Satz 3.

(4) Die Anteile von Bund und Ländern an der Umsatzsteuer sind neu festzusetzen, wenn sich das Verhältnis zwischen den Einnahmen und Ausgaben des Bundes und der Länder wesentlich anders entwickelt; Steuermindereinnahmen, die nach Absatz 3 Satz 5 in die Festsetzung der Umsatzsteueranteile zusätzlich einbezogen werden, bleiben hierbei unberücksichtigt. Werden den Ländern durch Bundesgesetz zusätzliche Ausgaben auferlegt oder Einnahmen entzogen, so kann die Mehrbelastung durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, auch mit Finanzausweisungen des Bundes ausgeglichen werden, wenn sie auf einen kurzen Zeitraum begrenzt ist. In dem Gesetz sind die Grundsätze für die Bemessung dieser Finanzausweisungen und für ihre Verteilung auf die Länder zu bestimmen.

(5) Die Gemeinden erhalten einen Anteil an dem Aufkommen der Einkommensteuer, der von den Ländern an ihre Gemeinden auf der Grundlage der Einkommensteuerleistungen ihrer Einwohner weiterzuleiten ist. Das Nähere bestimmt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf. Es kann bestimmen, daß die Gemeinden Hebesätze für den Gemeindeanteil festsetzen.

(5a) Die Gemeinden erhalten ab dem 1. Januar 1998 einen Anteil an dem Aufkommen der Umsatzsteuer. Er wird von den Ländern auf der Grundlage eines orts- und wirtschaftsbezogenen Schlüssels an ihre Gemeinden weitergeleitet. Das Nähere wird durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, bestimmt.

(6) Das Aufkommen der Grundsteuer und Gewerbesteuer steht den Gemeinden, das Aufkommen der örtlichen Verbrauch- und Aufwandsteuern steht den Gemeinden oder nach Maßgabe der

i upotrebu dobara pripadaju zemljama. Razrez poreza bliže regulira savezni zakon za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja. Prema zemaljskom zakonodavstvu se kao osnova za razrez poreza mogu uzeti porez na zemlju i porez na zanatstvo kao i opštinski udio u prihodima od poreza na dohodak i poreza na promet.

(7) Opštinama i zajednicama opština iz udjela zemalja u ukupnom prihodu iz zajedničkih poreza pripada procent koji će odrediti zemaljsko zakonodavstvo. Zemaljskim zakonodavstvom se nadalje regulira da li i u kojoj mjeri prihodi iz zemaljskih poreza pripadaju opštinama (zajednicama opština).

(8) Ako savezna država u pojedinim zemljama ili opštinama inicira osnivanje posebnih ustanova koje neposredno ovim zemljama ili opštinama (zajednicama opština) prouzrokuju višak izdata ili manjak prihoda (posebna opterećenja), onda će savezna država obezbijediti potrebno poresko poravnanje, ako se i ukoliko se od opština (zajednica opština) ne bude moglo očekivati da same snose takva posebna opterećenja. Kod poravnanja se uzimaju u obzir finansijska obeštećenja trećih i finansijske prednosti koje ove zemlje ili opštine (zajednice opština) ostvare na osnovu postojanja takvih ustanova.

(9) Prihodima i rashodima zemalja u smislu ovog člana smatraju se također prihodi i rashodi opština (zajednica opština).

Landesgesetzgebung den Gemeindeverbänden zu. Den Gemeinden ist das Recht einzuräumen, die Hebesätze der Grundsteuer und Gewerbesteuer im Rahmen der Gesetze festzusetzen. Bestehen in einem Land keine Gemeinden, so steht das Aufkommen der Grundsteuer und Gewerbesteuer sowie der örtlichen Verbrauch- und Aufwandsteuern dem Land zu. Bund und Länder können durch eine Umlage an dem Aufkommen der Gewerbesteuer beteiligt werden. Das Nähere über die Umlage bestimmt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf. Nach Maßgabe der Landesgesetzgebung können die Grundsteuer und Gewerbesteuer sowie der Gemeindeanteil vom Aufkommen der Einkommensteuer und der Umsatzsteuer als Bemessungsgrundlagen für Umlagen zugrunde gelegt werden.

(7) Von dem Länderanteil am Gesamtaufkommen der Gemeinschaftsteuern fließt den Gemeinden und Gemeindeverbänden insgesamt ein von der Landesgesetzgebung zu bestimmender Hundertsatz zu. Im übrigen bestimmt die Landesgesetzgebung, ob und inwieweit das Aufkommen der Landessteuern den Gemeinden (Gemeindeverbänden) zufließt.

(8) Veranlaßt der Bund in einzelnen Ländern oder Gemeinden (Gemeindeverbänden) besondere Einrichtungen, die diesen Ländern oder Gemeinden (Gemeindeverbänden) unmittelbar Mehrausgaben oder Mindereinnahmen (Sonderbelastungen) verursachen, gewährt der Bund den erforderlichen Ausgleich, wenn und soweit den Ländern oder Gemeinden (Gemeindeverbänden) nicht zugemutet werden kann, die Sonderbelastungen zu tragen. Entschädigungsleistungen Dritter und finanzielle Vorteile, die diesen Ländern oder Gemeinden (Gemeindeverbänden) als Folge der Einrichtungen erwachsen, werden bei dem Ausgleich berücksichtigt.

(9) Als Einnahmen und Ausgaben der Länder im Sinne dieses Artikels gelten auch die Einnahmen und Ausgaben der Gemeinden (Gemeindeverbände).

Član 106a

[Poravnanje za javni putnički saobraćaj]

Zemljama od 1. januara 1996. za javni putnički saobraćaj pripada doprinos iz poreskih prihoda savezne države. To se bliže regulira saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja. Iznos doprinosa prema rečenici 1. se neće uzimati u obzir pri određivanju finansijske snage prema članu 107 st. 2.

Član 106b

[Udio zemalja u porezu na motorna vozila]

Zemljama od 1. jula 2009. pripada određeni iznos iz budžetskog prihoda savezne države zbog prenošenja poreza na motorna vozila na saveznu državu.

Član 107⁷¹

[Horizontalno finansijsko poravnavanje, dodatne doznake]

(1) Prihodi iz zemaljskih poreza i udjeli zemalja u prihodima iz poreza na dohodak i poreza na korporacije pripadaju pojedinim zemljama ako ih uberu njihove finansijske službe (mjesni prihod). Saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, ustanovit će se bliže odredbe o razgraničenju kao i o vrsti i obimu raščlanjenja mjesnih prihoda. Zakonom se mogu, također, ustanoviti odredbe o razgraničenju i raščlanjenju

⁷¹ O primjeni čl. 107 usp. čl. 143g Ustava. Ovdje je verzija člana 107 od 19. 07. 2017.

Artikel 106a

Den Ländern steht ab 1. Januar 1996 für den öffentlichen Personennahverkehr ein Betrag aus dem Steueraufkommen des Bundes zu. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf. Der Betrag nach Satz 1 bleibt bei der Bemessung der Finanzkraft nach Artikel 107 Abs. 2 unberücksichtigt.

Artikel 106b

Den Ländern steht ab dem 1. Juli 2009 infolge der Übertragung der Kraftfahrzeugsteuer auf den Bund ein Betrag aus dem Steueraufkommen des Bundes zu. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

Artikel 107

(1) Das Aufkommen der Landessteuern und der Länderanteil am Aufkommen der Einkommensteuer und der Körperschaftsteuer stehen den einzelnen Ländern insoweit zu, als die Steuern von den Finanzbehörden in ihrem Gebiet vereinnahmt werden (örtliches Aufkommen). Durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, sind für die Körperschaftsteuer und die Lohnsteuer nähere Bestimmungen über die Abgrenzung sowie über Art und Umfang der Zerlegung des örtlichen Aufkommens zu treffen. Das Gesetz kann auch Bestimmungen über die Abgrenzung und Zerlegung des örtlichen Aufkommens anderer Steuern treffen. Der Länderanteil am Aufkommen der Umsatz-

mjesnih prihoda iz drugih poreza. Udio zemalja u prihodu iz poreza na promet, pod uslovima primjene propisa iz stava 2, pripada pojedinim zemljama srazmjerno broju njenih stanovnika.

(2) Zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, osigurat će se da različita finansijska snaga pojedinih zemlja bude primjereno uravnotežena; pri tom će se uzeti u obzir finansijska snaga i finansijske potrebe opština (zajednica opština). Zakonom se u tu svrhu reguliraju dodaci i odbici koji ulaze u finansijsku snagu prilikom raspodjele zemaljskih udjela u prihodima iz poreza na promet. Zakonom se određuju pretpostavke za odobravanje dodataka i za razrezivanje odbitaka kao i omjeri za utvrđivanje visine ovih dodataka i odbitaka. Radi utvrđivanja finansijske snage u obzir mogu biti uzete rudarske subvencije samo jednim dijelom njihovog iznosa. Zakon može isto tako utvrditi da savezna država iz vlastitih sredstava odobrava privredno slabijim zemljama dotacije za dodatno pokriće opštih finansijskih potreba (dodatna davanja). Dotacije mogu biti, neovisno o kriterijima iz rečenica 1 do 3, odobrene privredno slabijim zemljama čije opštine (zajednice opština) imaju posebno nisku poresku snagu (davanja za jačanje opština), kao i privredno slabim zemljama čiji udio u sredstvima za podsticaj prema članu 91b ostaje ispod udjela stanovnika.

Član 108

[Finansijska uprava]

(1) Savezne finansijske službe upravljaju carinama, finansijskim monopolima, porezima na potrošnju koji su regulirani saveznim zakonom, uključujući porez na promet koji sa plaća pri uvozu, porez na motorna vozila i porez na saobraćaj koji se odnosi na ostala motorna saobraćajna vozila od 1. jula 2009. kao i izdacima

steuer steht den einzelnen Ländern, vorbehaltlich der Regelungen nach Absatz 2, nach Maßgabe ihrer Einwohnerzahl zu.

(2) Durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, ist sicherzustellen, dass die unterschiedliche Finanzkraft der Länder angemessen ausgeglichen wird; hierbei sind die Finanzkraft und der Finanzbedarf der Gemeinden (Gemeindeverbände) zu berücksichtigen. Zu diesem Zweck sind in dem Gesetz Zuschläge zu und Abschläge von der jeweiligen Finanzkraft bei der Verteilung der Länderanteile am Aufkommen der Umsatzsteuer zu regeln. Die Voraussetzungen für die Gewährung von Zuschlägen und für die Erhebung von Abschlägen sowie die Maßstäbe für die Höhe dieser Zuschläge und Abschläge sind in dem Gesetz zu bestimmen. Für Zwecke der Bemessung der Finanzkraft kann die bergrechtliche Förderabgabe mit nur einem Teil ihres Aufkommens berücksichtigt werden. Das Gesetz kann auch bestimmen, dass der Bund aus seinen Mitteln leistungsschwachen Ländern Zuweisungen zur ergänzenden Deckung ihres allgemeinen Finanzbedarfs (Ergänzungszuweisungen) gewährt. Zuweisungen können unabhängig von den Maßstäben nach den Sätzen 1 bis 3 auch solchen leistungsschwachen Ländern gewährt werden, deren Gemeinden (Gemeindeverbände) eine besonders geringe Steuerkraft aufweisen (Gemeindesteuerkraftzuweisungen), sowie außerdem solchen leistungsschwachen Ländern, deren Anteile an den Fördermitteln nach Artikel 91b ihre Einwohneranteile unterschreiten.

Artikel 108

(1) Zölle, Finanzmonopole, die bundesgesetzlich geregelten Verbrauchsteuern einschließlich der Einfuhrumsatzsteuer, die Kraftfahrzeugsteuer und sonstige auf motorisierte Verkehrsmittel bezogene Verkehrsteuern ab dem 1. Juli 2009 sowie die Abgaben

u okviru Evropskih zajednica. Uspostavljanje ovih organa regulirati će se saveznim zakonom. Ukoliko se uspostave organi srednjeg ranga njihovi rukovodioci će biti imenovani u dogovoru sa zemaljskim vladama.

(2) Ostalim porezima će upravljati finansijski organi saveznih zemalja. Saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, može se regulirati uspostavljanje ovih službi i jedinstveno obrazovanje službenika. Rukovodioci organa srednjeg ranga biti će imenovani uz saglasnost Savezne vlade.

(3) Ukoliko finansijski organi saveznih zemalja upravljaju porezima koji u cjelini ili djelimično idu saveznoj državi, onda one rade po nalogu savezne države. Član 85 stav 3 i 4 se primjenjuju pod uslovom da na mjesto Savezne vlade stupa savezni ministar finansija.

(4) Saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, se pri upravljanju porezima može predvidjeti da finansijski organi savezne države i saveznih zemalja zajednički djeluju, kao što se za ostale poreze koji su nabrojani u stavu 1 može predvidjeti da tim porezima upravlja finansijska uprava zemlje, a ostalim porezima finansijske uprave savezne države, ako i ukoliko će se time značajno poboljšati ili olakšati izvršavanje poreskih zakona. Finasijske uprave zemalja mogu u cjelini ili djelimično prenijeti na opštine (zajednice opština) upravljanje porezima koji se slijevaju u opštine (zajednice opština) posredstvom zemalja.

im Rahmen der Europäischen Gemeinschaften werden durch Bundesfinanzbehörden verwaltet. Der Aufbau dieser Behörden wird durch Bundesgesetz geregelt. Soweit Mittelbehörden eingerichtet sind, werden deren Leiter im Benehmen mit den Landesregierungen bestellt.

(2) Die übrigen Steuern werden durch Landesfinanzbehörden verwaltet. Der Aufbau dieser Behörden und die einheitliche Ausbildung der Beamten können durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates geregelt werden. Soweit Mittelbehörden eingerichtet sind, werden deren Leiter im Einvernehmen mit der Bundesregierung bestellt.

(3) Verwalten die Landesfinanzbehörden Steuern, die ganz oder zum Teil dem Bund zufließen, so werden sie im Auftrage des Bundes tätig. Artikel 85 Abs. 3 und 4 gilt mit der Maßgabe, daß an die Stelle der Bundesregierung der Bundesminister der Finanzen tritt.

(4) Durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, kann bei der Verwaltung von Steuern ein Zusammenwirken von Bundes- und Landesfinanzbehörden sowie für Steuern, die unter Absatz 1 fallen, die Verwaltung durch Landesfinanzbehörden und für andere Steuern die Verwaltung durch Bundesfinanzbehörden vorgesehen werden, wenn und soweit dadurch der Vollzug der Steuergesetze erheblich verbessert oder erleichtert wird. Für die den Gemeinden (Gemeindeverbänden) allein zufließenden Steuern kann die den Landesfinanzbehörden zustehende Verwaltung durch die Länder ganz oder zum Teil den Gemeinden (Gemeindeverbänden) übertragen werden. Das Bundesgesetz nach Satz 1 kann für ein Zusammenwirken von Bund und Ländern bestimmen, dass bei Zustimmung einer im Gesetz genannten Mehrheit Regelungen für den Vollzug von Steuergesetzen für alle Länder verbindlich werden.

(4a) Saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, može biti, za upravljanje porezima koji padaju pod stav 2, predviđena saradnja zemaljskih finansijskih organa i prenošenje nadležnosti izvan pojedinih zemalja na finansijske organe jedne ili više zemalja uz saglasnost pogođene zemlje, ako i ukoliko će se time značajno poboljšati ili olakšati izvršavanje poreskih zakona. Snošenje troškova se može regulirati saveznim zakonom.

(5) Saveznim zakonom se regulira postupak koji će primjenjivati savezni finansijski organi. Saveznim se zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, može se regulirati postupak koji će primjenjivati finansijski službe saveznih zemalja i, u slučajevima iz stava 4 rečenice 2, opštine (zajednice opština).

(6) Saveznim zakonom će se jedinstveno regulirati finansijsko sudstvo.

(7) Savezna vlada može donositi opšte upravne propise i to uz saglasnost Vijeća zemalja ako upravna djelatnost pripada upravnim organima saveznih zemalja ili opštinama (zajednicama opština).

Član 109

[Odvojeni budžeti savezne države i zemalja]

(1) Savezna država i zemlje su u raspolaganju svojim budžetskim sredstvima samostalni nezavisni jedno od drugog.

(2) Savezna država i zemlje radi pridržavanje budžetske discipline zajednički izvršavaju obaveze Savezne Republike Njemačke koje nastaju na osnovu pravnih akata Evropskih zajednica prema članu 104. Ugovora o osnivanju Evropskih zajednica i u tim ok-

(4a) Durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, können bei der Verwaltung von Steuern, die unter Absatz 2 fallen, ein Zusammenwirken von Landesfinanzbehörden und eine länderübergreifende Übertragung von Zuständigkeiten auf Landesfinanzbehörden eines oder mehrerer Länder im Einvernehmen mit den betroffenen Ländern vorgesehen werden, wenn und soweit dadurch der Vollzug der Steuergesetze erheblich verbessert oder erleichtert wird. Die Kostentragung kann durch Bundesgesetz geregelt werden.

(5) Das von den Bundesfinanzbehörden anzuwendende Verfahren wird durch Bundesgesetz geregelt. Das von den Landesfinanzbehörden und in den Fällen des Absatzes 4 Satz 2 von den Gemeinden (Gemeindeverbänden) anzuwendende Verfahren kann durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates geregelt werden.

(6) Die Finanzgerichtsbarkeit wird durch Bundesgesetz einheitlich geregelt.

(7) Die Bundesregierung kann allgemeine Verwaltungsvorschriften erlassen, und zwar mit Zustimmung des Bundesrates, soweit die Verwaltung den Landesfinanzbehörden oder Gemeinden (Gemeindeverbänden) obliegt.

Artikel 109

(1) Bund und Länder sind in ihrer Haushaltswirtschaft selbständig und voneinander unabhängig.

(2) Bund und Länder erfüllen gemeinsam die Verpflichtungen der Bundesrepublik Deutschland aus Rechtsakten der Europäischen Gemeinschaft auf Grund des Artikels 104 des Vertrags zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft zur Einhaltung der Haushaltsdisziplin und tragen in diesem Rahmen den Er-

virima vode računa o potrebama sveukupne privredne ravnoteže.

(3) Budžeti savezne države i saveznih zemalja će su u principu podmirivati bez uzimanja kredita. Savezna država i zemlje mogu predvidjeti regulativu za konjunktorni razvoj koji odstupa od normalne situacije radi uzimanja u obzir simetričnog učinka privrednog uspona i pada kao i reguliranje izvanredne situacije prirodnih katastrofa ili neuobičajenih situacija nužde koje država ne može kontrolirati i koje značajno opterećuju državne finansije. Za reguliranje izvanredne situacije predvidjet će se regulativa otplate. To je za budžet savezne države bliže regulirano članom 115, pod uslovom ispunjenja 1 rečenice ako prihodi od kredita ne prelaze 0,35 postotaka u odnosu na nominalni bruto nacionalni proizvod. Za budžete saveznih zemalja to je bliže regulirano u okviru njihovih ustavnih kompetencija pod uslovom da je 1 rečenica ispunjena samo ako ne budu dozvoljeni prihodi od kredita.

(4) Saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, mogu biti utvrđena zajednička načela budžetskog prava koja vrijede za saveznu državu i zemlje, za usklađivanje budžetske ekonomije sa konjunktornim tokovima i za višegodišnje planiranje finansija.

(5) Sankcije Evropskih zajednica radi pridržavanje budžetske discipline u vezi sa odredbama člana 104 Ugovora o osnivanju Evropskih zajednica snose savezna država i zemlje u srazmjeri 65 prema 35. Savezne zemlje snose solidarno 35 odsto troškova koji padaju na zemlje srazmjerno njihovom broju stanovnika; 65 odsto troškova koji padaju na zemlje snose zemlje srazmjerno nji-

fordernissen des gesamtwirtschaftlichen Gleichgewichts Rechnung.

(3) Die Haushalte von Bund und Ländern sind grundsätzlich ohne Einnahmen aus Krediten auszugleichen. Bund und Länder können Regelungen zur im Auf- und Abschwung symmetrischen Berücksichtigung der Auswirkungen einer von der Normallage abweichenden konjunkturellen Entwicklung sowie eine Ausnahmeregelung für Naturkatastrophen oder außergewöhnliche Notsituationen, die sich der Kontrolle des Staates entziehen und die staatliche Finanzlage erheblich beeinträchtigen, vorsehen. Für die Ausnahmeregelung ist eine entsprechende Tilgungsregelung vorzusehen. Die nähere Ausgestaltung regelt für den Haushalt des Bundes Artikel 115 mit der Maßgabe, dass Satz 1 entsprochen ist, wenn die Einnahmen aus Krediten 0,35 vom Hundert im Verhältnis zum nominalen Bruttoinlandsprodukt nicht überschreiten. Die nähere Ausgestaltung für die Haushalte der Länder regeln diese im Rahmen ihrer verfassungsrechtlichen Kompetenzen mit der Maßgabe, dass Satz 1 nur dann entsprochen ist, wenn keine Einnahmen aus Krediten zugelassen werden.

(4) Durch Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf, können für Bund und Länder gemeinsam geltende Grundsätze für das Haushaltsrecht, für eine konjunkturgerechte Haushaltswirtschaft und für eine mehrjährige Finanzplanung aufgestellt werden.

(5) Sanktionsmaßnahmen der Europäischen Gemeinschaft im Zusammenhang mit den Bestimmungen in Artikel 104 des Vertrags zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft zur Einhaltung der Haushaltsdisziplin tragen Bund und Länder im Verhältnis 65 zu 35. Die Ländergesamtheit trägt solidarisch 35 vom Hundert der auf die Länder entfallenden Lasten entsprechend ihrer Einwohnerzahl; 65 vom Hundert der auf die Länder ent-

hovoj odgovornosti za nastale troškove. To se bliže regulira zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

Član 109a

[Budžetska kriza]

(1) Radi sprečavanja budžetske krize, savezni zakon, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja, regulira:

1. stalni nadzor budžetske ekonomije savezne države i zemalja putem zajedničkog tijela (Vijeće za stabilnost),
2. pretpostavke i postupak utvrđivanja da prijete budžetska kriza,
3. načela za donošenje i provođenje programa sanacije budžetske krize.

(2) Dužnost je Vijeća za stabilnost da od 2020. nadzire da li se savezna država i zemlje pridržavaju člana 109 st. 3. Nadzor se orijentira prema navodima i procedurama iz pravnih akata donesenih na osnovu Ugovora o radu Evropske unije na održavanju budžetske discipline.

(3) Objavit će se zaključci i radni materijali Vijeća za stabilnost.

Član 110

[Budžet savezne države]

(1) Svi prihodi i izdaci savezne države se predviđaju budžetskim planom; kod saveznih preduzeća i posebne imovine potrebno je iskazati samo prihode i rashode. Budžetskim planom će se izjednačiti prihodi i rashodi.

fallenden Lasten tragen die Länder entsprechend ihrem Verursachungsbeitrag. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

Artikel 109a

(1) Zur Vermeidung von Haushaltsnotlagen regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf,

1. die fortlaufende Überwachung der Haushaltswirtschaft von Bund und Ländern durch ein gemeinsames Gremium (Stabilitätsrat),
2. die Voraussetzungen und das Verfahren zur Feststellung einer drohenden Haushaltsnotlage,
3. die Grundsätze zur Aufstellung und Durchführung von Sanierungsprogrammen zur Vermeidung von Haushaltsnotlagen.

(2) Dem Stabilitätsrat obliegt ab dem Jahr 2020 die Überwachung der Einhaltung der Vorgaben des Artikels 109 Absatz 3 durch Bund und Länder. Die Überwachung orientiert sich an den Vorgaben und Verfahren aus Rechtsakten auf Grund des Vertrages über die Arbeitsweise der Europäischen Union zur Einhaltung der Haushaltsdisziplin.

(3) Die Beschlüsse des Stabilitätsrats und die zugrunde liegenden Beratungsunterlagen sind zu veröffentlichen.

Artikel 110

(1) Alle Einnahmen und Ausgaben des Bundes sind in den Haushaltsplan einzustellen; bei Bundesbetrieben und bei Sondervermögen brauchen nur die Zuführungen oder die Ablieferungen eingestellt zu werden. Der Haushaltsplan ist in Einnahme und Ausgabe auszugleichen.

(2) Budžetski plan se prije početka prve budžetske godine, za svaku godinu posebno, utvrđuje zakonom o budžetu za jednu ili više obračunskih godina. Za dijelove bužetskog plana se može predvidjeti da važe za različite vremenske periode odovojeno po obračunskim godinama.

(3) Prijedlog zakona prema stavu 2 rečenica 1 kao i prijedlozi za promjenu zakona o budžetu i budžetskom planu podnose se Saveznom vijeću i istovremeno se dostavljaju Vijeću zemalja; Vijeće zemalja je ovlašteno da u roku od šest sedmica, a u slučaju podnošenja prijedloga za promjenu u roku od tri sedmice, zauzme stav o podnešenom prijedlogu.

(4) U zakon o budžetu se smiju unositi samo oni propisi koji se tiču prihoda i rashoda savezne države i koji se odnose na period za koji se donosi zakon o budžetu. Zakon o budžetu može propisati da se propisi stavljaju van snage tek po objavljivanju sljedećeg zakona o budžetu ili u kasnijem vremenskom trenutku ako se radi o ovlaštenjima iz člana 115.

Član 111

[Izdaci prije odobrenja budžeta]

(1) Ako do kraja obračunske godine zakonom nije utvrđen plan budžeta za sljedeću godinu, Savezna vlada je, do njegovog stupanja na snagu, ovlaštena da omogući sve izdatke koji su neophodni

- a) kako bi se održavale zakonom osnovane ustanove i kako bi se provodile zaknom utvrđene mjere,
- b) kako bi se ispunile pravno utemljene obaveze savezne države,

(2) Der Haushaltsplan wird für ein oder mehrere Rechnungsjahre, nach Jahren getrennt, vor Beginn des ersten Rechnungsjahres durch das Haushaltsgesetz festgestellt. Für Teile des Haushaltsplanes kann vorgesehen werden, daß sie für unterschiedliche Zeiträume, nach Rechnungsjahren getrennt, gelten.

(3) Die Gesetzesvorlage nach Absatz 2 Satz 1 sowie Vorlagen zur Änderung des Haushaltsgesetzes und des Haushaltsplanes werden gleichzeitig mit der Zuleitung an den Bundesrat beim Bundestage eingebracht; der Bundesrat ist berechtigt, innerhalb von sechs Wochen, bei Änderungsvorlagen innerhalb von drei Wochen, zu den Vorlagen Stellung zu nehmen.

(4) In das Haushaltsgesetz dürfen nur Vorschriften aufgenommen werden, die sich auf die Einnahmen und die Ausgaben des Bundes und auf den Zeitraum beziehen, für den das Haushaltsgesetz beschlossen wird. Das Haushaltsgesetz kann vorschreiben, daß die Vorschriften erst mit der Verkündung des nächsten Haushaltsgesetzes oder bei Ermächtigung nach Artikel 115 zu einem späteren Zeitpunkt außer Kraft treten.

Artikel 111

(1) Ist bis zum Schluß eines Rechnungsjahres der Haushaltsplan für das folgende Jahr nicht durch Gesetz festgestellt, so ist bis zu seinem Inkrafttreten die Bundesregierung ermächtigt, alle Ausgaben zu leisten, die nötig sind,

a) um gesetzlich bestehende Einrichtungen zu erhalten und gesetzlich beschlossene Maßnahmen durchzuführen,

b) um die rechtlich begründeten Verpflichtungen des Bundes zu erfüllen,

c) kako bi se nastavila gradnja, nabavka i ostale usluge ili bi se obezbijedila dalja pomoć u istu svrhu, ako su u prethodnoj godini budžetskim planom bila odobrena sredstva.

(2) Ako rashode iz stava 1 ne mogu pokriti prihodi iz poreza, doprinosa iz posebnih izvora, koji su utemeljeni u posebnom zakonu, ili iz rezervnih sredstava, Savezna vlada smije putem kredita, kako bi održavala privredni tok, odobriti potrebna sredstva do visine jedne četvrtine konačne sume upravo isteklog budžetskog plana.

Član 112

[Prekoračenja budžeta]

Za rashode kojima se prekoračuje plan ili se odstupa od plana neophodna je saglasnost Saveznog ministara finansija. Ona se smije odobriti samo u slučaju nepredvidive i neodložne potrebe. To se bliže može regulirati saveznim zakonom.

Član 113

[Zakoni kojima se povećavaju rashodi i umanjuju prihodi]

(1) Saglasnost Savezne vlade je potrebna za donošenje zakona kojima se po prijedlogu Savezne vlade povećavaju rashodi iz plana budžeta ili koji uključuju nove rashode ili ih predviđaju za ubuduće. To isto važi za zakone koji obuhvataju ili za ubuduće predviđaju umanjene prihoda. Savezna vlada može zahtijevati da Savezno vijeće odloži odlučivanje o takvim zakonima. U tom slučaju će Savezna vlada u roku od šest sedmica dostaviti Saveznom vijeću svoje mišljenje.

c) um Bauten, Beschaffungen und sonstige Leistungen fortzusetzen oder Beihilfen für diese Zwecke weiter zu gewähren, sofern durch den Haushaltsplan eines Vorjahres bereits Beträge bewilligt worden sind.

(2) Soweit nicht auf besonderem Gesetze beruhende Einnahmen aus Steuern, Abgaben und sonstigen Quellen oder die Betriebsmittelrücklage die Ausgaben unter Absatz 1 decken, darf die Bundesregierung die zur Aufrechterhaltung der Wirtschaftsführung erforderlichen Mittel bis zur Höhe eines Viertels der Endsumme des abgelaufenen Haushaltsplanes im Wege des Kredits flüssig machen.

Artikel 112

Überplanmäßige und außerplanmäßige Ausgaben bedürfen der Zustimmung des Bundesministers der Finanzen. Sie darf nur im Falle eines unvorhergesehenen und unabweisbaren Bedürfnisses erteilt werden. Näheres kann durch Bundesgesetz bestimmt werden.

Artikel 113

(1) Gesetze, welche die von der Bundesregierung vorgeschlagenen Ausgaben des Haushaltsplanes erhöhen oder neue Ausgaben in sich schließen oder für die Zukunft mit sich bringen, bedürfen der Zustimmung der Bundesregierung. Das gleiche gilt für Gesetze, die Einnahmeminderungen in sich schließen oder für die Zukunft mit sich bringen. Die Bundesregierung kann verlangen, daß der Bundestag die Beschlußfassung über solche Gesetze aussetzt. In diesem Fall hat die Bundesregierung innerhalb von sechs Wochen dem Bundestage eine Stellungnahme zuzuleiten.

(2) Savezna vlada može u roku od četiri sedmice po donošenju saveznog zakona zahtijevati da Savezno vijeće o njemu ponovo odlučuje.

(3) Ako je zakon donešen na osnovu člana 78 Savezna vlada može uskratiti saglasnost u roku od šest sedmica, jedino ako je prethodno provela postupak po stavu 1 rečenica 3 i 4 ili prema stavu 2. Po proteku ovog roka će se smatrati da je saglasnost data.

Član 114

[Finansijska kontrola, razduživanje]

(1) Savezni ministar finansija mora Saveznom vijeću i Vijeću zemalja položiti račun o svim prihodima i rashodima kao i o imovini i dugovima za sljedeću budžetsku godine kako bi se razdužila Savezna vlada.

(2) Savezna finansijska kontrola, čiji članovi uživaju sudsku nezavisnost, ispituje proračun kao i privrednu opravdanost i urednost vođenja budžeta i budžetske privrede. Ona će osim Saveznoj vladi, neposredno Saveznom vijeću i Vijeću zemalja podnositi godišnji izvještaj. Savezna finansijska kontrola može radi provjera prema stavu 1 provoditi kontrole i izvan organa savezne uprave; ovo važi i za slučajeve u kojima su saveznoj državi i zemljama stavljena na raspolaganja sredstva čiji je utrošak vezan za ispunjenje određene svrhe. Saveznim zakonom će se regulirati ostala ovlaštenja Savezne finansijske kontrole.

(2) Die Bundesregierung kann innerhalb von vier Wochen, nachdem der Bundestag das Gesetz beschlossen hat, verlangen, daß der Bundestag erneut Beschluß faßt.

(3) Ist das Gesetz nach Artikel 78 zustande gekommen, kann die Bundesregierung ihre Zustimmung nur innerhalb von sechs Wochen und nur dann versagen, wenn sie vorher das Verfahren nach Absatz 1 Satz 3 und 4 oder nach Absatz 2 eingeleitet hat. Nach Ablauf dieser Frist gilt die Zustimmung als erteilt.

Artikel 114

(1) Der Bundesminister der Finanzen hat dem Bundestage und dem Bundesrate über alle Einnahmen und Ausgaben sowie über das Vermögen und die Schulden im Laufe des nächsten Rechnungsjahres zur Entlastung der Bundesregierung Rechnung zu legen.

(2) Der Bundesrechnungshof, dessen Mitglieder richterliche Unabhängigkeit besitzen, prüft die Rechnung sowie die Wirtschaftlichkeit und Ordnungsmäßigkeit der Haushalts- und Wirtschaftsführung des Bundes. Zum Zweck der Prüfung nach Satz 1 kann der Bundesrechnungshof auch bei Stellen außerhalb der Bundesverwaltung Erhebungen vornehmen; dies gilt auch in den Fällen, in denen der Bund den Ländern zweckgebundene Finanzierungsmittel zur Erfüllung von Länderaufgaben zuweist. Er hat außer der Bundesregierung unmittelbar dem Bundestage und dem Bundesrate jährlich zu berichten. Im übrigen werden die Befugnisse des Bundesrechnungshofes durch Bundesgesetz geregelt.

Član 115

[Uzimanje kredita, preuzimanje jamstva]

(1) Za uzimanje kredita kao i za preuzimanje jamstava, garancija i sličnih sredstava obezbjeđenja koja bi u budućim budžetskim godinama mogli dovesti do izdataka potrebno je postojanje zakonskog ovlaštenja u saveznom zakonu, koje je određeno ili se određuje prema visini iznosa.

(2) Prihodi i rashodi se načelno poravnavaju bez prihoda od kredita. Ovo načelo je zadovoljeno kada prihodi od kredita ne prelaze 0,35 postotka u odnosu na nominalni nacionalni bruto produkt. Kod konjuktornog razvoja koji odstupa od normalne situacije uzima se dodatno u obzir simetrični učinak na budžet koji imaju privredni uspon i pad. Odstupanja od stvarnog kreditnog zaduženja koje je dopušteno prema rečenici 1 do 3 vode se na posebnom kontrolnom računu. Opterećenja koja prekoračuju prag od 1,5 postotaka u odnosu na nominalni bruto nacionalni proizvod će se poravnati u skladu sa konjuktornim tokovima. Savezni zakon bliže regulira poravnanja prihoda i rashoda iz finansijskih transakcija i postupak za obračun gornje granice godišnjih neto kreditnih zaduženja uzimajući u obzir konjunkturane tokove na osnovu postupka konjuktornog poravnanja kao i kontrolu i poravnanje odstupanja od regularne granice stvarnih kreditnih zaduženja. U slučaju prirodnih katastrofa ili izvanrednih situacija koje država ne može kontrolirati ili koje finansijsku situaciju značajno pogoršavaju, ovakve gornje granice kredita

Artikel 115

(1) Die Aufnahme von Krediten sowie die Übernahme von Bürgschaften, Garantien oder sonstigen Gewährleistungen, die zu Ausgaben in künftigen Rechnungsjahren führen können, bedürfen einer der Höhe nach bestimmten oder bestimmbaren Ermächtigung durch Bundesgesetz.

(2) Einnahmen und Ausgaben sind grundsätzlich ohne Einnahmen aus Krediten auszugleichen. Diesem Grundsatz ist entsprochen, wenn die Einnahmen aus Krediten 0,35 vom Hundert im Verhältnis zum nominalen Bruttoinlandsprodukt nicht überschreiten. Zusätzlich sind bei einer von der Normallage abweichenden konjunkturellen Entwicklung die Auswirkungen auf den Haushalt im Auf- und Abschwung symmetrisch zu berücksichtigen. Abweichungen der tatsächlichen Kreditaufnahme von der nach den Sätzen 1 bis 3 zulässigen Obergrenze werden auf einem Kontrollkonto erfasst; Belastungen, die den Schwellenwert von 1,5 vom Hundert im Verhältnis zum nominalen Bruttoinlandsprodukt überschreiten, sind konjunkturgerecht zurückzuführen. Näheres, insbesondere die Bereinigung der Einnahmen und Ausgaben um finanzielle Transaktionen und das Verfahren zur Berechnung der Obergrenze der jährlichen Nettokreditaufnahme unter Berücksichtigung der konjunkturellen Entwicklung auf der Grundlage eines Konjunkturbereinigungsverfahrens sowie die Kontrolle und den Ausgleich von Abweichungen der tatsächlichen Kreditaufnahme von der Regelgrenze, regelt ein Bundesgesetz. Im Falle von Naturkatastrophen oder außergewöhnlichen Notsituationen, die sich der Kontrolle des Staates entziehen und die staatliche Finanzlage erheblich beeinträchtigen, können diese Kreditobergrenzen auf Grund eines Beschlusses der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages überschritten werden. Der Beschluss ist mit einem

mogu biti prekoračene na osnovu odluke većine članova Saveznog vijeća. Odluka mora sadržati plan otplate. Vraćanje kredita uzetih prema rečenici 6 mora uslijediti u primjerenom roku.

Xa. Slučaj odbrane

Član 115a

[Slučaj odbrane]

(1) Da će teritorij savezne države biti izložen oružanom napadu ili da takav napad neposredno prijeti (slučaj odbrane) utvrđuje Savezno vijeće uz saglasnost Vijeća zemalja. Odluka slijedi na zahtjev Savezne vlade i za njeno donošenje potrebna je dvotrećinska većina predanih glasova, najmanje većina članova Saveznog vijeća.

(2) Ako situacija zahtijeva neodložno djelovanje i ako blagovremenom sazivanju Saveznog vijeća stoje na putu nepremostive prepreke ili ako ne postoji kvorum za odlučivanje, onda će odluku odnijeti Zajednički odbor sa dvotrećinskom većinom predanih glasova, najmanje većinom njegovih članova.

(3) Odluku će prema članu 82 objaviti Predsjednik savezne države u Saveznom službenom listu. Ako ovo nije moguće blagovremeno izvesti objava će uslijediti na drugi način; ona će se naknadno objaviti u Saveznom službenom listu čim to okolnosti dopuste.

(4) Ako je teritorij savezne države izložen neposrednom oružanom napadu, a nadležni savezni organi nisu u stanju da odluku odmah donesu, onda će se smatrati da je odluka donesena i objavljena u

Tilgungsplan zu verbinden. Die Rückführung der nach Satz 6 aufgenommenen Kredite hat binnen eines angemessenen Zeitraumes zu erfolgen.

X a.

Verteidigungsfall

Artikel 115a

(1) Die Feststellung, daß das Bundesgebiet mit Waffengewalt angegriffen wird oder ein solcher Angriff unmittelbar droht (Verteidigungsfall), trifft der Bundestag mit Zustimmung des Bundesrates. Die Feststellung erfolgt auf Antrag der Bundesregierung und bedarf einer Mehrheit von zwei Dritteln der abgegebenen Stimmen, mindestens der Mehrheit der Mitglieder des Bundestages.

(2) Erfordert die Lage unabweisbar ein sofortiges Handeln und stehen einem rechtzeitigen Zusammentritt des Bundestages unüberwindliche Hindernisse entgegen oder ist er nicht beschlußfähig, so trifft der Gemeinsame Ausschuß diese Feststellung mit einer Mehrheit von zwei Dritteln der abgegebenen Stimmen, mindestens der Mehrheit seiner Mitglieder.

(3) Die Feststellung wird vom Bundespräsidenten gemäß Artikel 82 im Bundesgesetzblatte verkündet. Ist dies nicht rechtzeitig möglich, so erfolgt die Verkündung in anderer Weise; sie ist im Bundesgesetzblatte nachzuholen, sobald die Umstände es zulassen.

(4) Wird das Bundesgebiet mit Waffengewalt angegriffen und sind die zuständigen Bundesorgane außerstande, sofort die Feststellung nach Absatz 1 Satz 1 zu treffen, so gilt diese Feststellung als getroffen und als zu dem Zeitpunkt verkündet, in dem der

trenutku u kojem je započeo napad. Predsjednik savezne države će objaviti taj trenutak čim to okolnosti dopuste.

(5) Ako je odluka o slučaju odbrane objavljena i ako je područje savezne države izloženo oružanom napadu, Predsjednik savezne države može uz saglasnost Saveznog vijeća dati međunarodno-pravnu izjavu o postojanju slučaja odbrane. Pod pretpostavkama iz stava 2 na mjesto Saveznog vijeća stupa Zajednički odbor.

Član 115b

[Prenošenje komandne vlasti]

Naredbodavna i komandna vlast nad oružanim snagama s objavljivanjem slučaja odbrane prelazi na Saveznog kancelara.

Član 115 c

[Zakonodavne i upravne kompetencije, finansije]

(1) Savezna država u slučaju odbrane ima pravo na konkurirajuće zakonodavstvo, također i za područja koja pripadaju zakonodavnim kompetencijama saveznih zemalja. Ovi zakoni podliježu saglasnosti Vijeća zemalja.

(2) Ako to zahtijevaju okolnosti za vrijeme slučaja odbrane, saveznim zakonom mogu se privremeno regulirati obeštećenja zbog razvlašćivanja neovisno o članu 14 st. 3 rečenica 2, utvrditi rok za lišavanje slobode, koji odstupa od člana 104 st. 2 rečenica 3 i stava 3 rečenica 1, najduže međutim do četiri dana za slučaj da sudija ne bi mogao djelovati u roku koji važi za normalno vrijeme.

Angriff begonnen hat. Der Bundespräsident gibt diesen Zeitpunkt bekannt, sobald die Umstände es zulassen.

(5) Ist die Feststellung des Verteidigungsfalles verkündet und wird das Bundesgebiet mit Waffengewalt angegriffen, so kann der Bundespräsident völkerrechtliche Erklärungen über das Bestehen des Verteidigungsfalles mit Zustimmung des Bundestages abgeben. Unter den Voraussetzungen des Absatzes 2 tritt an die Stelle des Bundestages der Gemeinsame Ausschuß.

Artikel 115b

Mit der Verkündung des Verteidigungsfalles geht die Befehls- und Kommandogewalt über die Streitkräfte auf den Bundeskanzler über.

Artikel 115c

(1) Der Bund hat für den Verteidigungsfall das Recht der konkurrierenden Gesetzgebung auch auf den Sachgebieten, die zur Gesetzgebungszuständigkeit der Länder gehören. Diese Gesetze bedürfen der Zustimmung des Bundesrates.

(2) Soweit es die Verhältnisse während des Verteidigungsfalles erfordern, kann durch Bundesgesetz für den Verteidigungsfall

1. bei Enteignungen abweichend von Artikel 14 Abs. 3 Satz 2 die Entschädigung vorläufig geregelt werden,
2. für Freiheitsentziehungen eine von Artikel 104 Abs. 2 Satz 3 und Abs. 3 Satz 1 abweichende Frist, höchstens jedoch eine solche von vier Tagen, für den Fall festgesetzt werden, daß ein Richter nicht innerhalb der für Normalzeiten geltenden Frist tätig werden konnte.

(3) Ako je za odbranu od neposredne ratne opasnosti potrebno, može se za slučaj odbrane saveznim zakonom, za čije je donošenje potreba saglasnost Vijeća zemalja, neovisno o odjeljcima VIII, VIIIA i X, regulirati uprava i finansije savezne države i saveznih zemalja pri čemu se, posebno u finansijskom pogledu, mora sačuvati životna sposobnost saveznih zemalja, opština i saveza opština.

(4) Savezni zakoni iz stavova 1 i 2 br. 1 smiju se primijeniti, radi pripreme njihovog izvršenja, već prije nastupanja slučaja odbrane.

Član 115d

[Zakonodavni postupak u slučaju odbrane]

(1) Neovisno o odredbama člana 76 st. 2, člana 77 st. 1 rečenica 2 i stava 2 do 4, člana 78 i člana 82 st. 1, za slučaj odbrane važi odredba stavova 2 i 3.

(2) Prijedlozi zakona Savezne vlade, koje ona označi hitnim, odmah će se po dostavljanju Saveznom vijeću proslijediti Vijeću zemalja. Prijedloge će razmotriti Savezno vijeće i Vijeće zemalja bez odlaganja i zajednički. Ako je za donošenje zakona neophodna saglasnost Vijeća zemalja, za njegovo donošenje je potrebna većina glasova. To se bliže regulira Poslovníkom kojeg će donijeti Savezno vijeće uz saglasnost Vijeća zemalja.

(3) Za objavljivanje zakona važi član 115 a, stav 3, rečenica 2.

(3) Soweit es zur Abwehr eines gegenwärtigen oder unmittelbar drohenden Angriffs erforderlich ist, kann für den Verteidigungsfall durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates die Verwaltung und das Finanzwesen des Bundes und der Länder abweichend von den Abschnitten VIII, VIIIa und X geregelt werden, wobei die Lebensfähigkeit der Länder, Gemeinden und Gemeindeverbände, insbesondere auch in finanzieller Hinsicht, zu wahren ist.

(4) Bundesgesetze nach den Absätzen 1 und 2 Nr. 1 dürfen zur Vorbereitung ihres Vollzuges schon vor Eintritt des Verteidigungsfalles angewandt werden.

Artikel 115d

(1) Für die Gesetzgebung des Bundes gilt im Verteidigungsfall abweichend von Artikel 76 Abs. 2, Artikel 77 Abs. 1 Satz 2 und Abs. 2 bis 4, Artikel 78 und Artikel 82 Abs. 1 die Regelung der Absätze 2 und 3.

(2) Gesetzesvorlagen der Bundesregierung, die sie als dringlich bezeichnet, sind gleichzeitig mit der Einbringung beim Bundestage dem Bundesrate zuzuleiten. Bundestag und Bundesrat beraten diese Vorlagen unverzüglich gemeinsam. Soweit zu einem Gesetze die Zustimmung des Bundesrates erforderlich ist, bedarf es zum Zustandekommen des Gesetzes der Zustimmung der Mehrheit seiner Stimmen. Das Nähere regelt eine Geschäftsordnung, die vom Bundestage beschlossen wird und der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

(3) Für die Verkündung der Gesetze gilt Artikel 115a Abs. 3 Satz 2 entsprechend.

Član 115e

[Zadaci Zajedničkog odbora]

(1) Ako Zajednički odbor u slučaju odbrane dvotrećinskom većinom predanih glasova, najmanje sa većinom njegovih članova, ustanovi da blagovremenom sazivu Saveznog vijeća stoje na putu nepremostive prepreke ili da ono nije sposobno donositi odluke, onda Zajednički odbor preuzima mesto Saveznog vijeća i Vijeća zemalja i vrši jedinstveno njihova prava.

(2) Ustav ne smije biti izmijenjen, u cjelini ili djelimično stavljen van snage ili van primjene nekim zakonom Zajedničkog odbora. Zajednički odbor nema ovlaštenja za donošenje zakona prema članu 23 st. 1 rečenica 2, članu 24 st. 1 ili članu 29.

Član 115f

[Proširenje kompetencija Savezne vlade]

(1) Savezna vlada može u slučaju odbrane, ukoliko to prilike zahtijevaju,

1. angažirati savezne pogranične jedinice⁷² na cijelom saveznom teritoriju;
2. osim saveznoj upravi davati uputstva vladama saveznih zemalja i, ako to ona smatra hitnim, i zemaljskim organima i ta ovlaštenja prenositi na članove zemaljskih vlada koje će ona odrediti.

(2) Savezno vijeće, Vijeće zemalja i Zajednički odbor će neizostavno biti informirani o mjerama poduzetim na osnovu stava 1.

⁷² Sada "Savezna policija".

Artikel 115e

(1) Stellt der Gemeinsame Ausschuß im Verteidigungsfalle mit einer Mehrheit von zwei Dritteln der abgegebenen Stimmen, mindestens mit der Mehrheit seiner Mitglieder fest, daß dem rechtzeitigen Zusammentritt des Bundestages unüberwindliche Hindernisse entgegenstehen oder daß dieser nicht beschlußfähig ist, so hat der Gemeinsame Ausschuß die Stellung von Bundestag und Bundesrat und nimmt deren Rechte einheitlich wahr.

(2) Durch ein Gesetz des Gemeinsamen Ausschusses darf das Grundgesetz weder geändert noch ganz oder teilweise außer Kraft oder außer Anwendung gesetzt werden. Zum Erlaß von Gesetzen nach Artikel 23 Abs. 1 Satz 2, Artikel 24 Abs. 1 oder Artikel 29 ist der Gemeinsame Ausschuß nicht befugt.

Artikel 115f

(1) Die Bundesregierung kann im Verteidigungsfalle, soweit es die Verhältnisse erfordern,

1. den Bundesgrenzschutz im gesamten Bundesgebiete einsetzen;
2. außer der Bundesverwaltung auch den Landesregierungen und, wenn sie es für dringlich erachtet, den Landesbehörden Weisungen erteilen und diese Befugnis auf von ihr zu bestimmende Mitglieder der Landesregierungen übertragen.

(2) Bundestag, Bundesrat und der Gemeinsame Ausschuß sind unverzüglich von den nach Absatz 1 getroffenen Maßnahmen zu unterrichten.

Član 115g

[Rad i funkcija Saveznog ustavnog suda]

Ne smije se pogoršati ustavni položaj kao i izvršavanje ustavnih zadataka Saveznog ustavnog suda i njegovih sudija. Zakon o Saveznom ustavnom sudu se smije izmijeniti zakonom Zajedničkog odbora samo u mjeri u kojoj je to i prema shvatanju Saveznog ustavnog suda neophodno za održavanje sposobnosti funkcioniranja suda. Savezni ustavni sud smije, do donošenja takvog zakona, donijeti potrebne mjere radi održavanja radne sposobnosti Saveznog ustavnog suda. Zaključke prema rečenici 2 i 3 donosi Savezni ustavni sud većinom prisutnih članova.

Član 115h

[Produženje mandata]

(1) Vremenski mandati Saveznog vijeća ili narodnog predstavništva saveznih zemalja koji su istekli za vrijeme slučaja odbrane okončati će se šest mjeseci po isteku slučaja odbrane. Mandat Predsjednika savezne države koji je istekao za vrijeme trajanja slučaja odbrane kao i kod prijevremenog isteka njegovog mandata, koji u obimu njegovih ovlaštenja preuzima predsjednik Saveznog vijeća, vršit će se devet mjeseci po završetku slučaja odbrane. Mandat člana Saveznog ustavnog suda koji je istekao za vrijeme postojanja slučaja odbrane okončava šest mjeseci nakon završetka slučaja odbrane.

(2) Ako je potreban izbor novog Saveznog kancelara posredstvom Zajedničkog odbora onda ga on bira većinom svojih članova; Predsjednik savezne države će podnijeti prijedlog Zajedničkom odboru. Zajednički odbor može Saveznom kancelaru izraziti

Artikel 115g

Die verfassungsmäßige Stellung und die Erfüllung der verfassungsmäßigen Aufgaben des Bundesverfassungsgerichtes und seiner Richter dürfen nicht beeinträchtigt werden. Das Gesetz über das Bundesverfassungsgericht darf durch ein Gesetz des Gemeinsamen Ausschusses nur insoweit geändert werden, als dies auch nach Auffassung des Bundesverfassungsgerichtes zur Aufrechterhaltung der Funktionsfähigkeit des Gerichtes erforderlich ist. Bis zum Erlaß eines solchen Gesetzes kann das Bundesverfassungsgericht die zur Erhaltung der Arbeitsfähigkeit des Gerichtes erforderlichen Maßnahmen treffen. Beschlüsse nach Satz 2 und Satz 3 faßt das Bundesverfassungsgericht mit der Mehrheit der anwesenden Richter.

Artikel 115h

(1) Während des Verteidigungsfalles ablaufende Wahlperioden des Bundestages oder der Volksvertretungen der Länder enden sechs Monate nach Beendigung des Verteidigungsfalles. Die im Verteidigungsfalle ablaufende Amtszeit des Bundespräsidenten sowie bei vorzeitiger Erledigung seines Amtes die Wahrnehmung seiner Befugnisse durch den Präsidenten des Bundesrates enden neun Monate nach Beendigung des Verteidigungsfalles. Die im Verteidigungsfalle ablaufende Amtszeit eines Mitgliedes des Bundesverfassungsgerichtes endet sechs Monate nach Beendigung des Verteidigungsfalles.

(2) Wird eine Neuwahl des Bundeskanzlers durch den Gemeinsamen Ausschuß erforderlich, so wählt dieser einen neuen Bundeskanzler mit der Mehrheit seiner Mitglieder; der Bundespräsident macht dem Gemeinsamen Ausschuß einen Vorschlag. Der Gemeinsame Ausschuß kann dem Bundeskanzler das

nepovjerenje samo ako ono dvotrećinskom većinom svojih članova izabere njegovog nasljednika.

(3) Isključena je mogućnost raspuštanja Saveznog vijeća za vrijeme trajanja slučaja odbrane.

Član 115 i

[Posebne nadležnosti zemaljskih vlada]

(1) Ako nadležni savezni organi nisu u stanju da poduzmu neophodne mjere za odbranu od opasnosti i ako situacija nužno nalaže da se u pojedinim dijelovima savezne države odmah djeluje, onda su zemaljske vlade ili organi koje one odrede ovlaštene da donesu pojedinačne mjere u smislu člana 115f stav 1.

(2) Savezna vlada može u svako vrijeme ukinuti mjere koje su uvedene prema stavu 1, a u odnosu na zemaljske i podređene savezne organe ukidanje mogu naložiti i predsjednici zemaljskih vlada.

Član 115 k

[Važenje propisa]

(1) Zakoni koji su donešeni prema članovima 115c, 115e i 115g i uredbe koje su donešene na osnovu takvih zakona, za vrijeme njihove primjene, derogiraju pravo koje im protivriječi. To ne važi za ranije pravo koje je donešeno na osnovu članova 115c, 115e i 115g.

(2) Najdalje šest mjeseci po završetku slučaja odbrane stavljaju se van snage zakoni koje je donio Zajednički odbor i uredbe koje su donesene na osnovu ovih zakona.

Mißtrauen nur dadurch aussprechen, daß er mit der Mehrheit von zwei Dritteln seiner Mitglieder einen Nachfolger wählt.

(3) Für die Dauer des Verteidigungsfalles ist die Auflösung des Bundestages ausgeschlossen.

Artikel 115i

(1) Sind die zuständigen Bundesorgane außerstande, die notwendigen Maßnahmen zur Abwehr der Gefahr zu treffen, und erfordert die Lage unabweisbar ein sofortiges selbständiges Handeln in einzelnen Teilen des Bundesgebietes, so sind die Landesregierungen oder die von ihnen bestimmten Behörden oder Beauftragten befugt, für ihren Zuständigkeitsbereich Maßnahmen im Sinne des Artikels 115f Abs. 1 zu treffen.

(2) Maßnahmen nach Absatz 1 können durch die Bundesregierung, im Verhältnis zu Landesbehörden und nachgeordneten Bundesbehörden auch durch die Ministerpräsidenten der Länder, jederzeit aufgehoben werden.

Artikel 115k

(1) Für die Dauer ihrer Anwendbarkeit setzen Gesetze nach den Artikeln 115c, 115e und 115g und Rechtsverordnungen, die auf Grund solcher Gesetze ergehen, entgegenstehendes Recht außer Anwendung. Dies gilt nicht gegenüber früherem Recht, das auf Grund der Artikel 115c, 115e und 115g erlassen worden ist.

(2) Gesetze, die der Gemeinsame Ausschuß beschlossen hat, und Rechtsverordnungen, die auf Grund solcher Gesetze ergangen sind, treten spätestens sechs Monate nach Beendigung des Verteidigungsfalles außer Kraft.

(3) Zakoni čije odredbe odstupaju od članova 91a, 91b, 104a, 106 i 107 važe najdalje do kraja druge obračunske godine koja slijedi po okončavanju slučaja odbrane. Oni mogu biti izmijenjeni saveznim zakonima za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja kako bi se prešlo na odredbe iz odjeljaka VIIIa i X.

Član 115l

[Ukidanje mjera i okončavanje slučaja odbrane]

(1) Savezno vijeće može uz saglasnost Vijeća zemalja u svako vrijeme ukinuti zakone Zajedničkog odbora. Vijeće zemalja može zahtijevati da se Savezno vijeće o ovome izjasni. Ukidaju se ostale mjere koje je donio Zajednički odbor ili Savezna vlada radi odbrane od opasnosti ako to odluče Savezno vijeće i Vijeće zemalja.

(2) Savezno vijeće može uz saglasnost Vijeća zemalja u svako vrijeme, odlukom koju će objaviti Predsjednik savezne države, proglasiti da je slučaj odbrane okončan. Vijeće zemalja može zahtijevati da se Savezno vijeće o ovome izjasni. Slučaj odbrane će se bez odlaganja proglasiti okončanim kada ne budu više postojale pretpostavke za njegovo utvrđivanje.

(3) Saveznim zakonom se odlučuje o zaključenju mira.

XI.

Prelazne i završne odredbe

Član 116

[Njemačko državljanstvo]

(1) Ako drukčije nije regulirano zakonom Nijemac je, u smislu

(3) Gesetze, die von den Artikeln 91a, 91b, 104a, 106 und 107 abweichende Regelungen enthalten, gelten längstens bis zum Ende des zweiten Rechnungsjahres, das auf die Beendigung des Verteidigungsfalles folgt. Sie können nach Beendigung des Verteidigungsfalles durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates geändert werden, um zu der Regelung gemäß den Abschnitten VIIIa und X überzuleiten.

Artikel 115l

(1) Der Bundestag kann jederzeit mit Zustimmung des Bundesrates Gesetze des Gemeinsamen Ausschusses aufheben. Der Bundesrat kann verlangen, daß der Bundestag hierüber beschließt. Sonstige zur Abwehr der Gefahr getroffene Maßnahmen des Gemeinsamen Ausschusses oder der Bundesregierung sind aufzuheben, wenn der Bundestag und der Bundesrat es beschließen.

(2) Der Bundestag kann mit Zustimmung des Bundesrates jederzeit durch einen vom Bundespräsidenten zu verkündenden Beschluß den Verteidigungsfall für beendet erklären. Der Bundesrat kann verlangen, daß der Bundestag hierüber beschließt. Der Verteidigungsfall ist unverzüglich für beendet zu erklären, wenn die Voraussetzungen für seine Feststellung nicht mehr gegeben sind.

(3) Über den Friedensschluß wird durch Bundesgesetz entschieden.

XI.

Übergangs- und Schlußbestimmungen

Artikel 116

(1) Deutscher im Sinne dieses Grundgesetzes ist vorbehaltlich

ovog Ustava, ko posjeduje njemačko državljanstvo ili je bio prihvaćen kao izbjeglica ili prognanik njemačke narodnosti ili je kao njegov supružnik ili potomak bio prihvaćen na području Njemačkog Rajha prema stanju od 31. decembra 1937.

(2) Državljanstvo će se na zahtjev dodijeliti ranijim njemačkim državaljanima kao i njihovim potomcima kojima je između 30. januara 1933. i 8. maja 1944. zbog političkih, rasnih ili religioznih razloga oduzeto njemačko državljanstvo. Oni važe kao lica kojima nije oduzeto državljanstvo ako su nakon 8. maja 1945. za mjesto boravka uzeli Njemačku i ako se tome izričito nisu suprostavili.

Član 117

[Prelazne odredbe uz član 3 st. 3 i član 11]

(1) Pravo koje je u suprotnosti sa članom 3 st. 2 ostaje na snazi do njegovog prilagođavanja ovim odredbama Ustava, ali ne duže od 31. marta 1953.

(2) Zakoni koji s obzirom na postojeći nedostatak prostora ograničavaju slobodu kretanja ostaju na snazi do njihovog ukidanja saveznim zakonom.

Član 118

[Novo razgraničenje u jugozapadnom prostoru]

Novo razgraničenje⁷³ u područjima koja obuhvataju savezne zemlje Baden, Virtemberg-Baden i Virtemberg-Hoencolern može, neovisno o članu 29, uslijediti na osnovu sporazuma između zemalja koje u njemu učestvuju. Ako ne dođe do sporazuma onda

⁷³ Ovdje sam izraz “*Neugliederung*” preveo kao “razgraničenje”, premda on u ustavnom smislu ne podrazumijeva naprosto teritorijalnu podjelu i razgra-

anderweitiger gesetzlicher Regelung, wer die deutsche Staatsangehörigkeit besitzt oder als Flüchtling oder Vertriebener deutscher Volkszugehörigkeit oder als dessen Ehegatte oder Abkömmling in dem Gebiete des Deutschen Reiches nach dem Stande vom 31. Dezember 1937 Aufnahme gefunden hat.

(2) Frühere deutsche Staatsangehörige, denen zwischen dem 30. Januar 1933 und dem 8. Mai 1945 die Staatsangehörigkeit aus politischen, rassistischen oder religiösen Gründen entzogen worden ist, und ihre Abkömmlinge sind auf Antrag wieder einzubürgern. Sie gelten als nicht ausgebürgert, sofern sie nach dem 8. Mai 1945 ihren Wohnsitz in Deutschland genommen haben und nicht einen entgegengesetzten Willen zum Ausdruck gebracht haben.

Artikel 117

(1) Das dem Artikel 3 Abs. 2 entgegenstehende Recht bleibt bis zu seiner Anpassung an diese Bestimmung des Grundgesetzes in Kraft, jedoch nicht länger als bis zum 31. März 1953.

(2) Gesetze, die das Recht der Freizügigkeit mit Rücksicht auf die gegenwärtige Raumnot einschränken, bleiben bis zu ihrer Aufhebung durch Bundesgesetz in Kraft.

Artikel 118

Die Neugliederung in dem die Länder Baden, Württemberg-Baden und Württemberg-Hohenzollern umfassenden Gebiete kann abweichend von den Vorschriften des Artikels 29 durch

ničenja između postojećih zemalja nego i novu raspodjelu teritorija do stvaranja novih ili ukidanja postojećih saveznih zemalja. "Razgraničenje" u ustavnom smislu ima šire značenje od ustanovljavanja granične linije i u tom se smislu mora razumijevati.

će se novo razgraničenje regulirati saveznim zakonom koji mora predvidjeti provođenje narodnog referenduma.

Član 118a

[Novo razgraničenje Berlina i Brandenburga]

Novo razgraničenje u područjima koja obuhvataju zemlje Berlin i Brandenburg može uslijediti neovisno o propisima iz člana 29. uz učešće njihovih birača i uz sporazum obje zemlje.

Član 119

[Izbjeglice i prognanici]

Savezna vlada može uz saglasnost Vijeća zemalja donositi uredbe sa zakonskom snagom za pitanja koja se odnose na izbjeglice i prognanike, posebno na njihovu raspodjelu po saveznom zemljama. Savezna vlada može u posebnim slučajevima biti ovlaštena da donosi pojedinačne naloge. Nalozi će se, osim u slučajevima u kojima bi odlaganje izazivalo rizike, dostavljati najvišim službama saveznih zemalja.

Član 120

[Finansiranje dugovanja po osnovu posljedica rata]

(1) Savezna država, prema bližim odredbama saveznog zakona, snosi troškove okupacije i ostala unutrašnja i spoljna dugovanja koja su nastala kao posljedice rata. Ukoliko ova dugovanja budu regulirana saveznim zakonom do 1. oktobra 1969. troškove će uzajamno, prema odredbama ovog zakona, snositi savezna država i savezne zemlje. Ukoliko izdaci za dugovanja po osnovu ratnih

Vereinbarung der beteiligten Länder erfolgen. Kommt eine Vereinbarung nicht zustande, so wird die Neugliederung durch Bundesgesetz geregelt, das eine Volksbefragung vorsehen muß.

Artikel 118a

Die Neugliederung in dem die Länder Berlin und Brandenburg umfassenden Gebiet kann abweichend von den Vorschriften des Artikels 29 unter Beteiligung ihrer Wahlberechtigten durch Vereinbarung beider Länder erfolgen.

Artikel 119

In Angelegenheiten der Flüchtlinge und Vertriebenen, insbesondere zu ihrer Verteilung auf die Länder, kann bis zu einer bundesgesetzlichen Regelung die Bundesregierung mit Zustimmung des Bundesrates Verordnungen mit Gesetzeskraft erlassen. Für besondere Fälle kann dabei die Bundesregierung ermächtigt werden, Einzelweisungen zu erteilen. Die Weisungen sind außer bei Gefahr im Verzuge an die obersten Landesbehörden zu richten.

Artikel 120

(1) Der Bund trägt die Aufwendungen für Besatzungskosten und die sonstigen inneren und äußeren Kriegsfolgelasten nach näherer Bestimmung von Bundesgesetzen. Soweit diese Kriegsfolgelasten bis zum 1. Oktober 1969 durch Bundesgesetze geregelt worden sind, tragen Bund und Länder im Verhältnis zueinander die Aufwendungen nach Maßgabe dieser Bundesgesetze. Soweit Aufwendungen für Kriegsfolgelasten, die in Bundesgesetzen weder geregelt worden sind noch geregelt werden, bis

posljedica nisu niti će biti regulirana saveznim zakonom, a do 1. oktobra 1965. nisu pokrivena davanjima zemalja, opština (saveza opština) ili drugih izvršioaca ovih zadataka, savezna država po isteku ovog roka nije obavezna da preuzime takve izdatke. Savezna država snosi izdatke po dugovanjima iz socijalnog osiguranja uključujući osiguranje za nezaposlene i pomoć za nezaposlene. Raspodjelom dugova na saveznu državu i zemlje po osnovu posljedica rata, koje je regulirano u ovom stavu, ne dira se u zakonske odredbe o pravu na naknadu štete zbog posljedica rata.

(2) Prihodi prelaze na saveznu državu u istom trenutku u kojem ona preuzme rashode.

Član 120a

[Provođenje poravnanja]

(1) Zakoni koji služe poravnanju međusobnih dugovanja mogu uz saglasnost Vijeća zemalja određivati da ih na području poravnanja međusobnih izdataka dijelom provodi savezna država, dijelom zemlje u ime savezne države i da ovlaštenja Savezne vlade i nadležnih viših saveznih organa, na osnovu člana 85 budu u cjelini ili djelimično prenešena na Saveznu službi za poravnanja.

(2) Ovim se ne dira u član 87 st. 3 rečenica 2.

zum 1. Oktober 1965 von den Ländern, Gemeinden (Gemeindeverbänden) oder sonstigen Aufgabenträgern, die Aufgaben von Ländern oder Gemeinden erfüllen, erbracht worden sind, ist der Bund zur Übernahme von Aufwendungen dieser Art auch nach diesem Zeitpunkt nicht verpflichtet. Der Bund trägt die Zuschüsse zu den Lasten der Sozialversicherung mit Einschluß der Arbeitslosenversicherung und der Arbeitslosenhilfe. Die durch diesen Absatz geregelte Verteilung der Kriegsfolgelasten auf Bund und Länder läßt die gesetzliche Regelung von Entschädigungsansprüchen für Kriegsfolgen unberührt.

(2) Die Einnahmen gehen auf den Bund zu demselben Zeitpunkte über, an dem der Bund die Ausgaben übernimmt.

Artikel 120a

(1) Die Gesetze, die der Durchführung des Lastenausgleichs dienen, können mit Zustimmung des Bundesrates bestimmen, daß sie auf dem Gebiete der Ausgleichsleistungen teils durch den Bund, teils im Auftrage des Bundes durch die Länder ausgeführt werden und daß die der Bundesregierung und den zuständigen obersten Bundesbehörden auf Grund des Artikels 85 insoweit zustehenden Befugnisse ganz oder teilweise dem Bundesausgleichsamt übertragen werden. Das Bundesausgleichsamt bedarf bei Ausübung dieser Befugnisse nicht der Zustimmung des Bundesrates; seine Weisungen sind, abgesehen von den Fällen der Dringlichkeit, an die obersten Landesbehörden (Landesausgleichsämter) zu richten.

(2) Artikel 87 Abs. 3 Satz 2 bleibt unberührt.

Član 121

[Pojam većine]

Većina članova Saveznog vijeća i Savezne skupštine u smislu ovog ustava je većina od broja njihovih zakonom predviđenih članova.

Član 122

[Ukidanje dosadašnjih zakonodavnih nadležnosti]

(1) Od trenutka saziva Saveznog vijeća zakone će donositi isključivo zakonodavna vlast koja je, kao takva, priznata ovim Ustavom.

(2) Zakonodavna tijela i njihovi savjetodavni organi čija se nadležnost ukida prema stavu 1 su u tom trenutku raspuštena.

Član 123

[Važenje starog prava]

(1) Pravo koje potiče iz vremena koje prethodi sazivu Saveznog vijeća važi i dalje ako ne protivrječi Ustavu.

(2) Državni ugovori koje je zaključio Njemački Rajh, a koji se odnose na predmete za koje je prema ovom Ustavu nadležno zakonodavstvo savezne zemlje, ostaju na snazi ako su u skladu s opštim pravnim načelima i nastavljaju važiti pod pretpostavkom pridržavanja svih prava i prigovora ugovarača, sve dok tijelo, koje je nadležno prema ovom Ustavu, ne zaključi novi državni ugovor ili dok ne prestane njegovo važenje na osnovu odredaba koje su njime predviđene.

Artikel 121

Mehrheit der Mitglieder des Bundestages und der Bundesversammlung im Sinne dieses Grundgesetzes ist die Mehrheit ihrer gesetzlichen Mitgliederzahl.

Artikel 122

(1) Vom Zusammentritt des Bundestages an werden die Gesetze ausschließlich von den in diesem Grundgesetze anerkannten gesetzgebenden Gewalten beschlossen.

(2) Gesetzgebende und bei der Gesetzgebung beratend mitwirkende Körperschaften, deren Zuständigkeit nach Absatz 1 endet, sind mit diesem Zeitpunkt aufgelöst.

Artikel 123

(1) Recht aus der Zeit vor dem Zusammentritt des Bundestages gilt fort, soweit es dem Grundgesetze nicht widerspricht.

(2) Die vom Deutschen Reich abgeschlossenen Staatsverträge, die sich auf Gegenstände beziehen, für die nach diesem Grundgesetze die Landesgesetzgebung zuständig ist, bleiben, wenn sie nach allgemeinen Rechtsgrundsätzen gültig sind und fortgelten, unter Vorbehalt aller Rechte und Einwendungen der Beteiligten in Kraft, bis neue Staatsverträge durch die nach diesem Grundgesetze zuständigen Stellen abgeschlossen werden oder ihre Beendigung auf Grund der in ihnen enthaltenen Bestimmungen anderweitig erfolgt.

Član 124

[Staro pravo iz isključivih zakonodavnih nadležnosti u formi saveznog prava]

Pravo koje se odnosi na predmete iz isključive zakonodavne nadležnosti savezne države postaje u okviru njenog područja važenja savezno pravo.

Član 125

[Staro pravo iz konkurirajućih zakonodavnih nadležnosti u formi saveznog prava]

Pravo koje se odnosi na predmete iz konkurirajuće zakonodavne nadležnosti savezne države, postaje u okviru njenog područja važnosti saveznim pravom,

- a. ako ono jednoobrazno važi unutar jedne ili više okupacionih zona,
- b. ako se radi o pravu kojim je nakon 8. maja 1945. promijenjeno prijašnje pravo Rajha.

Član 125a

[Važenje saveznog prava koje je donešeno prije 15. 11. 1994]

(1) Pravo koje je doneseno kao savezno pravo, ali zbog izmjena člana 74 st. 1, uvođenja člana 84 st. 1 rečenica 7, člana 85 st. 1 rečenica 2 ili člana 105 st. 2a rečenica 2, ili zbog ukidanja članova 74a, 75 ili 98 st. 3 rečenica 2 ne bi više moglo biti donošeno kao savezno pravo, nastavlja važiti kao savezno pravo. Ono može biti zamijenjeno zemaljskim pravom.

(2) Pravo koje je donešeno na osnovu člana 72 st. 2 u verziji koja je važila do 15. novembra 1994. ali zbog izmjena člana 72 st. 2

Artikel 124

Recht, das Gegenstände der ausschließlichen Gesetzgebung des Bundes betrifft, wird innerhalb seines Geltungsbereiches Bundesrecht.

Artikel 125

Recht, das Gegenstände der konkurrierenden Gesetzgebung des Bundes betrifft, wird innerhalb seines Geltungsbereiches Bundesrecht,

1. soweit es innerhalb einer oder mehrerer Besatzungszonen einheitlich gilt,
2. soweit es sich um Recht handelt, durch das nach dem 8. Mai 1945 früheres Reichsrecht abgeändert worden ist.

Artikel 125a

(1) Recht, das als Bundesrecht erlassen worden ist, aber wegen der Änderung des Artikels 74 Abs. 1, der Einfügung des Artikels 84 Abs. 1 Satz 7, des Artikels 85 Abs. 1 Satz 2 oder des Artikels 105 Abs. 2a Satz 2 oder wegen der Aufhebung der Artikel 74a, 75 oder 98 Abs. 3 Satz 2 nicht mehr als Bundesrecht erlassen werden könnte, gilt als Bundesrecht fort. Es kann durch Landesrecht ersetzt werden.

(2) Recht, das auf Grund des Artikels 72 Abs. 2 in der bis zum 15. November 1994 geltenden Fassung erlassen worden ist, aber wegen Änderung des Artikels 72 Abs. 2 nicht mehr als Bundes-

ne bi više moglo biti donešeno kao savezno pravo važi i dalje kao savezno pravo. Saveznim zakonom se može odrediti da ono može biti zamijenjeno zemaljskim pravom.

(3) Pravo koje je donešeno kao zemaljsko pravo ali zbog izmjena člana 73 ne bi više moglo biti donešeno kao zemaljsko pravo, važi i dalje kao zemaljsko pravo. Ono može biti zamijenjeno saveznim pravom.

Član 125b

[Važenje saveznog prava; nadomještanje zemaljskim pravom]

(1) Pravo koje je na osnovu člana 75 doneseno u verziji koja je važila do 1. septembra 2006. i koje bi i nakon ovog termina moglo biti doneseno kao savezno pravo važi i dalje kao zemaljsko pravo. Utoliko se ne mijenjaju ovlaštenja i obaveze zemalja na zakonodavstvo. Međutim, za područja koja su navedena u članu 71 st. 3 rečenica 1 br. 2, 5 i 6 zemlje mogu donijeti regulativu koja odstupa od tog prava, za područja iz člana 72 st. 3 rečenica 1 br. 2, 5 i 6, nakon što i ukoliko savezna država poslije 1. septembra 2006. iskoristi svoje zakonodavne nadležnosti, u slučajevima iz broja 2 i 5 najkasnije od 1. januara 2010, u slučaju iz broja 6 najkasnije od 1. augusta 2008.

(2) Zemlje mogu donijeti propise koji odstupaju od savezne zakonske regulative koja je donešena na osnovu člana 84 st. 1 u verziji koja je važila prije 1. septembra 2006, a od regulacije upravnog postupka do 31. decembra 2008, ali samo ako je nakon 1. septembra 2006. u svakom saveznom zakonu izmijenjena regulacija upravnog postupka.

recht erlassen werden könnte, gilt als Bundesrecht fort. Durch Bundesgesetz kann bestimmt werden, dass es durch Landesrecht ersetzt werden kann.

(3) Recht, das als Landesrecht erlassen worden ist, aber wegen Änderung des Artikels 73 nicht mehr als Landesrecht erlassen werden könnte, gilt als Landesrecht fort. Es kann durch Bundesrecht ersetzt werden.

Artikel 125b

(1) Recht, das auf Grund des Artikels 75 in der bis zum 1. September 2006 geltenden Fassung erlassen worden ist und das auch nach diesem Zeitpunkt als Bundesrecht erlassen werden könnte, gilt als Bundesrecht fort. Befugnisse und Verpflichtungen der Länder zur Gesetzgebung bleiben insoweit bestehen. Auf den in Artikel 72 Abs. 3 Satz 1 genannten Gebieten können die Länder von diesem Recht abweichende Regelungen treffen, auf den Gebieten des Artikels 72 Abs. 3 Satz 1 Nr. 2, 5 und 6 jedoch erst, wenn und soweit der Bund ab dem 1. September 2006 von seiner Gesetzgebungszuständigkeit Gebrauch gemacht hat, in den Fällen der Nummern 2 und 5 spätestens ab dem 1. Januar 2010, im Falle der Nummer 6 spätestens ab dem 1. August 2008.

(2) Von bundesgesetzlichen Regelungen, die auf Grund des Artikels 84 Abs. 1 in der vor dem 1. September 2006 geltenden Fassung erlassen worden sind, können die Länder abweichende Regelungen treffen, von Regelungen des Verfahrens der Verwaltung bis zum 31. Dezember 2008 aber nur dann, wenn ab dem 1. September 2006 in dem jeweiligen Bundesgesetz Regelungen des Verfahrens geändert worden sind.

Član 125c

[Važenje saveznog prava za područje finansiranja saobraćaja u opštinama i za potporu socijalnim stanovima]

(1) Pravo koje je na osnovu člana 91a st. 2 u vezi sa st. 1 br. 1 doneseno u verziji koja je važila do 1. septembra 2006. važi i dalje do 31. decembra 2006.

(2) Propisi koji su izrađeni prema članu 104a st. 4 u verziji koja je važila do 1. septembra 2006. za područja finansiranja saobraćaja u opštinama i za podsticanje socijalnih stanova važe do 31. decembra 2006. Propisi koji su izrađeni u području finansiranja saobraćaja u opštinama za posebne programe prema § 6 st. 1 Zakona o finansiranju saobraćaja u opštinama kao i oni iz Zakona o finansijskoj pomoći savezne države prema članu 104a stav 4 Ustava zemljama Bremen, Hamburg, Meklenburg-Zapadna Pomeranija, Donja Saska kao i Šlezvig-Holštajn za primorske luke od 20. decembra 2001. važe i dalje do njihovog ukidanja. Izmjena Zakona o finansiranju saobraćaja u opštinama dopuštena je saveznim zakonom od 1. januara 2025. Ostali propisi koji su izrađeni prema članu 104a st. 4 u verziji koja je važila do 1. septembra 2006. važe i dalje do 31. decembra 2019. ukoliko nije ili ne bude određen raniji rok za njihovo stavljanje van snage.

Član 126

[Razlike u mišljenjima o važenju starog prava]

O razlikama u mišljenju o daljem važenju prava kao saveznog prava odlučuje Savezni ustavni sud.

Artikel 125c

(1) Recht, das auf Grund des Artikels 91a Abs. 2 in Verbindung mit Abs. 1 Nr. 1 in der bis zum 1. September 2006 geltenden Fassung erlassen worden ist, gilt bis zum 31. Dezember 2006 fort.

(2) Die nach Artikel 104a Abs. 4 in der bis zum 1. September 2006 geltenden Fassung in den Bereichen der Gemeindeverkehrsfinanzierung und der sozialen Wohnraumförderung geschaffenen Regelungen gelten bis zum 31. Dezember 2006 fort. Die im Bereich der Gemeindeverkehrsfinanzierung für die besonderen Programme nach § 6 Absatz 1 des Gemeindeverkehrsfinanzierungsgesetzes sowie die mit dem Gesetz über Finanzhilfen des Bundes nach Artikel 104a Absatz 4 des Grundgesetzes an die Länder Bremen, Hamburg, Mecklenburg-Vorpommern, Niedersachsen sowie Schleswig-Holstein für Seehäfen vom 20. Dezember 2001 nach Artikel 104a Absatz 4 in der bis zum 1. September 2006 geltenden Fassung geschaffenen Regelungen gelten bis zu ihrer Aufhebung fort. Eine Änderung des Gemeindeverkehrsfinanzierungsgesetzes durch Bundesgesetz ist zulässig. Die sonstigen nach Artikel 104a Absatz 4 in der bis zum 1. September 2006 geltenden Fassung geschaffenen Regelungen gelten bis zum 31. Dezember 2019 fort, soweit nicht ein früherer Zeitpunkt für das Außerkrafttreten bestimmt ist oder wird. Artikel 104b Absatz 2 Satz 4 gilt entsprechend.

(3) Artikel 104b Absatz 2 Satz 5 ist erstmals auf nach dem 31. Dezember 2019 in Kraft getretene Regelungen anzuwenden.

Artikel 126

Meinungsverschiedenheiten über das Fortgelten von Recht als Bundesrecht entscheidet das Bundesverfassungsgericht.

Član 127

[Pravo upravljanja Ujedinjenim privrednim prostorom]

Savezna vlada može u roku od jedne godine po usvajanju ovog Ustava u zemljama Baden, Veliki Berlin, Falačko Porajnje i Virtemberg-Hoencolern, uz saglasnost vlada dotičnih zemalja staviti na snagu pravo upravljanja Ujedinjenim privrednim prostorom⁷⁴ ako ono prema članovima 124 ili 125 važi kao savezno pravo.

Član 128

[Važenje prava koje sadrži uputstva]

Ukoliko pravo koje i dalje važi sadrži pravna uputstva u smislu člana 84 st. 5, ona ostaju na snazi do donošenja drukčije zakonske odredbe.

Član 129

[Važenje ovlaštenja za donošenje uredaba]

(1) Ako pravni propisi koji i dalje važe kao savezno pravo sadrže ovlaštenje za donošenje pravnih uredbi ili opštih upravnih propisa kao i za donošenje upravnih akata, onda oni prelaze na stvarno nadležne organe. U slučaju sumnje odlučuje Savezna vlada u dogovoru sa Vijećem zemalja; odluka će se objaviti.

(2) Ako je takvo ovlaštenje sadržano u pravnim propisima koji i dalje važe kao zemaljsko pravo, izvršiće ga onaj organ koji je nadležan prema zemaljskom pravu.

⁷⁴ Ujedinjeni privredni prostor – tzv. Bi-zona – formiran je 01. 01. 1947. spajanjem okupacionih zona SAD-a i Velike Britanije.

Artikel 127

Die Bundesregierung kann mit Zustimmung der Regierungen der beteiligten Länder Recht der Verwaltung des Vereinigten Wirtschaftsgebietes, soweit es nach Artikel 124 oder 125 als Bundesrecht fortgilt, innerhalb eines Jahres nach Verkündung dieses Grundgesetzes in den Ländern Baden, Groß-Berlin, Rheinland-Pfalz und Württemberg-Hohenzollern in Kraft setzen.

Artikel 128

Soweit fortgeltendes Recht Weisungsrechte im Sinne des Artikels 84 Abs. 5 vorsieht, bleiben sie bis zu einer anderweitigen gesetzlichen Regelung bestehen.

Artikel 129

(1) Soweit in Rechtsvorschriften, die als Bundesrecht fortgelten, eine Ermächtigung zum Erlasse von Rechtsverordnungen oder allgemeinen Verwaltungsvorschriften sowie zur Vornahme von Verwaltungsakten enthalten ist, geht sie auf die nunmehr sachlich zuständigen Stellen über. In Zweifelsfällen entscheidet die Bundesregierung im Einvernehmen mit dem Bundesrate; die Entscheidung ist zu veröffentlichen.

(2) Soweit in Rechtsvorschriften, die als Landesrecht fortgelten, eine solche Ermächtigung enthalten ist, wird sie von den nach Landesrecht zuständigen Stellen ausgeübt.

(3) Ako pravni propisi u smislu stavova 1 i 2 ovlašćuju na njihovu dopunu ili na donošenje pravnih propisa umjesto zakona, onda se takva ovlaštenja ukidaju.

(4) Propisi stavova 1 i 2 važe na jednak način ako se u pravnim propisima upućuje na nevažeće propise ili na nespostojeće ustanove.

Član 130

[Preuzimanje ustanova državne uprave i pravne pomoći]

(1) Saveznoj vladi su podređeni upravni organi i ostale ustanove javne uprave ili pravne pomoći⁷⁵ koje nisu ustanovljene na zemaljskom pravu ili na ugovorima pojedinih zemalja kao i poslovna udruženja jugozapadnih njemačkih željeznica i Upravni odbor za poštu i telekomunikacije za francusku okupacionu zonu. Ona uz saglasnost Vijeća zemalja regulira preuzimanje, raspuštanje i razvoj.

(2) Najviši disciplinski pretpostavljeni za pripadnika ovih uprava i ustanova je nadležni savezni ministar.

(3) Tijela i ustanove javnog prava koje ne pripadaju neposredno savezним zemljama ili nisu utemeljene u ugovorima između zemalja podliježu nadzoru nadležnih, najviših saveznih organa.

Član 131

[Raniji pripadnici javnih službi]

Saveznim zakonom će se regulirati pravni odnos osoba, uključujući izbjeglice i prognanike, koji su stajali u javnoj službi 8.

⁷⁵ U Ustavu je riječ o "*Rechtspflege*" tj. o ustanovama za "njegu prava" – misli se u osnovi na sve ustanove čiji je zadatak zaštita pravnog poretka i provođenje prava.

(3) Soweit Rechtsvorschriften im Sinne der Absätze 1 und 2 zu ihrer Änderung oder Ergänzung oder zum Erlaß von Rechtsvorschriften an Stelle von Gesetzen ermächtigen, sind diese Ermächtigungen erloschen.

(4) Die Vorschriften der Absätze 1 und 2 gelten entsprechend, soweit in Rechtsvorschriften auf nicht mehr geltende Vorschriften oder nicht mehr bestehende Einrichtungen verwiesen ist.

Artikel 130

(1) Verwaltungsorgane und sonstige der öffentlichen Verwaltung oder Rechtspflege dienende Einrichtungen, die nicht auf Landesrecht oder Staatsverträgen zwischen Ländern beruhen, sowie die Betriebsvereinigung der südwestdeutschen Eisenbahnen und der Verwaltungsrat für das Post- und Fernmeldewesen für das französische Besatzungsgebiet unterstehen der Bundesregierung. Diese regelt mit Zustimmung des Bundesrates die Überführung, Auflösung oder Abwicklung.

(2) Oberster Disziplinarvorgesetzter der Angehörigen dieser Verwaltungen und Einrichtungen ist der zuständige Bundesminister.

(3) Nicht landesunmittelbare und nicht auf Staatsverträgen zwischen den Ländern beruhende Körperschaften und Anstalten des öffentlichen Rechtes unterstehen der Aufsicht der zuständigen obersten Bundesbehörde.

Artikel 131

Die Rechtsverhältnisse von Personen einschließlich der Flüchtlinge und Vertriebenen, die am 8. Mai 1945 im öffentlichen Dienste standen, aus anderen als beamten- oder tarifrechtlichen

maja 1945. i koji su je napustili iz drugih, a ne zbog službeničkopравnih ili tarifnopравnih razloga i do sada ili nisu nikako, ili nisu na odgovarajući način angažirani u funkciji svoga ranijeg namještenja. Isto važi za osobe, uključujući izbjeglice i prognanike, koje su 8. maja 1945. polagali pravo na skrb i iz drugih, a ne zbog službeničkotarifnih ili tarifnopравnih razloga, ili nisu bile nikako ili nisu bile odgovarajuće zbrinute. Pravna potraživanja se ne mogu postavljati do stupanja na snagu saveznog zakona, pod pretpostavkom da zemaljske odredbe ne predviđaju drukčije rješenje.

Član 132⁷⁶

[Isključenje iz javne službe]

(1) Službenici i sudije koji su u trenutku stupanja na snagu ovog Ustava doživotno namješteni, mogu biti u roku od šest mjeseci po prvom sazivu Saveznog vijeća prebačeni u penziju, na čekanje ili u drugu službu sa nižim primanjima, ako im nedostaje osobna ili stručna podobnost za obavljanje ove službe. Ovaj se propis primjenjuje i na namještenike koji se nalaze u stalnom radnom odnosu. Kod namještenika čiji se radni odnos može otkazati, prelazni otkazni rokovi se, unutar istog roka, mogu utvrditi izvan rokova ustanovljenih u tarifnim ugovorima.

(2) Ova se odredba ne primjenjuje na članove javne službe na koje se ne odnose propisi o "Oslobađanju od nacionalsocijalizma i militarizma" ili im je priznato da su progonjeni od strane nacionalsocijalizma, ako ne postoji važan razlog u njihovoj ličnosti.

(3) Pogođenima je otvorena pravna zaštita prema članu 19 st. 4.

(4) To se bliže regulira uredbom Savezne vlade za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

⁷⁶ Protokom vremena postao je bespredmetan.

Gründen ausgeschieden sind und bisher nicht oder nicht ihrer früheren Stellung entsprechend verwendet werden, sind durch Bundesgesetz zu regeln. Entsprechendes gilt für Personen einschließlich der Flüchtlinge und Vertriebenen, die am 8. Mai 1945 versorgungsberechtigt waren und aus anderen als beamten- oder tarifrechtlichen Gründen keine oder keine entsprechende Versorgung mehr erhalten. Bis zum Inkrafttreten des Bundesgesetzes können vorbehaltlich anderweitiger landesrechtlicher Regelung Rechtsansprüche nicht geltend gemacht werden.

Artikel 132

(1) Beamte und Richter, die im Zeitpunkte des Inkrafttretens dieses Grundgesetzes auf Lebenszeit angestellt sind, können binnen sechs Monaten nach dem ersten Zusammentritt des Bundestages in den Ruhestand oder Wartestand oder in ein Amt mit niedrigerem Dienst Einkommen versetzt werden, wenn ihnen die persönliche oder fachliche Eignung für ihr Amt fehlt. Auf Angestellte, die in einem unkündbaren Dienstverhältnis stehen, findet diese Vorschrift entsprechende Anwendung. Bei Angestellten, deren Dienstverhältnis kündbar ist, können über die tarifmäßige Regelung hinausgehende Kündigungsfristen innerhalb der gleichen Frist aufgehoben werden.

(2) Diese Bestimmung findet keine Anwendung auf Angehörige des öffentlichen Dienstes, die von den Vorschriften über die "Befreiung von Nationalsozialismus und Militarismus" nicht betroffen oder die anerkannte Verfolgte des Nationalsozialismus sind, sofern nicht ein wichtiger Grund in ihrer Person vorliegt.

(3) Den Betroffenen steht der Rechtsweg gemäß Artikel 19 Abs. 4 offen.

(4) Das Nähere bestimmt eine Verordnung der Bundesregierung, die der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

Član 133

[Pravni nasljednik Ujedinjenog privrednog prostora]

Savezna država preuzima prava i obaveze uprave Ujedinjenog privrednog prostora.

Član 134

[Preuzimanje imovine Rajha]

- (1) Imovina Rajha u načelu postaje imovina savezne države.
- (2) Ako je ona prema svojoj izvornoj svrsi pretežno namijenjena ispunjenju upravnih zadataka koji prema ovom Ustavu nisu više upravni zadaci savezne države onda će se ona bez novčanih nadoknada prenijeti na nadležnog nosioca zadataka i na savezne zemlje, ukoliko prema svojoj sadašnjoj, ne samo privremenoj, upotrebi služi upravnim zadacima koji prema ovom Ustavu ispunjavaju savezne zemlje. Savezna država može na zemlje prenijeti i ostalu imovinu.
- (3) Imovina koju su zemlje i opštine (zajednica opština) besplatno stavile na raspolaganje Rajhu postaje ponovo imovinom zemalja i opština (zajednica opština) ukoliko ona nije potrebna saveznoj državi za sopstvene upravne zadatke.
- (4) To se bliže regulira saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

Član 135

[Preuzimanje imovine pri promjeni statusa jednog područja]

- (1) Ako je nakon 8. maja 1945. do stupanja na snagu ovog Ustava došlo do promjene statusa nekog područja u pogledu njegove

Artikel 133

Der Bund tritt in die Rechte und Pflichten der Verwaltung des Vereinigten Wirtschaftsgebietes ein.

Artikel 134

(1) Das Vermögen des Reiches wird grundsätzlich Bundesvermögen.

(2) Soweit es nach seiner ursprünglichen Zweckbestimmung überwiegend für Verwaltungsaufgaben bestimmt war, die nach diesem Grundgesetze nicht Verwaltungsaufgaben des Bundes sind, ist es unentgeltlich auf die nunmehr zuständigen Aufgabenträger und, soweit es nach seiner gegenwärtigen, nicht nur vorübergehenden Benutzung Verwaltungsaufgaben dient, die nach diesem Grundgesetze nunmehr von den Ländern zu erfüllen sind, auf die Länder zu übertragen. Der Bund kann auch sonstiges Vermögen den Ländern übertragen.

(3) Vermögen, das dem Reich von den Ländern und Gemeinden (Gemeindeverbänden) unentgeltlich zur Verfügung gestellt wurde, wird wiederum Vermögen der Länder und Gemeinden (Gemeindeverbände), soweit es nicht der Bund für eigene Verwaltungsaufgaben benötigt.

(4) Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

Artikel 135

(1) Hat sich nach dem 8. Mai 1945 bis zum Inkrafttreten dieses Grundgesetzes die Landeszugehörigkeit eines Gebietes geändert,

pripadnosti jednoj saveznoj zemlji, onda imovina savezne zemlje kojoj je ovo područje pripadalo pripada zemlji u kojoj se to područje trenutno nalazi.

(2) Imovina zemalja kao i imovina tijela i ustanova javnoga prava koje više ne postoje prelazi na zemlju ili na tijelo i ustanovu javnog prava koja sada ispunjava te zadatke, ako je ona prema svojoj izvornoj svrsi bila pretežno namijenjena ispunjenju upravnih zadataka ili prema svojoj sadašnjoj, ne samo privremenoj upotrebi služi pretežno upravnim zadacima.

(3) Nepokretna imovina saveznih zemalja koje više ne postoje prelazi zajedno sa pripadajućim stvarima na zemlju u kojoj se to područje nalazi, ako ona već ne ulazi u imovinu iz stava 1.

(4) Saveznim zakonom se mogu odrediti odstupanja od stavova 1 do 3 ukoliko to zahtijevaju pretežni interesi savezne države ili posebni interesi dotičnog područja.

(5) Saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja, regulirat će se pravno sljedništvo i sporovi oko njega ako ono do 1. januara 1952. nije riješeno uzajamnim sporazumom između zainteresiranih zemalja ili tijela i ustanova javnog prava.

(6) Udjeli bivše zemlje Pruske u preduzećima privatnog prava prelaze na saveznu državu. To se bliže regulira saveznim zakonom koji može predvidjeti odstupanja.

(7) Ukoliko se zakonom, na osnovu zakona savezne zemlje ili na drugi način, pri stupanju na snagu ovog Ustava raspoláže imovinom, koja prema stavovima 1 do 3 pripada saveznoj zemlji ili

so steht in diesem Gebiete das Vermögen des Landes, dem das Gebiet angehört hat, dem Lande zu, dem es jetzt angehört.

(2) Das Vermögen nicht mehr bestehender Länder und nicht mehr bestehender anderer Körperschaften und Anstalten des öffentlichen Rechtes geht, soweit es nach seiner ursprünglichen Zweckbestimmung überwiegend für Verwaltungsaufgaben bestimmt war, oder nach seiner gegenwärtigen, nicht nur vorübergehenden Benutzung überwiegend Verwaltungsaufgaben dient, auf das Land oder die Körperschaft oder Anstalt des öffentlichen Rechtes über, die nunmehr diese Aufgaben erfüllen.

(3) Grundvermögen nicht mehr bestehender Länder geht einschließlich des Zubehörs, soweit es nicht bereits zu Vermögen im Sinne des Absatzes 1 gehört, auf das Land über, in dessen Gebiet es belegen ist.

(4) Sofern ein überwiegendes Interesse des Bundes oder das besondere Interesse eines Gebietes es erfordert, kann durch Bundesgesetz eine von den Absätzen 1 bis 3 abweichende Regelung getroffen werden.

(5) Im übrigen wird die Rechtsnachfolge und die Auseinandersetzung, soweit sie nicht bis zum 1. Januar 1952 durch Vereinbarung zwischen den beteiligten Ländern oder Körperschaften oder Anstalten des öffentlichen Rechtes erfolgt, durch Bundesgesetz geregelt, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

(6) Beteiligungen des ehemaligen Landes Preußen an Unternehmen des privaten Rechtes gehen auf den Bund über. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das auch Abweichendes bestimmen kann.

(7) Soweit über Vermögen, das einem Lande oder einer Körperschaft oder Anstalt des öffentlichen Rechtes nach den Absätzen 1 bis 3 zufallen würde, von dem danach Berechtigten durch ein Landesgesetz, auf Grund eines Landesgesetzes oder in anderer

tijelu ili ustanovi javnog prava, onda ono važi kao prenos imovine prije prava raspolaganja.

Član 135a

[Ispunjenje obaveza]

(1) Zakonodavstvom savezne države,, kako je to određeno članom 134 st. 4 i članom 135 st. 5, može se predvidjeti da se neće ispuniti ili da se neće ispuniti u punom iznosu

1. obaveze Rajha kao i obaveze bivše zemlje Pruske i ostalih nepostojećih tijela i ustanova javnog prava,
2. obaveze savezne države i ostalih tijela i ustanova javnog prava koje stoje u vezi sa prenosom imovine prema članovima 89, 90, 134 i 135 i obaveze ovih pravnih subjekata koje su utemeljene u mjerama subjekata navedenih u broju 1,
3. obaveze saveznih zemalja i opština (zajednica opština) koje su nastale na osnovu mjera koje su preduzeli ovi pravni subjekti prije 1. augusta 1945. za provođenje uredbi okupacionih vlasti ili radi odstranjivanja stanja nužde koje je proizvedeno ratnim stanjem u okviru upravnih zadataka koji pripadaju Rajhu ili su sa njega preneseni.

(2) Stav 1 će se na odgovarajući način primijeniti na obaveze Njemačke Demokratske Republike ili na njene pravne subjekte kao i na obaveze Savezne države ili ostalih tijela i ustanova javnog prava koje su u neposrednoj vezi sa prenosom imovine Njemačke Demokratske Republike na Saveznu državu, savezne zemlje i opštine kao i na obaveze koje počivaju na mjerama Njemačke Demokratske Republike i njenih pravnih subjekata.

Weise bei Inkrafttreten des Grundgesetzes verfügt worden war, gilt der Vermögensübergang als vor der Verfügung erfolgt.

Artikel 135a

(1) Durch die in Artikel 134 Abs. 4 und Artikel 135 Abs. 5 vorbehaltene Gesetzgebung des Bundes kann auch bestimmt werden, daß nicht oder nicht in voller Höhe zu erfüllen sind

1. Verbindlichkeiten des Reiches sowie Verbindlichkeiten des ehemaligen Landes Preußen und sonstiger nicht mehr bestehender Körperschaften und Anstalten des öffentlichen Rechts,

2. Verbindlichkeiten des Bundes oder anderer Körperschaften und Anstalten des öffentlichen Rechts, welche mit dem Übergang von Vermögenswerten nach Artikel 89, 90, 134 und 135 im Zusammenhang stehen, und Verbindlichkeiten dieser Rechtsträger, die auf Maßnahmen der in Nummer 1 bezeichneten Rechtsträger beruhen,

3. Verbindlichkeiten der Länder und Gemeinden (Gemeindeverbände), die aus Maßnahmen entstanden sind, welche diese Rechtsträger vor dem 1. August 1945 zur Durchführung von Anordnungen der Besatzungsmächte oder zur Beseitigung eines kriegsbedingten Notstandes im Rahmen dem Reich obliegender oder vom Reich übertragener Verwaltungsaufgaben getroffen haben.

(2) Absatz 1 findet entsprechende Anwendung auf Verbindlichkeiten der Deutschen Demokratischen Republik oder ihrer Rechtsträger sowie auf Verbindlichkeiten des Bundes oder anderer Körperschaften und Anstalten des öffentlichen Rechts, die mit dem Übergang von Vermögenswerten der Deutschen Demokratischen Republik auf Bund, Länder und Gemeinden im Zusammenhang stehen, und auf Verbindlichkeiten, die auf Maßnahmen der Deutschen Demokratischen Republik oder ihrer Rechtsträger beruhen.

Član 136⁷⁷

[Prvo zasjedanje Vijeća zemalja]

- (1) Vijeće zemalja će prvi put biti sazvano na dan prvog saziva Saveznog vijeća.
- (2) Predsjednik Vijeća zemalja će do izbora Saveznog predsjednika obavljati njegove dužnosti. On nema pravo raspuštanja Saveznog vijeća.

Član 137

[Ograničenja u izboru osoblja javnih službi]

- (1) Zakonom može biti ograničena izbornost⁷⁸ službenika, namještenika u javnim službama, profesionalnih vojnika, dobrovoljnih vojnika na određeno vrijeme i sudija na saveznom nivou, u zemljama i opštinama.
- (2)⁷⁹ Za izbor prvog Saveznog vijeća, prve Savezne skupštine i prvog saveznog predsjednika Savezne Republike važi izborni zakon koji će donijeti Pralamentarno vijeće.
- (3)⁸⁰ Ovlaštenja koja prema članu 41 st. 2 pripadaju Saveznom ustavnom sudu će do njegovog osnivanja vršiti Njemački vrhovni sud za Ujedinjeni privredni prostor, koji će odlučivati prema sopstvenom poslovniku.

⁷⁷ Protokom vremena postao je bespredmetan.

⁷⁸ Misli se na ograničenje u pogledu pasivnog biračkog prava, pri čemu se ne određuje tačno za koje se mandate ograničava izborno pravo. Dogmatika

Artikel 136

(1) Der Bundesrat tritt erstmalig am Tage des ersten Zusammentrittes des Bundestages zusammen.

(2) Bis zur Wahl des ersten Bundespräsidenten werden dessen Befugnisse von dem Präsidenten des Bundesrates ausgeübt. Das Recht der Auflösung des Bundestages steht ihm nicht zu.

Artikel 137

(1) Die Wählbarkeit von Beamten, Angestellten des öffentlichen Dienstes, Berufssoldaten, freiwilligen Soldaten auf Zeit und Richtern im Bund, in den Ländern und den Gemeinden kann gesetzlich beschränkt werden.

(2) Für die Wahl des ersten Bundestages, der ersten Bundesversammlung und des ersten Bundespräsidenten der Bundesrepublik gilt das vom Parlamentarischen Rat zu beschließende Wahlgesetz.

(3) Die dem Bundesverfassungsgerichte gemäß Artikel 41 Abs. 2 zustehende Befugnis wird bis zu seiner Errichtung von dem Deutschen Obergericht für das Vereinigte Wirtschaftsgebiet wahrgenommen, das nach Maßgabe seiner Verfahrensordnung entscheidet.

njemačkog Ustava polazi od toga da se radi o mandatima u narodnim predstavništvima savezne države, saveznih zemalja i opština.

⁷⁹ Protokom vremena postao je bespredmetan.

⁸⁰ Protokom vremena postao je bespredmetan.

Član 138

[Promjene notarijata]

Za promjenu ustrojstva notarijata u saveznim zemljama Baden, Bavarska, Virtemberg-Baden i Virtemberg-Hoencolern⁸¹ potrebna je saglasnost vlada ovih zemalja.

Član 139

[Denacifikacija]

Ovim Ustavom se ne dira u propise koji su doneseni radi “oslobađanja njemačkog naroda od nacionalsocijalizma i militarizma”.

Član 140

[Preuzimanje odredaba o crkvenom državnom pravu iz Vajmarskog ustava]

Odredbe članova 136, 137, 138, 139 i 141 njemačkog Ustava od 11. augusta 1919. predstavljaju sastavni dio ovog Ustava⁸².

Član 141

[Religijska nastava (Bremenska klauzula)]

Član 7 st. 3 rečenica 1 se ne primjenjuje u saveznoj zemlji u kojoj je na dan 1. januara 1949. postojala neka druga zemaljska regulativa.

⁸¹ Prema sporazumu triju zemalja (Baden, Virtemberg-Baden i Virtemberg-Hoencolern) obrazovana je savezna zemlja Baden Virtemberg. 2. Zakon o

Artikel 138

Änderungen der Einrichtungen des jetzt bestehenden Notariats in den Ländern Baden, Bayern, Württemberg-Baden und Württemberg-Hohenzollern bedürfen der Zustimmung der Regierungen dieser Länder.

Artikel 139

Die zur "Befreiung des deutschen Volkes vom Nationalsozialismus und Militarismus" erlassenen Rechtsvorschriften werden von den Bestimmungen dieses Grundgesetzes nicht berührt.

Artikel 140

Die Bestimmungen der Artikel 136, 137, 138, 139 und 141 der deutschen Verfassung vom 11. August 1919 sind Bestandteil dieses Grundgesetzes.

Artikel 141

Artikel 7 Abs. 3 Satz 1 findet keine Anwendung in einem Lande, in dem am 1. Januar 1949 eine andere landesrechtliche Regelung bestand.

novoj raspodjeli teritorija (2. *Neugliederungsgesetz* od 19. 03. 1956. *BGBL.* I s. 284).

⁸² Usp. prevod članova 136-139, 141 Vajmarskog ustava iz 1919. u aneksu ovog prevoda.

Član 142

[Osnovna prava u zemaljskim ustavima]

Odredbе zemaljskih ustava ostaju na snazi neovisno o propisu člana 31 i onda kada, u saglasnosti sa članovima 1 do 18 ovog Ustava, jamče osnovna prava.

Član 142a (ukinut)

Član 143

[Prelazne odredbe za nove savezne zemlje i Istočni Berlin]

(1) Od odredbi ovog ustava može najduže do 31. decembra 1992. odstupati pravo koje važi u područjima navedenim u članu 3 Ugovora o ujedinjenju⁸³ ukoliko i dok se ne bude moglo, kao posljedica različitih odnosa, uspostaviti potpuno prilagođavanje ovom ustavnom uređenju. Takva odstupanja ne smiju biti u suprotnosti sa članom 19 st. 2 i moraju biti u skladu sa načelima navedenim u članu 79 st. 3.

(2) Odstupanja od odjeljaka II, VIII, VIII a, IX, X, i XI su dopuštena najduže do 31. decembra 1995.

(3) Član 41 Ugovora o ujedinjenju i odredbe o njegovom provođenju ostaju na snazi neovisno o stavovima 1 i 2 ako predviđaju da su na područjima koja su navedena u članu 3 ovog Ugovora zahvati u vlasništvo konačni.

⁸³ Ugovor između Savezne republike Njemačke i Njemačke Demokratske Republike o uspostavljanju njemačkog jedinstva – Ugovor o ujedinjenju (*Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Deutschen Demokratischen Republik über die Herstellung der Einheit Deutschlands – Einigungsvertrag* od 31. 08. 1990, *BGBI.* II, s. 885, 889).

Artikel 142

Ungeachtet der Vorschrift des Artikels 31 bleiben Bestimmungen der Landesverfassungen auch insoweit in Kraft, als sie in Übereinstimmung mit den Artikeln 1 bis 18 dieses Grundgesetzes Grundrechte gewährleisten.

Artikel 142a (weggefallen)

Artikel 143

(1) Recht in dem in Artikel 3 des Einigungsvertrags genannten Gebiet kann längstens bis zum 31. Dezember 1992 von Bestimmungen dieses Grundgesetzes abweichen, soweit und solange infolge der unterschiedlichen Verhältnisse die völlige Anpassung an die grundgesetzliche Ordnung noch nicht erreicht werden kann. Abweichungen dürfen nicht gegen Artikel 19 Abs. 2 verstoßen und müssen mit den in Artikel 79 Abs. 3 genannten Grundsätzen vereinbar sein.

(2) Abweichungen von den Abschnitten II, VIII, VIIIa, IX, X und XI sind längstens bis zum 31. Dezember 1995 zulässig.

(3) Unabhängig von Absatz 1 und 2 haben Artikel 41 des Einigungsvertrags und Regelungen zu seiner Durchführung auch insoweit Bestand, als sie vorsehen, daß Eingriffe in das Eigentum auf dem in Artikel 3 dieses Vertrags genannten Gebiet nicht mehr rückgängig gemacht werden.

Član 143a

[Promjene u statusu Savezne željeznice]

(1) Savezna država ima isključivo zakonodavstvo nad svim nadležnostima koje proizilaze iz prevođenja Savezne željeznice, koja se vodi pod saveznom upravom, u privredno preduzeće. Član 87e st. 5 se primjenjuje na odgovarajući način. Službenici Savezne željeznice mogu biti na osnovu zakona, pod pretpostavkom očuvanja njihovog pravnog položaja i odgovornosti poslodavca, premješteni u željeznicu savezne države koja je organizirana kao privatnopravno preduzeće.

(2) Zakon iz stava 1 provodi savezna država.

(3) Izvršavanje zadataka u području šinskog putničkog saobraćaja dosadašnje Savezne željeznice ostati će stvar savezne države do 31. decembra 1995. To važi također i za odgovarajuće zadatke željezničke uprave. Ovo će se bliže regulirati saveznim zakonom za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

Član 143b

[Promjene u statusu Savezne pošte]

(1) Posebna imovina Njemačke savezne pošte će se na osnovu saveznog zakona prevesti u preduzeće privatnopravne forme. Saveznoj državi pripada isključiva zakonodavna nadležnost o svim pitanjima koja iz toga nastanu.

(2) Isključiva prava koja prije ove promjene budu pripadala saveznoj državi mogu se za vrijeme prelaznog perioda saveznim zakonom prenijeti na preduzeće koje će se sastojati od Njemačke savezne pošte POSTDIENST i Njemačke savezne pošte TELEKOM. Savezna država smije ustupiti većinski kapital u preduzeću koje je pravni sljedbenik Njemačke savezne pošte POSTDIENST naj-

Artikel 143a

(1) Der Bund hat die ausschließliche Gesetzgebung über alle Angelegenheiten, die sich aus der Umwandlung der in bundeseigener Verwaltung geführten Bundeseisenbahnen in Wirtschaftsunternehmen ergeben. Artikel 87e Abs. 5 findet entsprechende Anwendung. Beamte der Bundeseisenbahnen können durch Gesetz unter Wahrung ihrer Rechtsstellung und der Verantwortung des Dienstherrn einer privat-rechtlich organisierten Eisenbahn des Bundes zur Dienstleistung zugewiesen werden.

(2) Gesetze nach Absatz 1 führt der Bund aus.

(3) Die Erfüllung der Aufgaben im Bereich des Schienenpersonennahverkehrs der bisherigen Bundeseisenbahnen ist bis zum 31. Dezember 1995 Sache des Bundes. Dies gilt auch für die entsprechenden Aufgaben der Eisenbahnverkehrsverwaltung. Das Nähere wird durch Bundesgesetz geregelt, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

Artikel 143b

(1) Das Sondervermögen Deutsche Bundespost wird nach Maßgabe eines Bundesgesetzes in Unternehmen privater Rechtsform umgewandelt. Der Bund hat die ausschließliche Gesetzgebung über alle sich hieraus ergebenden Angelegenheiten.

(2) Die vor der Umwandlung bestehenden ausschließlichen Rechte des Bundes können durch Bundesgesetz für eine Übergangszeit den aus der Deutschen Bundespost POSTDIENST und der Deutschen Bundespost TELEKOM hervorgegangenen Unternehmen verliehen werden. Die Kapitalmehrheit am Nachfolgeunternehmen der Deutschen Bundespost POSTDIENST darf der Bund frühestens fünf Jahre nach Inkrafttreten des Gesetzes auf-

ranije pet godina po stupanju na snagu zakona. Za ovo je potreban savezni zakon, uz saglasnost Vijeća zemalja .

(3) Savezni službenici koji su zaposleni kod Njemačke savezne pošte će se pod pretpostavkom očuvanja njihovog pravnog položaja i odgovornosti poslodavaca zaposliti u privatnom preduzeću. Preduzeća vrše prava poslodavca. To se bliže regulira saveznim zakonom.

Član 143c

[Prelazni propisi zbog uskraćivanja finansijske pomoći savezne države]

(1) Od 1. januara 2007. do 1. decembra 2019. saveznim zemljama pripadaju godišnje dotacije iz saveznog budžeta zbog toga što su im je uslovno uskraćeno finansiranje iz saveznog budžeta za zajedničke zadatke u izgradnji i novogradnji visokih škola uključiv i univerzitetske klinike i za planiranje obrazovanja kao i zbog toga što im je uskraćena finansijska pomoć za poboljšanje saobraćaja u opštinama i za poticanje socijalnih stanova. Do 31. decembra 2013. ove dotacije će se utvrditi na osnovu prosjeka finansijskih udjela savezne države u referentnom periodu 2000. do 2008.

(2) Dotacije iz stava 1 će se do 31. decembra 2013. dijeliti zemljama na sljedeći način:

1. kao godišnji fiksni doprinos čiji se iznos obračunava prema prosječnom udjelu svake zemlje u periodu od 2000. do 2003;
2. svaki put obavezana svrhom za područje zadataka iz dosadašnjeg mješovitog finansiranja.

(3) Savezna država i zemlje će do kraja 2013. ispitati u kojoj su mjeri finansijska sredstva koja su zemljama doznačena prema stavu 1 primjerena i potrebna za ispunjenje zadataka saveznih

geben. Dazu bedarf es eines Bundesgesetzes mit Zustimmung des Bundesrates.

(3) Die bei der Deutschen Bundespost tätigen Bundesbeamten werden unter Wahrung ihrer Rechtsstellung und der Verantwortung des Dienstherrn bei den privaten Unternehmen beschäftigt. Die Unternehmen üben Dienstherrnenbefugnisse aus. Das Nähere bestimmt ein Bundesgesetz.

Artikel 143c

(1) Den Ländern stehen ab dem 1. Januar 2007 bis zum 31. Dezember 2019 für den durch die Abschaffung der Gemeinschaftsaufgaben Ausbau und Neubau von Hochschulen einschließlich Hochschulkliniken und Bildungsplanung sowie für den durch die Abschaffung der Finanzhilfen zur Verbesserung der Verkehrsverhältnisse der Gemeinden und zur sozialen Wohnraumförderung bedingten Wegfall der Finanzierungsanteile des Bundes jährlich Beträge aus dem Haushalt des Bundes zu. Bis zum 31. Dezember 2013 werden diese Beträge aus dem Durchschnitt der Finanzierungsanteile des Bundes im Referenzzeitraum 2000 bis 2008 ermittelt.

(2) Die Beträge nach Absatz 1 werden auf die Länder bis zum 31. Dezember 2013 wie folgt verteilt:

1. als jährliche Festbeträge, deren Höhe sich nach dem Durchschnittsanteil eines jeden Landes im Zeitraum 2000 bis 2003 errechnet;
2. jeweils zweckgebunden an den Aufgabenbereich der bisherigen Mischfinanzierungen.

(3) Bund und Länder überprüfen bis Ende 2013, in welcher Höhe die den Ländern nach Absatz 1 zugewiesenen Finanzierungsmittel zur Aufgabenerfüllung der Länder noch angemess-

zemalja. Od 1. januara 2014. otpada vezanost za svrhu sredstava prema stavu 2 broj 2 koja su doznačena prema stavu 1. Investiciona obaveznost svrhom srednjeg volumena ostaje nepromijenjena. Ne dira se u sporazume iz Pakta solidarnosti II.

(4) To se bliže regulira saveznim zakonom, za čije je donošenje potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

Član 143d

[Prelazni propisi u okviru pomoći za konsolidiranje]

(1) Članovi 109 i 115 u verziji koja je važila do 31. jula 2009. primijenit će se posljednji puta za budžetsku 2010. godinu. Članovi 109 i 115 koji važe u verziji od 1. augusta 2009. će se prvi puta primijeniti za budžetsku 2011. godinu; ne dira se u kreditna ovlaštenja za posebnu imovinu koja postoje na dan 31. decembra 2010. Zemlje smiju u periodu od 1. januara 2011. do 1. decembra 2019. u skladu sa važećim odredbama zemaljskog prava odstupati od propisanih okvira iz člana 109 st. 3. Budžeti zemalja se postavljaju tako da se u budžetskoj 2020. godini ispune propisani okviri iz člana 109 st. 3 rečenica 5. Savezna država može u periodu od 1. januara 2011. do 31. decembra 2015. odstupiti od propisanih okvira iz člana 115 st. 2 rečenica 2. Sa sniženjem postojećeg deficita treba započeti u budžetskoj 2011. godini. Godišnji budžeti se postavljaju tako da se u budžetskoj 2016. godini ispune propisani okviri iz člana 115 st. 2 rečenica 2; to se bliže regulira saveznim zakonom.

(2) Zemljama Berlin, Bremen, Sarska, Saska-Anhalt i Šlezvig-Holštajn može biti kao pomoć za ispunjenje propisanih okvira iz člana 109 st. 3 od 1. januara 2019. za period od 2011. do 2019. odobrena konsolidacijska pomoć iz saveznog budžeta u godišnjem iznosu od 800 miliona eura. Od toga se odvajaju za Bremen 300

sen und erforderlich sind. Ab dem 1. Januar 2014 entfällt die nach Absatz 2 Nr. 2 vorgesehene Zweckbindung der nach Absatz 1 zugewiesenen Finanzierungsmittel; die investive Zweckbindung des Mittelvolumens bleibt bestehen. Die Vereinbarungen aus dem Solidarpakt II bleiben unberührt.

(4) Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf.

Artikel 143d

(1) Artikel 109 und 115 in der bis zum 31. Juli 2009 geltenden Fassung sind letztmals auf das Haushaltsjahr 2010 anzuwenden. Artikel 109 und 115 in der ab dem 1. August 2009 geltenden Fassung sind erstmals für das Haushaltsjahr 2011 anzuwenden; am 31. Dezember 2010 bestehende Kreditermächtigungen für bereits eingerichtete Sondervermögen bleiben unberührt. Die Länder dürfen im Zeitraum vom 1. Januar 2011 bis zum 31. Dezember 2019 nach Maßgabe der geltenden landesrechtlichen Regelungen von den Vorgaben des Artikels 109 Absatz 3 abweichen. Die Haushalte der Länder sind so aufzustellen, dass im Haushaltsjahr 2020 die Vorgabe aus Artikel 109 Absatz 3 Satz 5 erfüllt wird. Der Bund kann im Zeitraum vom 1. Januar 2011 bis zum 31. Dezember 2015 von der Vorgabe des Artikels 115 Absatz 2 Satz 2 abweichen. Mit dem Abbau des bestehenden Defizits soll im Haushaltsjahr 2011 begonnen werden. Die jährlichen Haushalte sind so aufzustellen, dass im Haushaltsjahr 2016 die Vorgabe aus Artikel 115 Absatz 2 Satz 2 erfüllt wird; das Nähere regelt ein Bundesgesetz.

(2) Als Hilfe zur Einhaltung der Vorgaben des Artikels 109 Absatz 3 ab dem 1. Januar 2020 können den Ländern Berlin, Bremen, Saarland, Sachsen-Anhalt und Schleswig-Holstein für den Zeitraum 2011 bis 2019 Konsolidierungshilfen aus dem Haush-

miliona eura, za Sarsku 260 miliona eura i za Berlin, Sasku-Anhalt i Šlezvig-Holštajn po 80 miliona eura. Pomoć će se izvršavati na osnovu upravnog sporazuma prema odredbama saveznog zakona uz saglasnost Vijeća zemalja. Odobravanje pomoći pretpostavlja sniženje finansijskih deficita do kraja 2020. godine. To se, a posebno godišnje mjere za sniženje finansijskih deficita, nadzor nad sniženjem finansijskih deficita putem Vijeća za stabilnost kao i konsekvence za nepridržavanje mjera za sniženje deficita bliže regulira saveznim zakonom uz saglasnost Vijeća zemalja. Isključeno je istovremeno odobravanje pomoći za konsolidaciju i pomoći za saniranje na osnovu ekstremnih budžetskih potreba za nuždu.

(3) Finansijska opterećenja koja uslijede iz odobravanja pomoći za konsolidaciju po polovinu će namiriti savezna država i zemlje, posljednje iz udjela poreza na promet. To se bliže regulira saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja.

(4) Kao pomoć za buduće samostalno pridržavanje propisanih okvira iz člana 109 stav 3 zemljama Bremen i Sarska iz saveznog budžeta može biti odobrena od 1. januara 2020. pomoć za sanaciju u ukupnom godišnjem iznosu od 800 miliona eura. Zemlje ovim provode mjere za smanjenje prekomjerene zaduženosti kao i za jačanje ekonomske i finansijske snage. To se bliže regulira saveznim zakonom, za čije donošenje je potrebna saglasnost Vijeća zemalja. Isključeno je istovremeno odobravanje pomoći za konsolidaciju i pomoći za saniranje na osnovu ekstremnih budžetskih potreba za nuždu.

alt des Bundes in Höhe von insgesamt 800 Millionen Euro jährlich gewährt werden. Davon entfallen auf Bremen 300 Millionen Euro, auf das Saarland 260 Millionen Euro und auf Berlin, Sachsen-Anhalt und Schleswig-Holstein jeweils 80 Millionen Euro. Die Hilfen werden auf der Grundlage einer Verwaltungsvereinbarung nach Maßgabe eines Bundesgesetzes mit Zustimmung des Bundesrates geleistet. Die Gewährung der Hilfen setzt einen vollständigen Abbau der Finanzierungsdefizite bis zum Jahresende 2020 voraus. Das Nähere, insbesondere die jährlichen Abbauschritte der Finanzierungsdefizite, die Überwachung des Abbaus der Finanzierungsdefizite durch den Stabilitätsrat sowie die Konsequenzen im Falle der Nichteinhaltung der Abbauschritte, wird durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates und durch Verwaltungsvereinbarung geregelt. Die gleichzeitige Gewährung der Konsolidierungshilfen und Sanierungshilfen auf Grund einer extremen Haushaltsnotlage ist ausgeschlossen.

(3) Die sich aus der Gewährung der Konsolidierungshilfen ergebende Finanzierungslast wird hälftig von Bund und Ländern, von letzteren aus ihrem Umsatzsteueranteil, getragen. Das Nähere wird durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates geregelt.

(4) Als Hilfe zur künftig eigenständigen Einhaltung der Vorgaben des Artikels 109 Absatz 3 können den Ländern Bremen und Saarland ab dem 1. Januar 2020 Sanierungshilfen in Höhe von jährlich insgesamt 800 Millionen Euro aus dem Haushalt des Bundes gewährt werden. Die Länder ergreifen hierzu Maßnahmen zum Abbau der übermäßigen Verschuldung sowie zur Stärkung der Wirtschafts- und Finanzkraft. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz, das der Zustimmung des Bundesrates bedarf. Die gleichzeitige Gewährung der Sanierungshilfen und Sanierungshilfen auf Grund einer extremen Haushaltsnotlage ist ausgeschlossen.

Član 143e

[Prelazne odredbe o prenesenoj nadležnosti za savezne auto-puteve i saobraćajnice na saveznu upravu]

(1) Savezni autoputeve će, neovisno o članu 90 st. 2, kao prenesenu nadležnost, najduže do 31. decembra 2020. voditi zemlje ili samoupravna tijela koja su nadležna prema zemaljskom pravu. Savezna država regulira saveznim zakonom uz saglasnost Vijeća zemalja preinaku uprave po prenešenoj nadležnosti u saveznu upravu prema članu 90 st. 2 i 4.

(2) Po zahtjevu zemlje, koji se mora predati do 31. decembra 2018, savezna država stavlja pod saveznu upravu, neovisno o članu 90 stav 4, sa važenjem od 1. januara 2021, ostale savezne saobraćajnice, ako se one nalaze na teritoriji te zemlje.

Član 143f

[Uslovno stavljanje van snage čl. 143d Ustava, Zakona o finansijskom ujednačavanju i drugih propisa donesenih na osnovu čl. 107 st. 2 Ustava]

Član 143d, Zakon o finansijskim kompenzacijama između savezne države i zemalja kao i ostali zakoni koji su doneseni na osnovu člana 107 st. 2 u verziji u kojoj će važiti od 1. januara 2020. prestaju važiti ako nakon 31. januara 2030. Savezna vlada, Savezno vijeće ili zajednički najmanje tri zemlje zatraže pregovore o preuređenju saveznih finansijskih odnosa i po isteku pet godina

Artikel 143e

(1) Die Bundesautobahnen werden abweichend von Artikel 90 Absatz 2 längstens bis zum 31. Dezember 2020 in Auftragsverwaltung durch die Länder oder die nach Landesrecht zuständigen Selbstverwaltungskörperschaften geführt. Der Bund regelt die Umwandlung der Auftragsverwaltung in Bundesverwaltung nach Artikel 90 Absatz 2 und 4 durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates.

(2) Auf Antrag eines Landes, der bis zum 31. Dezember 2018 zu stellen ist, übernimmt der Bund abweichend von Artikel 90 Absatz 4 die sonstigen Bundesstraßen des Fernverkehrs, soweit sie im Gebiet dieses Landes liegen, mit Wirkung zum 1. Januar 2021 in Bundesverwaltung.

(3) Durch Bundesgesetz mit Zustimmung des Bundesrates kann geregelt werden, dass ein Land auf Antrag die Aufgabe der Planfeststellung und Plangenehmigung für den Bau und für die Änderung von Bundesautobahnen und von sonstigen Bundesstraßen des Fernverkehrs, die der Bund nach Artikel 90 Absatz 4 oder Artikel 143e Absatz 2 in Bundesverwaltung übernommen hat, im Auftrage des Bundes übernimmt und unter welchen Voraussetzungen eine Rückübertragung erfolgen kann.

Artikel 143f

Artikel 143d, das Gesetz über den Finanzausgleich zwischen Bund und Ländern sowie sonstige auf der Grundlage von Artikel 107 Absatz 2 in seiner ab dem 1. Januar 2020 geltenden Fassung erlassene Gesetze treten außer Kraft, wenn nach dem 31. Dezember 2030 die Bundesregierung, der Bundestag oder gemeinsam mindestens drei Länder Verhandlungen über eine Neuordnung der bundesstaatlichen Finanzbeziehungen verlangt haben und

nakon što se kod saveznog predsjednika notificira zahtjev Savezne vlade, Saveznog vijeća ili zemalja o pregovorima, ne stupi na snagu zakonska regulacija saveznih finansijskih odnosa. Dan prestanka važenja će se objaviti u Saveznom službenom listu.

Član 143g

[Primjena člana 107]

Do 31. decembra 2019. se za reguliranje raspodjele poreskih dobitaka, poreskog poravnanja između zemalja i dopunskih saveznih doznaka primjenjuje član 107 u verziji koja je važila do stupanja na snagu Zakona o promjeni Ustava od 13. jula 2017.

Član 144⁸⁴

[Ratifikacija]

(1) Potrebno je obezbijediti da ovaj Ustav prihvate narodna predstavništva u dvije trećine njemačkih zemalja u kojima će on važiti.

(2) Ako primjena ovog Ustava podliježe ograničenjima koja su navedena u jednoj od zemalja iz člana 23 ili u dijelu jedne od zemalja onda dotična zemlja ili njen dio ima pravo da prema članu 38 pošalje predstavnike u Savezno vijeće, a prema članu 50 predstavnike u Vijeće zemalja.

Član 145

[Stupanje na snagu i objavljivanje]

(1) Parlamentarno vijeće utvrđuje na javnoj sjednici, uz učesće

⁸⁴ Protokom vremena je postao bespredmetan.

mit Ablauf von fünf Jahren nach Notifikation des Verhandlungsverlangens der Bundesregierung, des Bundestages oder der Länder beim Bundespräsidenten keine gesetzliche Neuordnung der bundesstaatlichen Finanzbeziehungen in Kraft getreten ist. Der Tag des Außerkrafttretens ist im Bundesgesetzblatt bekannt zu geben.

Artikel 143g

Für die Regelung der Steuerertragsverteilung, des Länderfinanzausgleichs und der Bundesergänzungszuweisungen bis zum 31. Dezember 2019 ist Artikel 107 in seiner bis zum Inkrafttreten des Gesetzes zur Änderung des Grundgesetzes vom 13. Juli 2017 geltenden Fassung weiter anzuwenden.

Artikel 144

(1) Dieses Grundgesetz bedarf der Annahme durch die Volksvertretungen in zwei Dritteln der deutschen Länder, in denen es zunächst gelten soll.

(2) Soweit die Anwendung dieses Grundgesetzes in einem der in Artikel 23 aufgeführten Länder oder in einem Teile eines dieser Länder Beschränkungen unterliegt, hat das Land oder der Teil des Landes das Recht, gemäß Artikel 38 Vertreter in den Bundestag und gemäß Artikel 50 Vertreter in den Bundesrat zu entsenden.

Artikel 145

(1) Der Parlamentarische Rat stellt in öffentlicher Sitzung unter

predstavnik Velikog Berlina da je ovaj ustav usvojen, otpravlja ga i proglašava.

(2) Ovaj Ustav stupa na snagu istekom dana njegovog objavljivanja⁸⁵.

(3) On će se objaviti u Saveznom službenom listu.

Član 146

[Važenje]

Ovaj Ustav, koji po ostvarenju njemačkog jedinstva i slobode važi za sav njemački narod, prestaje važiti danom stupanja na snagu ustava koji će njemački narod donijeti svojom slobodnom voljom.

Aneks

Članovi 136-139, 141 Vajmarskog ustava iz 1919. godine koji prema članu 140 Ustava predstavljaju integralni dio ustavnog teksta:

Član 136

(1) Slobodom religije se niti uslovljavaju niti ograničavaju građanska prava i obaveze i prava i obaveze državljana.

(2) Uživanje građanskih i prava i prava državljana, kao i pristup javnim službama su neovisni o religioznoj pripadnosti.

(3) Niko nije obavezan da obznani svoju religioznu pripadnost. Organi državne uprave imaju pravo da pitaju o religioznoj pri-

⁸⁵ Proglašen 23. maja 1949.

Mitwirkung der Abgeordneten Groß-Berlins die Annahme dieses Grundgesetzes fest, fertigt es aus und verkündet es.

(2) Dieses Grundgesetz tritt mit Ablauf des Tages der Verkündung in Kraft.

(3) Es ist im Bundesgesetzblatte zu veröffentlichen.

Artikel 146

Dieses Grundgesetz, das nach Vollendung der Einheit und Freiheit Deutschlands für das gesamte deutsche Volk gilt, verliert seine Gültigkeit an dem Tage, an dem eine Verfassung in Kraft tritt, die von dem deutschen Volke in freier Entscheidung beschlossen worden ist.

Anex

Die Artikel 136-139, 141 Weimarer Reichsverfassung von 1919 sind nach Art 140 GG integraler Bestandteil des Verfassungstextes. Diese lauten wie folgt:

Artikel 136

(1) Die bürgerlichen und staatsbürgerlichen Rechte und Pflichten werden durch die Ausübung der Religionsfreiheit weder bedingt noch beschränkt.

(2) Der Genuß bürgerlicher und staatsbürgerlicher Rechte sowie die Zulassung zu öffentlichen Ämtern sind unabhängig von dem religiösen Bekenntnis.

(3) Niemand ist verpflichtet, seine religiöse Überzeugung zu offenbaren. Die Behörden haben nur soweit das Recht, nach der

padnosti samo ako od toga zavise prava i obaveze ili je to potrebno za provođenje statističkog istraživanja koje je zakonom određeno.

(4) Niko ne smije biti prisiljen na crkveno djelovanje, na slavlje ili na učešće u obavljanju religioznog obreda ili na upotrebu religiozne forme zaklinjanja.

Član 137

(1) Ne postoji državna crkva.

(2) Jamči se sloboda udruživanja radi osnivanja religijskih zajednica. Udruživanje religijskih zajednica na području Rajha ne podliježe nikakvim ograničenjima.

(3) Svaka religijska zajednica uređuje i upravlja svojim poslovima samostalno u okviru granica zakonom utvrđenih, koji za sve jednako važe. Ona imenuje svoje službenike bez učešća države ili građanskih opština.

(4) Religijske zajednice dobijaju pravnu sposobnost prema opštim propisima građanskog prava.

(5) Religijske zajednice ostaju ustanove javnog prava ako su to i do sada bile. Drugim religijskim zajednicama će se na njihov zahtjev obezbijediti ista prava ako one svojim ustrojstvom i brojem članova jamče trajnost. Ako se više takvih javnopravnih religijskih zajednica uključi u savez onda i taj savez postaje javnopravna ustanova.

(6) Religijske zajednice koje su ustanove javnog prava imaju pravo da na osnovu poreskih lista građana ustanovljavaju poreze prema odredbama zemaljskih zakona.

Zugehörigkeit zu einer Religionsgesellschaft zu fragen, als davon Rechte und Pflichten abhängen oder eine gesetzlich angeordnete statistische Erhebung dies erfordert.

(4) Niemand darf zu einer kirchlichen Handlung oder Feierlichkeit oder zur Teilnahme an religiösen Übungen oder zur Benutzung einer religiösen Eidesform gezwungen werden.

Artikel 137

(1) Es besteht keine Staatskirche.

(2) Die Freiheit der Vereinigung zu Religionsgesellschaften wird gewährleistet. Der Zusammenschluß von Religionsgesellschaften innerhalb des Reichsgebiets unterliegt keinen Beschränkungen.

(3) Jede Religionsgesellschaft ordnet und verwaltet ihre Angelegenheiten selbständig innerhalb der Schranken des für alle geltenden Gesetzes. Sie verleiht ihre Ämter ohne Mitwirkung des Staates oder der bürgerlichen Gemeinde.

(4) Religionsgesellschaften erwerben die Rechtsfähigkeit nach den allgemeinen Vorschriften des bürgerlichen Rechtes.

(5) Die Religionsgesellschaften bleiben Körperschaften des öffentlichen Rechtes, soweit sie solche bisher waren. Anderen Religionsgesellschaften sind auf ihren Antrag gleiche Rechte zu gewähren, wenn sie durch ihre Verfassung und die Zahl ihrer Mitglieder die Gewähr der Dauer bieten. Schließen sich mehrere derartige öffentlich-rechtliche Religionsgesellschaften zu einem Verbands zusammen, so ist auch dieser Verband eine öffentlich-rechtliche Körperschaft.

(6) Die Religionsgesellschaften, welche Körperschaften des öffentlichen Rechtes sind, sind berechtigt, auf Grund der bürgerlichen Steuerlisten nach Maßgabe der landesrechtlichen Bestimmungen Steuern zu erheben.

(7) Religijske zajednice su jednake sa udruženjima koja imaju zadatak da zajednički njeguju određeni svjetonazor.

(8) Ako provođenje ovih odredbi iziskuje dalju regulativu onda ona pripada zakonodavstvu savezne zemlje.

Član 138

(1) Državna davanja religijskim zajednicama koja proizilaze iz zakona, ugovora ili posebnih pravnih osnova biti će zamijenjena zemaljskim zakonodavstvom. Za ovo će načela odrediti Rajh.

(2) Jamče se vlasništvo i ostala prava religijskih zajednica i religijskih udruženja nad njihovim ustanovama, koje su određene za kulturu, nastavu i dobrotvorni rad, nad fondacijama i ostalom imovinom.

Član 139

Nedjelja i državni praznici su zakonom zaštićeni kao dani odmora od rada ili duhovnog oporavka.

Član 141

Ako postoji potreba za službom božjom i dušebrižništvom u vojsci, u bolnicama, u zatvorima i drugim javnim ustanovama dopustit će se religijskim zajednicama da vrše vjerske obrede, pri čemu se mora onemogućiti svaki oblik prinude.

(7) Den Religionsgesellschaften werden die Vereinigungen gleichgestellt, die sich die gemeinschaftliche Pflege einer Weltanschauung zur Aufgabe machen.

(8) Soweit die Durchführung dieser Bestimmungen eine weitere Regelung erfordert, liegt diese der Landesgesetzgebung ob.

Artikel 138

(1) Die auf Gesetz, Vertrag oder besonderen Rechtstiteln beruhenden Staatsleistungen an die Religionsgesellschaften werden durch die Landesgesetzgebung abgelöst. Die Grundsätze hierfür stellt das Reich auf.

(2) Das Eigentum und andere Rechte der Religionsgesellschaften und religiösen Vereine an ihren für Kultus-, Unterrichts- und Wohltätigkeitszwecke bestimmten Anstalten, Stiftungen und sonstigen Vermögen werden gewährleistet.

Artikel 139

Der Sonntag und die staatlich anerkannten Feiertage bleiben als Tage der Arbeitsruhe und der seelischen Erhebung gesetzlich geschützt.

Artikel 141

Soweit das Bedürfnis nach Gottesdienst und Seelsorge im Heer, in Krankenhäusern, Strafanstalten oder sonstigen öffentlichen Anstalten besteht, sind die Religionsgesellschaften zur Vornahme religiöser Handlungen zuzulassen, wobei jeder Zwang fernzuhalten ist.

Hartmut RANK*

Pogovor

U ime “Programa vladavine prava za jugoistočnu Europu” Fondacije Konrad Adenauer, želim izraziti zahvalnost na inicijativi da se sačini prijevod aktuelnog teksta Ustava Savezne Republike Njemačke na bosanski jezik i da se ovaj prijevod stavi na raspolaganje zainteresiranim čitateljima iz pravne nauke i prakse. Fondacija Konrad-Adenauer rado se pridružila ovoj inicijativi. Budući da Fondacija nosi ime čovjeka koji je usko povezan sa stvaranjem Osnovnog zakona (Ustava), želio bih podijeliti neke misli s čitateljima ovog prijevoda aktuelnog teksta Ustava na bosanski jezik.

Ustav (Osnovni zakon Savezne Republike) sada već ima historiju dugu 70 godina. Ta je činjenica nesumnjivo postignuće samo po sebi i nešto čime se Nijemci mogu ponositi. U isto vrijeme, Osnovni zakon, kao Ustav Savezne Republike Njemačke, označava živi ustav i živu demokratiju. Centralni element njemačkog ustava je katalog osnovnih prava koja definiraju odnos pojedinca i države. Upravo ta osnovna prava, koja su čvrsto usidrena u Osnovnom zakonu, za raz-

* Direktor programa vladavine prava za jugoistočnu Europu Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

Hartmut RANK*

Nachwort

Im Namen des „Rechtsstaatsprogramms Südosteuropa“ der Konrad-Adenauer-Stiftung möchte ich Dank aussprechen für die Initiative, eine aktuelle Übersetzung des Grundgesetzes der Bundesrepublik Deutschland in die bosnische Sprache zu erstellen und diese Übersetzung interessierten Lesern aus der Rechtswissenschaft und –praxis nahezubringen. Gern hat sich die Konrad-Adenauer-Stiftung dieser Initiative angeschlossen. Da der Namensgeber unserer Stiftung eng mit dem Entstehen des Grundgesetzes verbunden ist, möchte ich gern noch einige Gedanken mit den Lesern dieser aktuellen bosnischen Grundgesetz-Übersetzung teilen.

Das Grundgesetz der Bundesrepublik blickt inzwischen schon auf eine 70-jährige Geschichte zurück. Dieser Fakt ist zweifellos an sich bereits eine Errungenschaft und etwas, worauf die Deutschen stolz sein dürfen. Dabei steht das Grundgesetz als Verfassung der Bundesrepublik Deutschland zugleich für gelebte Verfassung und gelebte Demokratie. Zentrales Element der deutschen Verfassung ist dabei der Katalog der Grundrechte, die das Verhältnis zwischen dem Einzelnen und dem Staat definieren.

*Leiter des Rechtsstaatsprogramms Südosteuropa Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

liku od nekih drugih država, nisu samo prisutna na nivou teorijskih rasprava, već su čvrsto usidrena u glavama mnogih njemačkih građana.

Značajan doprinos tome daje instrument zaštite pojedinačnih prava ustavnom tužbom, koji je takođe normiran u Ustavu. Prema članu 93 st. 1 br. 4a Ustava, svako može *“izjaviti ustavnu tužbu tvrdeći da mu je javna vlast povrijedila neko od osnovnih prava ili neko od prava iz članova 20 st. 4, 33, 38, 101, 103, 104 Ustava”*. Ova odredba nije postojala 1949. kada je donesen Osnovni zakon, nego je tek 1969. ustavno osigurana. Ustavna tužba kreirana je 1951. Zakonom o Saveznom ustavnom sudu.

Ko se bavi ustavnom historijom Njemačke, a posebno ustavnim odredbama, otkrit će da su neke od njih donesene prije stotinu godine u Vajmarskom ustavu (WRV) iz 1919. godine i da se, shodno članu 140, i dalje primjenjuju kao dodatak Ustavu. Među njima su i dan danas centralni propisi poput člana 136 st. 2 Vajmarskog ustava, prema kojem su *“uživanje građanskih i prava i prava državljana, kao i pristup javnim službama ... neovisni o religioznoj pripadnosti”*.

Isto tako je prije 100 godina poznati njemački državno-pravni teoretičar, Georg Jellinek, govorio o trijadi – “status negativus”, “status positivus” i “status activus” – koja karakterizira odnos građanina i države. Time je mislio na različita stanja pojedinca u odnosu na državu, koja su formulirana i zaštićena osnovnim pravima. Naime, pojedinac ima “slobodu od države”, tj. može osigurati svoja osnovna prava kao obrambena prava protiv državnih ograničenja. Međutim,

Gerade diese im Grundgesetz fest verankerten Grundrechte sind, anders als in einigen anderen Staaten, nicht nur auf der Ebene theoretischer Debatten präsent, sondern fest im Bewusstsein vieler deutscher Bürger verankert.

Einen wesentlichen Beitrag dazu hat das Instrument des Schutzes von Individualrechten durch die auch im Grundgesetz normierte Verfassungsbeschwerde geleistet. Nach Art. 93 Abs. 1 Nr. 4a GG kann jedermann „*Verfassungsbeschwerde mit der Behauptung erheben, durch die öffentliche Gewalt in einem seiner Grundrechte oder in einem seiner in Art. 20 Abs. 4, Art. 33, 38, 101, 103, 104 GG enthaltenen Rechte verletzt zu sein*“. Dabei wurde diese Vorschrift nicht schon 1949 bei Verabschiedung des Grundgesetzes, sondern erst 1969 verfassungsrechtlich abgesichert. Die Verfassungsbeschwerde war aber schon seit 1951 einfach-rechtlich im Bundesverfassungsgerichtsgesetz geschaffen worden.

Wer sich mit der Verfassungsgeschichte Deutschlands und speziell mit den Vorschriften des Grundgesetzes beschäftigt, wird feststellen, dass auch einige Vorschriften der vor nunmehr 100 Jahren verabschiedeten Weimarer Reichsverfassung (WRV) von 1919 gemäß Art. 140 GG als Anhang des Grundgesetzes nach wie vor Geltung haben. Darunter finden sich bis heute zentrale Normen wie Art. 136 Abs. 2 WRV, wonach „*bürgerliche und staatsbürgerliche Rechte sowie die Zulassung zu öffentlichen Ämtern unabhängig von dem religiösen Bekenntnis*“ sind.

Ebenfalls bereits vor 100 Jahren hat der bekannte deutsche Staatsrechtler Georg Jellinek über das Verhältnis vom Bürger zum Staat vom Dreiklang des „status negativus“, „status positivus“ und „status activus“ gesprochen. Gemeint hat er damit verschiedene Zustände des Einzelnen gegenüber dem Staat, welche durch Grundrechte ausformuliert und abgesichert sind. Nämlich, dass der Einzelne „Freiheit vom Staat“ habe, also seine

pojedinci ne mogu provesti svoju “slobodu bez države”; stoga je potrebna državna zaštita određenih minimalnih standarda. Najzad, pojedinac ostvaruje svoju “slobodu u državi i za državu”, naprimjer sudjelujući na izborima kao građanin. Ovi principi vrijede do danas.

Ako govorimo o sadašnjem značaju osnovnih prava za njemačke građane, kao ustvanog dijela, vrijedno je pogledati statistiku. Dugi niz godina broj ustavnih žalbi građana je konstantno visok. Samo u proteklih deset godina godišnje se podnese više od 5000 novih ustavnih tužbi. Pored već spomenute, funkcionalne zaštite osnovnih prava, u Ustavu se nalaze i druga načela. Ona uključuju, između ostalog, princip socijalne države i federalnu strukturu Savezne Republike Njemačke, a oba principa su sadržana u Ustavu. Konačno, Njemačka duguje svoju dosadašnju relativnu političku stabilnost strukturama utvrđenim u samom Ustavu.

Želio bih završiti svoje kratko izlaganje citatom Konrada Adenauera. Bio je predsjednik Parlamentarnog vijeća, odnosno tijela koje je pripremilo tekst Osnovnog zakona za oko devet mjeseci rada. Četiri godine nakon završetka Drugog svjetskog rata, 8. maja 1949, Adenauer je, nakon uspješnog završnog glasanja o tekstu Osnovnog zakona, rekao: *“Tačno je da je za nas Nijemce – i mislim da niko od onih koji su glasali protiv ne može negirati – ovo prvi sretan dan od 1933”*.

Grundrechte als Abwehrrechte gegenüber Beschränkungen durch den Staat sichern kann. Daneben kann der Einzelne jedoch seine „Freiheit nicht ohne den Staat“ durchsetzen; er bedarf also eines Schutzes bestimmter Mindeststandards durch den Staat. Schließlich übt der einzelne seine „Freiheit im und für den Staat“ aus, indem er sich bspw. als Staatsbürger an Wahlen beteiligt. Diese Grundsätze haben bis heute unverändert Geltung.

Wenn wir von der heutigen Bedeutung der Grundrechte als Teil des Grundgesetzes für die deutschen Bürger sprechen, lohnt sich ein Blick auf die Statistik. Seit vielen Jahren ist die Zahl der Verfassungsbeschwerden von Bürgern ungebrochen hoch. Allein in den letzten mehr als zehn Jahren gab es regelmäßig jährlich mehr als 5000 neue Verfassungsbeschwerden. Neben dem schon erwähnten, funktionierenden Schutz der Grundrechte steht das Grundgesetz auch für eine Reihe weiterer Prinzipien. Zu nennen wären hier unter anderem das Sozialstaatsprinzip und die föderale Struktur der Bundesrepublik Deutschland, welche beide im GG verankert sind. Letztlich verdankt Deutschland seine bisherige relative politische Stabilität auch den im Grundgesetz angelegten Strukturen.

Schließen möchte ich meine kurzen Anmerkungen mit einem Zitat Konrad Adenauers. Er war Präsident des Parlamentarischen Rates, also des Gremiums, welches den Text des Grundgesetzes in etwa neunmonatiger Arbeit vorbereitet hat. Am 8. Mai 1949, vier Jahre nach Ende des Zweiten Weltkriegs, sagte Adenauer direkt nach der erfolgreichen Schlussabstimmung über den Text des Grundgesetzes, Folgendes: *„Es ist wohl in Wahrheit - und ich glaube, auch keiner von denen, die ihre Nein-Stimme begründet haben, wird das bestreiten - für uns Deutsche der erste frohe Tag seit dem Jahre 1933.“*

Izdavač
Fondacija Centar za javno pravo

Za izdavača
Edin Šarčević

Urednik
Edin Šarčević

Redakcija prevoda
Hana Sar

Prelom i tehnički urednik
Tarik Haverić

Štampa
Agencija Aligo

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.4(430)(094.5)

NJEMAČKA. Ustav

Ustav Savezne Republike Njemačke / preveo i priredio Edin
Šarčević ; redaktura prevoda Hana Sar. - Sarajevo : Fondacija
Centar za javno pravo, 2019. - 299 str. ; 21 cm

Tekst uporedo na bos. i njem. jeziku. -
Bibliografija i bilješke uz tekst.

ISBN 978-9958-0376-8-9

COBISS.BH-ID 28069382

